

АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТІ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

ДРУГОГО МІЖНАРОДНОГО НАУКОВОГО ФОРУМУ

**Adaptive Processes in
Education**

Collection of Materials

2nd International Scientific Forum

АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТІ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

ДРУГОГО МІЖНАРОДНОГО НАУКОВОГО ФОРУМУ

07–08 лютого 2023 року

Adaptive Processes in Education

Collection of Materials

2nd International Scientific Forum

February 7–8 2023

Київ-Харків-Запоріжжя / Kyiv-Kharkiv-Zaporozhye
2023

Рекомендовано до друку засіданням Ради Громадської організації
«Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»
(№ 2 від 22 лютого 2023 року)

Затверджено до друку рішенням засідання Науково-технічної ради
Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків
(протокол № 5 від 02 березн 2023 року)

Recommended for publication by the meeting of the Council
of the Public Organization «School of Adaptive Management of Social and Pedagogical Systems»
(Protocol No 2 from February 22, 2023)

Recommended for Publication by the Academic Council
of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy
(Protocol No 5 from March 2, 2023)

Рецензенти / Reviewers:

Гриньова Марина Вікторівна
Marina GRINYOVA

доктор педагогічних наук, професор, член-кор. НАПН України
Doctor in Education, Professor, Corresponding Member in NAES of Ukraine;

Брюханова Наталія Олександрівна
Natalia BRYUKHANOVA

доктор педагогічних наук, професор
Doctor in Education, Professor;

Прохорова Вікторія Володимирівна
Victoria PROKHOROVA

доктор економічних наук, професор
Doctor of Economics, Professor

A 28

Адаптивні процеси в освіті: збірник матеріалів (тез доповідей) 2-го Міжнародного наукового форуму [за заг. ред. Г. В. Єльнікової; ред. кол.: О. Л. Ануфрієва, Л. О. Бачієва, В. М. Гладкова, М. Л. Росток, З. В. Рябова; упоряд. Я. Й Васильченко]. Київ-Харків-Запоріжжя, 2023, 323 с.

Adaptive Processes in Education: collection of materials (abstracts) of the 2nd International Scientific Forum [for general edr. H. Yelnikova; edr. col.: O. Anufrieva, L. Bachieva, V. Hladkova, M. L. Rostoka, Z. Ryabova; comp. Ya. Vasilchenko]. Kyiv-Kharkiv-Zaporozhye, 2023, 323 p.

Збірник матеріалів Другого Міжнародного наукового форуму «Адаптивні процеси в освіті», що пройшов 07-08 лютого 2023 року в режимі онлайн, містить тези доповідей учасників та основні організаційні документи заходу.

Тематику публікацій розміщено за науковими панелями Форуму. У працях висвітлені актуальні питання розвитку освіти в Україні, розкриті такі напрями: адаптивні процеси в освіті в умовах невизначеності; адаптація діяльності педагогічних і науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти в мінливих умовах сьогодення; адаптивне управління процесом формування професійних компетентностей у майбутніх фахівців галузі освіти; адаптивний менеджмент в освіті; адаптивні процеси інформаційно-аналітичного забезпечення цифрової трансформації освіти і педагогіки; організація науково-дослідної діяльності на адаптивних засадах; адаптивні процеси в освітній діяльності вітчизняних і зарубіжних вишів в умовах євроінтеграції; адаптивна модель професійного розвитку керівних кадрів освіти, педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти.

У публікаціях з'ясується сутність та особливості розповсюдження адаптивних процесів в освіті в умовах воєнного часу та повоєнного відновлення України. Матеріали Форуму призначаються науковцям, викладачам, аспірантам, докторантам, здобувачам наукових ступенів, управлінцям та всім працівникам освіти, які сприяють поширенню ідей адаптивного менеджменту. За релевантність і достовірність інформаційних даних відповідають автори тез доповідей, що опубліковані в збірнику матеріалів Другого Міжнародного наукового форуму «Адаптивні процеси в освіті».

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ШКОЛА АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИМИ СИСТЕМАМИ»
УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ГРОМАДСЬКА СПІЛКА «АСОЦІАЦІЯ З РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ
ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР «МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ»
УНІВЕРСИТЕТ КОСТЯНТИНА ФІЛОСОФА В НІТРИ (м. НІТРА, СЛОВАЧЧИНА)
ПОМОРСЬКА АКАДЕМІЯ (м. СЛУПСЬК, ПОЛЬЩА)
ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ПОРТАЛЕГРЕ (ПОРТУГАЛІЯ)

ПРЕС - РЕЛІЗ

Шановні колеги, шановні колежанки!
Запрошуємо

7-8 лютого 2023 року взяти участь у роботі

ДРУГОГО МІЖНАРОДНОГО НАУКОВОГО ФОРУМУ

АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТІ

Київ-Харків-Запоріжжя
2023

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

ЄЛЬНИКОВА Галина Василівна (голова) / Halyna YELNYKOVA – доктор педагогічних наук, професор, голова Ради Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», професор Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна;

РЯБОВА Зоя Вікторівна (заст. голови) / Zoia RYABOVA – доктор педагогічних наук, професор, заступник голови Ради Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», завідувач кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна;

КУПРІЯНОВ Олександр Володимирович (співголова) / Oleksandr KUPRIYANOV – доктор технічних наук, професор, проректор з наукової роботи Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна;

КРЕТОВИЧ Світлана Сергіївна / Svitlana KRETOVICH – кандидат педагогічних наук, завідувач відділом освіти та науки Департаменту з питань внутрішньої та гуманітарної політики Офісу Президента України, м. Київ, Україна;

АНУФРІЄВА Оксана Леонідівна / Oksana ANYFRIIEVA – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач аспірантурою і докторантурою ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна;

БАЧІЄВА Лариса Олександрівна / Larysa BACHIEVA – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна;

БЄЛЯЄВ Сергій Борисович / Serhii BIELIAIEV – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків, Україна;

БОДНАР Оксана Степанівна / Oksana BODNAR – доктор педагогічних наук, професор; професор кафедри педагогіки та менеджменту освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна;

БОНДАРЕНКО Тетяна Сергіївна / Tetiana BONDARENKO – доктор педагогічних наук, професор кафедри інформаційних комп’ютерних технологій і математики Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна;

БРЕСКА Петер / Peter BREСКА, PhD in Pedagogical Sciences, університет Костянтина Філософа в Нітрі (м. Нітра, Словаччина);

ВЕРБОВСЬКИЙ Ігор Андрійович / Igor VERBOVSKYI – кандидат педагогічних наук, доцент, начальник навчального відділу, доцент кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка;

ГЛАДКОВА Валентина Миколаївна / Valentyna HLADKOVA – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри менеджменту освіти та права ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ;

ГОУ КВАНДЕНГ / Gou QUANDENG – заступник директора Нормальний університет Нейцзян, Центр інформаційного будівництва та обслуговування, [Neijiang Normal University, Information Construction and Service Centre, Deputy Director] Китайська Народна Республіка; здобувач PhD Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна;

ДЖУРИЛО Аліна Петрівна / Alina DZHURYLO – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійної освіти НАПН України, м. Київ, Україна;

КАРДОСО Луїс Мігель / Luis Miguel CARDOSO – кандидат сучасних мов і літератур, професор Політехнічного інституту Порталегре, Португалія [Prof. Luis Miguel Cardoso Ph.D in Modern Languages and Literatures, Polytechnic Institute of Portalegre, Portugal];

КИРИЧЕНКО Микола Олексійович / Mykola KYRYCHENKO – доктор філософії, член-кореспондент Національної академії наук вищої освіти України, ректор ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна;

КРАВЧЕНКО Ганна Юріївна / Hanna KRAVCHENKO – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені

Семена Кузнеця, член Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», м. Харків;

КРИЖКО Василь Васильович / Vasil KRYZHKO – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту та адміністрування Бердянського державного педагогічного університету, м. Бердянськ, Україна;

КУБІЦЬКИЙ Сергій Олегович / Sergii KUBITSKIY – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри управління та освітніх технологій Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна;

ЛАЗАРЄВ Микола Іванович / Mykola LAZARIEV – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри краєзнавчо-туристичної роботи, соціальних і гуманітарних наук Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна;

ЛУЗАН Людмила Олександрівна / Liudmyla LUZAN – кандидат педагогічних наук, проректор з навчальної роботи КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», член Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», м. Харків, Україна;

ПОКРОЄВА Любов Денисівна / Lyubov POKROYEVA – кандидат педагогічних наук, доцент, ректор КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», м. Харків, Україна;

ПОЛЯКОВА Ганна Анатоліївна / Hanna POLIAKOVA – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна;

РОСТОКА Марина Львівна / Marina ROSTOKA – кандидат педагогічних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, докторант, м. Київ, Україна;

САВЧЕНКО Ірина Миколаївна / Iryna SAVCHENKO – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, учений секретар Національного центру «Мала академія наук України», м. Київ, Україна;

СОРОЧАН Тамара Михайлівна / Tamara SOROCHAN – доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, директор Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна;

СТРЕЛЬЦОВ Володимир / Volodymyr STRELTSOV – доктор наук з державного управління, професор Поморської академії, м. Слупськ, Польща. Prof., Pomorska Akademia, Slupsk, Poland.

ТЕЛОВАТА Марія Теодозіївна / Mariia TELOVATA – доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту професійної освіти НАПН України, м. Київ, Україна.

Центр організації і проведення: м. Харків,
вул. Університетська, 16, Українська інженерно-педагогічна академія

Робочі мови: українська, англійська, польська.

Online-канал форуму:

Перший день: <https://cutt.ly/f8nomTE>

Другий день: <https://cutt.ly/L8noPc1>

Місія форуму: з'ясування суті та розповсюдження технологій адаптивних процесів в освіті в умовах воєнного часу та повоєнного відновлення України.

Аудиторія: науковці, викладачі, аспіранти, докторанти, здобувачі наукових ступенів, управлінці та всі працівники освіти, які сприяють розповсюдженню ідей адаптивного менеджменту.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОБОТИ ФОРУМУ

Наукова панель 1: АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТІ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Модератор: доктор педагогічних наук, професор **ЄЛЬНИКОВА Галина Василівна**.

Наукова панель 2: АДАПТАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ТА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В МІНЛИВИХ УМОВАХ СЬГОДЕННЯ

Модератори: кандидат педагогічних наук, доцент **БАЧІЄВА Лариса Олександрівна**, кандидат педагогічних наук, доцент **ПОЛЯКОВА Ганна Анатоліївна**.

Наукова панель 3: АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ОСВІТИ

Модератор: доктор педагогічних наук, професор **БЄЛЯЄВ Сергій Борисович**.

Наукова панель 4: АДАПТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В ОСВІТІ

Модератори: доктор педагогічних наук, професор **БОДНАР Оксана Степанівна**; кандидат педагогічних наук, професор **КРИЖКО Василь Васильович**.

Наукова панель 5: АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ І ПЕДАГОГІКИ

Модератор: кандидат педагогічних наук, старший дослідник **РОСТОКА Марина Львівна**.

Наукова панель 6: ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА АДАПТИВНИХ ЗАСАДАХ

Модератор: доктор педагогічних наук, професор **РЯБОВА Зоя Вікторівна**, кандидат педагогічних наук, доцент **АНУФРІЄВА Оксана Леонідівна**.

Наукова панель 7: АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ І ЗАРУБІЖНИХ ВИШІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Модератори: доктор педагогічних наук, професор **БОНДАРЕНКО Тетяна Сергіївна**, аспірант **СУХОВЕРХОВА Олена Петрівна**.

Наукова панель 8: АДАПТИВНА МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ КЕРІВНИХ КАДРІВ ОСВІТИ, ПЕДАГОГІЧНИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВІДКРИТОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Модератори: доктор педагогічних наук, професор **ГЛАДКОВА Валентина Михайлівна**, кандидат економічних наук, доцент **СУПРУН В'ячеслав Васильович**.

ПРОГРАМНИЙ РЕГЛАМЕНТ

1-й день 07.02.2023 11. ⁰⁰ -15. ⁰⁰	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відкриття Форуму. Вітальні слова учасникам. 2. Online-презентація наукових панелей (виступи за програмою Форуму). 3. Offline-обговорення виступів (поради, побажання, пропозиції, рекомендації, представлення ідей тощо) в науково-просвітницькому середовищі Форуму.
2-й день 08.02.2023 11. ⁰⁰ -15. ⁰⁰	<ol style="list-style-type: none"> 1. Online-презентація наукових панелей (виступи за програмою Форуму). 2. Online-дискурс: доповіді наукової школи «Адаптивні процеси в освіті». 3. Offline обговорення проблематики наукових панелей в науково-просвітницькому середовищі Форуму. 4. Позичювання роботи Форуму на сайтах установ-організаторів. 5. Наукова толока «Калейдоскоп вражень» в online-режимі. 6. Узгодження підсумків, завершення роботи Форуму: оголошення і прийняття рекомендацій Форуму. Наукове портфоліо Форуму. 7. Робоча нарада організаційного комітету щодо узагальнення і систематизації рекомендацій учасників Форуму

УВАГА!

Сертифікація учасників. Кожен учасник форуму отримає іменний сертифікат.

Участь у Форумі: online в режимі реального часу на платформі Zoom.

1. Реєстрація на участь у Форумі відбувається до 5 лютого 2023 року за покликанням: <https://forms.gle/QG29xnryFfZpDeqP8>

2. Благодійний внесок за участь у роботі Форуму складає 200 грн. за реквізитами:

ГО ШКОЛА АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИМИ СИСТЕМАМИ ЄДРПОУ/ДРФО 40346072, Рахунок:

UA423515330000026009052212800 (Поточний рахунок), В ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» (Код Банку – МФО 351533).

3. Планується випуск **е-збірника** матеріалів тез доповідей Форуму, який після закінчення заходу буде розміщено на сайті установ-організаторів, в електронних бібліотеках Національної академії педагогічних наук України, Української інженерно-педагогічної академії, Університету менеджменту освіти, у фейсбуці та в чаті ГО ШАУСПС.

4. Матеріали тез доповідей (назва файлу **Тези_прізвище**) просимо надіслати до **05.02.2023 р.** з поміткою: **Матеріали Форуму-2023** на e-mail: walentina-hladkova@ukr.net

(**благодійний внесок:** 50 грн./стор. за реквізитами, що надаються після прийняття матеріалів до друку організаційним комітетом). За додаткову плату надається можливість надрукувати тези за замовленням. Члени ГО «ШАУСПС», які систематично сплачують членські внески, за публікацію кошти не вносять.

5. **Обсяг матеріалів:** 1-3 повних сторінки формату А-4, орієнтація – книжна. Поля: верхнє, нижнє, лівє, правє – 20 мм. Шрифт: гарнітура – Times New Roman, кегль – 14, міжрядковий інтервал – 1,5.

Структура матеріалів: прізвище, ім'я автора (повністю), посада й організація для педагогів, повна назва освітньої установи, e-mail (за наявності), назва друкується напівжирними великими літерами; рисунки мають бути скомпоновані у вигляді єдиного об'єкту; список використаних джерел розміщується після тексту тез.

Відповідальність за релевантність і достовірність поданого матеріалу несуть автори.

6. Для учасників Форуму додатково надається можливість надрукувати статті в електронному науковому фаховому виданні «Адаптивне управління: теорія і практика» серія «Педагогіка» –

планується до видання в першому кварталі (орієнтовно березень) 2023, а серія «Економіка» – у другому кварталі (орієнтовно травень) 2023 року.

Видання включено до переліку електронних наукових фахових видань України, категорія «Б», у яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора філософії й доктора наук, а також власні дослідження педагогів України й зарубіжжя (наказ Міністерства освіти і науки України від 02.07.2020 р. № 886). Видання розміщене в середовищі Platform & workflow by OJS/ПКР. Кожна стаття проходить сліпе рецензування й перевірку на плагіат, після чого отримує унікальний ідентифікатор DOI. Благодійний внесок для публікації: 60 грн./стор. Члени ГО «ШАУСПС», які систематично сплачують благодійні внески, за публікацію кошти не вносять.

Сайт видання: <https://amtp.org.ua>. Довідки щодо умов розміщення й підготовки публікацій можна отримати за адресою: innovatica@ukr.net

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ ФОРУМУ можна з'ясувати за телефонами контактних осіб:

БАЧІЄВА Лариса Олександрівна +38(067)783-86-49;

РЯБОВА Зоя Вікторівна +38(093)960-27-65;

ГЛАДКОВА Валентина Миколаївна +38(050)164-33-47.

Єднаємося і разом крокуємо до ПЕРЕМОГИ!

Все буде Україна!

Оргкомітет Форуму

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ШКОЛА АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИМИ СИСТЕМАМИ»
УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ГРОМАДСЬКА СПІЛКА «АСОЦІАЦІЯ З РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ
ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР «МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ»
УНІВЕРСИТЕТ КОСТЯНТИНА ФІЛОСОФА В НІТРИ (м. НІТРА, СЛОВАЧЧИНА)
ПОМОРСЬКА АКАДЕМІЯ (м. СЛУПСЬК, ПОЛЬЩА)
ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ПОРТАЛЕГРЕ (ПОРТУГАЛІЯ)

ПРОГРАМА

ДРУГОГО МІЖНАРОДНОГО НАУКОВОГО ФОРУМУ

АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТІ

Київ-Харків-Запоріжжя
2023

Центр організації і проведення:

м. Харків, вул. Університетська, 16,
Українська інженерно-педагогічна академія

Робочі мови: українська, англійська, польська.

Online-канал форуму:

https://us02web.zoom.us/j/83451388843?pwd=QUhxbSt0Z0xxRmVjOGdTVWJFUW1jQ_T09

Місія форуму: з'ясування суті та розповсюдження технологій адаптивних процесів в освіті в умовах воєнного часу та повоєнного відновлення України.

Аудиторія: науковці, викладачі, аспіранти, докторанти, здобувачі наукових ступенів, управлінці та всі працівники освіти, які сприяють розповсюдженню ідей адаптивного менеджменту.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

ЄЛЬНИКОВА Галина Василівна / Halyna YELNYKOVA (голова) – доктор педагогічних наук, професор, голова Ради Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», професор Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна;

РЯБОВА Зоя Вікторівна / Zoia RYABOVA (заст. голови) – доктор педагогічних наук, професор, заступник голови Ради Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», завідувач кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна;

КУПРІЯНОВ Олександр Володимирович / Oleksandr KUPRIYANOV (співголова) – доктор технічних наук, професор, проректор з наукової роботи Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна;

КРЕТОВИЧ Світлана Сергіївна / Svitlana KRETOVICH – кандидат педагогічних наук, завідувач відділом освіти та науки Департаменту з питань внутрішньої та гуманітарної політики Офісу Президента України, м. Київ, Україна;

АНУФРІЄВА Оксана Леонідівна / Oksana ANYFRIIEVA – кандидат педагогічних наук, завідувач аспірантурою і докторантурою ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна;

БАЧІЄВА Лариса Олександрівна / Larysa BACHIEVA – кандидат педагогічних наук, доцент; доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Української інженерно-педагогічної академії; м. Харків, Україна;

БЄЛЯЄВ Сергій Борисович / Serhii BIELIAIEV – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків, Україна;

БОДНАР Оксана Степанівна / Oksana BODNAR – доктор педагогічних

наук, професор, професор кафедри педагогіки та менеджменту освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна;

БОНДАРЕНКО Тетяна Сергіївна / Tetiana BONDARENKO – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інформаційних комп'ютерних технологій і математики Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна;

БРЕСКА Петер / Peter Brecka, PhD in Pedagogical Sciences, університет Костянтина Філософа в Нітрі (м. Нітра, Словаччина);

ВЕРБОВСЬКИЙ Ігор Андрійович / Igor VERBOVSKYI – кандидат педагогічних наук, доцент, начальник навчального відділу, доцент кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління, Житомирського державного університету імені Івана Франка, м. Житомир, Україна;

ГЛАДКОВА Валентина Миколаївна / Valentyna Hladkova – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри менеджменту освіти та права ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна;

ГОУ КВАНДЕНГ / Gou Quandeng – заступник директора Нормальний університет Нейцзян, Центр інформаційного будівництва та обслуговування, [Neijiang Normal University, Information Construction and Service Centre, Deputy Director] Китайська Народна Республіка; здобувач PhD Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця м. Харків, Україна;

ДЖУРИЛО Аліна Петрівна / Dzhurylo Alina – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійної освіти НАПН України, м. Київ, Україна;

ЖУК Михайло Васильович / Zhuk Mykhaylo, КЗ «Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», м. Суми, Україна;

КАРДОСО Луїс Мігель / Luis Miguel CARDOSO – кандидат сучасних мов і літератур, професор Політехнічного інституту Порталегре, Португалія [Prof. Luis Miguel Cardoso Ph.D in Modern Languages and Literatures, Polytechnic Institute of Portalegre, Portugal];

КИРИЧЕНКО Микола Олексійович / Mykola KYRYCHENKO – доктор філософії, член-кореспондент Національної академії наук вищої освіти України, ректор ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна;

КОБЕРЛЯЙН-КЕРЛЕР Юрген / Juergen KOEBERLEIN-KERLER, Ph.D, генеральний директор ІБК Інженерного бюро GmbH & Co. KG, Вюрцбург, Німеччина.

КРАВЧЕНКО Ганна Юріївна / Hanna KRAVCHENKO – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, член Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», м. Харків, Україна;

КРИЖКО Василь Васильович / Vasil KRYZHKO – кандидат педагогічних

наук, професор, завідувач кафедри менеджменту та адміністрування Бердянського державного педагогічного університету, м. Запоріжжя, Україна;

КУБЦЬКИЙ Сергій Олегович / Sergii KUBITSKIY – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри управління та освітніх технологій Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна;

ЛАЗАРЄВ Микола Іванович / Mykola LAZARIEV – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри краєзнавчо-туристичної роботи, соціальних і гуманітарних наук Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна;

ЛУЗАН Людмила Олександрівна / Liudmyla LUZAN – кандидат педагогічних наук, проректор з навчальної роботи КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», член Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», м. Харків, Україна;

ПОКРОЄВА Любов Денисівна / Lyubov POKROYEVA – кандидат педагогічних наук, доцент, ректор КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», м. Харків, Україна;

ПОЛЯКОВА Ганна Анатоліївна / Hanna POLIAKOVA – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна;

РОСТОКА Марина Львівна / Marina ROSTOKA – кандидат педагогічних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, докторант Національного авіаційного університету, м. Київ, Україна;

САВЧЕНКО Ірина Миколаївна / Iryna SAVCHENKO – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, учений секретар Національного центру «Мала академія наук України», м. Київ, Україна;

СОРОЧАН Тамара Михайлівна / Tamara SOROCHAN – доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, директор Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна;

СТРЕЛЬЦОВ Володимир / Volodymyr STRELTSOV – доктор наук з державного управління, професор Поморської академії, м. Слупськ, Польща. Prof., Pomorska Akademia, Slupsk, Poland;

ТЕЛОВАТА Марія Теодозіївна / Mariia TELOVATA – доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту професійної освіти НАПН України, м. Київ, Україна.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОБОТИ ФОРУМУ

Наукова панель 1: АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТІ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Модератор: доктор педагогічних наук, професор *ЄЛЬНИКОВА Галина Василівна*.

Наукова панель 2: АДАПТАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ТА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В МІНЛИВИХ УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Модератори: кандидат педагогічних наук, доцент *БАЧІЄВА Лариса Олександрівна*, кандидат педагогічних наук, доцент *ПОЛЯКОВА Ганна Анатоліївна*.

Наукова панель 3: АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ОСВІТИ

Модератор: доктор педагогічних наук, професор *БЄЛЯЄВ Сергій Борисович*.

Наукова панель 4: АДАПТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В ОСВІТІ

Модератори: доктор педагогічних наук, професор *БОДНАР Оксана Степанівна*; кандидат педагогічних наук, професор *КРИЖКО Василь Васильович*.

Наукова панель 5: АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ І ПЕДАГОГІКИ

Модератор: кандидат педагогічних наук, старший дослідник *РОСТОКА Марина Львівна*.

Наукова панель 6: ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА АДАПТИВНИХ ЗАСАДАХ

Модератор: доктор педагогічних наук, професор *РЯБОВА Зоя Вікторівна*, кандидат педагогічних наук, доцент *АНУФРІЄВА Оксана Леонідівна*.

Наукова панель 7: АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ І ЗАРУБІЖНИХ ВИШІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Модератори: доктор педагогічних наук, професор *БОНДАРЕНКО Тетяна Сергіївна*, аспірант *СУХОВЕРХОВА Олена Петрівна*.

Наукова панель 8: АДАПТИВНА МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ КЕРІВНИХ КАДРІВ ОСВІТИ, ПЕДАГОГІЧНИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВІДКРИТОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Модератори: доктор педагогічних наук, професор *ГЛАДКОВА Валентина Михайлівна*, кандидат економічних наук, доцент *СУПРУН В'ячеслав Васильович*.

ПРОГРАМНИЙ РЕГЛАМЕНТ

1-й день 07.02.2023 11.00-15.00	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відкриття Форуму. Вітальні слова учасникам. 2. Online-презентація наукових панелей (виступи за програмою Форуму). 3. Offline-обговорення виступів (поради, побажання, пропозиції, рекомендації, представлення ідей тощо) в науково-просвітницькому середовищі Форуму.
2-й день 08.02.2023 11.00-15.00	<ol style="list-style-type: none"> 1. Online-презентація наукових панелей (виступи за програмою Форуму). 2. Online-дискурс: доповіді наукової школи «Адаптивні процеси в освіті». 3. Offline обговорення проблематики наукових панелей в науково-просвітницькому середовищі Форуму. 4. Позичювання роботи Форуму на сайтах установ-організаторів. 5. Наукова толока «Калейдоскоп вражень» в online-режимі. 6. Узгодження підсумків, завершення роботи Форуму: оголошення і прийняття рекомендацій Форуму. Наукове портфоліо Форуму. 7. Робоча нарада організаційного комітету щодо узагальнення і систематизації рекомендацій учасників Форуму

ПРОГРАМА

ДРУГОГО МІЖНАРОДНОГО НАУКОВОГО ФОРУМУ

АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТІ

(7-8 лютого 2023 року)

День перший 07.02.2023 Час 11.⁰⁰-15.⁰⁰

Регламент:

Привітання – до 2 хвилин
Доповідь на пленарному засіданні – до 7 хвилин
Виступ з інформацією у колі наукових панелей – до 5 хвилин
Повідомлення – до 3 хвилин

ОФІЦІЙНЕ ВІДКРИТТЯ ФОРУМУ

Час 11.⁰⁰-11.³⁰

ДО ВІТАННЯ / Greeting:

Галина ЄЛЬНИКОВА / Halyna YELNYKOVA, доктор педагогічних наук, професор Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.

Олександр КУПРІЯНОВ / Oleksandr KUPRIYANOV, доктор технічних наук, доцент, проректор з наукової роботи Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.

Світлана КРЕТОВИЧ / Svitlana KRETOVICH, кандидат педагогічних наук, завідувач відділом освіти та науки Департаменту з питань внутрішньої та гуманітарної політики Офісу Президента України.

Микола КИРИЧЕНКО / Mykola KYRYCHENKO, доктор філософії, член-кореспондент Національної академії наук вищої освіти України, ректор ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна.

Гоу КВАНДЕНГ / Gou QUANDENG, заступник директора Нормальний університет Нейцзян, Центр інформаційного будівництва та обслуговування, [Neijiang Normal University, Information Construction and Service Centre, Deputy Director] Китайська Народна Республіка; здобувач PhD Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна.

Юрген КОБЕРЛЯЙН-КЕРЛЕР / Juergen KOEBERLEIN-KERLER, Ph.D, генеральний директор ІБК Інженерного бюро GmbH & Co. KG, Вюрцбург, Німеччина.

Ігор ВЕРБОВСЬКИЙ / Igor VERBOVSKYI, кандидат педагогічних наук, начальник навчального відділу, доцент кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління, доцент Житомирського державного університету імені Івана Франка, м. Житомир, Україна.

Марія ТЕЛОВАТА / Mariia TELOVATA, доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту професійної освіти НАПН України, м Київ, Україна.

Тамара ПУШКАРЬОВА / Tamara PUSHKAROVA, начальник відділу проектної діяльності державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти та науки України, керівник Академії інноваційного розвитку освіти, м. Київ, Україна.

КОНТЕНТ НАУКОВИХ ПАНЕЛЕЙ

Наукова панель 1 / Scientific Panel 1 (час 11.³⁰–12.¹⁵)

АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТІ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Adaptive Processes in Education in Conditions of Uncertainty

Модератор / Moderator:
доктор педагогічних наук, професор / Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Галина Єльнікова / Halyna YELNYKOVA

ДОПОВІДІ / Reports:

Інтеграційні процеси в освіті як адаптивні [Integration Processes in Education as Adaptive]

Галина ЄЛНИКОВА, доктор педагогічних наук, професор, професор Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.
Halyna YELNYKOVA, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Ukrainian Academy of Engineering and Pedagogy, Kharkiv, Ukraine.

Модель дослідження міжкультурної професійної компетентності викладачів китайських університетів [A Research Model of Intercultural Professional Competence of Chinese University Teachers]

Ганна КРАВЧЕНКО, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна.
Hanna KRAVCHENKO, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Pedagogy, Foreign Philology and Translation of Semyon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, Ukraine.

Адаптивні підходи до організації оптимального менеджменту і організації ефективної роботи Малої академії наук України в умовах воєнного часу [Adaptive approaches to the organization of optimal management and organization of effective work of the Small Academy of Sciences of Ukraine in wartime conditions]

Ірина САВЧЕНКО, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, учений секретар Національного центру «Мала академія

наук України», м. Київ, Україна.

Iryna SAVCHENKO, Candidate of Pedagogical Sciences, senior researcher, scientific secretary of the National Center "Small Academy of Sciences of Ukraine", Kyiv, Ukraine.

Створення інтерактивних музеїв науки в регіонах України в умовах воєнного стану, як фактор психологічної адаптації дітей шкільного віку [Creation of interactive science museums in the regions of Ukraine under martial law as a factor in the psychological adaptation of school-aged children]

Ярослав САВЧЕНКО, аспірант і науковий співробітник Інституту обдарованої дитини НАПН України; молодший науковий співробітник відділу інформаційно-дидактичного моделювання Національного центру «Мала академія наук України», м. Київ, Україна.

Yaroslav SAVCHENKO, graduate student and researcher at the Institute of the Gifted Child of the National Academy of Sciences of Ukraine; junior researcher of the Department of Information and Didactic Modeling of the National Center "Small Academy of Sciences of Ukraine", Kyiv, Ukraine.

Радіальна діаграма як метод візуалізації адаптивної моделі саморозвитку педагога (Мапа бажань) [Radial Diagram Method of Visualizing the Adaptive Model of Teacher Self-Development (Desire Map)]

Ірина ЛАПШИНА, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і методики навчання Хортицької національної академії, м. Запоріжжя, Україна.

Iryna LAPSHYNA, Candidate of Pedagogical Sciences, Assistant Professor at the Department of Pedagogy and Teaching Methods, Khortytsia National Academy, Zaporizhzhia, Ukraine.

Роль куратора студентської групи у процесах адаптації першокурсників до навчального процесу [The role of the student's group supervisor in the adaptation of freshmen to the educational process]

Тетяна ЛАЗАРЄВА, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри харчових технологій, легкої промисловості і дизайну Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.

Tetiana LAZARIEVA, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor Department of Food and Chemical Technology Ukrainian Engineering-Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.

Компоненти проектної культури педагогів професійного навчання [Components of the project culture of vocational training teachers]

Світлана КРАВЕЦЬ, кандидат педагогічних наук, старший дослідник,

старший науковий співробітник лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійної освіти НАПН України, м. Київ, Україна.

***Svitlana KRAVETS**, Institute of Vocational Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Senior Researcher of the Laboratory of Foreign Systems of Vocational Education and Training, Kyiv, Ukraine.*

Досвід скандинавських країн з питань публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти для України в умовах невизначеності та воєнного часу [Scandinavian countries' experience in public-private partnerships in VET for Ukraine in conditions of uncertainty and wartime]

Аліна ДЖУРИЛО, кандидат педагогічних наук, старший дослідник, завідувач лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійної освіти НАПН України, м. Київ, Україна.

***Alina DZHURYLO**, Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Head of the Laboratory of Foreign Systems of Vocational Education and Training Institute of Vocational Education of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.*

Застосування моделі учня першого класу для супроводу адаптації першокласників з особливими освітніми потребами до навчання [Application of the first-grade student model to support the adaptation of first-grade students with special educational needs to study]

Світлана ЛУПІНОВИЧ, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та методик навчання Хортицької національної академії, м. Запоріжжя, Україна.

***Svitlana LUPINOVYCH**, Candidate of pedagogical sciences, associate professor, head of the Department of Pedagogy and Teaching Methods Khortytsia National Academy, Zaporizhzhia, Ukraine.*

Адаптивна науково-педагогічна діяльність викладача вищої школи як зовнішньо тимчасово переселеної особи [Adaptive scientific and pedagogical activity of a higher school teacher as a temporarily displaced person]

Ольга ЛУЧАНІНОВА, доктор педагогічних наук, професор кафедри інженерної педагогіки ННІ «Інститут промислових і бізнес технологій» Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро, Україна.

***Oliha LUCHANINOVA**, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Engineering Pedagogy Ukrainian state university of*

science and technology (Educational and scientific institute «Institute of industrial and business technologies»), Dnipro, Ukraine.

Адаптація першокурсників в закладах фахової передвищої освіти до мінливих умов сучасності [Adaptation of first-year students in professional higher education institutions to the changing conditions of modernity]

Ірина СКОРОХОДОВА, аспірант Української інженерно-педагогічної академії, викладач Липкуватівського аграрного коледжу, м. Липкуватівка, Україна.

Iryna SKOROKHODOVA, first-year postgraduate student of the Ukrainian Academy of Engineering and Pedagogy, Kharkiv, Ukraine.

Особливості функціонування тимчасово переміщених закладів освіти в умовах війни [Peculiarities of functioning of temporarily displaced educational institution in wartime conditions]

Світлана КРЕТОВИЧ, кандидат педагогічних наук, завідувач відділу освіти та науки Головного управління внутрішньої та гуманітарної політики Директорату з питань внутрішньої та гуманітарної політики, Офіс Президента України, м. Київ, Україна.

Svitlana KRETOVYCH, PhD of Pedagogical, Head of the Department of education and science of the Main department of internal and humanitarian policy of the Directorat for internal and humanitarian policy, Office of the President of Ukraine, Kyiv.

Адаптивні процеси при трансформації освітньої діяльності фахових коледжів в умовах воєнного часу [Adaptive processes in the transformation of educational activities of professional colleges in wartime conditions]

Тетяна САВЕЛЬЄВА, кандидат педагогічних наук, заступник директора з навчальної роботи Харківського машинобудівного фахового коледжу, м. Харків, Україна.

Tetiana SAVIELIEVA, PhD of Pedagogical, deputy director of educational work, Kharkiv Applied College of Mechanical Engineering, Kharkiv, Ukraine.

Можливості адаптивного менеджменту в пошуку та реалізації нових напрямів проектів в умовах військового стану [Opportunities for adaptive management in finding and implementing new project areas under martial law]

Михайло ЖУК, КЗ «Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», м. Суми, Україна.

Mykhailo ZHUK, PhD in Philosophy, Associate Professor, Sumy Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Sumy, Ukraine.

**Інноваційні практики: адаптація до потреб Нової української школи
[Innovative practices: adaptation to the needs of the New Ukrainian School]**

Тетяна ГАВЛІТІНА, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки й освітніх інновацій Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, м. Рівне, Україна.

Tetyana GAVLITINA, PhD in Pedagogy, Associate Professor, Head of the Department of Pedagogy and Educational Innovations, Rivne Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Ukraine.

**Інноваційні технології компетентнісно орієнтованої підготовки майбутніх керівників закладів освіти до цифровізації освітнього процесу
[Innovative technologies for competence-oriented training of future heads of educational institutions for digitalization of the educational process]**

Ігор ВЕРБОВСЬКИЙ, кандидат педагогічних наук, доцент, начальник навчального відділу, доцент кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка, м. Житомир, Україна.

Igor VERBOVSKYI, Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor of Department of Professional and Pedagogical, Special Education, Andragogy and Management, Head of Education Division, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine.

**Впровадження інноваційних технологій у процес магістерської підготовки майбутніх керівників закладів освіти
[Implementation of innovative technologies in the process of master's training of future heads of educational institutions]**

Інеса НОВИЦЬКА, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач відділу аспірантури та докторантури, доцент кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка, м. Житомир, Україна.

Inesa NOVITSKA, Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor of Department of Professional and Pedagogical, Special Education, Andragogy and Management, Head of Postgraduate and Doctoral Studies Department, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine.

Професійна готовність майбутніх бакалаврів з професійної освіти (Цифрові технології) до технологізації освітнього процесу закладу професійної (професійно-технічної) освіти [Professional readiness of future bachelors in vocational education (Digital technologies) for technologicalization of the educational process of the institution of vocational (vocational and technical) education]

Анна МЕЛЬНИК, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри комп'ютерних наук та інформаційних технологій Житомирського державного університету імені Івана Франка, м. Житомир, Україна.

Anna MELNYK, Candidate of Pedagogic Sciences, Senior Lecturer of the Department of Computer Sciences and Information Technologies, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine.

Використання новітніх технологій навчання іноземної мови для підготовки майбутніх фахівців [Use of the latest foreign language learning technologies for the training of future specialists]

Владислав КУЛАК, викладач кафедри англійської мови з методиками викладання у дошкільній та початковій освіті Житомирського державного університету імені Івана Франка, м. Житомир, Україна.

Vladyslav KULAK, Teacher of the English language department with teaching methods in preschool and primary education, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine.

Особливості розвитку культури професійного спілкування керівника закладу дошкільної освіти [Features of the development of the culture of professional communication of the head of a preschool education institution]

Людмила БРУСІНСЬКА, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «073 Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка, м. Житомир, Україна.

Ludmila BRUSINSKA, graduate of the second (master's) level of higher education, specialty «073 Management» of the educational program «Educational Institution Management» of Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine.

Основні етапи управління закладом загальної середньої освіти на засадах акмеологічного підходу [The main stages of managing an institution of general secondary education based on the acmeological approach]

Катерина ГОЛОВЕНКО, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «073 Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка, м. Житомир, Україна.

Kateryna HOLOVENKO, graduate of the second (master's) level of higher education, specialty «073 Management» of the educational program «Educational Institution Management» of Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine.

Реалізація ситуаційного підходу при формуванні стратегії розвитку закладу загальної середньої освіти [Implementation of the situational approach in the formation of the development strategy of the institution of general secondary education]

Тетяна КАТАНАХА, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «073 Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка, м. Житомир, Україна.

Tetiana KATANAKHA, graduate of the second (master's) level of higher education, specialty «073 Management» of the educational program «Educational Institution Management» of Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine.

Основні етапи розвитку професійної самосвідомості керівника закладу освіти [The main stages of the development of the professional self-awareness of the head of an educational institution]

Ольга КИСЛА, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «073 Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка, м. Житомир, Україна.

Olha KYSLA, graduate of the second (master's) level of higher education, specialty «073 Management» of the educational program «Educational Institution Management» of Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine.

Шляхи вдосконалення професійних умінь керівників закладів дошкільної освіти [Ways of improving the professional skills of heads of preschool education institutions]

Тетяна ЛЕВЧЕНКО, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «073 Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка, м. Житомир, Україна.

Tetiana LEVCHENKO, graduate of the second (master's) level of higher education, specialty «073 Management» of the educational program «Educational Institution Management» of Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine.

Особливості розвитку управлінського потенціалу керівників закладів загальної середньої освіти [Peculiarities of development of managerial potential of heads of general secondary education institutions]

Ірина НАЗАРЧУК, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «073 Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка, Ліцей № 8 міста Житомира, старший вчитель, вищої категорії, заступник директора з навчально-виховної роботи, Україна.

Irina NAZARCHUK, Graduate of the second (master's) level of higher education, specialty «073 Management» of the educational program «Educational Institution Management» of Zhytomyr Ivan Franko State University. Lyceum № 8 of the city of Zhytomyr, senior teacher of the highest category, deputy director of educational work, Zhytomyr, Ukraine.

Інноваційний підхід у формуванні професійних умінь керівників закладів загальної середньої освіти [An innovative approach in the formation of professional skills of managers of general secondary education institutions]

Валентина НОЩЕНКО, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «073 Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка, м. Житомир, Україна.

Valya NOSCHENKO, Graduate of the second (master's) level of higher education, specialty «073 Management» of the educational program «Educational Institution Management» of Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine.

Сучасний стан управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти на засадах інноваційних технологій [The current state of management of the institution of professional (vocational and technical) education on the basis of innovative technologies]

Тетяна ОМЕЦІНСЬКА, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «073 Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка, м. Житомир, Україна.

Tanya OMETSINKA, graduate of the second (master's) level of higher education, specialty «073 Management» of the educational program «Educational Institution Management» of Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine.

Особливості розвитку творчих якостей керівників закладів дошкільної освіти у системі професійної самореалізації [Peculiarities of the development of creative qualities of heads of preschool education institutions in the system of professional self-realization]

Наталія СКУРАТИВСЬКА, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «073 Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка, м. Житомир, Україна.

Natalia SKURATIVSKA, graduate of the second (master's) level of higher education, specialty «073 Management» of the educational program «Educational Institution Management» of Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine.

Сучасний стан управління закладом фахової передвищої освіти на засадах інноваційного підходу [The current state of management of the institution of vocational pre-higher education on the basis of an innovative approach]

Василь ШПІКІРНИЙ, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «073 Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка, м. Житомир, Україна.

Vasyl SHPIKLIRNYI, graduate of the second (master's) level of higher education, specialty «073 Management» of the educational program «Educational Institution Management» of Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine.

Волонтерський рух як фундамент громадянського суспільства [Volunteer movement as the foundation of the civil society]

Тетяна МАЛЬЦЕВА, Харківська спеціалізована школа І–ІІІ ступенів № 134 Харківської міської ради Харківської області, директор, м. Харків, Україна.

Ольга БІЛОВОЛ, КЗ "ДНЗ № 108", вчене звання магістр, посада завідувач дошкільним закладом, м. Харків, Україна.

Tetiana MALTSEVA, Kharkiv Specialized School 134, headmaster, Kharkiv, Ukraine.

Olha BILOVOL, KZ "DNZ No 108", academic title: master, position: head of a preschool institution, Kharkiv, Ukraine.

Наукова панель 6 / Scientific Panel 6
(час 12.¹⁵–13.¹⁵)

**ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НА АДАПТИВНИХ ЗАСАДАХ**

Organization of Scientific and Research Activities on Adaptive Basis

Модератори / Moderators:

доктор педагогічних наук, професор / Professor, Doctor in Education (Pedagogy),

Зоя РЯБОВА / Zoya RYABOVA

кандидат педагогічних наук, доцент / Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor

Оксана АНУФРІЄВА / Oksana ANYFRIIEVA

ДОПОВІДІ / Reports:

Професійне залучення цифрових технологій педагогами закладів загальної середньої освіти [Professional Involvement of Digital Technologies by Teachers of General Secondary Education Institutions]

Галина ГЕРМАНСОН, аспірант ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна.

***Halyna HERMANSON**, graduate student of the SIHE "University of Education Management", Kyiv, Ukraine.*

Трансформації управління загальною середньою освітою в умовах євроінтеграційних прагнень України [Transformations of general secondary education management in the context of Ukraine's European integration aspirations]

Юрій ДЕМЕДЮК, кандидат історичних наук, в.о. директора державної установи «Український інститут розвитку освіти», докторант ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна.

***Yrii DEMEDIUK**, Doctoral student of the SIHE "University of Education Management", PhD in History, Kyiv, Ukraine.*

Організація експериментальної перевірки розробленої моделі управління розвитком творчого потенціалу вчителів української мови і літератури [Organization of a pilot test of the developed model of development management of creative potential of teachers of the Ukrainian language and literature]

Тетяна КОРОІД, аспірант кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна.

Tetiana KOROID, Graduate student of the Department of Pedagogy, Administration and special education Educational and Scientific Institute of Management and Psychology SIHE «University of Educational Management», Kyiv, Ukraine.

Особливості формування професійних компетентностей викладачів предметів духовно-морального спрямування у закладах освіти [Peculiarities of the formation of professional competences of teachers of spiritual and moral subjects in educational institutions]

Олександр КРИВЕНКО, здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» освітньо-професійної програми «Християнська педагогіка» ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна.

Oleksandr KRYVENKO, student of higher education of the second (master's) level of specialty 011 "Educational and pedagogical sciences" of the educational and professional program "Christian pedagogy" of the Educational and Scientific Institute of Management and Psychology of the SIHE "University of Educational Management", Kyiv, Ukraine.

Відповідальне вчительство як адаптивний процес професійного розвитку [Responsible teaches how to process professional development]

Андрій ЛОГІНОВ, аспірант ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна.

Andrii LOHINOV, post-graduate student of the SIHE "University of Educational Management", Kyiv, Ukraine.

Адаптивний вибір моделі навчання у загальноосвітніх навчальних закладах з поглибленим вивченням предметів природничого циклу в умовах невизначеності [Adaptive choice of learning model in general educational institutions of natural science orientation in conditions of uncertainty]

Тетяна ЛУК'ЯНЧИКОВА, вчитель інформатики Природничо-науковий ліцей № 145, аспірант ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м Київ, Україна.

Tetiana LUKIANCHUKOVA, The Natural Science Lyceum № 145, a teacher of computer science; post-graduate student of the SIHE "University of Educational Management", Kyiv, Ukraine.

Адаптивні системи управління в освіті в умовах воєнного стану [Adaptive Management systems in der Ausbildung unter Kriegsrecht]

Лариса МАРУСІНА, доктор філософії з публічного управління та

адміністрування, завідувач сектору Золотоніської районної державної адміністрації, с. Золотоноша, Черкаська область, Україна.

Larysa MARUSINA, Staatliche Verwaltung des Bezirks Zolotoniska, Doktor der Philosophie in öffentlicher Verwaltung und Verwaltung, Leiter des Sektors, Ukraine.

Механізми адаптації інформаційно-освітнього середовища установи післядипломної освіти до умов воєнного стану [Mechanisms of adaptation of the informational and educational environment of the institution of postgraduate education to the conditions of martial law]

Олександра СОЛОГУБ, доктор філософії з освітніх, педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методик природничо-математичних дисциплін і технологій Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Україна.

Oleksandra SOLOHUB, Doctor of Philosophy in Educational and Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of the Department of Theory and Methods of Natural and Mathematical Disciplines and Technologies, Khmelnytsky Regional Institute of Postgraduate Teacher Education, Ph.D, Senior lecturer of Department of Theory and Methods of Natural Mathematical Disciplines and Technologies, Ukraine.

Полікультурна освіта в Україні: психологічні виклики міжкультурної взаємодії [Multicultural education in Ukraine: psychological challenges of intercultural interaction]

Інна ТЕСЛЕНКО, магістр психології, психолог-супервізор «Гаряча лінія» психологічної підтримки Українського ветеранського Фонду, аспірант ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна.

Inna TESLENKO, Postgraduate studies at UMO (psychology); "Hotline" of psychological support of the Ukrainian Veterans Fund, Master of Psychology, Supervisor psychologist, Kyiv, Ukraine.

Педагогічні умови формування патріотичної свідомості здобувачів базової середньої освіти у процесі вивчення суспільствознавчих дисциплін [Pedagogical conditions for the formation of patriotic awareness of students of basic secondary education in the process of studying social sciences]

Андрій БОРОВИК, викладач історії і культури України Початкової школи № 18 імені М. Ратая у м. Люблін, Республіка Польща.

Andrzej BOROWIK, teacher of history and culture of Ukraine SP 18 im. M. Rataja w Lublinie, Poland.

Три кроки до наукового ступеня: критичний аналіз та усвідомлення

процесу захисту актуальних результатів досліджень здобувача ступеня доктора філософії [Three steps to a scientific degree: critical analysis and awareness of the process of defending current research results of a PhD candidate]

Наталія ЗЕРНОВА, методист вищої категорії відділу наукової роботи, ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна.

Nataliia ZERNOVA, methodist, of the SIHE "University of Education Management", Kyiv, Ukraine.

Системна адаптованість сучасного вчителя в умовах глобальної невизначеності: вища педагогічна освіта – державі [System adaptability of a modern teacher in conditions of global uncertainty: higher pedagogical education – to the state]

Ольга ВИГОВСЬКА, кандидат педагогічних наук, доцент, головний і науковий редактор Всеукраїнського науково-практичного журналу «Директор школи, ліцею, гімназії», м. Київ, Україна.

Olha VYHOVSKA, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Editor-in-chief of the All-Ukrainian scientific-practical journal "Principal of school, lyceum, gymnasium", Kyiv, Ukraine.

Ключові компетентності вчителя в надзвичайних умовах [Key competences of a teacher in emergency conditions]

Емілія ВОРОНЦОВА, Державна наукова установа "Інститут модернізації змісту освіти", науковий співробітник, м. Київ, Україна.

Emilia VORONTSOVA, State scientific institution "Institute of education content modernization", Kyiv, Ukraine.

Наукова панель 5 / Scientific Panel 5
(час 13.15–14.15)

**АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ
І ПЕДАГОГІКИ**

**Adaptive Processes of Information and Analytical Supply Digital
Transformation of Education and Pedagogy**

Модератор / Moderator:

кандидат педагогічних наук, старший дослідник / Ph.D in Education (Pedagogy), Senior Researcher
Марина РОСТОКА/ Marina ROSTOKA

ВСТУПНЕ СЛОВО / Introduction:

**Цифрові важелі інформаційно-аналітичного забезпечення підготовки
наукових кадрів [Digital Levers of Information and Analytical Supporting
for the Training of Scientific Staff]**

Марина РОСТОКА, старший дослідник, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти, ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, НАПН України, докторант Національного авіаційного університету, м. Київ, Україна.

Marina ROSTOKA, Senior Researcher, Ph.D in Education (Pedagogy), Senior Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Doctoral Researcher at the National Aviation University, Kyiv, Ukraine.

**Цифрова педагогіка як галузь педагогічної науки [Digital Pedagogy as a
Field of Pedagogical Science]**

Світлана ЛАПАЄНКО, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти, ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, НАПН України, м Київ, Україна.

Svitlana LAPAENKO, Senior Researcher, Ph.D in Education (Pedagogy), Head of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

ДОПОВІДІ / Reports:

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ У НАУКОВІЙ ТА ВИЩІЙ ОСВІТІ Digital Transformation in Science and Higher Education

Психологічні чинники адаптації науково-освітнього процесу вищої школи до умов цифрової трансформації [Psychological Factors of Adaptation of the Scientific and Educational Process of the Higher School to the Conditions of Digital Transformation]

Яна РАЄВСЬКА, доктор психологічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту психології та соціальних наук, Міжрегіональної академії управління персоналом, м. Київ, Україна.

Yana RAIEVSKA, Professor, Doctor of Psychology, Director of the Educational and Scientific Institute of Psychology and Social Sciences, Interregional Academy of Personnel Management, a Valid Member of the Scientific Organization «Center of Ukrainian-European Scientific Cooperation», Kyiv, Ukraine.

Реалії цифрової трансформації у вищій школі в умовах війни [Realities of Digital Transformation in a Higher School in the Conditions of War]

Ольга ЛУЧАНІНОВА, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інженерної педагогіки ННІ «Інститут промислово-ділових технологій» Українського державного науково-технічного університету, м Дніпро, Україна.

Olha LUCHANINOVA, Doctor in Education (Pedagogy), Professor, Professor of the Department of Engineering Pedagogy, Ukrainian State University of Science and Technology (Educational and Scientific Institute «Institute of Industrial and Business Technologies»), Dnipro, Ukraine.

Цифрові освітні технології в умовах війни з РФ [Digital Educational Technologies in the Conditions of the War with the Russian Federation]

Андрій ГУРАЛЮК, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу цифрових технологій і комп'ютерного забезпечення ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського НАПН України, м. Київ, Україна.

Andrii GURALIUK, Senior Researcher, Ph.D in Education (Pedagogy), Head of the Department of Digital Technologies and Computer Support of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Цифрова трансформація в економічній освіті: форсмажорні реалії [Digital Transformation in Economic Education: Force Majeure Realities]

Людмила ПЕТРИШИН, доктор економічних наук, доцент, доцент

кафедри обліку, аналізу і контролю Львівського національного університету імені Івана Франка, м Львів.

Lyudmyla PETRYSHYN, Associate Professor, Doctor in Economy, Associate Professor of Department of Accounting, Analysis and Control, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine.

Інформаційно-аналітичне забезпечення управління підвищенням кваліфікації педагогів у закладах післядипломної педагогічної освіти [Informational and Analytical Support for the Management of the Professional Development of Teachers in Institutions of Postgraduate Pedagogical Education]

Людмила ЛУЗАН, кандидат педагогічних наук, проректор з навчальної роботи КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», м. Харків, Україна.

Liudmyla LUZAN, Ph.D in Education (Pedagogy), Vice-Rector for Educational Work of Kharkiv Academy of Continuing Education, Kharkiv, Ukraine.

Цифрова трансформація освітнього процесу з підготовки майбутніх учителів-істориків за програмою «Середня освіта» [Digital Transformation of the Educational Process for the Training of Future Teachers-Historians Under the Program «Middle Education»]

Андрій ПИЖИК, кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри новітньої історії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна.

Andriy PYZHIK, Associate Professor, Ph.D in History, Head of the Department of Contemporary History of Ukraine, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.

Цифрова адаптація освітнього процесу з підготовки майбутніх учителів історії в університетах України та Республіки Польща: компаративний аналіз [Digital Adaptation of the Educational Process for the Training of Future Teachers of History at the Universities of Ukraine and the Republic of Poland: a Comparative Analysis]

Геннадій ЧЕРЕВИЧНИЙ, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри новітньої історії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка, докторант Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ, Україна.

Gennadii CHEREVYCHNYI, Associate Professor, Ph.D in History, Associate Professor of the Department of Contemporary History of Ukraine, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Doctoral Researcher at Ivan Zyazyun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Право на приватність учасників освітнього процесу в закладах вищої освіти України та країн Європейського Союзу: порівняльний аналіз [The Right to Privacy of Participants In the Educational Process in Higher Education Institutions of Ukraine and the Countries of the European Union: a Comparative Analysis]

Олексій ВЕРБОВИЙ, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри новітньої історії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка, докторант Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, м. Київ, Україна.

Olexij VERBOVYI, Associate Professor Ph.D in History, Associate Professor of the Department of Contemporary History of Ukraine, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Doctoral Researcher at Yaroslav the Wise National University of Law, Kyiv, Ukraine.

Політика національної пам'яті у закладах вищої освіти України та країн Європейського Союзу: порівняльний аналіз [The Policy of National Memory in Higher Education Institutions of Ukraine and the Countries of the European Union: a Qualitative Analysis]

Світлана ВЛАСЕНКО, кандидат історичних наук, старший викладач Київського національного університету культури і мистецтв, докторант Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби КНУ ім. Т. Шевченка, Україна.

Svitlana VLASENKO, Ph.D in History, Kyiv National University, Senior Lecturer of the Kyiv National University of Culture and Arts, Doctoral Researcher at of the Educational and Scientific Institute Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko, Kyiv, Ukraine.

Підтримка розвитку цифрової компетентності учасників освітнього процесу у викликах часу [Supporting the Development of Digital Competence of Participants in the Educational Process in the Challenge of Time]

Інна АГАЛЕЦЬ, доцент, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти, ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна.

Inna ANALETS, Associate Professor, Ph.D in Education (Pedagogy), Senior Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Особливості цифрової трансформації освітнього процесу у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання в умовах воєнного

стану [Peculiarities of the Digital Transformation of the Educational Process in Higher Education Institutions with Specific Learning Conditions Under Martial Law]

Тетяна ПАВЛИШ, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, м. Кривий Ріг, Україна.

Tetiana PAVLYSH, Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor of the Department of Special Disciplines and Professional Training at Kryvyi Rih Educational and Scientific Institute of the Donetsk State University of Internal Affairs, Kryvyi Rih, Ukraine.

Технології доповненої реальності як ефективний інструмент навчання [Technologies of Augmented Reality as an Effective Teaching Tool]

Наталія ВАРАКСІНА, науковий співробітник відділу цифрових технологій і комп'ютерного забезпечення, ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, НАПН України, м.Київ, Україна.

Natalia VARAKSINA, Research of the Department of Digital Technologies and Computer Support of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Інформаційно-аналітичний супровід цифрової трансформації освіти в контексті адаптивного підходу [Informational and Analytical Support of the Digital Transformation of Education in the Context of an Adaptive Approach]

Тетяна ГОДЕЦЬКА, науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, м. Київ, Україна.

Tatiana GODETSKA, Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Освітнянські бібліотеки: усталеність використання поняття у руслі адаптивних трансформаційних змін у змісті, формах і методах їх діяльності [Educational Libraries: Stability of the Use of the Concept in the Course of Adaptive Transformational Changes in the Content, Forms and Methods of Their Activity]

Наталія КРОПОЧЕВА, науковий співробітник відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів, ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, м. Київ, Україна.

Nataliia KROPOSCHEVA, Researcher of the Department of Scientific and

Educational Information Resources, V.Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Впровадження баз знань у діяльність наукової установи на засадах адаптивного підходу [Implementation of Knowledge Bases in the Activity of a Scientific Institution on the Basis of an Adaptive Approach]

Христина СЕРЕДА, науковий співробітник відділу цифрових технологій і комп'ютерного забезпечення, ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна.

Khrystyna SEREDA, Research of the Department of Digital Technologies and Computer Support of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Адаптивні можливості в умовах дистанційного навчання [Adaptive Possibilities in Conditions of Distant Learning]

Ірина БІЛОЦЕРКІВЕЦЬ, молодший науковий співробітник відділу цифрових технологій і комп'ютерного забезпечення ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна.

Iryna BILOTSERKIVETS, Junior Research Fellow of the Department of Digital Technologies and Computer Support of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Суть цифрової трансформації освіти [The Essence of Digital Transformation of Education]

Вікторія КУШНІР, молодший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ.

Viktoriia KUSHNIR, Junior Research Fellow of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ **Digital Transformation in Professional Education**

Використання ресурсів інформаційного освітнього середовища закладу професійної освіти для розвитку кар'єри та професійного зростання здобувачів освіти [Using the Resources of the Informational Educational Environment of the Professional Education Institution for the Career Development and Professional Growth of the Students]

Олександр ГУМЕННИЙ, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії електронних навчальних ресурсів Інституту професійної освіти НАПН України, м. Київ, Україна.

Oleksandr HUMENNYI, Ph.D in Education (Pedagogy), Senior Researcher of the Laboratory of Electronic Educational Resources, Institute of Professional Education of the NAES of Ukraine, Kyiv.

Особливості використання мобільного навчання у підготовці майбутніх бакалаврів професійної освіти [Peculiarities of the Use of Mobile Learning in the Preparation of Future Bachelors of Professional Education]

Світлана ІЩЕНКО, доктор філософії, доцент кафедри теорії і методики професійної підготовки, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ.

Svitlana ISHCENKO, Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor of the Department of Theory and Methodology of Professional Training, Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov, Kyiv, Ukraine.

Цифрова адаптація електронних освітніх ресурсів в системі інформаційно-аналітичного забезпечення професійної підготовки робітничих кадрів [Digital Adaptation of Electronic Educational Resources in the System of Information and Analytical Provision of Professional Training of Workers]

Ольга ГЕРМАК, кандидат педагогічних наук, викладач-методист, викладач електротехнічних дисциплін Криворізького центру професійної освіти металургії та машинобудування, м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область.

Olga HERMAK, Ph.D in Education (Pedagogy), Teacher-Methodologist, Teacher of Special Disciplines of Energy Profile at the Kryvyi Rih Center for Vocational Education in Metallurgy and Mechanical Engineering, Kryvyi Rih.

Адаптація інформаційно-аналітичного забезпечення ІТ-підготовки майбутніх кваліфікованих робітників в умовах цифрової трансформації освіти [Adaptation of Information and Analytical Support for IT Training of

Future Skilled Workers in Conditions of Digital Transformation of Education]

Ольга БАСАНЬКО, викладач-методист, викладач спецдисциплін Вищого професійного училища № 25, м. Київ, Україна.

***Olga BASANKO**, Teacher-Methodologist, Teacher of Special Disciplines, Higher Vocational School № 25, Kyiv, Ukraine.*

Інформаційно-аналітичне забезпечення цифрового простору професійної (професійно-технічної) освіти [Information and Analytical Support of the Digital Space of Professional of Education]

Лілія ПІТУХ, голова методичної комісії класних керівників, викладач професійно-теоретичної підготовки Вищого професійного училища № 13, м. Івано-Франківськ, Україна.

***Liliya PITUKH**, Chairman of the Methodical Commission of Class Teachers, teacher of Professional and Theoretical Training of the Higher Vocational School № 13 in Ivano-Frankivsk, Ukraine.*

ВИСТУПИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ / Speeches by Higher Education Seekers

Медійна та інформаційна грамотність як чинники успішної професійної підготовки майбутніх фахівців ресторанної справи [Media and Information Literacy as Factors of Successful Professional Training of Future Restaurant Specialists]

Світлана ГОДИНА, магістрант кафедри інженерії та технологій виробництва Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (Науковий керівник: доктор філософії, доцент Світлана ІЩЕНКО), м. Київ, Україна.

***Svitlana HODYNA**, Master Student of the Department of Engineering and Production Technologies, Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov (Research Supervisor – Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor Svitlana ISHCENKO), Kyiv, Ukraine.*

Шляхи підвищення ефективності підготовки фахівців готельно-ресторанної справи у закладах вищої освіти України в умовах дистанційного навчання [Ways to Improve Efficiency Training of Hotel and Restaurant Specialists in Higher Education Institutions of Ukraine in Distance Learning Conditions]

Євген ЗІНЕВИЧ, магістрант кафедри інженерії та технологій виробництва Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (Науковий керівник: доктор філософії, доцент Світлана ІЩЕНКО), м. Київ, Україна.

***Eugene ZINEVICH**, Master Student of the Department of Engineering and*

Production Technologies, Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov (Research Supervisor – Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor Svitlana ISHCENKO), Kyiv, Ukraine.

Інформаційний аналіз цифрового контенту з нормативно-правового забезпечення процесу декомунізації в Україні [Informational Analysis of Digital Content on the Normative-Legal Support of the Decommunication Process in Ukraine]

Максим ЗИМОВЕЦЬ, магістрант кафедри новітньої історії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент Геннадій ЧЕРЕВИЧНИЙ), м. Київ, Україна.

Maxym ZIMOVETS, Master's Student of the Department of Contemporary History of Ukraine, Faculty of History at Taras Shevchenko National University of Kyiv (Research Supervisor – Ph.D in History, Associate Professor Gennadii CHEREVYCHNYI), Kyiv, Ukraine.

Засоби телекомунікацій при вивченні іміджблдингових технологій в туристичній галузі [Means of Telecommunications in the Study of Image-Building Technologies in the Tourism Industry]

Дмитро КОСТЕРІН, магістрант кафедри інженерії та технологій виробництва Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (Науковий керівник: доктор філософії, доцент Світлана ІЩЕНКО), м. Київ, Україна.

Dmytro KOSTERIN, Master Student of the Department of Engineering and Production Technologies, Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov (Research Supervisor – Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor Svitlana ISHCENKO), Kyiv, Ukraine.

Інформаційний аналіз цифрових ресурсів з вивчення проблеми «Німецька окупація 1941–1942 рр.» [Information Analysis of Digital Resources for the Study of the Problem «German Occupation 1941–1942»]

Антон ОРНСТ, магістрант кафедри новітньої історії України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент Геннадій ЧЕРЕВИЧНИЙ), м. Київ, Україна.

Anton ORNST, Master's Student of the Department of Contemporary History of Ukraine, Faculty of History at Taras Shevchenko National University of Kyiv (Research Supervisor – Ph.D of Historical Sciences, Associate Professor Gennadii CHEREVYCHNYI), Kyiv, Ukraine.

Психологічний вплив цифрової трансформації освіти на розвиток особистості здобувача освіти [The Psychological Impact of the Digital Transformation of Education on the Development of the Personality of the Student of Education]

Микола РАЄВСЬКИЙ, здобувач вищої освіти кафедри психології Навчально-наукового інституту психології та соціальних наук, Міжрегіональна академія управління персоналом, м. Київ, Україна.

Mykola RAIEVSKYI, Student of Higher Education, Department of Psychology of the Educational and Scientific Institute of Psychology and Social Sciences, Interregional Academy of Personnel Management Kyiv, Ukraine.

Наукова панель 7 / Scientific Panel 7
(час 14.¹⁵–15.⁰⁰)

**АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ
І ЗАРУБІЖНИХ ВИШІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

**Adaptive Processes in the Educational Activities of Domestic and Foreign
Universities in the Conditions of European Integration**

Модератори / Moderators:

доктор педагогічних наук, професор / Professor, Doctor in Education (Pedagogy),

Тетяна БОНДАРЕНКО / Tetiana BONDARENKO

аспірантка / Postgraduate Student

Олена СУХОВЕРХОВА / Olena SUKHOVERKHOVA

ДОПОВІДІ / Reports

**Підходи та технології розробки та застосування адаптивних засобів
гейміфікації в навчальному процесі [Approaches and technologies for
the development and application of gamification adaptive tools in the
educational process]**

Тетяна БОНДАРЕНКО, доктор педагогічних наук, доцент, професор
Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.

*Tetiana BONDARENKO, doctor of pedagogy, associate professor, professor
Ukrainian Engineering-Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*

**Персоналізоване адаптивне навчання на робочому місці [Personalized
adaptive learning in the workplace]**

Віктор БОЖКО, Українська інженерно-педагогічна академія,
аспірант, Харків, Україна.

*Viktor BOZHKO, Ukrainian Engineering Pedagogicis Academy,
postgraduate, Kharkiv, Ukraine.*

**Програми підтримки українських студентів та викладачів [Support
programs for Ukrainian students and teachers]**

Володимир СТРЕЛЬЦОВ, доктор наук з державного управління,
професор, Поморська академія, м. Слупськ, Польща.

*Volodymyr STRELTSOV, doctor of sciences in public administration,
professor, Pomorska Akademia, professor, Slupsk, Poland.*

**Освіта та технології: обговорення викликів Edtech у XXI столітті
[Education and technology: debating Edtech challenges in the XXI Century]**

ЛУІС МІГЕЛЬ КАРДОСО, кандидат наук із сучасних мов та літератури, професор Політехнічного інституту Порталегре, Португалія.

Luis Miguel CARDOSO, Ph.D in Modern Languages and Literatures, Professor, Polytechnic Institute of Portalegre, Portugal.

Адаптаційні процеси в освітній діяльності вітчизняних та зарубіжних університетів в умовах євроінтеграції [Adaptive Processes in the Educational Activities of Domestic and Foreign Universities in the Conditions of European Integration]

Юрген КОБЕРЛЯЙН-КЕРЛЕР, Ph.D., генеральний директор ІБК Інженерного бюро GmbH & Co. KG, Вюрцбург, Німеччина.

Juergen Koeberlein-Kerler, Ph.D. cand., CEO, IBK Ingenieurbuero Koeberlein GmbH & Co. KG, Wuerzburg, Germany.

**Інтернаціоналізація під час війни: виклики та можливості
[Internationalization in Wartime: Challenges and Opportunities]**

Роман НЕСТЕРЕНКО, старший викладач, керівник Центру інноваційних освітніх технологій, міжнародних зв'язків та академічної мобільності Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.

Roman NESTERENKO, senior lecturer, head of the Center for Innovative Educational Technologies, International Relations and Academic Mobility, Ukrainian Engineering Pedagogicis Academy Kharkiv, Ukraine.

Розвиток освітніх екосистем в умовах інтернаціоналізації закладу вищої освіти [Development of educational ecosystems in the conditions of internationalization of the higher education institution]

Олексій ПРОЦЕНКО, Українська інженерно-педагогічна академія, аспірант, м. Харків, Україна.

Oleksiy PROTSENKO, Ukrainian Engineering-Pedagogics Academy, postgraduate, Kharkiv, Ukraine.

Модель дослідження міжкультурної професійної компетентності викладачів китайських університетів [A research model of intercultural professional competence of Chinese university teachers]

Liu YANSHI, магістр мистецтв з англійської мови та літератури, професор Сичуанського університету мистецтв і науки, Китайська Народна Республіка.

Liu YANSHI, Prof. Master of Arts in English Language and Literature, Sichuan University of Arts and Science, the People's Republic of China.

Тенденції управління розвитком організаційної культури на прикладі університетів провінції Сичуань, КНР [Management trends of the development of organizational culture on the example of universities szechuan province, China]

Дзін ЛАНЬ, випускник кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця; заступник секретаря Головного партійного осередку Школи архітектури та інженерії, Сичуанський університет мистецтв і наук, Кунтай.

Ding Lan, graduate student Department of Pedagogy, Foreign Philology and Translation Kharkov National Economic University named after Semyon Kuznets; Deputy Secretary of the General Party Branch Schools of Architecture and Engineering, Sichuan University of Arts and Sciences, China.

День другий 08.02.2023 Час 11.⁰⁰–15.⁰⁰

Регламент:

Привітання – до 2 хвилин
Доповідь на пленарному засіданні – до 7 хвилин
Виступ з інформацією у колі наукових панелей – до 5 хвилин
Повідомлення – до 3 хвилин

КОНТЕНТ НАУКОВИХ ПАНЕЛЕЙ

Наукова панель 4 / Scientific Panel 4
(час 11.⁰⁰–12.⁴⁵)

АДАПТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В ОСВІТІ

Adaptive Management in Education

Модератори / Moderators:

доктор педагогічних наук, професор / Professor, Doctor in Education (Pedagogy),

Оксана БОДНАР / Oksana Bodnar

кандидат педагогічних наук, професор / Doctor in Education (Pedagogy),

Василь Крижко / Vasyl Kryzhko

ДОПОВІДІ / Reports

Концепт "Адаптація" в теорії провідництва" [The concept of "Adaptation" in leadership theory"]

Василь КРИЖКО, директор науково-дослідного інституту провідництва Бердянського державного педагогічного університету, м. Запоріжжя, Україна.

***Vasyl KRYHKO**, Director of the Research Institute of Leadership, Berdyansk State Pedagogical University, Zaporizhia, Ukraine.*

Адаптація системи менеджменту закладу позашкільної освіти в умовах війни та тимчасової окупації [Adaptation of the management system of an out-of-school education institution in the conditions of war and temporary occupation]

Олег БАЛАБАН, директор ЦДЮТ ім. Є. Рудневої, аспірант БДПУ, м. Запоріжжя, Україна.

***Oleh BALABAN**, Director of the State Technical University named after Ye. Rudnevoi, Berdyansk, graduate student of the BSPU, Zaporizhia, Ukraine.*

Проблеми адаптування освітнього середовища в умовах воєнного стану [Problems of adaptation of the educational environment in the conditions of the state of war]

Наталія ДАНИЛОВА, директор Бердянської багатoproфільної гімназії № 2, м. Запоріжжя, Україна.

Nataliya DANILOVA, Director of Berdyansk Multidisciplinary Gymnasium No 2, Zaporizhia, Ukraine.

Адаптивне управління закладом освіти у поліпарадигмальному середовищі [Adaptive management of an educational institution in a polyparadigm environment]

Ольга СТАРОКОЖКО, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри менеджменту та адміністрування Бердянського державного педагогічного університету, м. Запоріжжя, Україна.

***Olga STAROKOZHKO**, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Management and Administration of Berdyansk State Pedagogical University, Zaporizhia, Ukraine.*

Адаптивні основи педагогічної фасилітації в сучасному освітньому процесі [Adaptive fundamentals of pedagogical facilitation in the modern educational process]

Ольга КОРОБОВА, заступник директора Бердянської спеціалізованої школи № 16 з поглибленим вивченням іноземних мов, м. Запоріжжя, Україна.

***Olha KOROBOVA**, Deputy Director of Berdyansk specialized school No 16 with in-depth study of foreign languages, Zaporizhia, Ukraine.*

Структура побудови адаптивного менеджменту у закладі освіти [Structure of building adaptive management in an educational institution]

Оксана БОДНАР, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та менеджменту освіти.

Олег ВИННИЧУК, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна.

***Oksana BODNAR**, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Pedagogy and Education Management.*

***Oleg VYNNYCHUK**, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogy and Education Management. Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine.*

Алгоритм адаптивного періоду новопризначеного керівника закладу загальної середньої освіти [Algorithm of the adaptation period of the head of the educational institution]

Андрій РУЧАКОВСЬКИЙ, директор комунального закладу навчально-виховного комплексу "Загальноосвітня школа I–II ступенів – дошкільний навчальний заклад с. Грабовець" Великогаївської сільської ради Тернопільської області, Україна.

Andrii RUCHAKOVSKYI, Director of the Communal Institution Educational Complex «General Education School of the I–II degrees – Preschool Educational Institution of the Village of Grabovets» of the Velyki Hai village council of the Ternopil Region, Ukraine.

Проблеми адаптування нормативно-правового забезпечення до специфіки функціонування закладу освіти [Legal aspect of adaptive management of education in today's conditions]

Алла ГІРСЬКА, магістр менеджменту, помічник судді Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області, Україна.

Alla GIRSKA, Master of Management, Assistant Judge of the Ternopil City-district Court of the Ternopil region.

Механізми адаптування інформаційного середовища закладу освіти до умов воєнного стану [Mechanisms of adaptation of the informational and educational environment of the institution of postgraduate education to the conditions of martial law]

Олександра СОЛОГУБ, доктор філософії, старший викладач кафедри теорії та методик природничо-математичних дисциплін і технологій Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, м. Хмельницький, Україна.

Oleksandra SOLOHUB, Ph.D., Senior lecturer of Department of Theory and Methods of Natural Mathematical Disciplines and Technologies, Khmelnytsky Regional Institute of Postgraduate Teacher Education, Khmelnytskyi, Ukraine.

Практичні аспекти врахування адаптивного підходу у формуванні інклюзивного середовища закладу освіти [Practical aspects of taking into account the adaptive approach in the formation of an inclusive environment of an educational institution]

Оксана ГОРІШНА, заступник директора ЗЗСО № 14 імені Богдана Лепкого м. Тернопіль, Україна.

Oksana HORISHNA, Deputy Director of Ternopil Secondary School named after B. Lepkyi, Ukraine.

Створення адаптивного середовища для п'ятикласників як актуальна проблема професійного розвитку вчителів-словесників [Creating an adaptive environment for fifth-grader students as an actual problem of the professional development of speech teachers]

Леся ГАПОН, кандидат філологічних наук, викладачка кафедри української мови та методики її викладання. Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна.

Lesya GAPON, Candidate of Philological Sciences, Assistant at the Department of the Ukrainian Language and Methodsof Its Teaching. Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine.

Адаптивний підхід до проектування виховного середовища закладу освіти [An adaptive approach to designing an educational environment in an institution of general secondary education]

Анастасія ХОМАЩУК, магістр менеджменту, заступник директора з виховної роботи. Чернівецький ліцей № 16 імені Ю. Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Anastasiia KHOMASHCHUK, Master of Management, Deputy Director for Educational work at Yuri Fedkovich Chernivtsi Lyceum № 16, Chernivtsi, Ukraine.

Наукова панель 3 / Scientific Panel 3
(час 12.⁴⁵–13.³⁰)

**АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ОСВІТИ**

**Adaptive management of the process of formation of professional
competences in future specialists in the field of education**

Модератор / Moderator:
доктор педагогічних наук, професор / Professor, Doctor in Education (Pedagogy)
Сергій БЄЛЯЄВ / Serhii BIELIAIEV

ДОПОВІДІ / Reports

Управлінська деонтологія як чинник адаптивності процесу професійної підготовки магістрів галузі знань Освіта/ педагогіка [Management deontology as a factor in the adaptability of the process of professional training of masters in the field of knowledge Education/pedagogy]

Олена АКІМОВА, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків, Україна.

Olena AKIMOVA, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogics, Psychology, Primary Education and Education Management, the Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy», of the Kharkiv Regional Council, Kharkiv, Ukraine.

Адаптивне управління науково-дослідною роботою здобувачів освіти педагогічних спеціальностей [Adaptive management of scientific and research work of students of pedagogical specialties]

Сергій БЄЛЯЄВ, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків, Україна.

Serhii BIELIAIEV, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy, Psychology and Education Management Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of Kharkiv regional Council, Kharkiv, Ukraine.

**Адаптивна підготовка магістрів до експертної діяльності в галузі освіти
[Adaptive training of masters for expert activities in the field of education]**

Ольга ЄРЬОМЕНКО, доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків, Україна.

***Olha YEROMENKO**, Dr. pedagogical sciences, associate professor, Associate Professor at the Department of Pedagogy, Psychology, Primary Education and Education Management Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of The Kharkiv Regional Council, Kharkiv, Ukraine.*

Адаптивність процесу підготовки конкурентоспроможних фахівців сфери освіти в умовах військового стану засобами дистанційного навчання [Adaptability of the process of training competitive specialists in the field of education under martial law by means of distance learning]

Вероніка ОДАРЧЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків, Україна.

***Veronika ODARCHENKO**, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Pedagogy, Psychology, Primary Education and Educational Management, Municipal Establishment "Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy" of Kharkiv Regional Council, Kharkiv, Ukraine.*

Управління креативністю педагогічних працівників як прояв адаптивності в освіті [Management of creativity of pedagogical workers as a manifestation of adaptability in education]

Катерина КОРСІКОВА, кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків, Україна.

***Kateryna KORSIKOVA**, Ph.D of Pedagogical Science, Associate Professor, Senior Lecturer of Pedagogy, Psychology, Primary Education and Educational Management Municipal Establishment "Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy" of Kharkiv Regional Council, Kharkiv, Ukraine..*

Адаптивне управління формуванням науково-методичної компетентності майбутніх менеджерів сфери освіти [Adaptive management of the formation of scientific and methodical competence of future managers in the field of education]

Оксана КУЗНЕЦОВА, кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків, Україна.

Oksana KUZNETSOVA, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Pedagogy, Psychology, Primary Education and Educational Management, Municipal Establishment "Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy" of Kharkiv Regional Council, Kharkiv, Ukraine.

Адаптивне управління процесом формування дослідницької компетентності у здобувачів освітнього ступеня магістра за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки [Adaptive management of the process of forming research competence in applicants for master's degree in specialty 011 "Educational, pedagogical sciences"]

Ірина ТОЛМАЧОВА, кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків, Україна.

Iryna TOLMACHOVA, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Pedagogy, Psychology, Primary Education and Educational Management, Municipal Establishment "Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy" of the Kharkiv Regional Council, Kharkiv, Ukraine.

Дискурс: виклики, реалії та персональний бренд освітян в умовах воєнного стану в Україні [Discourse: Challenges, Realities and Personal Brand of Educators under the Conditions of Military Situation in Ukraine]

Наталія БАЦУЛА, аспірант кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.

Nataliia BATSULA, Postgraduate student of Pedagogy, methods and management education of Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.

Створення умов для розуміння морального орієнтиру народної казки дітьми дошкільного віку [Creating conditions for understanding the moral orientation of a folk tale by children of preschool age]

Наталія БОЙКО, аспірант Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ, Україна.

Nataliia BOYKO, Postgraduate of the Institute of Psychology named after H.S. Kostyuk, National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Проектування театралізованої діяльності дитини у взаємодії з батьками [Designing the child's theatrical activity in interaction with parents]

Надія ВАХНЯК, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Комунального закладу "Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», м. Запоріжжя, Україна.
Nadiia VAKHNIAK, Municipal institution "Zaporizhsky Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Preschool Education, Zaporizhia, Ukraine.

Адаптивне управління розвитком професійної компетентності педагогів [Adaptive management of the development of teachers' professional competence]

Вікторія КОЛОМІЄЦЬ, Комунальний заклад "Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 453 Харківської міської ради", завідувач, м. Харків, Україна.
Viktoriia KOLOMIITS, Communal institution "Preschool educational institution (nursery-kindergarten) № 453 of the Kharkiv City Council", director, Kharkiv, Ukraine.

Самовдосконалення майбутнього фахівця дошкільної освіти у процесі освіти [Self-improvement of the future preschool education specialist in the education process]

Інна ГАЙДАЄВА, Комунальний заклад "Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 420 Харківської міської ради", вихователь, м. Харків, Україна.
Inna HAIDAIEVA, Municipal institution "Preschool educational institution (nursery-kindergarten) No 420 of the Kharkiv City Council" educator, Kharkiv, Ukraine.

Адаптивне навчання у закладах загальної середньої освіти [Adaptive learning in institutions of general secondary education]

Наталія ДОРОЖЕНКО, магістрант кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу ХНЕУ ім. Семена Кузнеця, директор ХЗОШ № 20, м. Харків, Україна.
Nataliia DOROZHENKO, master's student of the department of pedagogy, foreign philology and translation of KhNEU named after Semena Kuznetsya, director of KhZOSH No 20, Kharkiv, Ukraine.

Наукова панель 2 / Scientific Panel 2
(час 13.³⁰–14.¹⁵)

**АДАПТАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ І НАУКОВО-
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ТА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ
В МІНЛИВИХ УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ**

**Adaptation of the Activities of Teaching and Scientific Pedagogical
Employees and Educators in Today's Changing Conditions**

Модератори / Moderators:

кандидат педагогічних наук, доцент / Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor

Ганна ПОЛЯКОВА / Hanna POLIAKOVA

кандидат педагогічних наук / Ph.D in Education (Pedagogy)

Лариса БАЧІЄВА / Larysa BACHIEVA

ДОПОВІДІ / Reports

**Автономне навчання та неформальна освіта як ресурси адаптації
учасників освітнього процесу в системі вищої освіти [Autonomous
learning and non-formal education as resources for adapting the activities
of participants in the educational process in the higher education system]**

Ганна ПОЛЯКОВА, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна.

Hanna PLIAKOVA, Candidate Degree in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogy, Foreign Philology and Translation, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, Ukraine.

**Розвиток резильєнтності майбутніх фахівців соціальної галузі як
умова адаптації до нових соціальних викликів [Development of
resilience of future specialists in the social sector as a condition for
adaptation to new social challenges]**

Валентина КОСТИНА, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків, Україна.

Valentyna KOSTINA, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Social Work and Social Pedagogy of H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine.

Особливості використання адаптивних електронних освітніх ресурсів у фаховій підготовці студентів коледжу [Peculiarities of using adaptive electronic educational resources in college students' vocational preparation]

Олена ЛАВРЕНТЬЄВА, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи ВНЗ "Університет імені Альфреда Нобеля", м. Дніпро, Україна.

Тетяна ФІЛАТЕНКО, здобувач доктора філософії Криворізького державного педагогічного університету, м. Кривий Ріг, Україна.

Olena LAVRENTIEVA, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Innovative Technologies in Pedagogy, Psychology and Social Work Department, Alfred Nobel University, Dnipro, Ukraine.

Tatyana FILATENKO, graduate student, Kryvyi Rih State Pedagogical University, Kryvyi Rih, Ukraine.

Адаптивні технології в організації і проведенні краєзнавчо-туристичної практики [Adaptive technologies in the organization and implementation of local history and tourism practice]

Лариса ЮДА, Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т.Г. Шевченка, доцент кафедри історії України, археології та краєзнавства, кандидат педагогічних наук, м. Чернігів, Україна.

Larysa YUDA, T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium», Department of History of Ukraine, Archeology and Local History, Associate Professor, Candidate of Pedagogical Sciences, Chernihiv, Ukraine.

Роль професійно-особистісних якостей викладача у втіленні дистанційної освіти [The role of professional and personal qualities of a teacher in the implementation of distance education]

Наталя ШЕМИГОН, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.

Natalya SHEMYHON, Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor, Doctoral Student, Department of Pedagogy, Methods and Management of Education, Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.

Рекомендації Комітету Ради Європи для розвитку добродесної освіти [Recommendations of the Committee of the Council of Europe for the development of virtuous education]

Юлія ЧЕРНЕНКО, кандидат економічних наук, доцент кафедри краєзнавчо-туристичної роботи, соціальних і гуманітарних наук

Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.
Yuliia CHERNENKO, PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Local Studies, Social Sciences and Humanities, Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.

Реалізація ітеративного підходу до управління дослідницьким проєктом [Implementation of an iterative approach to research project management]

Лариса БАЧІЄВА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.

Larysa BACHIEVA, Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor, Doctoral Student, Department of Pedagogy, Methods and Management of Education, Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.

Прокрастинація молодих вчителів середньої школи як адаптивний процес [Procrastination of young secondary school teachers as an adaptive process]

Олег РЯБОВ, аспірант Української інженерно-педагогічної академії першого року навчання, м. Харків, Україна.

Oleh RIABOV, first-year postgraduate student of the Ukrainian Academy of Engineering and Pedagogy, Kharkiv, Ukraine.

Складнощі адаптації здобувачів освіти в період мінливості [Difficulties of adaptation of secondary education students in a period of change]

Олена СУХОВЕРХОВА, аспірантка Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.

Olena SUKHOVERKHOVA, postgraduate student of the Ukrainian Academy of Engineering and Pedagogy, Kharkiv, Ukraine.

Адаптація українських дітей у школах Германії [Adaptation of Ukrainian children in German schools]

Алла БРАЦЛАВСЬКА, середня школа, Байерсдорф, Німеччина.

Alla BRATSLAVSKA, Baeirrsdorf Mittleschule, Germany.

Перехід до адаптивної моделі навчання під впливом складного та мінливого зовнішнього середовища [Transition to an adaptive learning model under the influence of a complex and changing external environment]

Гоу КВАНДЕНГ, заступник директора Нормальний університет Нейцзян, Центр інформаційного будівництва та обслуговування, [Neijiang Normal University, Information Construction and Service Centre,

Deputy Director] Китайська Народна Республіка; здобувач PhD Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця м. Харків, Україна.

Gou QUANDENG, PhD candidate, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, Ukraine.

Створення професійного освітнього середовища: крок у майбутнє [Creating a professional educational environment: a step into the future]

Чжан ЛІАН, здобувач PhD Харківського Національного економічного університету імені Семена Кузнеця, . Харків, Україна.

Zhang LIANG, PhD candidate, , Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, Ukraine.

Управління формуванням духовної культури майбутніх вчителів ВНЗ (на прикладі Китайської народної республіки [Management of the formation of spiritual culture of future teachers in higher education institutions (on the example of the people's republic of China)]

Лю МЕЙХУАНЬ, доцент кафедри музики та виконавства Університету мистецтв і науки ,Сичуань, Китай.

Liu MEIHUANG, associate professor of the department of music and performance, Sichuan University of Arts and Sciences, China.

Адаптивне навчання в системі післядипломної педагогічної освіти в Україні [Adaptive learning in the system of postgraduate pedagogical education in Ukraine]

Ірина СОСНОВА, методист Центру цифрової освіти Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти; 1-й курс аспірантури Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ, Україна.

Irina SOSNOVA, Methodist of the Digital Education Center. Donetsk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education; 1st year of post-graduate studies, Specialty 011 Educational, pedagogical sciences of the Donbas State Pedagogical University, Sloviansk, Ukraine.

Значення категорії "управлінські кадри: становлення наукового змісту діяльності [The meaning of the category "management personnel: formation of the scientific content of activity]

Марина ІОТКОВСЬКА, ДВНЗ ДДПУ, аспірант; ліцей 9 вчитель англійської мови, м Слов'янськ, Україна.

Maryna IOTKOVSKA, SHEI DSPU, PhD student; lyceum 9 teacher of English, Sloviansk, Ukraine.

Адаптивні методи діяльності дистанційного навчання здобувачів закладів вищої освіти сьогодення [Adaptive methods of distance learning of students of today's higher education institutions]

Олена КОЛЯДА, старший лаборант кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ "Донбаський державний педагогічний університет", м. Слов'янськ, Україна.

***OLENA Koliada**, State Higher Educational Institution "Donbas State Pedagogical University", senior laboratory assistant of the department of pedagogy of the higher school, Sloviansk, Ukraine.*

Адаптивне управління розвитком творчого потенціалу майбутнього викладача вищої школи в умовах неформальної освіти [Adaptive management of the development of the creative potential of the future teacher of a higher school in the conditions of informal education]

Олена КОРКІШКО, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ "Донбаський державний педагогічний університет", м. Слов'янськ, Україна.

***Olena KORKISHKO**, SHEI "Donbas State Pedagogical University", Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Chair of Pedagogy of Higher School, Sloviansk, Ukraine.*

Тренінг як адаптивна технологія у підготовці майбутніх викладачів закладу вищої освіти [Training as an adaptive technology in the training of future teachers of a higher education institution]

Артем КОРКІШКО, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ "Донбаський державний педагогічний університет", м. Слов'янськ, Україна.

***Artem KORKISHKO**, SHEI "Donbas State Pedagogical University", Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Chair of Pedagogy of Higher School, Sloviansk, Ukraine.*

Формування цифрової компетентності здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти в умовах сьогодення [Formation of digital competence of the third educational and scientific level of higher education in the present conditions]

Ольга СИПЧЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ "Донбаський державний педагогічний університет", м. Слов'янськ, Україна.

***OIha SYPCHENKO**, Ph.D in Pedagogy, Associate Professor of Higher School Pedagogy Department SHEI "Donbas state pedagogical university", Sloviansk, Ukraine.*

Формування професійних компетентностей у майбутніх фахівців освітньої галузі [Formation of professional competencies among future specialists in the educational field]

Наталія ГАРАНЬ, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ, Україна.

Nataliia HARAN, PhD in Pedagogy, Associate Professor of Higher School Pedagogy Department, SHEI "Donbas State Pedagogical University", Sloviansk, Ukraine.

Змішане навчання як засіб активізації адаптивних процесів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти [Blended learning as a means of activating adaptive processes in institutions of professional (vocational and technical) education]

Марина НІКІТИНА, викладач предметів професійно-теоретичної підготовки Київського вищого професійного училища будівництва і архітектури, педагогічне звання "майстер виробничого навчання I категорії", м. Київ, Україна.

Maryna NIKITINA, Kyiv Higher Vocational School of Construction and Architecture, pedagogical title "master of industrial training of the 1st category", teacher of vocational and theoretical training subjects, Kyiv, Ukraine.

Наукова панель 8 / Scientific Panel 8
(час 14.15–14.45)

**АДАПТИВНА МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ КЕРІВНИХ
КАДРІВ ОСВІТИ, ПЕДАГОГІЧНИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВІДКРИТОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ**

**Adaptive model of professional development of education managers,
teachers and scientific pedagogical employees in the conditions of the
open university of postgraduate education**

Модератори / Moderators:

доктор педагогічних наук, професор / Professor, Doctor in Education (Pedagogy),
Валентина ГЛАДКОВА / Valentyna Hladkova
кандидат економічних наук, доцент / Ph.D in economic sciences, Associate Professor
В'ячеслав СУПРУН / Viacheslav Suprun

ДОПОВІДІ / Reports:

**Право на освіту у практиці Європейського суду з прав людини [The
right to education in the practice of the European Court of Human Rights]**

Іван БОЙЧЕНЮК, старший викладач кафедри менеджменту освіти та
права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО
«Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна.

*Ivan BOICHENIUK, Senior lecturer of the Department of Education
Management and Law Central Institute of Postgraduate Education SIHE
"University of Education Management", Kyiv, Ukraine.*

**Адаптивна модель формування акмеологічної компетентності
суб'єктів освітнього процесу [Adaptive model of formation of
acmeological competence of subjects of the educational process]**

Валентина ГЛАДКОВА, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту освіти та права Центрального
інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту
освіти», м. Київ, Україна.

*Valentyna HLADKOVA, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor
of the Department of Education Management and Law Central Institute of
Postgraduate Education SIHE "University of Education Management", Kyiv,
Ukraine.*

Інституційні механізми забезпечення розвитку консалтингової діяльності в закладі вищої освіти в умовах невизначеності [Institutional mechanisms for ensuring the development of consulting activities in a higher education institution in conditions of uncertainty]

Віра ДРАГУНОВА, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна.

Vira DRAHUNOVA, PhD in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Education Management and Law Central Institute of Postgraduate Education SIHE "University of Education Management", Kyiv, Ukraine.

Принципи кластерної моделі професійного розвитку керівників закладів загальної середньої освіти [Principles of the cluster model of professional development of heads of general secondary education institutions]

Надія ЛЮБЧЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна.

Nadiia LIUBCHENKO, PhD in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Education Management and Law Central Institute of Postgraduate Education SIHE "University of Education Management", Kyiv, Ukraine.

Адаптивна модель професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти [Adaptive model of professional development of pedagogical and research-pedagogical workers in the conditions of an open university of postgraduate education]

Вікторія МАРШИЦЬКА, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна.

Viktoriia MARSHTSKA, PhD in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of philosophy and adult education Central Institute of Postgraduate Education SIHE "University of Education Management", Kyiv, Ukraine.

Спеціальний курс «Адаптивне управління наставництвом у системі педагогічного новаторства» як засіб професійного розвитку в умовах відкритого університету післядипломної освіти [Special course «Adaptive management of mentoring in the system of pedagogical innovation» as a means of professional development in the conditions of an open university of postgraduate education]

Олена ОСТРЯНСЬКА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна.

Olena OSTRIANSKA, PhD in Pedagogy, Associate Professor of the Department of Education Management and Law Central Institute of Postgraduate Education SIHE "University of Education Management", Kyiv, Ukraine.

Технологія використання моделі державно-приватного партнерства в освіті [The technology of using the public-private partnership model in education]

Зоя РЯБОВА, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна.

Zoya RYABOVA, Dr. hab. of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Management Education and Law Central Institute of Postgraduate Education SIHE "University of Education Management", Kyiv, Ukraine.

Адаптивне управління інноваційним розвитком системи національної освіти [Adaptive management of innovative development of the national education system]

В'ячеслав СУПРУН, кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна.

Viacheslav SUPRUN, candidate of economic sciences, associate professor, professor of the Department of Education Management and Law Central Institute of Postgraduate Education SIHE "University of Education Management", Kyiv, Ukraine.

Адаптивні процеси в освітньому просторі підготовки кваліфікованого виробничого персоналу [Adaptive processes in the educational space of training qualified production personnel]

Костянтин СУПРУН, доктор філософії, старший науковий співробітник Інституту професійної освіти НАПН України, м. Київ, Україна.

Kostiantyn SUPRUN, Doctor of Philosophy, senior researcher at the Institute of Professional Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Професійна адаптація освітян в умовах війни [Professional adaptation of educators in war conditions]

Ірина КРИНИЧНА, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна.

Тамара ПІКОЖ, старший викладач кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна.

Iryna KRYNYCHNA, Doctor of sciences in public administration, Professor, Professor of the Department of Management Education and Law Central Institute of Postgraduate Education SIHE "University of Education Management", Kyiv, Ukraine.

Tamara PICOZH, senior teacher of the Department of Management Education and Law Central Institute of Postgraduate Education SIHE "University of Education Management", Kyiv, Ukraine.

Публічне управління в сфері освіти [Public administration in the field of education]

Олена КОВРИГА, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна.

Olena KOVRINA, Candidate of Science in Public Administration, associate professor of the Department of Management Education and Law Central Institute of Postgraduate Education SIHE "University of Education Management", Kyiv, Ukraine.

Особистісний потенціал резильєнтності в освітньому процесі в умовах війни [Personal resilience potential in the educational process in the conditions of war]

Ірина КУРІННА, провідний фахівець відділу виховної роботи та студентських справ ННЦ ВР і СР НУБіП України, м. Київ, Україна.

Iryna KURINNA, NUBiP of Ukraine, leading specialist of the department of educational work and student affairs of the NSC of the VR and SR, Kyiv, Ukraine.

Естетична підготовка майбутніх викладачів-філологів в процесі вивчення іноземної мови [Aesthetic training of future philologist teachers in the process of learning a foreign language]

Людмила ШАНАЄВА-ЦИМБАЛ, доцент кафедри англійської філології, старший викладач, кафедри англійської філології НУБіП України, м. Київ, Україна.

Ірина РОЗГОН, старший викладач кафедри англійської філології Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна.

***Lyudmila SHANAIEVA-TSYMBAL**, Associate Professor of the Department of English Philology, Senior Lecturer of the Department of English Philology National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine, Kyiv, Ukraine.*

***Iryna ROZGHON**, senior lecturer of the Department of English Philology of the National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine, Kyiv, Ukraine.*

Проблематика використання інтерактивних методів навчання в сучасних умовах українського суспільства [Problems of using interactive teaching methods in modern conditions of Ukrainian society]

Євгенія ОМЕЛЬЧАК, магістрант кафедри педагогіки іноземної філології та перекладу, заступник директора ХЗОШ № 140, м. Харків, Україна.

***Yevgeniya OMELCHAK**, master's student of the department of pedagogy of foreign philology and translation, deputy director of KhZOSH No 140, Kharkiv, Ukraine.*

Адаптивне управління ЗЗСО в умовах воєнного стану [Adaptive management of school in conditions of martial law]

Інна КУТЕНСЬКА, директор загальноосвітньої школи I-III ступенів № 57 Харківської міської ради Харківської області, м. Харків, Україна.

***Inna KUTENSKAYA**, director of the comprehensive school of grades I-III N 57 Kharkiv of the city council of the Kharkiv region, Kharkiv, Ukraine.*

08 лютого 2023 року

з 14:⁴⁵ до 15.⁰⁰ год

**ЗАКРИТТЯ ФОРУМУ.
ОГОЛОШЕННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ. НАУКОВЕ ПОРТФОЛІО**

Галина ЄЛЬНИКОВА (голова), доктор педагогічних наук, професор, голова Ради Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», професор Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна;

Зоя РЯБОВА (заст. голови), доктор педагогічних наук, професор, заступник голови Ради Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», завідувач кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна.

МОДЕРАТОРИ ПАНЕЛЕЙ

Ганна ПОЛЯКОВА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна.

Сергій БЄЛЯЄВ, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Василь КРИЖКО, кандидат педагогічних наук, професор, директор науково-дослідного інституту провідництва Бердянського державного педагогічного університету, м. Бердянськ, Україна.

Оксана БОДНАР, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та менеджменту освіти, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна.

Марина РОСТОКА, кандидат педагогічних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського, НАПН України, докторант Національного авіаційного університету, м. Київ, Україна.

Тетяна БОНДАРЕНКО, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інформаційних комп'ютерних технологій і математики Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.

Валентина ГЛАДКОВА, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна.

МЕНЕДЖЕР-ОРГАНІЗАТОР

Лариса БАЧІЄВА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.

РІШЕННЯ

Другого міжнародного наукового форуму «Адаптивні процеси в освіті» м. Харків, 7–8 лютого 2023 року

7-8 лютого 2023 року за ініціативою Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами» відбувся Другий міжнародний науковий форум «Адаптивні процеси в освіті» (далі – Форум-2023).

Організаторами форуму виступили:

- Громадська організація «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», м. Харків;
- Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків;
- Громадська спілка «Асоціація з розвитку професійної та неперервної освіти»;
- Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти», м. Київ;
- Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, м. Київ;
- Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ;
- Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти», м. Київ;
- Бердянський державний педагогічний університет, м. Запоріжжя;
- Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків;
- Харківська академія неперервної освіти, м. Харків;
- Національний центр «Мала академія наук України», м. Київ;
- KINDER VEREINIGUNG LEIPZIG eV.

Місія форуму: з'ясування суті та розповсюдження технологій адаптивних процесів в освіті в умовах воєнного часу та повоєнного відновлення України.

До участі в роботі форуму були запрошені науковці, викладачі, аспіранти, докторанти, здобувачі наукових ступенів, управлінці та інші працівники освіти з таких тематичних напрямів:

- Адаптивні процеси в освіті в умовах невизначеності;
- Адаптація діяльності педагогічних і науково-педагогічних

працівників та здобувачів освіти в мінливих умовах сьогодення;

- Адаптивне управління процесом формування професійних компетентностей у майбутніх фахівців галузі освіти;
- Адаптивний менеджмент в освіті;
- Адаптивні процеси інформаційно-аналітичного забезпечення цифрової трансформації освіти і педагогіки;
- Організація науково-дослідної діяльності на адаптивних засадах;
- Адаптивні процеси в освітній діяльності вітчизняних і зарубіжних вишів в умовах євроінтеграції;
- Адаптивна модель професійного розвитку керівних кадрів освіти, педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти.

Привітали Форум-2023 проректор з наукової роботи Української інженерно-педагогічної академії Олександр КУПРІЯНОВ, наші партнери: Світлана КРЕТОВИЧ, кандидат педагогічних наук, завідувач відділом освіти та науки Департаменту з питань внутрішньої та гуманітарної політики Офісу Президента України; Микола КИРИЧЕНКО доктор філософії, член-кореспондент Національної академії наук вищої освіти України, ректор ДЗВО «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна; ГОУ КВАНДЕНГ, заступник директора Нормальний університет Нейцзян, Центр інформаційного будівництва та обслуговування, [Neijiang Normal University, Information Construction and Service Centre, Deputy Director] Китайська Народна Республіка; здобувач PhD, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця м. Харків, Україна; Ігор ВЕРБОВСЬКИЙ, кандидат педагогічних наук, начальник навчального відділу, доцент кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління, доцент, Житомирський державний університет імені Івана Франка; Житомир, Україна; Марія ТЕЛОВАТА, доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту професійної освіти НАПН України, м. Київ, Україна; Тамара ПУШКАРЬОВА, начальник відділу проєктної діяльності державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти та науки України, керівник Академії інноваційного розвитку освіти, м. Київ, Україна.

Усього брало участь у форумі понад **144 особи (зареєстровано понад 180)** з 19 областей України та міста Києва; залучено вчені із Німеччини, Португалії, Польщі, Китаю та інших країн.

З науковими доповідями виступили 109 учасників, з них – 19 представники ГО ШАУСПС. Подано до публікації тез доповідей – 82, авторами яких є 97 дослідників.

Учасники форуму були представниками таких організацій:

- ЗВО – закладів вищої освіти – 74 особи;
  - фахової передвищої освіти – 6 осіб;
  - ЗП(ПТ)О – професійної (професійно-технічної) освіти – 4 особи;
  - ЗЗСО – заклади загальної середньої освіти – 15 осіб (директор – 5; учитель – 10);
  - ЗППО – заклади післядипломної педагогічної освіти – 6 осіб;
  - ЗДО – заклади дошкільної освіти – 3 особи;
  - ПШЗ – позашкільні заклади освіти – 2 особи;
  - Департамент з питань внутрішньої та гуманітарної політики
Офісу Президента України – 1 особа;
  - Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» – 2 особи;
  - Всеукраїнський науково-практичний журнал «Директор школи, ліцею, гімназії» – 1 особа;
  - Інститут професійної освіти НАПН України – 5 осіб;
  - ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського – 9 осіб;
  - МАН – Мала академія наук – 2 особи.
- Крім того, брали участь аспіранти – 25 осіб, докторанти – 3 особи; магістранти – 16 осіб.

Географія організацій-учасників (закладів освіти, наукових та владних структур):

- Політехнічний інститут Порталегре, м. Порталегре Португалія.
- ІБК Інженерного бюро GmbH & Co. KG, Вюрцбург, Німеччина.
- Університет мистецтв і науки Сичуань, Китай.
- Поморська академія, м. Слупськ, Польща.
- Середня школа, м. Байерсдорф, Німеччина.
- Національна академія педагогічних наук України, м. Київ
- Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського (відділ наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти), м. Київ.
- Інститут професійної освіти НАПН України, м. Київ.
- Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти та науки України.
- Національний центр «Мала академія наук України», м. Київ.
- Бердянська багатопрофільна гімназія № 2.
- Бердянська спеціалізована школа I-III ступенів № 16 з поглибленим вивченням іноземних мов.
- Бердянський державний педагогічний університет, м. Запоріжжя.

Вище професійне училище № 25, м. Харків.

Вище професійне училище № 13, м. Івано-Франківськ.

Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова,
м. Вінниця.

ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», м. Дніпро.

Всеукраїнський науково-практичний журнал «Директор школи, ліцею,
гімназії», м. Київ.

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Слов'янськ.

Державний податковий університет, м. Ірпінь.

ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ.

ДНЗ «Криворізький центр професійної освіти металургії та
машинобудування», м. Кривий Ріг.

Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,
м. Краматорськ.

Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 108, м. Харків.

Житомирський державний університет імені Івана Франка,
м. Житомир.

Загальноосвітня школа I-II ступенів – дошкільний навчальний заклад
с. Грабовець Великогаївської сільської ради, Тернопільський район,
Тернопільська область.

Заклад загальної середньої освіти I-III ст. № 2 м. Зборів,
Тернопільська область.

Золотоніська районна державна адміністрація, м. Золотоноша,
Черкаська область.

ЗФПО «Київський міський медичний фаховий коледж», м. Київ.

Івано-Франківський обласний інститут післядипломної педагогічної
освіти, м. Івано-Франківськ.

Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ.

Київське вище професійне училище будівництва і архітектури,
м. Київ.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ.

Комунальний заклад «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок)
№ 420 Харківської міської ради».

Комунальний заклад «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок)
№ 453 Харківської міської ради».

Комунальний заклад «Дошкільний навчальний заклад ясла-садок
№ 232 комбінованого типу Харківської міської ради».

Комунальний заклад «Запорізький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти», м. Запоріжжя.

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради, м. Харків.

Комунальний заклад позашкільної освіти Ізмаїльської міської ради Ізмаїльського району Одеської області "Палац дітей та юнацтва ім. Алли Іванової, м. Ізмаїл.

Криворізький державний педагогічний університет, м. Кривий Ріг.

Криворізький навчально-науковий інститут Донецького державного університету внутрішніх справ, м. Кривий Ріг.

Липкуватівський аграрний коледж, с. Липкуватівка, Харківська область.

Ліцей 28, м. Львів.

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів.

Маріупольський державний університет, м. Київ.

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького.

Навчально-науковий інститут менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків.

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів.

Національний університет біоресурсів та природокористування України, м. Київ.

ННІ «Інститут промислових та бізнес технологій» Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро.

Полтавська академія неперервної освіти ім. М.В. Остроградського, м. Полтава.

Природничо-науковий ліцей № 145, м. Київ.

Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, м. Рівне.

Самбірський фаховий коледж економіки та інформаційних технологій, м. Самбір, Львівська область.

Сумській обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, м. Суми.

Тернопільська загальноосвітня I-III ступенів школа № 14 ім. Б. Лепкого, м. Тернопіль.

Тернопільський міськрайонний суд Тернопільської області.

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль.

Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків.

Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 56 Харківської міської ради Харківської області.

Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 140 Харківської міської ради Харківської області.

Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 151 Харківської міської ради Харківської області.

Харківська спеціалізована школа I-III ступенів № 134 Харківської міської ради Харківської області.

Харківський машинобудівний фаховий коледж, м. Харків.

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків.

Хмельницький національний університет, м. Хмельницький.

ХНПУ імені Г.С. Сковороди, м. Харків.

Хортицька національна академія, м. Запоріжжя.

Центр дитячо-юнацької творчості імені Є.М. Рудневої відділу освіти виконавчого комітету Бердянської міської ради.

Центральний інститут післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ.

Чернівецький ліцей № 16 ім. Ю. Федьковича, м. Чернівці.

Учасники форуму відзначили достатньо високий рівень організації проведення науково-практичного заходу й УХВАЛИЛИ:

1. Продовжити:

– щорічне проведення Міжнародного наукового форуму «Адаптивні процеси в освіті» в online-режимі, що збирає представників різних регіонів України та інших країн;

– здійснювати діяльність щодо розширення аудиторії учасників масових заходів, усвідомлюючи адаптивність і необхідність формувати власне уміння адаптуватися для досягнення соціально значущих цілей у буденному житті, професійній діяльності, у розвитку комунікативних зв'язків у воєнний час шляхом проведення семінарів, тренінгів, конференцій в освітянських аудиторіях.

2. Запропонувати учасникам Міжнародного наукового форуму «Адаптивні процеси в освіті» поширити матеріали доповідей шляхом друкування в електронному фаховому виданні ГО ШАУСПС «Адаптивне управління: теорія і практика» (серії «Педагогіка» і «Економіка»).

3. Провести моніторинг попиту на дослідження та партнерство від донорів і адаптацію ГО ШАУСПС до них.

4. Створити банк даних щодо дослідницьких, партнерських, лекторських можливостей членів ГО ШАУСПС з активізації адаптивних процесів у життєдіяльності людини у воєнний та післявоєнний періоди на

основі спрямованої самоорганізації (теми семінарів, тренінгів, курсів тощо).

5. Продовжити вести канал ГО ШАУСПС у відеохостингу YouTube, шляхом розміщення матеріалів Форумів та Літніх шкіл, а також розміщення інших відеоматеріалів, створених членами ГО ШАУСПС.

6. Створити канал і чат спілкування у багатофункціональному месенджері Telegram.

7. Продовжити випуск колективних монографій з питань адаптивного управління соціально-педагогічними системами.

8. За результатами досліджень учасників Форуму-2023:

8.1. Видати збірник матеріалів (тез доповідей) форуму як на електронних носіях, так і в паперовому вигляді; розмістити електронну версію збірника тез на сайтах організацій-партнерів, залучити засобами сайтових комунікацій до офлайн-обговорення матеріалів збірника освітян як на вітчизняному, так і на міжнародному рівнях.

8.2. Здійснювати публікацію рецензій у фаховому виданні на планові наукові продукти, що отримано у результаті наукових досліджень за державним замовленням.

9. Сприяти підвищенню рівня інформаційної поширеності електронного наукового фахового видання ГО ШАУСПС «Адаптивне управління: теорія і практика» (серії «Педагогіка» і «Економіка») шляхом його індексації в різних наукових базах даних бібліотек і каталогів: наукових професійних видань України; GoogleScholar (США), Web of Sciences, Index Copernicus (IC) .

10. Активізувати:

– співпрацю з міжнародними науковими й освітніми установами та збільшити кількість наукових праць у міжнародних виданнях, що входять до основних наукометричних баз даних;

– співпрацю з провідними міжнародними установами Європи щодо отримання грантів, проведення наукових досліджень та участі закордонних колег у наукових форумах ГО ШАУСПС.

11. Поширити зв'язки ГО ШАУСПС на міжнародному рівні, встановивши контакти з представниками освітніх структур різних країн, залучати їх до участі в роботі Літньої школи, циклічного Форуму, друку в електронному науковому фаховому виданні «Адаптивне управління: теорія і практика».

12. Врахувати пропозиції учасників наукових панелей Форуму-2023 для покращення організації і проведення циклічного форуму:

12.1. Апробувати 2 віртуальні майданчики в інтервалі між форумами «Адаптивний менеджмент в реалізації ефективних проєктів в українській освіті в умовах воєнного стану» та «Адаптація української освіти до сучасних трендів та викликів».

12.2 Вважати за доцільне в організації роботи Літньої школи створити секцію, яка б віддзеркалювала дослідження освіти, базованої на християнських цінностях, в умовах викликів, загроз і нових можливостей. Модераторами наукової секції запросити доктора педагогічних наук, професора Сіданіч Ірину Леонідівну та магістранта Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «УМО» Кривенка Олександра Григоровича.

12.3. Зорієнтувати доповіді учасників майбутніх Форумів на розкриття успішних практик організації та здійснення освітньої діяльності.

12.4. У процесі проведення Форуму впроваджувати активні форми взаємодії доповідачів з аудиторією, а саме: фокус-групи, майстер-класи, модеровані дискусії, що залучають до креативних роздумів, співпраці, командної роботи та партнерства.

12.5. Запросити учасників Форуму-2023 та всіх бажаючих до написання й видання монографії, яка б висвічувала досвід розвитку освіти України під час війни «Освіта України в умовах воєнного стану». Для розроблення орієнтовної структури, порядку написання і видання монографії створити творчу групу. Звернення до потенційних авторів розмістити на сайті ГО ШАУСПС.

13. Розмістити сертифікати учасників форуму на Google Диску для самостійного отримання.

14. Протягом місяця по завершенні Форуму-2023 видати Збірник тез в електронному та друкованому вигляді. Електронний варіант розмістити на сайтах організацій-партнерів.

15. Рішення Форуму-2023 обговорити з учасниками заходу в online форматі, затвердити засіданням Президії та включити до змісту збірника тез.

Голова організації
доктор педагогічних наук, професор

Галина ЄЛЬНИКОВА

ЗМІСТ

Прес-релиз	4
Програма форуму	13
Рішення форуму	67
АГАЛЕЦЬ Інна / Inna ANALETS	
Підтримка розвитку цифрової компетентності учасників освітнього процесу у викликах часу [Supporting the Development of Digital Competence of Participants in the Educational Process in the Challenge of Time]	85
АКИМОВА Олена / Olena AKIMOVA	
Управлінська деонтологія як чинник адаптивності процесу професійної підготовки магістрів галузі знань освіта / педагогіка [Management deontology as a factor in the adaptability of the process of professional training of masters in the field of knowledge Education/pedagogy]	87
Бай ЦЗІШЕН / Bai JISHENG	
Особливості підготовки вихователів закладів дошкільної освіти у КНР [Peculiarities of the training of teachers of preschool education institutions in the People's Republic of China]	89
БАЗЕЛЮК Василь / Vasyl BAZELYUK	
Особливості реалізації змісту, форм і методів в адаптивній виховній системі закладу освіти [Features of the implementation of content, forms and methods in the adaptive educational system of the educational institution]	92
БАКУМКІНА Марина / Maryna BAKUMKINA	
Реалізація адаптивних процесів на уроках української мови та літератури [Implementation of adaptive processes in lessons of the Ukrainian language and literature]	94
Nataliia BATSULA, Hanna KRAVCHENKO	
Discourse: Challenges, Realities and Personal Brand of Educators under the Conditions of Martial Law in Ukraine	96
БАЧІЄВА Лариса / Larysa BACHIEVA	
Реалізація ітеративного підходу до управління дослідницьким проектом [Implementation of an iterative approach to research project management]	98
Бєляєв Сергій / Serhii BIELIAIEV	
Адаптивне управління науково-дослідною роботою здобувачів освіти педагогічних спеціальностей [Adaptive management of scientific and research work of students of pedagogical specialties]	101

БІЛИК Надія / Nadiia BILYK Неперервність як провідний примус розвитку управлінської компетентності керівника закладу освіти [Continuity as a leading force in the development of managerial competence of the head of an educational institution]	103
БІЛОВОЛ Ольга, МАЛЬЦЕВА Тетяна / Olha BILOVOL, Tetiana MALTSEVA Волонтерський рух як фундамент громадянського суспільства [Volunteer movement as the foundation of the civil society]	109
Ігуна BILOTSERKIVETS Adaptive Possibilities in Conditions of Distant Learning	112
БОДНАР Оксана, ВИННИЧУК Олег / Oksana BODNAR, Oleg VYNNYCHUK Структура побудови адаптивного менеджменту в закладі освіти [The structure of building adaptive management in an educational institution]	114
БОЙКО Наталія / Nataliia BOYKO Створення умов для розуміння морального орієнтиру народної казки дітьми дошкільного віку. Науково-дослідна діяльність у контексті адаптивного підходу [Creating conditions for understanding the moral orientation of a folk tale by children of preschool age. Research in the context of an adaptive approach]	116
ВАРАКСІНА Наталія / Natalia VARAKSINA Технології доповненої реальності як ефективний інструмент навчання [Technologies of Augmented Reality as an Effective Teaching Tool]	119
ВАХНЯК Надія / Nadiia VAKHNIYAK Проектування театралізованої діяльності дитини у взаємодії з батьками [Designing the child's theatrical activity in interaction with parents]	123
ВОРОНЦОВА Емілія / Emilia VORONTSOVA Ключові компетентності вчителя в надзвичайних умовах [Key competences of a teacher in emergency conditions]	125
ГАВЛІТІНА Тетяна / Tetyana GAVLITINA Інноваційні практики: адаптація до потреб Нової української школи [Innovative practices: adaptation to the needs of the New Ukrainian School]	128
ГАЙДАЄВА Інна / Inna HAIDAIEVA Самовдосконалення майбутнього фахівця дошкільної освіти у процесі освіти [Self-improvement of the future preschool education specialist in the education process]	131

ГАПОН Леся / Lesya GAPON

Створення адаптивного середовища для п'ятикласників як актуальна проблема професійного розвитку вчителів-словесників [Creating an adaptive environment for fifth-grader students as an actual problem of the professional development of speech teachers] 134

ГЕРМАК Ольга / Olga HERMAK

Цифрова адаптація електронних освітніх ресурсів в системі інформаційно-аналітичного забезпечення професійної підготовки робітничих кадрів [Digital Adaptation of Electronic Educational Resources in the System of Information and Analytical Provision of Professional Training of Workers] 138

ГЕРМАНСОН Галина / Halyna HERMANSON

Цифровізація освітньої сфери. Ризики та загрози [Digitalization of the education sphere. Risks and threats] 140

ГІРСЬКА Алла / Alla GIRSKA

Правовий аспект адаптивного менеджменту в освіті в умовах сьогодення [Legal aspect of adaptive management in education in today's conditions] 143

ГЛАДКОВА Валентина / Valentyna HLADKOVA

Адаптивна модель формування акмеологічної компетентності суб'єктів освітнього процесу [Adaptive model of formation of acmeological competence of subjects of the educational process] 146

ГОДЕЦЬКА Тетяна / Tatiana GODETSKA

Інформаційно-аналітичний супровід цифрової трансформації освіти в контексті адаптивного підходу [Informational and Analytical Support of the Digital Transformation of Education in the Context of an Adaptive Approach] 148

ГОРІШНА Оксана / Oksana HORISHNA

Практичні аспекти врахування адаптивного підходу у формуванні інклюзивного середовища закладу освіти [Practical aspects of taking into account the adaptive approach in the formation of an inclusive environment of an educational institution] 151

Гоу КВАНДЕНГ / Gou QUANDENG

Перехід до адаптивної моделі навчання під впливом складного та мінливого зовнішнього середовища [Transition to an adaptive learning model under the influence of a complex and changing external environment] 153

ГУМЕННИЙ Олександр / Oleksandr HUMENNYI

Використання ресурсів інформаційного освітнього середовища закладу професійної освіти для розвитку кар'єри та професійного зростання здобувачів освіти [Using the Resources of the Informational Educational Environment of the Professional Education Institution for the Career Development and Professional Growth of the Students] 156

ГУРАЛЮК Андрій / Andrii GURALIUK

Цифрові освітні технології в умовах війни з РФ [Digital Educational Technologies in the Conditions of the War with the Russian Federation] 159

Дзін ЛАНЬ / Ding LAN

Тенденції управління розвитком організаційної культури на прикладі університетів провінції Сичуань, КНР [Management trends of the development of organizational culture on the example of universities szechuan province, China] 161

ДОРОЖЕНКО Наталія / Nataliya DOROZHENKO

Адаптивне навчання у закладах загальної середньої освіти [Adaptive learning in institutions of general secondary education] 162

ДРАГУНОВА Віра / Vira DRAHUNOVA

Інституційні механізми забезпечення розвитку консалтингової діяльності в закладі вищої освіти в умовах невизначеності [Institutional mechanisms for ensuring the development of consulting activities in a higher education institution in conditions of uncertainty] 165

ЄЛЬНИКОВА Галина / Halyna YELNYKOVA

Інтеграційні процеси в освіті як адаптивні [Integration Processes in Education as Adaptive] 168

ЄРЬОМЕНКО Ольга / Olha YEROMENKO

Адаптивна підготовка магістрів до експертної діяльності в галузі освіти [Adaptive training of masters for expert activities in the field of education] 170

ЗЕРНОВА Наталія / Nataliia ZERNOVA

Три кроки до наукового ступеня: критичний аналіз та усвідомлення процесу захисту актуальних результатів досліджень здобувача ступеня доктора філософії [Three steps to a scientific degree: critical analysis and awareness of the process of defending current research results of a PhD candidate] 173

ЗИМОВЕЦЬ Максим / Maxym ZIMOVETS

Інформаційний аналіз цифрового контенту з нормативно-правового забезпечення процесу декомунізації в Україні [Informational Analysis of Digital Content on the Normative-Legal Support of the Decommunication Process in Ukraine] 174

КАБИШ Марина / Marina KABYSH

Педагогічний закон у структурі принципів розвитку педагогічної майстерності викладачів [Pedagogical law in the structure of the principles of development of teachers' pedagogical skills] 177

КОВРИГА Олена / Olena KOVRINA

Основні тенденції розвитку закладів вищої освіти в контексті досвіду США [Main trends in the development of higher education institutions in the context of the US experience] 179

КОЛОМІЄЦЬ Вікторія / Viktoriia KOLOMITS

Адаптивне управління розвитком професійної компетентності педагогів [Adaptive management of the development of teachers' professional competence] 181

КОНЮХОВ Сергій / Serhiy KONYUKHOV

Використання програмного забезпечення віддаленого доступу в процесі навчання програмування [Use of remote access software in the process of teaching programming] 184

КОСТИНА Валентина / Valentina KOSTINA

Розвиток резильєнтності майбутніх фахівців соціальної галузі як умова адаптації до нових соціальних викликів [Development of resilience of future specialists in the social sector as a condition for adaptation to new social challenges] 185

КРАВЕЦЬ Світлана / Svitlana KRAVETS

Компоненти проектної культури педагогів професійного навчання [Components of the project culture of vocational training teachers] 188

Hanna KRAVCHENKO, Liu YANSHI

Intercultural competence of chinese university teachers 190

КРИВЕНКО Олександр / Oleksandr KRYVENKO

Особливості формування професійних компетентностей викладачів предметів духовно-морального спрямування у закладах освіти [Peculiarities of the formation of professional competences of teachers of spiritual and moral subjects in educational institutions] 192

КРИНИЧНА Ірина, ПІКОЖ Тамара / Iryna KRYNYCHNA, Tamara PICOZH

Професійна адаптація освітян в умовах війни [Professional adaptation of educators in war conditions] 197

КУБИЦЬКИЙ Сергій / Sergii KUBITSKIY

Моделювання цілей адаптивної виховної системи закладу освіти [Modeling the goals of the adaptive educational system of the educational institution] 199

КУЗНЕЦОВА Оксана / Oksana KUZNETSOVA

Адаптивне управління формуванням науково-методичної компетентності майбутніх менеджерів сфери освіти [Adaptive management of the formation of scientific and methodical competence of future managers in the field of education] 201

КУРІННА Ірина / Iryna KURINNA

Особистісний потенціал резильєнтності в освітньому процесі в умовах війни [Personal resilience potential in the educational process in the conditions of war] 203

КУТЕНСЬКА Інна / Inna KUTENSKA

Адаптивне управління ЗЗСО в умовах воєнного стану [Adaptive management of school in conditions of martial law] 206

КУШНІР Вікторія / Viktoriia KUSHNIR

Суть цифрової трансформації освіти [The Essence of Digital Transformation of Education] 208

ЛАВРЕНТЬЄВА Олена, ФІЛАТЕНКО Тетяна / Olena LAVRENTIEVA, Tatyana FILATENKO

Особливості використання адаптивних електронних освітніх ресурсів у фаховій підготовці студентів коледжу [Peculiarities of using adaptive electronic educational resources in college students' vocational preparation] 211

ЛАЗАРЄВА Тетяна / Tetiana LAZARIEVA

Роль куратора студентської групи у процесах адаптації першокурсників до навчального процесу [The role of the student's group supervisor in the adaptation of freshmen to the educational process] 212

ЛАПАЄНКО Світлана / Svitlana LAPAENKO

Цифрова педагогіка як галузь педагогічної науки [Digital Pedagogy as a Field of Pedagogical Science] 214

ЛОГІНОВ Андрій / Andrii LOHINOV

Відповідальне вчительство як адаптивний процес професійного розвитку [Responsible teaches how to process professional development] 217

ЛУЗАН Людмила / Liudmyla LUZAN

Інформаційно-аналітичне забезпечення управління підвищенням кваліфікації педагогів у закладах післядипломної педагогічної освіти [Informational and Analytical Support for the Management of the Professional Development of Teachers in Institutions of Postgraduate Pedagogical Education] 221

ЛУК'ЯНЧИКОВА Тетяна / Tetiana LUKIANCHUKOVA

Адаптивний вибір моделі навчання у загальноосвітніх навчальних закладах з поглибленим вивченням предметів природничого циклу в умовах невизначеності [Adaptive choice of learning model in general educational institutions of natural science orientation in conditions of uncertainty] 223

ЛУЧАНІНОВА Ольга / Olha LUCHANINOVA

Реалії цифрової трансформації у вищій школі в умовах війни [The realities of digital transformation in higher education in the conditions of war] 226

ЛУЧАНІНОВА Ольга / Olha LUCHANINOVA

Адаптивна науково-педагогічна діяльність викладача вищої школи як зовнішньо тимчасово переселеної особи [Adaptive scientific and pedagogical activity of a higher school teacher as a temporarily displaced person] 229

Liu MEIHUANG

Management of the formation of spiritual culture of future teachers in higher education institutions (on the example of the people's republic of china) 231

НЕТЕЦЬКА Наталя / Natalia NETETSKA

Управління закладом дошкільної освіти в умовах сьогодення [Preschool education institution management in today's conditions] 233

ОДАРЧЕНКО Вероніка / Veronika ODARCHENKO

Адаптивність процесу підготовки конкурентоспроможних фахівців сфери освіти в умовах військового стану засобами дистанційного навчання [Adaptability of the process of training competitive specialists in the field of education under martial law by means of distance learning] 236

ОМЕЛЬЧАК Євгенія / Yevgeniya OMELCHAK

Проблематика використання інтерактивних методів навчання в сучасних умовах українського суспільства [Problems of using interactive teaching methods in modern conditions of Ukrainian society] 238

ОРНСТ Антон / Anton ORNST

Інформаційний аналіз цифрових ресурсів з вивчення проблеми «Німецька окупація 1941–1942 рр.» [Information Analysis of Digital Resources for the Study of the Problem «German Occupation 1941–1942»] 240

ОСТАПЕНКО Анна / Anna OSTAPENKO

Інтеграційні процеси в освіті в зарубіжних та вітчизняних ЗВО в Європейському просторі [Integration processes in education in foreign and domestic universities in the European space] 243

ОСТАПЕНКО Юлія / Yulia OSTAPENKO

Адаптація підготовки майбутніх медичних сестер в умовах сьогодення [Adaptation of training of future nurses in today's conditions] 245

ПАВЛИШ Тетяна / Tetiana PAVLYSH

Особливості цифрової трансформації освітнього процесу у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану [Peculiarities of the Digital Transformation of the Educational Process in Higher Education Institutions with Specific Learning Conditions Under Martial Law] 247

ПЕТРИШИН Людмила / Lyudmyla PETRYSHYN

Цифрова трансформація в економічній освіті: форсмажорні реалії [Digital Transformation in Economic Education: Force Majeure Realities] 249

ПІТУХ Лілія / Liliya PITUKH

Інформаційно-аналітичне забезпечення цифрового простору професійної (професійно-технічної) освіти [Information and Analytical Support of the Digital Space of Professional of Education] 251

ПІЧКА Людмила / Lyudmila PICHKA

Адаптивні процеси в освіті в умовах невизначеності [Adaptive processes in education in conditions of uncertainty] 254

ПОЛЯКОВА Ганна / Hanna POLIAKOVA

Автономне навчання та неформальна освіта як ресурси адаптації учасників освітнього процесу в системі вищої освіти [Autonomous learning and non-formal education as resources for adapting the activities of participants in the educational process in the higher education system] 256

ПРИХОДНЮК Віталій, ГОРБОРУКОВ Вячеслав, ШАПОВАЛОВ Євгеній, САВЧЕНКО Ярослав / Vitaly PRYKHODNYUK, Vyacheslav GORBORUKOV, Evgeny SHAPOVALOV, Yaroslav SAVCHENKO

Використання інформаційно-аналітичних площадок при організації науково-дослідницької діяльності на адаптивних засадах [The use of information and analytical platforms in the organization of scientific and research activities on an adaptive basis] 259

РОЗГОН Ірина, ШАНАЄВА-ЦИМБАЛ Людмила / Iryna ROZGHON, Lyudmila SHANAIEVA-TSYMBAL

Поняття «адаптація» та визначення ролі сучасного викладача в адаптаційному менеджменті [The concept of "adaptation" and defining the role of a modern teacher in adaptation management] 261

РОСТОКА Марина / Marina ROSTOKA

Цифрові важелі інформаційно-аналітичного забезпечення підготовки наукових кадрів [Digital Levers of Information and Analytical Supporting for the Training of Scientific Staff] 263

РУЧАКОВСЬКИЙ Андрій / Andrii RUCHAKOVSKIY

Алгоритм адаптивного періоду новопризначеного керівника закладу загальної середньої освіти [Algorithm of the adaptation period of the head of the educational institution] 266

РЯБОВ Олег / Oleh RIABOV

Прокрастинація молодих вчителів середньої школи як адаптивний процес [Procrastination of young secondary school teachers as an adaptive process] 268

РЯБОВА Зоя, АНУФРІЄВА Оксана / Zoia RYABOVA, Oksana ANUFRIEVA

Технологія використання моделі державно-приватного партнерства в освіті [The technology of using the public-private partnership model in education] 270

САВЧЕНКО Ірина, КУЗЬМЕНКО Ольга, КУДЛЯК Виктор, БЕЛАН Тетяна / Iryna SAVCHENKO, Olga KUZMENKO, Viktor KUDLYAK, Tetiana BELAN Збереження скарбу пробудження української нації Григорія Сковороди: адаптивна здатність відродження цифровими ресурсами [Preservation of the treasure of the awakening of the Ukrainian nation by Hryhoriy Skovoroda: the adaptive capacity of revival with digital resources]	273
СЕРГІЄНКО Інна / Inna SERGIYENKO Критерії, показники та рівні сформованості медіакомпетентності сучасного вчителя іноземної мови [Criteria, indicators and levels of formation of media competence of a modern foreign language teacher]	276
СИНЕЛЬНИК Ірина, МУРИНОВИЧ Наталія / Iryna SINELNYK, Nataliya MURYNOVICH Формування дидактичної компетентності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю на основі адаптивного підходу [Formation of didactic competence of future engineers-pedagogues of the computer profile based on an adaptive approach]	279
СКОРОХОДОВА Ірина / Iryna SKOROHODOVA Адаптація першокурсників у закладах фахової передвищої освіти до мінливих умов сучасності [Adaptation of first-year students in institutions of vocational pre-higher education to the changing conditions of modern times]	281
СОЛОГУБ Олександра / Oleksandr SOLOGUB Механізми адаптації інформаційно-освітнього середовища установи післядипломної освіти до умов воєнного стану [Mechanisms of adaptation of the informational and educational environment of the institution of postgraduate education to the conditions of martial law]	284
СУРГУНД Наталія / Natalia SURGUND Професійна мобільність як фактор адаптивності в умовах криз професійного розвитку [Professional mobility as a factor of adaptability in conditions of crises of professional development]	287
ТОЛМАЧОВА Ірина / Iryna TOLMASHOVA Адаптивне управління процесом формування дослідницької компетентності у здобувачів освітнього ступеня магістра за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки [Adaptive management of the process of forming research competence in applicants for master's degree in specialty 011 "Educational, pedagogical sciences"]	290
ХОМАЩУК Анастасія / Anastasia KHOMASCHUK Адаптивний підхід до проектування виховного середовища в закладі загальної середньої освіти [An adaptive approach to designing an educational environment in an institution of general secondary education]	293

ЧЕРЕВИЧНИЙ Геннадій / Gennadii CHEREVYCHNYI

Цифрова адаптація освітнього процесу з підготовки майбутніх учителів історії в університетах України та Республіки Польща: компаративний аналіз [Digital Adaptation of the Educational Process for the Training of Future Teachers of History at the Universities of Ukraine and the Republic of Poland: a Comparative Analysis] 296

ЧЕРНЕНКО Юлія / Yuliia CHERNENKO

Рекомендації Комітету Ради Європи для розвитку добродесної освіти [Recommendations of the Committee of the Council of Europe for the development of virtuous education] 299

Zhang LEI

Study on distance education mode in college teaching under force majeure condition 300

Чжан ЛІАН / Zhang LIANG

Створення професійного освітнього середовища: крок у майбутнє [Creating a professional educational environment: a step into the future] 305

Zhang CAIJING

Some peculiarities of english teaching in non-formal schools in China 307

ШАНАЄВА-ЦИМБАЛ Людмила, РОЗГОН Ірина / Lyudmila SHANAIEVA-TSYMBAL, Ірина ROZGHON

Естетична підготовка майбутніх викладачів-філологів в процесі вивчення іноземної мови [Aesthetic training of future philologist teachers in the process of learning a foreign language] 309

ШЕМИГОН Наталя / Natalya SHEMYHON

Роль професійно-особистісних якостей викладача у втіленні дистанційної освіти [The role of professional and personal qualities of a teacher in the implementation of distance education] 312

ШТЕФАН Людмила / Lyudmila SHTEFAN

Дослідницько-рефлексивна компетентність фахівців інженерно-педагогічної галузі [Research-reflective competence of specialists in the engineering and pedagogical field] 314

ЮДА Лариса / Larysa YUDA

Адаптивні технології в організації і проведенні краєзнавчо-туристичної практики [Adaptive technologies in the organization and implementation of local history and tourism practice] 316

Автори тез доповідей/ Authors of Theses of Reports 320

**Підтримка розвитку цифрової компетентності учасників
освітнього процесу у викликах часу
АГАЛЕЦЬ Інна**

***Supporting the Development of Digital Competence of Participants
in the Educational Process in the Challenge of Time
Inna AHALETS***

agalec.i@gmail.com

Проблему розвитку цифрової компетентності особистості в сучасному світі актуалізовано поступом «суспільства знань», детермінованого запитами науково-технічного прогресу й практичними потребами соціально-економічного зростання сучасних економік світу. Особливо це стосується учасників освітнього процесу в Україні, в якій цифрова трансформація займала і займатиме чільне місце – від комп'ютеризації аудиторій (робочих місць) до застосування цифрових технологій, що уможливають інтенсифікацію процесів освітньо-наукової діяльності. Адже вміння працювати з інформаційно-комунікаційними та цифровими технологіями потребує постійного опанування нових знань цифрової освіти й грамотного застосування їх на практиці. Це завдання передбачає оволодіння низкою компетенцій цифрової компетентності – здатності учасників освітнього процесу (фахівців сфери освіти й усіх тих, хто навчається або підвищує кваліфікацію) впевнено і ґрунтовно діяти в освітньому й професійному просторі, застосовуючи інформаційні технології й засоби, йти в ногу зі світовими цивілізаційними процесами інформаційного суспільства, бути конкурентоспроможним.

Провідну роль у посиленні необхідності формування і розвитку цифрової компетентності мало «прийняття Європейським Союзом Цифрового порядку денного для Європи 2020, а також Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр.» [3, с.1095], де визнано важливість підтримки розвитку цифрової компетентності освітньої спільноти та зазначено, що «цифрові навички та компетенції є запорукою повноцінного розвитку цифрової економіки. Цифрова грамотність повинна бути однією з головних...» [1].

З 24 лютого 2022 року трансформаційні процеси в освіті нашої держави призупинено війною, нав'язаною Російською Федерацією (РФ) українському народу, проте формування й розвиток цифрової компетентності навіть за таких умов не полишають порядку денного сфери освіти України.

Мета роботи полягає в обґрунтуванні актуальності заходів щодо забезпечення розвитку цифрової компетентності учасників освітнього процесу у викликах реального часу.

Проблемі формування і розвитку цифрової компетентності як зростаючого покоління – учнівської й студентської молоді, так і педагогів

присвячено низку досліджень українських науковців: В. Бикова, О. Буйницької, Р. Гуревича, М. Жалдака, С. Литвинової, Н. Морзе, О. Овчарук, О. Пінчук, О. Соколюк, О. Спіріна, М. Шишкіної та ін.

Аналізуючи стан сьогодення українського суспільства, яке опинилося в умовах війни з Росією, наукові доробки українських науковців і практиків щодо теми розвідки, можна констатувати, що формування й розвиток компетенцій цифрової компетентності учасників освітнього процесу, на наш погляд, актуалізовано й активізовано. Адже безпрецедентні виклики, спричинені війною з РФ, дали поштовх для прискорення певних процесів цифрової трансформації системи освіти. Зокрема, перехід на дистанційний і змішаний формат роботи й навчання в освітній і науковій діяльності стимулював формування знань і умінь компетенцій цифрової компетентності всіх учасників освітнього процесу.

Зазначимо, що в умовах воєнного стану, введеного в нашій державі Указом Президента України від 24 лютого 2022 р. №64/2022 (<https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>), затвердженим Законом України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 р. 2102-IX (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>) серед першочергових завдань передбачено кроки щодо забезпечення організації освітнього процесу в Україні та надання освітніх послуг вимушено переміщеним дітям за її межами. Окрім того, Офісом Президента України, профільними державними структурами, Міністерством освіти і науки України, громадськими організаціями разом з міжнародними партнерами запроваджено низку важливих загальнодоступних ресурсів для дорослих і дітей з використанням цифрових технологій, серед яких: прийняття на роботу й навчання для здобуття освіти, вебресурси й платформи для навчання та саморозвитку (відеоуроки, конспекти), електронні підручники з навчальних предметів і посібники, онлайн-вебінари й курси підвищення кваліфікації, доступ до електронних ресурсів бібліотек, онлайн-перекладачі, онлайн-зустрічі з психологами (психосоціальна підтримка педагогів, учнівства та батьків), також ЮНІСЕФ надано підтримку – протягом літа 2022 р. понад 5000 ноутбуків розповсюджено в постраждалих регіонах та забезпечено тих, хто навчається онлайн [2].

Наведені приклади свідчать про досягнення певних результатів у створенні умов щодо реалізації безпечного, ефективного й комфортного викладання й навчання в інформаційному освітньому просторі, що реалізуються за допомогою використання широкого спектра цифрових інструментів цифрової трансформації освіти.

Таким чином, цифрова компетентність уможливлює процес удосконалення інформаційних навичок орієнтуватися в інтернет-просторі щодо пошуку безпечних джерел та критичне їх осмислення, вміння користуватися та створювати зручні онлайн-сервіси, будувати ефективний освітній менеджмент, продуктивне використання цифрових технологій для власних потреб (самореалізація, робота, навчання), взаємодіяти з іншими соціальними суб'єктами різних культур на основі удосконалення комунікативних навичок (комунікація за допомогою засобів мережі), навички самоосвіти тощо.

Бібліографія:

1. *Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки*. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. No 67-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-ta-suspilstva-ukrayini-na-20182020-roki-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shodo-yiyi-realizaciyi> (дата звернення: 29.01.2023).
2. *Міністерство освіти і науки України*: веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua> (дата звернення: 29.01.2023).
3. Овчарук О. В., Спірін О. М. *Енциклопедія освіти*; Нац. акад. пед. наук України / голов. ред. В. Г. Кремень. 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. С. 1095–1096.

References:

1. *Kontseptsiiia rozvytku tsyfrovoyi ekonomiky ta suspilstva Ukrainy na 2018–2020 roky*. Skhvaleno rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17 sichnia 2018 r. No 67-r. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-ta-suspilstva-ukrayini-na-20182020-roki-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shodo-yiyi-realizaciyi> (data zvernennia: 29.01.2023).
2. *Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy*: veb-sait. URL: <https://mon.gov.ua/ua> (data zvernennia: 29.01.2023).
3. *Ovcharuk O. V., Spirin O. M. Entsyklopediia osvity*; Nats. akad. ped. nauk Ukrainy / holov. red. V. H. Kremen. 2-he vyd., dopov. ta pererob. Kyiv: Yurinkom Inter, 2021. S. 1095–1096.

Управлінська деонтологія як чинник адаптивності процесу професійної підготовки магістрів галузі знань освіта / педагогіка АКИМОВА Олена

Management deontology as a factor in the adaptability of the process of professional training of masters in the field of knowledge Education/pedagogy Olena AKIMOVA

elenkaakimova@ukr.net

Процеси реформування сучасної системи вищої освіти обумовили отримання освітніми установами та закладами можливостей щодо самоврядування та делегування адміністративних, навчальних, методичних прав закладу освіти [1]. Змінились акценти із загальної на особисту відповідальність керівників закладів та менеджерів в контексті трансформаційних процесів в сфері освіти, що наскрізно поставили питання професійної підготовки магістрів галузі знань Освіта/ педагогіка на засадах управлінської деонтології. Зауважимо, що на сьогодні не визначено єдиного

загально прийнятого визначення змісту поняття «управлінська деонтологія» в контексті галузі знань Освіта/ педагогіка. Переважна більшість дослідників зміст поняття не характеризують як винятково етичну науку, її змістовну роль розглядають у площі часткової взаємодії етики й галузевих наук, а саме: юриспруденції, журналістики, медицини, психології, педагогіки, менеджменту та інших.

Характеристика управлінської деонтології як чинника адаптивності процесу професійної підготовки бере за основу сутнісні ознаки категорій: обов'язок, відповідальність, професійна поведінка, норма поведінки, що характеризується в площині міждисциплінарного підходу психології, етики, аксіології, соціології, менеджменту та забезпечує найбільш всеосяжне відбиття морального контексту та компетентностей у ході здійснення функцій управління [2].

Обґрунтування змісту поняття «управлінської деонтології» в галузі знань Освіта/ педагогіка можна розглядати в площині процесів формування управлінської культури. Поведінкові шаблони, колективні норми, ціннісні орієнтири аналізуються науковцями як структурні елементи, що визначаються як: система норм, принципів, ціннісних орієнтирів, поведінкових шаблонів, якими керується майбутній фахівець у ході проходження практик; узгодженість індивідуальних якостей здобувачів вищої освіти правилам, що висувуються до управлінської практики, зумовлені нормами моралі, етики, естетики, менеджменту та юриспруденції; система міжособистісних норм і стилів поведінки, комунікації і виконання трудових зобов'язань, культурних й економічних орієнтирів формування колективу; система норм, правил, звичаїв і традицій, що забезпечується суб'єктом організаційного управління та визначає спільні прийнятні зразка поведінки членів колективу та узгодження із стратегією розвитку організації, закладу.

Отже, професійна підготовка магістрів галузі знань Освіта/ педагогіка відбувається у контексті реалізації філософії людиноцентризму, забезпечує підвищення вимог до особистісних якостей та фахових компетентностей на засадах управлінської деонтології.

Бібліографія:

1. *Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи*: кол. монографія / за заг. ред. Г. В. Єльнікової. Чернівці: Технодрук, 2009. 572 с.

2. *Освітній менеджмент. Завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти*: навч. посіб. для здобувачів вищ. освіти другого (магістерського) рівня / уклад.: О. Акімова, О. Кузнецова, В. Одарченко; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків, 2022. 97 с.

References:

1. Adaptivne upravlinnia: sutnist, kharakterystyka, monitorynhovi systemy: kol. monohrafiia / za zah. red. H. V. Yelnykovoї. Chernivtsi: Tekhnodruk, 2009. 572 s.
2. Osvitnii menedzhment. Zavdannya dlia samostiinoї roboty zdobuvachiv vyshchoї osvity: navch. posib. dlia zdobuvachiv vyshch. osvity drugoho (mahisterskoho) rivnia / uklad.: O. Akimova, O. Kuznetsova, V. Odarchenko; Komunalnyi zaklad «Kharkivska humanitarno-pedahohichna akademiia» Kharkivskoi oblasnoi rady. Kharkiv, 2022. 97 s.

Особливості підготовки вихователів закладів дошкільної освіти у КНР Бай ЦЗІШЕН

Peculiarities of the training of teachers of preschool education institutions in the People's Republic of China Bai JISHENG

Високі темпи економічного розвитку Китаю призвели до зростання попиту на дошкільні освітні послуги. У країні з півтора мільярдним населенням щорічно народжується близько 20 млн дітей, які потребують дошкільних закладів. Проте система дошкільного виховання у Китаї почала складатися нещодавно [2, с. 12].

Дошкільне виховання в Китаї здійснюється у відомчих та приватних дитячих садках, які діти відвідують із трирічного віку. У 1999 р. кількість дитячих садків становила понад 181 тисячу; у закладах перебувало більше ніж 24 млн осіб [5, с. 3]. Крім адміністративних органів освіти різних ступенів, держава заохочує підприємства, невиробничі й громадські організації, а також окремих осіб до відкриття дитячих садків згідно з чинними нормами. Дотримуючись принципу «поєднання виховання з фізичним розвитком», усі дитячі садки спрямовані на всебічний розвиток дітей у фізичному, розумовому, естетичному та інших аспектах.

Стрімке зростання дошкільних закладів породило низку проблем. Одна з них – гостра потреба у кваліфікованих педагогічних кадрах. В останні роки висувуються серйозні вимоги до підготовки фахівців дошкільного профілю. У цьому напрямі вже зроблено важливі кроки, держава виробила цени кваліфікації та порядок атестації вихователів дитсадків. У професійній освіті Китаю започатковані спеціальності з дошкільного виховання, працює система підвищення кваліфікації педагогів дошкільного виховання. У країні відкрито 67 педагогічних училищ, що здійснюють підготовку відповідних спеціалістів. Слухачі вивчають засади педіатрії, психології, методик раннього виховання дітей.

У ході професійної підготовки та перепідготовки кадрів використовуються активні методи навчання, наприклад показ-атестація, коли кожен студент чи вихователь планує та проводить якусь освітню діяльність, а потім колеги

аналізують побачене. Для розширення професійного спілкування щомісяця по всій країні організовуються педагогічні форуми, де вихователі можуть обмінюватись досвідом.

Під час канікул (січень, червень, липень) зазвичай кожен дитячий садок проводить перепідготовку своїх педагогів з метою підвищення їх знань, умінь у галузі навчання та виховання дітей дошкільного віку. Для вивчення зарубіжного досвіду щодо організації дошкільної справи вихователів часто направляють на стажування за кордон. Таким чином, процес підготовки та перепідготовки сприяє покращенню якості роботи педагогів та проходить під девізом «Вчитися все життя» [1, с. 41].

Обмін досвідом, теоретичні дослідження та експериментальна робота в галузі дошкільного виховання сприяли тому, що початкова освіта стала більш реальною, почала мати конкретний зміст та навчальну модель. Педагоги часто писали статті до газет і представляли на обговорення теоретичні положення та свої практичні дослідження. У Китайській Народній Республіці щороку зростає інтерес держави до проблем педагогічної освіти. Як зазначено в постанові «Про реформу народної освіти» (1985 р.), «розвиток педагогічної освіти та перепідготовка вчителів – це стратегічний захід для розвитку народної освіти» [4, с. 14].

Вихователів готують у системі педагогічних навчальних закладів, що включає середні педагогічні училища, педагогічні ЗВО та інститути підвищення кваліфікації. До навчання запрошують абітурієнтів, які закінчили повну середню школу та пройшли конкурс єдиних державних вступних іспитів.

Перепідготовка вихователів у Китаї відбувається на базі інститутів удосконалення вихователів та інститутів підвищення кваліфікації. Крім того, у педагогічних ЗВО і середніх училищах, у педагогічних дослідницьких установах за результатами самостійної підготовки можна скласти кваліфікаційний іспит. Інститут удосконалення вихователів відповідає переважно за перепідготовку кадрів для ЗДО.

Аналіз науково-педагогічної літератури, нормативних актів органів освіти КНР та установ післядипломної педагогічної освіти, дозволяє відзначити, що курсова підготовка китайських вихователів у системі підвищення кваліфікації ведеться з урахуванням багаторівневої диференціації, яка передбачає врахування педагогічного досвіду вихователя, рівня його педагогічної кваліфікації і необхідності методичного вдосконалення. На сучасному етапі кожен педагог дитячого садка зобов'язаний періодично проходити перепідготовку та підвищувати свою кваліфікацію; брати участь у педагогічних форумах, конференціях та семінарах для педагогів дитячих садків. Такий процес постійної підготовки та перепідготовки сприяє покращенню якості роботи педагогів [3, с. 97].

Крім того, на даному етапі значущим напрямом розвитку стала продуктивна інтеграція запозичень закордонного досвіду в ідентичне соціокультурне середовище дошкільних закладів Китаю та передача напрацьованого досвіду від розвинених східних провінцій до менш розвинених – західних.

Підбиваючи підсумки, підкреслимо, що освітня діяльність на ступені дошкільної освіти Китаю дедалі виразніше стають галуззю громадського виробництва, від результатів якої залежить майбутній розвиток цієї держави. Дошкільна освіта в Китаї не позбавлена недоліків. Одним із них є мале фінансування. Спеціального закону про дошкільну освіту в Китаї немає, звідси й неможливість забезпечити якість першого ступеня освіти, що позначається на сільській місцевості країни. Держава намагається вирішити це питання, за допомогою створення навчальних центрів. У таких закладах проходитиме підготовка професійних педагогів та вихователів.

Бібліографія:

1. Починок Є. А. Компетентність як фундаментальна професійна якість майбутнього вчителя початкових класів. *Імідж сучасного педагога*. Полтава, 2022. № 7(126). С. 41–43.
2. Уюнтена. Актуальні проблеми реформування загальної середньої освіти в КНР: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец 13.00.01 «Загальна педагогіка і історія педагогіки». Київ, 2020. 21 с.
3. Чжан Лісін. Особливості організації дошкільної освіти у КНР. *Дошкільне виховання*. 2019. № 12. С. 95–104.
4. Noah H., Middleton J. *China's Vocational and Technical Training*. WPS 18. Population and Human Resources Department, The World Bank, June 2021. 62 p.
5. 中华人民共和国 教育概况. 中华人民共和国教育部国际合作与交流司. 北京, 2020. *Стисла характеристика освітньої системи в КНР*. Міністерство освіти КНР. Пекін. 2020. 39 с.

References:

1. Pochynok Ye A. Kompetentnist yak fundamentalna profesiina yakist maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv. *Imidzh suchasnoho pedahoha*. Poltava, 2022. № 7(126). S. 41–43.
2. Uiuntena. Aktualni problemy reformuvannia zahalnoi serednoi osvity v KNR: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk: spets 13.00.01 «Zahalna pedahohika i istoriia pedahohiky». Kyiv, 2020. 21 s.
3. Chzhan Lisin. Osoblyvosti orhanizatsii doshkilnoi osvity u KNR. *Doshkilne vykhovannia*. 2019. № 12. S. 95–104.
4. Noah H., Middleton J. *China's Vocational and Technical Training*. WPS 18. Population and Human Resources Department, The World Bank, June 2021. 62 p.
5. 中华人民共和国 教育概况 中华人民共和国教育部国际合作与交流司. 北京, 2020. *Stysla kharakterystyka osvitnoi systemy v KNR*. Ministerstvo osvity KNR. Pekin. 2020. 39 s.

**Особливості реалізації змісту, форм і методів
в адаптивній виховній системі закладу освіти
БАЗЕЛЮК Василь**

***Features of the implementation of content, forms and methods in the adaptive
educational system of the educational institution
Vasyl BAZELYUK***

baselyuk@ukr.net

Моральна поведінка – це вираження моральної позиції людини в її реальних відносинах зі світом. Моральна поведінка є результатом конкретної діяльності людини, спрямованої на зміну ситуації відповідно до мотивів і цілей, що підпорядковані моральним принципам. Розглянемо особливості реалізації змісту, форми, методи та технології виховання, що сприяють досягненню встановлених цілей виховання.

Перший компонент – зміст виховання. У закладах освіти він може визначатися: наприклад, різноманітними програмами виховання такими як: «Інтелект», «Моя майбутня професія», «Українській обряди і звичаї», «Природа», «Здоров'я», «Школа – мій дім», «Сім'я і школа» та ін. За основу беруться знання про моральні цінності, сенс життя, про культуру, традиції, обряди, звичаї, про людину та її спосіб життя, про стосунки з людьми, про взаємини з навколишнім світом.

Другий компонент змісту – це вміння та звички. Наприклад, програма «Здоров'я» розглядає знання та вміння диференційовано для учнів різних ступенів або студентів різних курсів, які формуються як на навчальних заняттях, так і в інших позаурочних формах роботи з учнями.

Третій компонент змісту – досвід ціннісних відносин. Він формується через загальну систему взаємовідносин, що складається в закладі освіти, систему учнівського чи студентського самоврядування, колективні творчі справи або освітню технологію, що побудована на соціальній взаємодії.

Четвертий компонент змісту – досвід творчої діяльності, який набувають учні і студенти у всіх формах освітнього процесу, там, де організується самостійна, пошукова робота, дослідницька діяльність або використовується метод «мозкового штурму» чи інші методи.

Програмне забезпечення адаптивного виховного процесу є основною умовою цілісності, послідовності, систематичності у вихованні, перспективності в моральному та соціокультурному розвитку особистості.

У звичайних умовах зміст виховання визначається планом виховної роботи закладу освіти, який містить основні види колективної життєдіяльності, залежні не стільки від цілей виховання, скільки від традицій українського суспільства та закладу освіти, від реальних можливостей або інших факторів. Створення програм виховання у закладах освіти стає актуальним завданням під

час побудови адаптивних виховних систем [1].

Дослідивши ефективність виховання через різноманітні форми, ми дійшли висновку, що основними виховними формами є урок, класна година і виховна година, оскільки через них можна забезпечити послідовну реалізацію змісту та досягти цілей виховання. Всі інші важливі форми (відвідування театрів, виставок, культурних центрів, походи, екскурсії), які використовують заклади освіти, хоч і позитивно впливають на розвиток моральної свідомості учнів (студентів), але не завжди мають системний характер, а іноді й епізодичний, випадковий характер.

До відомих методів виховання (переконання, вправа, стимулювання) доцільно додати опосередковані: до групи методів переконання - ідею соціальної взаємодії, до групи методів створення позитивного соціального досвіду (вправа) – включення учнів у процес демократизації внутрішньошкільного життя на основі розвитку учнівського (студентського) самоврядування, у метод стимулювання – внутрішню мотивацію та рефлексію [2].

Для того, аби виховна робота мала системний характер, необхідно, на нашу думку, запровадити, насамперед, два види виховних годин – тематичні і ситуаційні, і два види класних годин – годину, на якій планується життєдіяльність учнівського колективу, і годину, на якій підбиваються підсумки.

Всі зазначені форми доцільно розмістили у такій послідовності: у перший тиждень місяця - годину з планування діяльності, у другий тиждень – ситуаційну класну годину, у третій тиждень – тематичну і в четвертий – годину з підбиття підсумків роботи учнівського (студентського) колективу за минулий місяць.

Усі зазначені форми роботи з учнями (студентами) мають бути включені до розкладу занять, що забезпечить їм сталість, систематичність, послідовність та обов'язковість.

Зміст тематичних годин та колективних форм роботи визначається планами виховної роботи або програмами з виховної роботи.

Використання запропонованих форм і методів виховної роботи допоможе змінити існуючий стан виховної роботи на більш оптимальний, залучити учнів (студентів) до планування виховної роботи, реалізації запланованих заходів, які у свою чергу, забезпечать згуртованість учнівського (студентського) колективу і перетворять виховну діяльність на таку, що відповідає інтересам і прагненням учнів (студентів), і забезпечать формування і розвиток майбутніх ініціативних громадян, здатних брати на себе відповідальність за долю нашої країни.

Бібліографія:

1 Балановська Т. І., Гоголю О. П., Кубіцький С. О., Михайліченко М. В., Троян А. В. *Управління організацією*: навч. посібник. Київ: ФОРМ Ямчинський О. В., 2021. 464 с.

2. Єльнікова Г. В., Борова Т. А., Касьянова О. М., Полякова Г. А. та ін. *Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи* : кол. монографія; заг. ред. Г. В. Єльнікової. Чернівці : Технодрук, 2009. 572 с.

References:

- 1 Balanovska T. I., Hohulia O. P., Kubitskyi S. O., Mykhailichenko M. V., Troian A. V. Upravlinnia orhanizatsiieiu: navch. posibnyk. Kyiv: FOP Yamchynskyi O. V., 2021. 464 s.
2. Yelnykova H. V., Borova T. A., Kasianova O. M., Poliakova H. A. ta in. Adaptivne upravlinnia: sutnist, kharakterystyka, monitorynhovi systemy : kol. monohrafiia; zah. red. H. V. Yelnykovoii. Chernivtsi : Tekhnodruk, 2009. 572 s.

Реалізація адаптивних процесів на уроках української мови та літератури БАКУМКІНА Марина

Implementation of adaptive processes in lessons of the Ukrainian language and literature Maryna BAKUMKINA

Новація запровадження Нової української школи у 5 клас базується на засадах наступності – плавного переходу від початкової школи до адаптаційного етапу середньої школи, який завершуватиметься у шостому класі. Обов'язковою умовою впровадження адаптивних інструментів є підтримка освітнього розвитку учнів, що передбачає використання звичних для дітей форм роботи з поетапним зануренням у нові вимоги до результатів навчання [2].

Ключову роль у досягненні адаптивної мети відіграє оцінювання навчальних досягнень учнів. Відповідно до Закону України «Про повну загальну середню освіту» кожен учень має право на справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та гідне оцінювання результатів свого навчання незалежно від виду та форми навчання, що він отримує. Такий підхід в поєднанні з адаптивними технологіями, які використовують на уроках дозволяє в повній мірі адаптувати навчальні завдання у відповідності до потреб та рівня навченості конкретного учня. Особливо це актуально для дітей з особливими потребами, які навчаються на інклюзивній формі, та для обдарованих учнів, які потребують розширення навчального матеріалу та використання додаткових джерел інформації.

Адаптивні засоби навчання надають можливість оптимізувати взаємодію з учнем в умовах Нової української школи, забезпечують індивідуальну підтримку для кожного учня. Використання адаптивних технологій на уроках української мови та літератури дозволяє зібрати інформацію по тому, як учень відповідає на запитання – його індивідуальну поведінку, здатність до аналітики. Подальше використання адаптивного інструменту видозмінюється з врахуванням отриманої інформації. Залежно від того, як учень взаємодіє з матеріалом літературного твору і відповідає, змінюється те, що він бачить на екрані – підказки, питання, послідовність завдань і тем [1].

Перш за все, інструменти адаптивного контенту визначають, яку тему з

української мови учень не розуміє (або неправильно розуміє). Потім учень отримує підказки, виправлення та посилання на корисні ресурси. У цьому випадку спосіб регулювання може бути різним. Наприклад, підказка буде звучати так «не забудьте поставити тире», а поправка «ви забули поставити кому».

Адаптивний зміст курсу «Українська мова та література» підлаштовується під учня в межах конкретного вміння, наприклад, критично аналізувати дії героїв літературного твору. Один навик можна розділити на складові. Так учень вивчає один компонент, лише потім переходить до наступного – і в результаті формується повноцінний навик. При цьому вчитель в режимі реального часу отримує інформацію про те, якими темпами просувається учень, на якому етапі він знаходиться і де йому потрібна допомога.

При періодичному моніторингу кожні кілька місяців учитель використовує адаптивні завдання. Учні отримують відносно тривалий тест, метою якого є перевірити, наскільки добре вони засвоїли матеріал з української мови та літератури за 2–4 місяці. Після моніторингу проводиться аналіз даних, а результати використовуються для подальшого коригування програми та індивідуального шляху навчання кожного учня.

Отже, адаптивні процеси є оптимальним явищем при реалізації основ Концепції Нової української школи, реалізація яких дозволяє вчителю української мови та літератури врахувати можливості та потреби учнів при засвоєнні навчального матеріалу.

Бібліографія:

1. Ляшенко А. *Що таке адаптивні технології та як ними користуватися*. URL: <http://blog.ed-era.com/adaptivni-technologii/> (дата звернення: 30.01.2023).
2. *Методичний аспект оцінювально-діагностувального компоненту мовно-літературної галузі з предмету «Українська мова» адаптивного циклу навчання*. URL: <http://surl.li/eqgpi> (дата звернення: 30.01.2023).

References:

1. Liashenko A. *Shcho take adaptivni tekhnolohii ta yak nymy korystuvatysia*. URL: <http://blog.ed-era.com/adaptivni-technologii/> (data zvernennia: 30.01.2023).
2. *Metodychnyi aspekt otsiniivalno-diahnostivalnoho komponentu movno-literaturnoi haluzi z predmetu «Ukrainska mova» adaptivnoho tsyklu navchannia*. URL: <http://surl.li/eqgpi> (data zvernennia: 30.01.2023).

***Discourse: Challenges, Realities and Personal Brand of Educators
under the Conditions of Martial Law in Ukraine
Nataliia BATSULA, Hanna KRAVCHENKO***

[*baculanata@i.ua*](mailto:baculanata@i.ua)

The new reality contributed to the launch of the process of transformation of the market economy, which changed social and labor relations, both in Ukraine and in the global space.

Among the main challenges educators face in the conditions of martial law in Ukraine, the following can be highlighted: opportunity to retain highly qualified personnel in educational institutions; migration of internally displaced persons and departure of qualified educators outside the country; establishing interaction between employees and employers.

Global crises have made adjustments to the relationship between employees and employers. As a result, recently, it has become more difficult to separate one's work from personal, family and public life.

Due to military actions on the territory of our country, some employees of educational institutions were forced to leave its territory. Lost homes and jobs are just a few of the devastating consequences of war for those forced to leave.... The Minister of Education and Science of Ukraine, Serhiy Shkarlet, announced on the air of Yedyni Novyny telethon that currently 22,000 Ukrainian teachers remain abroad, four months ago the number reached 30,000.

Therefore, in our opinion, it is important to pay attention to the challenges and the possibilities of their solution (Table).

Table
**Challenges and possibilities of maintaining quality education in
educational institutions of Ukraine**

Challenges	Possibilities
1	2
<ul style="list-style-type: none"> • Closure of educational institutions or the impossibility of continuing work activities in the conditions of hostilities.	<ul style="list-style-type: none"> • Support for education workers (volunteer funds, international organizations...)
<ul style="list-style-type: none"> • The need to make difficult decisions regarding the termination of activities, reduction of staff, salaries of employees, etc.	<ul style="list-style-type: none"> • Involvement of education workers who have lost work in war conditions (pre-school education, after-school care classes teachers in educational institutions...), where there is a need for personnel

Continuation of Table

1	2
• Loss of highly qualified education specialists who enter the foreign labor market and adapt to it	• Preservation of the personnel of the organization to minimize losses in the search for new personnel in the conditions of military actions

The educational sector of Ukraine, like all spheres of social life, underwent serious changes under the conditions of martial law. The need to study the changes in the teacher's reputation becomes urgent. A good reputation is trust. Trust is a resource that is highly valued in wartime. The bearers of a school's reputation are the principal, teachers, and later students. However, I would like to focus on the brand of a teacher as the main bearer of the reputation of the educational institution.

Such scientists of Ukraine as O. Zozulev, K. Mamonov, Yu. Nesterova, V. Romat, A. Starostina, K. Timonin, etc. deal with issues of the brand and its definitions.

A real personal brand is born inside you. It is formed on the basis of personal values, it is fueled by passion for work and the desire to share the results of one's professional activities with others. A personal brand considers certain components that determine the following: what you say about yourself; how and where you talk about yourself; what they say about you.

So, what makes teachers effective and develops their professionalism? What creates their personal brand?

- Effective teachers must be competent professionals: possess pedagogical knowledge and apply it in their work, have modern soft skills, constantly improve their qualifications.

- A self-efficacious teacher who faces new challenges, problems, difficult students, works on it calmly and confidently.

- This is confidence in one's qualifications, competence, ability to achieve goals, perform tasks.

- Effective teachers must be able to communicate clearly and comprehensively. Bring your thoughts to a logical conclusion. Be persuasive. We are confident in our professionalism.

- An experienced teacher creates conditions for the success of his students. Teachers should provide effective support to students, listening to their needs and respecting their ideas. And also be able to provide feedback through formative and summative assessment. It has been proven that effective methods are associated with higher student achievement.

A personal brand implies a personal desire of teachers for professional development and recognition of their professionalism in educational communities. Which is highly valued by parents, colleagues, management and foreign consumers of educational services. This is a continuous work aimed at integrating the brand of the educational institution into the educators or, conversely, the educators into the brand of the educational institution.

Реалізація ітеративного підходу до управління дослідницьким проєктом БАЧІЄВА Лариса

Implementation of an iterative approach to research project management Larysa BACHIEVA

bachievarisa@gmail.com

Інформаційна ера, акумулюючи знання, що накопичені у різних галузях науки, синтезує народження нових міждисциплінарних підходів та технологій. Саме тому актуалізується думка про застосування сучасних підходів з різних наукових областей з метою розвитку методології й інструментарію пізнання та здійснення діяльності. У сучасному суспільстві значно зростає швидкість продукування та застосування нових знань. Ключову роль в розв'язанні цієї проблеми має система підготовки фахівців, які працюють в освіті. Саме рівень розвитку їх наукового потенціалу забезпечує формування бази для технологічного та інноваційного розвитку національної освітньої системи та економіки. У цьому контексті актуалізується проблема підготовки майбутніх магістрів педагогічної освіти до застосування актуальних та ефективних методик навчання, інформаційно-комунікативних технологій та ін. Здійснення чого можливе лише за умови формування ціннісної мотивації до дослідницької діяльності; вивчення, аналізу та узагальнення педагогічних явищ і процесів; розуміння відповідальності за її результати своєї роботи. Крім того, ефективна реалізація дослідницької діяльності є необхідною умовою реагування освітньої системи на соціальні запити, динамічні суспільні потреби та узгодження їх зі сталими цінностями.

Основою будь-якої діяльності є мотиваційна сфера як сукупність мотивів особистості та найважливіша характеристика її придатності, і зокрема до творчої наукової праці. Загальна характеристика мотиваційної сфери може мати різний характер, але для дослідницької діяльності необхідно, щоб мотиваційна сфера мала домінуючий характер, орієнтований на творчу активність особистості, що передбачає стабільно високий рівень домагань [1]. Мотив досягнення визнається дослідниками як глибинний фактор, що визначається як бажання відповідати вищим критеріям та досягати успіху в умовах конкуренції, прагнення досягати поставлених цілей найефективніше. Крім складності, мотиваційна сфера характеризується також і своєю динамічністю. На розвиток мотивів впливає атмосфера закладу освіти, особистість наукового керівника, форми та методи ведення навчальної та наукової роботи. Часи нестабільності та невизначеності викликають зниження такої мотивації та стимулюють пошук нових способів її досягнення.

Agile – це ітеративний підхід до управління проєктами, який допомагає швидко та без ускладнень розробити (створити) затребуваний продукт.

Виконавець, дотримуючись принципів Agile, здійснює діяльність в рамках невеликих, але зручних sprint [2]. Вимоги, плани та результати оцінюються безперервно, завдяки чому виконавці можуть швидко реагувати на зміни. Його принципи наведені у Манифесті. Наведемо його інтерпретацію відносно освітньої сфери: взаємодія суб'єктів освіти важливіше за процеси та засоби (викладач – мотивує та спрямовує); усвідомлене навчання важливіше за формальні тексти (спрямованість на розвиток компетентності); колаборації важливіші за правила внутрішнього розпорядку (більше неформального спілкування); готовність до змін важливіше слідуванню початковому плану (отримання нових компетентностей у змінюваному світі). Одним з методів управління проектами в рамках Agile є Scrum (див. табл.).

Таблиця

Реалізація методики Scrum до створення дослідницької роботи (проєкту)

№ з/п	Етап діяльності	Особливості реалізації
1	2	3
1	Визначення типу майбутнього продукту дослідницької діяльності	Викладач (керівник) чітко визначає вимоги (кількісні та якісні) до майбутнього продукту дослідницької діяльності
2	Обрання теми, формулювання мети та завдань дослідження	Викладач (керівник) формує та повідомляє критерії обрання теми, формулювання мети та завдань дослідження
3	Визначення етапів реалізації діяльності	Викладач повідомляє етапи реалізації діяльності. Для прикладу: інформаційно-аналітичний, модельно-проектувальний, експериментально-вимірвальний, оцінювально-рефлексивний
	Sprint Planning – обговорення вимог; варіантів тем, мети та завдань дослідження; етапів реалізації діяльності. Результатом обговорення є беззаперечне уявлення здобувачем освіти суті, кількісних та якісних характеристик продукту дослідницької діяльності; теми, мети та завдань дослідження; етапів реалізації діяльності	
4	Розбиття кожного з етапів на декілька під етапів	До реалізації обирається першій етап тощо. Чітко визначаються елементи структури діяльності: мета (образ кінцевого продукту), процес (послідовність дій), результат або продукт (кількісні та якісні характеристики), засоби (ресурси)

Продовження табл.

1	2	3
	Sprint Planning – обговорення. Результатом є беззаперечне уявлення здобувачем освіти усіх структурних елементів діяльності або суті свого завдання	
5	Реалізація етапу дослідницької діяльності (створення проєкту). Строк 2–4 тижні	
	Daily Scrum – щоденне (15 хвилин) обговорення. Результатом є моніторинг прогресу в досягненні мети; адаптація у разі отримання нових даних	
6	Завершення виконання етапу дослідницької діяльності (створення проєкту)	
	Sprint Review – презентація результатів виконання етапу. Результатом є моніторинг результату Sprint; адаптація у разі отримання нових даних; внесення змін до етапів діяльності або вимог до дослідницької роботи (проєкту)	
7	Представлення та захист виконаного дослідження (проєкту)	Індивідуальна або групова презентація продукту дослідницької діяльності, оцінювання
	Sprint Retrospective – обговорення результатів з метою вироблення способів підвищення якості результатів	

Теоретичний аналіз питання застосування Agile підходу до організації роботи над дослідницьким проєктом дозволяє сформулювати висновки, що його застосування дозволить: підвищити навички самостійної освіти та саморозвитку; збільшити мотивацію до навчання; розвинути усвідомленість, що дозволяє формувати індивідуальну дослідницьку траєкторію та обрати шлях самостійного розроблення програми майбутньої дослідницької діяльності; розвинути навички саморефлексії; здобути досвід успішної взаємодії разом з іншими здобувачами освіти; сформувати навички спілкування, комунікації, переговорів (soft skills), які дозволять краще адаптуватися до вимог практики та реалій сучасної освітньої системи.

Бібліографія:

1. Матерова А. В. Мотивация научно-исследовательской деятельности студентов. *Вестник РУДН. Серия: Психология и педагогика*. 2012. № 1. С. 132-136.
2. Kuz A. *Scrum: A new framework applied to education*. Eduweb, 2021, septiembre-diciembre. V. 15. № 3. P. 10–17.

References

1. Materova A. V. Motivaciya nauchno-issledovatel'skoj deyatel'nosti studentov.

Vestnik RUDN. Seriya: Psihologiya i pedagogika. 2012. № 1. S. 132-136.

2. Kuz A. Scrum: A new framework applied to education. Eduweb, 2021, septiembre-diciembre. V. 15. № 3. P. 10–17.

**Адаптивне управління науково-дослідною роботою
здобувачів освіти педагогічних спеціальностей
БЄЛЯЄВ Сергій**

***Adaptive management of scientific and research work
of students of pedagogical specialties
Serhii BIELIAIEV***

sergejbelaev741@gmail.com

Мережа закладів вищої освіти в Україні забезпечує національний ринок праці фахівцями з різних галузей виробництва, культури, мистецтва, сфери послуг. Особливе місце серед них посідають педагогічні заклади вищої освіти. Випускники педагогічних спеціальностей забезпечують національну систему освіти конкурентоспроможними фахівцями, які виконують на робочих місцях освітні, виховні, просвітницькі та наукові завдання. Від сформованості компетентностей здійснювати науково-педагогічні дослідження залежить наявність інноваційного потенціалу окремого педагогічного працівника та закладу освіти в цілому. До основних завдань, які має виконати педагогічний заклад вищої освіти, належить формування відповідних компетентностей проводити науково-дослідні дослідження педагогічними працівниками. Підготовка до науково-дослідної діяльності має відбуватись ще під час навчання в педагогічному закладі вищої освіти. Формування відповідних компетентностей є вагомою складовою освітньо-професійних програм підготовки фахівців за всіма педагогічними спеціальностями.

Науково-дослідна робота в закладі вищої освіти керується рядом нормативних документів: Закон України «Про освіту» [2], Закон України «Про вищу освіту» [1], інші постанови Міністерства освіти і науки України та Кабінету Міністрів України. Науково-дослідна робота є складовою функціонування закладу освіти. Її метою Закон України «Про вищу освіту» [1] визначає «здобуття нових наукових знань шляхом проведення наукових досліджень і розробок та їх спрямування на створення і впровадження нових конкурентоспроможних технологій, видів техніки, матеріалів тощо для забезпечення інноваційного розвитку суспільства, підготовки фахівців інноваційного типу»

Тривала організація он-лайн навчання у зв'язку з карантинними обмеженнями та військовою агресією вказує на доцільність продовжувати пошуки педагогічних засобів підвищення якості організації процесу здобуття здобувачами освіти компетентностей проводити педагогічні дослідження.

Першою складовою адаптивного управління підготовкою до проведення наукових досліджень є врахування наявних умов організації освітнього процесу в закладі вищої освіти. Використання засобів дистанційного зв'язку для організації педагогічної взаємодії в освітньому процесі мають також бути використані для проведення наукових досліджень. Методів науково-педагогічних досліджень можуть бути так само застосовані під час дослідження освітнього процесу в режимі онлайн. Анкетування, опитування, ранжування, тестування, контрольні заміри знань та сформованості компетентностей можна проводити з використанням гугл-форми. Заняття з використанням засобів дистанційного зв'язку можуть містити елементи нових підходів, нових методів та прийомів організації навально-пізнавальної діяльності учнів, ефективність яких потрібно вивчити з метою визначення перспектив подальшого їх використання в освітньому процесі.

Другою складовою адаптивного управління науково-дослідною роботою здобувачів освіти педагогічного закладу вищої освіти є її стратегічне системне планування з урахуванням складових освітньо-професійних програм підготовки фахівців. Кожна освітньо-професійна програма містить освітні компоненти, що відповідають за наукову роботу в межах даної спеціальності. Для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти важливе значення має дисципліна «Основи наукових досліджень», призначенням якої є формування у здобувачів освіти компетентностей планувати та проводити науково-педагогічні дослідження. Безпосередній досвід проведення досліджень накопичується у процесі проведення різних видів практики, під час написання курсової роботи, виконання дипломної роботи, якщо її передбачено структурно-логічною схемою підготовки фахівця.

Освітньо-професійні програми підготовки здобувачів освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти містять освітній компонент «Методологія та методи науково-педагогічних досліджень». Проведення наукових досліджень за такими освітньо-професійними програмами також відбувається під час різних видів практики та написання кваліфікаційних робіт. Слід відзначити, що не з усіх спеціальностей Державні стандарти передбачають виконання курсових робіт, що значно знижує ефективність наукової складової професійної підготовки. У даному випадку корисним є проведення студентських наукових конференцій, конкурсів наукових робіт тощо. Вони забезпечують формування необхідного досвіду проведення дослідження та оформлення його результатів перед безпосереднім написанням кваліфікаційної роботи.

Третьою складовою адаптивного управління науково-дослідною роботою здобувачів освіти є врахування кола їх наукових інтересів та реалізація особистісних прагнень у науковій самореалізації. Вибір теми наукового дослідження є важливим етапом професійної підготовки оскільки він має продемонструвати набуті знання та компетентності. З цією метою визначається тематика наукового дослідження, яке враховує здобутий досвід педагогічної діяльності, перспективи розширення індивідуального комплексу методичних прийомів організації освітнього процесу на основі впровадження передового

педагогічного досвіду. Перелічені складові адаптивного управління науково-дослідною роботою здобувачів освіти мають впроваджуватись комплексно.

Бібліографія:

1. Про вищу освіту. Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 30.01.2023).
2. Про освіту. Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 30.01.2023).
3. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти. Постанова Кабінету міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.01.2023).

References:

1. Pro vyshchu osvitu. Zakon Ukrainy vid 1 lypnia 2014 roku № 1556-VII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (data zvernennia: 30.01.2023).
2. Pro osvitu. Zakon Ukrainy vid 5 veresnia 2017 roku № 2145-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (data zvernennia: 30.01.2023).
3. Pro zatverdzhennia litsenziinykh umov provadzhennia osvitnoi diialnosti zakladiv osvity. Postanova Kabinetu ministriv Ukrainy vid 30 hrudnia 2015 r. № 1187.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text> (data zvernennia: 30.01.2023)

**Неперервність як провідний примус розвитку управлінської
компетентності керівника закладу освіти
БІЛИК Надія**

***Continuity as a leading force in the development of managerial
competence of the head of an educational institution
Nadiia BILYK***

bilyk@pano.pl.ua

XXI століття – новий, але мудрий період нашого життя, закріпив концепцію освіти дорослих протягом усього життя, провідною метою якої є творча самореалізація кожного громадянина України, генерування покоління людей, здатних ефективно працювати, наполегливо навчатись продовж життя,

вони розвивають і змінюють демократичну Україну, яка є невід'ємним складником європейської та світової спільноти [4; 6].

На даний період неперервна освіта дорослих стала пріоритетом і напрямом для цілої низки суспільних наук: педагогіки, економіки, соціології, політології, історії, культурології. Тому процес реформування національної системи освіти в Україні найяскравіше виявляється в таких аспектах: спостерігається вдосконалення масової освіти поряд із розвитком елітарної освіти, підвищується якість навчання в закладах освіти традиційного спрямування; посилюється значущість неперервної освіти; забезпечуються умови для реалізації конституційних прав кожного громадянина на здобуття освіти відповідно до його здібностей, суспільних й особистих інтересів; перехід до системи освіти, яка б забезпечувала широкі можливості для самореалізації кожної людини, впровадження компетентнісно зорієнтованого навчання.

Життєвий досвід дорослого обумовлює справжній зміст одержаних знань, стає ціннісним надбанням, формує його життя і професійну компетентність. Л. Тимчук, М. Гончар, О. Мединський, Н. Білик, Я. Топольник, В. Сергеева підкреслюють, що андрагогіка (від гр. *άνδρoς* – доросла людина і *άγωγή* – керівництво, виховання) – педагогічна наука, що займається теоретичними і практичними проблемами освіти і виховання дорослих) – це еволюція змісту і форм підготовки кадрів для освіти дорослих в Україні [8].

Освіту дорослих у ХХІ ст. називають «освітою впродовж життя», провідним примусом якої є неперервність.

За Л. Лук'яною, філософсько-педагогічна ідея неперервності освіти має декілька змістових концептів. Зокрема, це пролонгований особистістю соціокультурний досвід із використанням усіх ланок освітньої системи; дотримання принципів організації чинної системи освіти, освітньої політики, спрямованої на створення умов для людини впродовж усього її життя; забезпечення логічного взаємозв'язку і наступності різних ланок освіти. Постійне набуття нових знань, методик і технологій є безумовним чинником підтримки відповідної кваліфікації спеціалістів, що й обґрунтовує провідний принцип сучасної освіти – її неперервність, який визначає стратегічний орієнтир суспільного прогресу [4, с. 191].

Наразі, неперервність освіти – це основоположний, провідний примус розвитку цінностей особистості, вміти передбачати виховання людини нового типу, яка в динамічно змінних соціально-економічних умовах здатна активно жити, діяти, працювати, роблячи максимально високий соціорозвиток, самореалізацію у розвиток суспільства, його прогресивне оновлення.

Розвиток управлінської компетентності керівника розглядаємо при цьому як неперервний процес, що орієнтує його управлінську діяльність не тільки на знання, а й на активне перетворення навколишнього світу. Професійне зростання керівника – перший крок до розвитку закладу освіти.

Оскільки ефективність функціонування закладів освіти в значній мірі залежить від діяльності керівника, яка, в свою чергу, визначається рівнем управлінської компетентності. Саме цими міркуваннями й зумовлено вибір

вищеназваної теми нашої статті.

Більшість керівників – директорів – до управління закладами освіти не готували. А тому працювати ефективно в умовах ринку, розвитку нових життєвих цінностей вони неспроможні. Процеси гуманізації та демократизації суспільства потребують підвищення вимог до керівників закладів освіти, до їхньої управлінської компетентності та професіоналізму.

Управлінську компетентність керівника закладу освіти розуміємо як інтегральну здатність вибудовувати свій поступальний професійний розвиток із постійним ускладненням завдань і зростанням рівнів досягнень у процесі підготовки в системі неперервної освіти.

Л. Мартинець розмежовує поняття «управління» і «керівництво» і підкреслює, що вони відрізняються об'єктами і суб'єктами. Управляти можна системами, процесами; керувати – людьми, колективами. Тобто управляти можна чимось, керувати – кимось. Управляти – створювати умови для роботи людей. Керувати – спрямовувати роботу інших людей. Керівник – це менеджер, який організовує, координує діяльність людей для досягнення професійних успіхів, результатів [5, с. 88].

Професійний стандарт за професією «Керівник закладу загальної середньої освіти» [7, п. 1.7] передбачає роботу керівника через: організацію ефективної роботи колективу закладу загальної середньої освіти з метою забезпечення якості освіти; призначення на посаду та звільнення з посади працівників з визначенням їхніх функціональних обов'язків відповідно до професійних стандартів (кваліфікаційних характеристик); забезпечення автономії закладу загальної середньої освіти, у т. ч. фінансової; затвердження відповідно до типових штатних нормативів закладів загальної середньої освіти штатного розпису та тарифікаційного списку закладу загальної середньої освіти за погодженням з профспілковим органом закладу; розподіл і затвердження педагогічного навантаження між вчителями та іншими педагогічними працівниками за погодженням з профспілковим комітетом; розроблення і подання разом з виборним органом первинної профспілкової організації правил внутрішнього трудового розпорядку, що затверджуються загальними зборами трудового колективу; встановлення відповідно до законодавства установчих документів та колективного договору педагогічним та іншим працівникам доплат, надбавок, премій, зокрема за використання в освітньому процесі іноземних мов, сучасних технологій, реалізацію інноваційних проектів тощо, а також матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань; затвердження, у випадку створення структурного підрозділу закладу загальної середньої освіти, положення про цей підрозділ; виконання інших функцій, передбачених ст. 38 Закону України «Про повну загальну середню освіту».

За Т. Джаман, процес підготовки педагогічних кадрів передбачає поетапне опанування суб'єктами освіти необхідних компетентностей, що дає їм право здійснювати професійну діяльність в освітніх закладах та установах, пов'язаних із навчанням, вихованням і розвитком людини. Отже, неперервна освіта означає не тільки освіту впродовж усього життя, а й передбачає постійний перехід на

вищі рівні, якісний і кількісний прогрес людини в оперуванні своїми професійними знаннями і вміннями, набуття життєвого і професійного досвіду [3, с. 164].

Професійна компетентність педагога – це здатність педагога ефективно здійснювати професійну діяльність: швидко оволодівати сучасними способами діяльності та успішно виконувати професійні обов'язки. Професійна компетентність не зводиться лише до набору знань та вмінь, а визначає необхідність їх ефективного застосування в реальній освітній практиці [4].

Основними напрямками міжнародного співробітництва в галузі освіти дорослих нині є: здійснення загальних наукових досліджень, співробітництво з міжнародними фондами; проведення міжнародних конференцій, семінарів, симпозіумів; сприяння участі українських наукових і педагогічних працівників у відповідних заходах за кордоном, різних освітніх форумах і наукових обмінах, стажуванні та навчанні за кордоном студентів, педагогічних працівників, науковців; видання і поширення закордонної наукової та навчальної літератури.

Наприклад, для розвитку професійної компетентності керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників Полтавська академія неперервної освіти ім. М.В. Остроградського постійно активізує діяльність регіональних і районних шкіл новаторства через їхню мережеву взаємодію [1]. Тому досить актуальною є тема I Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції з міжнародною участю «Мережа шкіл новаторства України: розвиток професійної компетентності керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників у контексті реалізації післядипломної освіти», яка на високому науковому рівні успішно пройшла 19 листопада 2021 року у Полтаві [2].

Продуктивною роботою відзначилися наукові панелі онлайн-конференції: «Новаторський поклик педагогів України»; «Розвиток професійної компетентності керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників»; «Новаторські ідеї, технології в управлінні закладами загальної середньої освіти»; «Активізація діяльності регіональних шкіл новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників у контексті реалізації післядипломної освіти»; «Управлінська компетентність керівників закладів загальної середньої освіти»; «Конкурс “школа майбутнього” як пошук новаторської візії освіти Полтавщини».

13 грудня 2022 року відбулася II Всеукраїнська науково-практична онлайн-конференція з міжнародною участю «Мережа шкіл новаторства України: розвиток професійної компетентності керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників у контексті реалізації неперервної освіти».

Наукові панелі онлайн-конференції: «Активізація діяльності регіональних шкіл новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників у контексті реалізації неперервної освіти»; «Школа-родина як сучасна потреба для учнів закладів загальної середньої освіти»; «Новаторський поклик освітньої політики України»; «Новаторські технології в управлінні закладами загальної середньої освіти в умовах воєнного стану»; «Розвиток професійної компетентності керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників».

Отже, новаторство в педагогічній роботі є справжнім відкриттям, важливим винаходом, який є життєвим подвигом вчителя. Ось чому справжніх освітян-новаторів не так багато. Але головне полягає в тому, що коли вчитель сумлінно і творчо ставиться до своєї справи, освоює передовий досвід, нові психолого-педагогічні ідеї, перебуває в безперервному пошуку, він не тільки досягатиме успіхів у навчанні та вихованні, а й удосконалюватиметься сам, просуваючись від одного ступеня до іншого у своєму професійному зростанні.

Результатами онлайн-конференцій було видання: електронного науково-методичного збірника тез; електронного наукового фахового журналу «Імідж сучасного педагога» («Освітні новації у контексті реалізації післядипломної освіти» № 5(200), 2021; «Новаторський поклик освітян України в умовах воєнного стану» №5 (206); «Новітні підходи до організації навчання в закладах освіти» № 6(207), 2022).

Освіта покликана врятувати людство від нової деградації, конфліктів і самознищення. Майбутнє – за неперервною освітою, за інтегрованими педагогічними технологіями. Освіта має служити розвитку особистості – й у дитинстві, й у ранній юності, й у роки активної педагогічної діяльності.

Завдання неперервної освіти полягає не тільки у збагаченні людини все новими знаннями, а й у збереженні її професійної компетентності впродовж усього життя. У цьому сенсі зазначимо, що за новою парадигмою освіти керівник більше виступає не як основний і найкомпетентніший носій знань, а й як організатор самостійної активної пізнавальної діяльності педагогічних працівників будь-якого закладу освіти, їхній компетентний консультант.

Бібліографія:

1. Білик Н. І. Адаптивно-педагогічне управління проектуванням електронного освітнього контенту шкіл новаторства. *Інформаційно-ресурсне забезпечення освітнього процесу в умовах діджиталізації суспільства* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 11 листоп. 2020 року, Україна, Київ. 2020. С. 21–23.

2. Білик Н. І. Школа новаторства – платформа ефективної комунікації керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників післядипломної освіти. *Мережа шкіл новаторства України: розвиток професійної компетентності керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників у контексті реалізації післядипломної освіти* : електрон. зб. тез I Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. з міжнар. участю, Полтава – Київ, 19 листоп. 2021 р. / упоряд. : Н. І. Білик, В. В. Зелюк; за наук. ред. М. О. Кириченка. Полтава : ПОІППО, 2021. Вип. 1. С. 21–28. URL: <https://ed.poippo.pl.ua/handle/022518134/533> (дата звернення: 30.01.2023).

3. Джаман Т. В. Неперервна освіта як головний системоутворювальний фактор формування особистості. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. Т. 1. № 66. С. 161–165.

4. Лук'янова Л. Неперервна освіта впродовж життя: історичний огляд, сучасні реалії. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного*

університету. Серія : Педагогіка. 2015. № 2. С. 187–192.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdpu_2015_2_32 (дата звернення: 30.01.2023).

5. Мартинець Л. А. *Управлінська діяльність керівника навчального закладу: навч. посібник*. Вінниця, 2018. 196 с.

6. *Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи* : монографія / за заг. ред. акад. Н. Г. Ничкало, акад. І. Ф. Прокопенка. Київ, Харків : Ін-т освіти дорослих імені І. Зязюна НАПН України, Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди, 2020. 544 с.

7. Професійний стандарт за професією «Керівник закладу загальної середньої освіти». URL: <https://vseosvita.ua/library/profesijnij-standart-za-profesieu-kerivnik-zzso-333299.html> (дата звернення: 30.01.2023).

8. Tymchuk L., Honchar M., Medynskyi S., Bilyk N., Topolnik Y., & Serheieva V. (2022). Andragogy in Ukraine and Western Europe: Common and Different Features throughout Its History. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. Vol. 14. Issue 1. Sup1. P. 419–436. Editura LUMEN. <https://doi.org/10.18662/rrem/14.1Sup1/559>

References:

1. Bilyk N. I. Adaptivno-pedahohichne upravlinnia proiektuvanniam elektronnoho osvitnoho kontentu shkil novatorstva. Informatsiino-resursne zabezpechennia osvitnoho protsesu v umovakh didzhitalizatsii suspilstva : materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. 11 lystop. 2020 roku, Ukraina, Kyiv. 2020. S. 21–23.

2. Bilyk N. I. Shkola novatorstva – platforma efektyvnoi komunikatsii kerivnykh, naukovy-pedahohichnykh i pedahohichnykh pratsivnykiv pisliadyplomnoi osvity. Merezha shkil novatorstva Ukrainy: rozvytok profesiinoi kompetentnosti kerivnykh, naukovy-pedahohichnykh i pedahohichnykh pratsivnykiv u konteksti realizatsii pisliadyplomnoi osvity : elektron. zb. tez I Vseukr. nauk.-prakt. onlain-konf. z mizhnar. uchastiu, Poltava – Kyiv, 19 lystop. 2021 r. / uporiad.: N. I. Bilyk, V. V. Zeliuk; za nauk. red. M. O. Kyrychenka. Poltava : POIPPO, 2021. Vyp. 1. S. 21–28. URL: <https://ed.poippo.pl.ua/handle/022518134/533> (data zvernennia: 30.01.2023).

3. Dzhaman T. V. Neperervna osvita yak holovnyi systemoutvoriuvalni faktor formuvannia osobystosti. Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh. 2019. T 1. № 66. S. 161–165.

4. Lukianova L. Neperervna osvita vprodovzh zhyttia: istorychnyi ohliad, suchasni realii. Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Seriiia : Pedahohika. 2015. № 2. S. 187–192. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdpu_2015_2_32 (data zvernennia: 30.01.2023).

5. Martynets L. A. *Upravlinska diialnist kerivnyka navchalnoho zakladu: navch. posibnyk*. Vinnytsia, 2018. 196 s.

6. *Osvita doruslykh: svitovi tendentsii, ukrainski realii ta perspektyvy* : monohrafiia / za zah. red. akad. N. H. Nychkalo, akad. I. F. Prokopenka. Kyiv, Kharkiv : In-t osvity doruslykh imeni I. Ziaziuna NAPN Ukrainy, Khark. nats. ped. un-t im. H.S. Skovorody, 2020. 544 s.

7. Profesiinyi standart za profesiieiu «Kerivnyk zakladu zahalnoi serednoi osvity». URL: <https://vseosvita.ua/library/profesiynij-standart-za-profesieiu-kerivnik-zzso-333299.html> (data zvernennia: 30.01.2023).

8. Tymchuk L., Honchar M., Medynskyi S., Bilyk N., Topolnik Y., & Serheieva V. (2022). Andragogy in Ukraine and Western Europe: Common and Different Features throughout Its History. Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala. Vol. 14. Issue 1. Sup1. P. 419–436. Editura LUMEN. <https://doi.org/10.18662/rrem/14.1Sup1/559>

Волонтерський рух як фундамент громадянського суспільства БІЛОВОЛ Ольга, МАЛЬЦЕВА Тетяна

Volunteer movement as the foundation of the civil society Olha BILOVOL, Tetiana MALTSEVA

0999334861olga@gmail.com; maltstat19@gmail.com

В умовах воєнної агресії, що розв'язала російська федерація проти України у лютому 2022 року, посилення зовнішніх і внутрішніх впливів, які постали перед нашою державою, тема волонтерського руху набула актуальності і важливості. Війна змусила вітчизняне громадянське суспільство продемонструвати вражаючу здатність до консолідації й мобілізації. Українські волонтери взяли на себе вирішення найгостріших та невідкладних проблем, підставили своє плече державним структурам для більш ефективного реагування на виклики сьогодення. Досвід, що здобувають українські волонтери, є надзвичайно цінним, а його дослідження та пошук шляхів подальшого використання є одним з головних завдань як науковців, так і представників системи державного управління.

Саме тому виникає потреба у концептуальному осмисленні феномену волонтерського руху в Україні, виявленні його рушійних сил, специфіки, проблем, перспектив розвитку з метою подальшого залучення його соціальних ресурсів до процесів формування українського суспільства. У цьому контексті цікавим є як міжнародний, так і український досвід волонтерської діяльності, яка є основою побудови та розвитку громадянського суспільства і втілює в собі найшляхетніші прагнення людства – прагнення миру, свободи, безпеки та справедливості. Волонтерський рух сприяє збереженню та зміцненню загальнолюдських цінностей, реалізації прав і обов'язків громадян, особистісного зростання шляхом усвідомлення людського потенціалу.

Генезис та розвиток громадянського суспільства в Україні, ініціатива громадян, досвід волонтерської роботи, активно досліджуються вітчизняними науковцями. В узагальненні вітчизняного досвіду волонтерства можна виокремити праці Д. Горелова, О. Корнієвського, Г. Крапівіної, Т. Лях та ін. [1; 2; 3].

Насамперед потрібно визначитися термінологічно. Волонтер (від лат. *voluntar* – воля, бажання, від англ. *voluntary* – добровільний, доброволець) – це

особа, яка за власним бажанням допомагає іншим. У багатьох словниках термін «волонтер» часто трактується як «особа, яка добровільно поступила на військову службу». Нині волонтерство майже не пов'язано із військовою службою. Воно розвивається, орієнтуючись на надання допомоги усім, хто її потребує [4].

В історії світового волонтерського руху можна виділити декілька етапів.

Перший тривав до середини XIX ст., його пов'язують із участю добровольців у військових операціях (добровольчі загони із болгар, сербів, молдаван, валахів у російській армії під час російсько-турецьких війн другої половини XVIII ст.; створення французької національної гвардії 1792 р. для протидії австрійській агресії).

На другому етапі свого розвитку волонтерство набуває медичного забарвлення, його пов'язують з виникненням Міжнародного комітету Червоного Хреста – організації, що працювала на добровільній і безоплатній основі і надавала першу медичну допомогу полоненим і пораненим.

Третій етап починається у XX столітті як міждержавний і міжнародний гуманітарний рух з подолання наслідків Першої світової війни. Це був час інституалізації волонтерського руху. Саме в цей період з'являються люди, готові надавати допомогу постраждалим у воєнних дій, утворюються перші волонтерські загони, Міжнародна громадська служба.

I, нарешті, сучасний етап, що почався з 90-х років XX століття – позадержавний, соціально орієнтований, системний рух найбільш активних представників громадянського суспільства в більшості країн світу. Участь у цьому русі дозволено брати різним верствам населення, незалежно від рівня освіти, доходів чи професії. Попри це волонтерство не виключає відповідальності за виконання норм і вимог, збереження матеріальних цінностей тощо. Участь у волонтерському русі є визначальним показником особистісних якостей і характеристик людини. Волонтерство – це неоплачувана, добровільна діяльність на благо інших. Будь-яка людина, що свідомо і безкорисливо трудиться, щоб допомогти людям, які цього потребують, може називатися волонтером [5].

Волонтерський рух в Україні має власну історію започаткування та розвитку, але у той же час, він вписується в загальний контекст глобального масштабу. Вітчизняні дослідники волонтерського руху в Україні, наголошують, що його історія нараховує понад сто років.

Спалах волонтерської активності і громадських ініціатив, що охопив усю країну, відбувся наприкінці 2013 року і з особливою силою розгорнувся у 2014 році. Активізація громадян нашої держави була пов'язана з подіями на Євромайдані, згодом з незаконною анексією Кримського півострова і окупацією Донбасу. Зовсім іншого, потужного розвитку цей рух набув у 2022 році під час повномасштабної війни, що розв'язала росія – країна-агресор, країна-терорист. Він став одним з механізмів протистояння зовнішній агресії, порятунку та допомоги різним верствам і групам населення. Розбалансованість взаємодії органів державної влади, нездатність своєчасно відреагувати на ситуації

викликанні війною, невиконання покладених на них зобов'язань щодо забезпечення соціальної, особистісної безпеки призвели до значного дефіциту ефективних управлінських рішень. Саме це стало причиною для розгортання потужного волонтерського руху і активізації громадських ініціатив. Локалізація волонтерської допомоги зумовлювалася гострими потребами врятування життя людей з окупованих територій, підтримки воїнів Збройних сил України, Територіальної оборони, Національної гвардії України, допомоги внутрішньо переміщеним особам, гуманітарна підтримка громадян, які опинилися в зоні бойових дій. Мобілізація ресурсів громадянського суспільства в Україні реалізовується саме через волонтерство у зв'язку із зовнішньою агресією, втратою територіальної цілісності української держави. Такий чинник не є типовим для активізації волонтерського руху в інших країнах світу. Це – наша українська специфіка.

Сьогодні можемо спостерігати тісну співпрацю волонтерських організацій з Міністерством оборони України. Представники волонтерських організацій залучені до речового, харчового, медичного забезпечення. Існує низка волонтерських рухів та об'єднань, що зарекомендували себе як дієві ефективні групи самоорганізації, які мають серйозний вплив, здатні віднайти будь-які потрібні ресурси та вирішити проблеми будь-якої складності. Але, у той же час потрібно розуміти, що активізація волонтерської діяльності стала можливою завдяки всебічній підтримці з боку суспільства. Громадяни України неодноразово проявляли неймовірну згуртованість, взаємоповагу і підтримку у складні періоди, тим більше під час повномасштабної війни з жорстоким, аморальним і безпринципним ворогом. Українці, оголтавшись після першого шоку, вже 24 лютого 2022 року активно донатили на ЗСУ, допомагали найближчому оточенню, створювали різноманітні фонди для гуманітарної допомоги. Сьогодні, наші громадяни, це єдиний волонтерський табір, який наближає Перемогу, допомагаючи тим, кому це потрібно, допомагаючи державі і суспільству.

Отже, явище волонтерства у складних умовах існування українського суспільства має численні соціальні, культурні, військові, політичні тощо наслідки, вплив яких буде відчуватися ще багато років. Діяльність волонтерських структур демонструє значний потенціал активізації та розширення їх участі у вирішенні найболючіших проблем, що постають перед українською державою і громадськістю.

Бібліографія:

1. Взаємодія держави і суспільства, символічний простір народу та українсько-російські взаємини у дзеркалі громадської думки. *Жовтень 2015: інформаційний бюлетень*/ за ред. М.М. Слюсаревського. 2015. 52 с.
2. *Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики*: аналіт. доп. Київ : НІСД, 2015. 36 с.
3. Кашаба О. Ю. Історичні традиції громадянського суспільства в Україні.

Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Питання політології». 2018. Вип. 33. С. 104–107.

4. Панькова О. В., Касперович О. Ю., Іщенко О. В. Розвиток волонтерської діяльності в Україні як прояв активізації соціальних ресурсів громадянського суспільства: специфіка, проблеми, перспективи. *Український соціум*. 2016. № 2(57). С. 25–40.

5. Павлюк К. С. Волонтерський рух: зарубіжний досвід та вітчизняні практики. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 13/14. С. 87–93.

References:

1. Vzaiemodiia derzhavy i suspilstva, symvolichnyi prostir narodu ta ukrainskoroosiiski vzaiemyny u dzerkali hromadskoi dumky. Zhovten 2015: informatsiinyi biuleten/ za red. M.M. Sliusarevskoho. 2015. 52 s.

2. Volonterskyi rukh: svitovyi dosvid ta ukrainski hromadianski praktyky: analit. dop. Kyiv : NISD, 2015. 36 s.

3. Kashaba O. Yu. Istorychni tradytsii hromadianskoho suspilstva v Ukraini. Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina. Seriiia «Pytannia politolohii». 2018. Vyp. 33. S. 104–107.

4. Pankova O. V., Kasperovych O. Yu., Ishchenko O. V. Rozvytok volonterskoi diialnosti v Ukraini yak proiav aktyvizatsii sotsialnykh resursiv hromadianskoho suspilstva: spetsyfika, problemy, perspektyvy. *Ukrainskyi sotsium*. 2016. № 2(57). S. 25–40.

5. Pavliuk K. S. Volonterskyi rukh: zarubizhnyi dosvid ta vitchyzniani praktyky. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2015. № 13/14. S. 87–93.

Adaptive Possibilities in Conditions of Distant Learning ***Iryna BILOTSERKIVETS***

[*iwelozz7@gmail.com*](mailto:iwelozz7@gmail.com)

The dynamics of today's realities, the necessity of individualization and personalization in education, new tendencies of inclusive processes, constant changes in the educational sphere, – all these factors require the ability to adapt oneself to ever changing conditions and environments.

The scientists of the world concentrate their attention on the regional and global national problems, the problem of adaptation being one of the most important (Sysoieva S., 2018) [1].

The author of the thesis makes an attempt to define some peculiarities of distant learning that can be efficient in the aspect of a better adaptivity for students and pedagogues.

The development of informational and communicative technologies, a variety of electronic resources elaborated and introduced in educational establishments have

stipulated the need of creation of an "informational and consultative environment". Informational and consultative environment is a part of the educational space thanks to which informational exchange and consultative and adaptive support of all participants of the educational process become possible.

One of the assessment criteria of such an environment is the level of adaptivity to the needs of an educational services consumer [2].

Educational informative and consultative environment as a set of educational resources (in conditions of distant learning – ICT-resources and technologies as well) offers a large spectrum of adaptive possibilities for students and teachers, among them the following ones should be mentioned:

- easy access to the educational content;
- a possibility of modifying the curricula in accordance with a student's needs;
- effective time management etc.

The possibility to build up an individual trajectory of study is, in the point of view of the author, the main "plus" in distant learning, for students' better adaptation to the educational process.

Work in groups, other forms of work, favorable atmosphere in classes, mutual understanding between students and educators, different methods and techniques used, a variety of means and tools, resultative educational manuals, – all these educational ways are adaptations that can be invaluable when systematic and personalized approaches are applied.

Adaptivity envisages an ability of self-organization, self-regulation and self-control.

Some authors state that there are three adaptive strategies a person can use while adapting to new conditions and environments, among them [<https://study.com>]:

- resistance strategy; active way of adapting; for example, a student refuses to perform some tasks and asks for another period of performing, or other conditions, activities, situations etc.;
- submissive strategy; passive way of adapting;
- avoidance strategy; a student tries to avoid an unpleasant task etc.

A pedagogue should take into account what strategy a student is inclined to choose, what is the cause of such a choice; as well as individual habits, inclinations, behavioral patterns, attitudes, biological rhythms, interests etc. should be taken into consideration.

It should be noted that the more means, forms and methods an educator uses, the more effective and resultative educational process can be.

Moreover, adaptive educational systems are now getting more and more popularity; as well as SMART-education, or clever education, that envisages: online study, non formal education, distant education, mobile educational activities etc. SMART-education is an educational paradigm that envisages an adaptive educational process which is possible thanks to using smart-technologies [repo.snau.edu.ua]. These issues require further scientific research and development.

Thus, we can come to the conclusion that distant learning is capable of providing every possibility for effective adaptation for students and educators; and it is very

prospective for further scientific research and technical development in order to increase the quality of education and secure one of the european vectors of educational development – lifelong education.

References:

1. Sysoieva S. Neperervna profesiina osvita u dokumentakh evropeiskoho soiuzu [Continuous professional education in the documents of european union]. 2018.
2. Adaptive processes in education: materials of 6 Forum with international participation. Ed. 3. 2021.

Структура побудови адаптивного менеджменту в закладі освіти БОДНАР Оксана, ВИННИЧУК Олег

The structure of building adaptive managment in an educational institution Oksana BODNAR, Oleg VYNNYCHUK

Bodnarotern@ukr.net; vin_ol@ukr.net

Як відомо, будь-яка організація, зокрема і освітня, не може бути впевнена у постійному стабільному функціонуванні, оскільки різні цивілізаційні виклики та кризові суспільні процеси зумовлюють появу нелінійних процесів, до яких, як правило, не готові всі суб'єкти закладу освіти. Приклад останніх років, зокрема коронавірус та війна з росією, вибили всіх освітян зі звичної колії. Відтак, перехід закладу освіти з одної фази функціонування в іншу, потребує певних адаптивних механізмів.

В. Крижко підкреслює, що сьогодні важливо відновити і розвивати на нових засадах принцип суб'єктивно-особистісної орієнтації педагогіки, наповнюючи його зміст, технології ідеями життя як найвищої цінності, добротностями, технологіями життєтворчості. Особистість повинна вміти самостійно будувати своє життя. Спираючись на дослідження соціолога Є. Суїменка, автор стверджує, що людині потрібна система ціннісних координат, щоб не заблудитись у цьому світі і не потрапити під вплив ірраціональних доктрин економічного чи політичного виду [3, с.18]. Щоб всі учасники освітнього процесу мали відповідну ціннісну систему координат, треба будувати систему адаптивного менеджменту у закладі освіти.

Отже, творення адаптивної системи у закладі освіти дозволяє забезпечити адаптивність у всіх сферах: управлінській, педагогічній, соціально-психологічній, техніко-технологічній, культурно-поведінковій. Адже пристосування всіх суб'єктів до специфіки закладу освіти – необхідна умова ефективної педагогічної праці на основі взаєморозуміння та підтримки ціннісних орієнтацій, особливо в умовах динамічних змін.

Дослідники адаптивного менеджменту стверджують, що «адаптивна освітня система, маючи гнучкість, поліструктурність, відкритість, виводить дитину на більш потенційно високий рівень розвитку, пристосовуючи його до своїх вимог. Таке взаємопристосування і дає поняття адаптивної системи, яка передбачає соціальну взаємодію» [1].

Для того керівник закладу освіти повинен моніторити різні адаптивні ситуації, визначати фактори впливу на них та виокремлювати адаптивні потреби суб'єктів освітнього середовища. Взагалі, адаптація є елементом діяльності, функцією якого є освоєння відносно стабільних умов зміненого середовища, вирішення повторюваних типових проблем шляхом використання прийнятних засобів соціальної поведінки, дій. Головним шляхом (засобом) адаптації є прийняття норм та цінностей [2].

Для побудови адаптивного менеджменту у закладі освіти керівник має застосовувати механізми адаптивного керівництва як здатність керівника вибирати і сполучати різні стилі управління в залежності від ситуації. При цьому підвищення адаптивності керівництва досягається за рахунок переформування творчих груп, перепроєктування завдань або модифікації посадових повноважень [1, с. 9].

Керівнику треба використовувати такі механізми, які б стимулювали дії, що позитивні впливи на всіх учасників освітнього процесу, розвивали самоуправління знизу доверху у певній системі ціннісних координат.

Можна визначити такі завдання у проблемі побудови адаптивного менеджменту: підтримувати та розвивати власні успіхи в умовах конкурентного ринку освітніх послуг; проводити ревізію цілей закладу та їх оновлення та доповнення відповідно до нових ціннісних орієнтирів у зв'язку з кризовими ситуаціями; активізувати командний підхід до управління, формування ефективної команди суб'єктів, які б розробляли та реалізували заходи для адаптаційної рівноваги; розвивати моніторингові форми фіксування приросту адаптації суб'єктів у певній системі цінностей; перевести освітній процес з режиму інерційності до режиму адаптивності; адаптувати систему інформування суб'єктів освітнього процесу з метою; збільшення швидкості проходження інформації; постійно дбати про психологічну підтримку психологічної підтримки учнів з метою прищеплення їм здатності розумно реагувати на небезпеку, вміти бути гнучким у кризових ситуаціях та ставити в пріоритеті своє життя та життя близьких; транслювати зразки адаптивної поведінки; самодіагностики особистих успіхів та проблем; розробити систему виховних заходів з метою зміни соціальних установок для підвищення рівня самооцінювання.

Отже, для розробки системи адаптивного менеджменту варто внести в організаційну культуру такі пріоритети: спрямовуюча самоорганізація і самоуправління, взаємодопомога у самооцінюванні, підтримка неформальних лідерів, формування команд для розв'язання першочергових завдань, дотримання принципів резонансу під час зворотних зв'язків і принципу наскрізно-рівневої адаптації і діалогічної узгодженості під час прийняття

рішень; рефлексування після прийняття рішень.

Сама система адаптивного менеджменту включатиме такі підсистеми: споживачі освітніх послуг, персонал, інформування, організація заходів, освітній процес, виховне середовище, підсистема управління, зв'язки з громадськістю тощо.

Бібліографія:

1. *Адаптивне управління: міжгалузеві зв'язки, науково-прикладний аспект:* кол. монографія / Г. В. Єльнікова, Т. А. Борова, З. В. Рябова та ін.; за заг. і наук. ред. Г. В. Єльнікової. Тернопіль: Крок, 2017. 458 с.

2. Алексеева О. А., Ракша Д. А. Трансформація менеджменту (педагогічного менеджменту) за умов адаптації соціального інституту вищої освіти України до європейського контексту. URL: <https://is.gd/GKfoZs> (дата звернення: 30.01.2023).

3. Крижко В. В., Мамаєва І. О. *Аксіологічний потенціал державного управління освітою:* навч. посібник. Київ : Освіта України, 2005.

References:

1. *Adaptyvne upravlinnia: mizhhaluzevi zviazky, naukovo-prykladnyi aspekt:* kol. monohrafiia / H. V. Yelnykova, T. A. Borova, Z. V. Riabova ta in.; za zah. i nauk. red. H. V. Yelnykovoї. Ternopil: Krok, 2017. 458 s.

2. Aliksieieva O. A., Raksha D. A. Transformatsiia menedzhmentu (pedahohichnoho menedzhmentu) za umov adaptatsii sotsialnoho instytutu vyshchoi osvity Ukrainy do yevropeiskoho kontekstu. URL: <https://is.gd/GKfoZs> (data zvernennia: 30.01.2023).

3. Kryzhko V. V., Mamaieva I. O. *Aksiolohichniyi potentsial derzhavnoho upravlinnia osvitoiu: navch. posibnyk.* Kyiv : Osvita Ukrainy, 2005.

**Створення умов для розуміння морального орієнтиру
народної казки дітьми дошкільного віку.
Науково-дослідна діяльність у контексті адаптивного підходу
БОЙКО Наталія**

***Creating conditions for understanding the moral orientation
of a folk tale by children of preschool age.
Research in the context of an adaptive approach
Nataliia BOYKO***

2883320@gmail.com

Спочатку давайте розберемось, що таке розуміння. А далі зможемо спланувати дії щодо створення умов для розуміння казки. Так що ж собою являє процес розуміння? Skorистaємось слухною думкою Г.С. Костюка: «Розуміння, як мислительний процес, спрямоване на пізнання зв'язків і відношень між

об'єктами, які людина безпосередньо пізнати не може. Зрозуміти якусь нову ситуацію, якийсь новий об'єкт – означає пізнати істотне в цій ситуації, розкрити даний об'єкт в його зв'язках і відношеннях з іншими об'єктами. Усі явища дійсності існують у взаємних зв'язках. Тому і зрозуміти їх можна, лише відносячи до певного класу вже відомих явищ. З'ясовуючи причини, що їх породжують, їх закономірні зв'язки та внутрішню будову, та ін. Щоб зрозуміти дії, вчинки людей, треба розкривати обставини, за яких вони відбуваються, мотиви дій та інші якості людини, якими вони спричинюються.

Розуміння є активним процесом. Щоб зрозуміти той чи інший об'єкт, треба думати, діяти розумово і практично. Потрібні для розуміння дії бувають розгорнені у різній мірі залежно від складності об'єкта, який треба зрозуміти, і рівня підготовки суб'єкта. Якщо останній має справу з відомими йому об'єктами (предметами, явищами, словами, виразами і т. д.), зрозуміти їх вдається одразу. Там, де завдання зрозуміти певний об'єкт ускладнюється, натрапляє на труднощі, подолання яких вимагає спеціального вивчення об'єкта, дії набувають найбільшої розгорненості» [4].

З огляду на сказане, поміркуємо над складністю матеріалу, який надає казка. Кожна казка існує в словесній формі. Вона ґрунтується на великій кількості матеріальних предметів, явищ природи та соціальних ситуацій, які виникають під час взаємодії героїв казки. Розв'язання таких соціальних ситуацій дає дітям можливість опанувати морально-ціннісні орієнтири, притаманні їх національній спільноті. Тому потрібно докласти чимало зусиль, щоб діти зрозуміли казку. У роботі «Серце віддаю дітям» В.О. Сухомлинський пропонує працювати з казкою за алгоритмом, який нами й адаптовано для роботи з дітьми дошкільного віку [1]. Свою науково-дослідну діяльність також побудували на засадах адаптивного підходу: все нове, що треба зрозуміти, максимально адаптуємо до вже знаного дітьми, або останнє свідомо, штучно й створюємо. Базуючись на запропонованому В.О. Сухомлинським алгоритмі роботи з казкою, ми виокремили для ефективної роботи з нею декілька етапів, які й наводимо далі. Розповідаючи казку один раз на тиждень, кожного разу подаємо її дітям у новій формі:

- аудіальній – у процесі розповідання казки діти сприймають її на слух та уявляють власні образи казкових героїв;
- візуальній – під час розповідання казки вихователь одночасно відображає пензликом на полотні основні її сюжетні складові: зачин, кульмінацію, розв'язку;
- образно-мисленнєвій – вихователь пропонує дітям намалювати те, що запам'яталось найбільше у казці. А потім по черзі бере в руки малюнок кожної дитини і за ними розповідає цю казку (наприклад, образ будь-якого персонажу казки чи предмет, яким він користується. Поки діти малюють, вихователь підходить до кожної дитини, дізнається, що саме малює дитина та підписує її малюнок);
- дієво-кінестетичній – театралізуємо казку, використовуючи ляльки і залучаючи дітей до дії, як помічників позитивного персонажу.

Щоб досягти розуміння дітьми предметної основи казки, проводимо уроки-майстер класи з використанням різних форм чуттєво-дієвого пізнання. Тож для розуміння значень незнайомих слів, особливостей людської праці, явищ природи організуємо практичну діяльність дітей для отримання ними власного чуттєвого досвіду того, що вивчається.

Залишилось з'ясувати, чи набули розуміння казки наші вихованці? Скористаємось наступними критеріями розуміння [3]:

Наявність умінь характеризувати словами те, що осмислюється, свідчить про правильне розуміння.

Вміння реконструювати текстову основу змісту, передавати його в більш стислому або розгорнутому вигляді.

Вміння застосувати на практиці сформульовані в словесній формі принципи.

У нашій практичній діяльності ми використовуємо декілька способів опосередкованого пізнання, чи зрозуміли діти казку:

Діти починають змінювати свою поведінку відповідно до орієнтирів, які надала казка.

У процесі нашої розповіді казки діти виражають своє безпосереднє емоційне ставлення до покарання чи нагородження персонажів казки.

Коли ми даємо дітям грати ляльками, які були задіяні у театралізованій розповіді казки, уважно спостерігаємо за грою дитини та дослухаємось про що говорить.

Спостерігаємо протягом дня за вільною грою дітей та їх спілкуванням.

У такий спосіб ми активно спілкуємось, цікаво взаємодіємо і виховуємо дітей у контексті народних цінностей.

Звернімо увагу, що власні роздуми над казкою, її аналіз не озвучуємо, бо кожна дитина має виробити свій власний орієнтир за цим твором. Слушним було запитання однієї виховательки ДНЗ після нашого відкритого уроку: «Чому ви не пропонуєте дітям відповісти на питання за змістом казки, не формулюєте моральний висновок, який декларується твором? Невже дитина може сама зрозуміти, про що казка? Яке ж це виховання?». Відповіддю на це запитання мають стати результати проведеної нами науково-дослідної діяльності, тож для прикладу і наведемо один з описів нашого спостереження щодо виявленої нами зміни у поведінці конкретної дитини під час нашої дослідної групової роботи з дітьми. Сталось так, що в одній з груп дитина почала брати без дозволу чужі речі. З нею проводили бесіди, організовували навчальні ситуації, але поведінка дитини не змінювалась. Через певний час розпочалася наша робота з казкою «Лисичка-сестричка». Двічі дитина слухала казку, але моральний орієнтир твору дитиною не сприймався. Під час театралізованого показу у дитини раптом змінилося обличчя: воно набуло серйозного виразу, ніби малюк над чимось замислився і про щось розмірковував. У результаті поведінка дитини змінилась. Наведений приклад не поодинокий, тож і дає нам підставу стверджувати, що метод казководення (розповідання казок) та театралізація мають безпосередній вплив на поведінку дитини. Адже коли дитина досягає розуміння казки,

підсвідомо у неї формується моральний орієнтир [2].

Бібліографія:

1. Василь Сухомлинський. *Серце віддаю дітям* / уклад. О. Сухомлинська. Харків: Акта, 2018. 540 с.
2. Бойко Н. С. Казковедення – педагогічний метод виховання дитини. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2020. Т. 21. № 1. С. 56-68. <https://doi.org/10.37836/2309-7744-2020-1-7>
3. *Загальна психологія: підручник* / за заг. ред. акад. С. Д. Максименка. 2-ге вид., перероб. і доп. Вінниця: Нова Книга, 2004. С. 288.
4. *Психологія: підруч. для пед. ВУЗів*. 2-е доп. вид. /за ред. Г. С. Костюка. Київ : Держ. уч.-пед. вид. «Радянська школа», 1961. С. 259–261.

References:

1. Vasyl Sukhomlynskyi. *Sertse viddaiu ditiam* / uklad. O. Sukhomlynska. Kharkiv: Akta, 2018. 540 s.
2. Boiko N. S. Kazkovedennia – pedahohichniy metod vykhovannia dytyny. *Dyktor shkoly, litseiu, himnazii*. 2020. T. 21. № 1. S. 56–68. <https://doi.org/10.37836/2309-7744-2020-1-7>
3. Zahalna psykholohiia: pidruchnyk / za zah. red. akad. S. D. Maksymenka. 2-he vyd., pererob. i dop. Vinnytsia: Nova Knyha, 2004. S. 288.
4. Psykholohiia: pidruch. dlia ped. VUZiv. 2-e dop. vyd. /za red. H. S. Kostiuka. Kyiv : Derzh. uch.-ped. vyd. «Radianska shkola», 1961. S. 259–261.

Технології доповненої реальності як ефективний інструмент навчання ВАРАКСІНА Наталія

Technologies of Augmented Reality as an Effective Teaching Tool Natalia VARAKSINA

natalia.varaksina@gmail.com

Сучасна освіта характеризується упровадженням в закладах освіти мобільно-орієнтованої відкритої багатовимірної педагогічної системи. Одним із актуальних та інноваційних методів підвищення ефективності цього навчального середовища є використання технологій розширення реальності, зокрема доповненої реальності. Ця технологія дає змогу інтеграції реальних і віртуальних засобів навчання з мобільними пристроями із доступом до глобальної мережі Інтернет.

Це технологія створення та використання тематичного візуалізованого контенту у вигляді поєднання реальних та віртуальних об'єктів.

Так одне із зазначень дефініції доповнена реальність (англ. *augmented reality*, AR) – позначає всі проекти, зорієнтовані на доповнення реальності будь-якими віртуальними елементами. Доповнена реальність є складовою змішаної реальності (англ. *mixed reality*, MR), в яку також входить «доповнена віртуальність» (коли реальні об'єкти інтегруються у віртуальне середовище).

Дослідження сучасного стану готовності й ставлення вчителів закладів освіти України до використання доповненої реальності в освітньому процесі, показало, що 90% респондентів знають або чули про технологію доповненої реальності, але лише чверть з них мали попередній досвід її використання. Дослідники зазначили, що практично всі освітяни погоджуються, що ця технологія могла б знайти своє застосування на всіх навчальних предметах і бути інтегрованою в усі відповідні засоби навчання або види наочності (підручники, атласи, посібники, плакати, картки, робочі зошити, контурні карти, робочі аркуші). Також зазначено, що до основних характеристик, яким повинні відповідати технології AR, вчителі віднесли першочергово такі: доступність для завантаження на мобільні пристрої учнів; якісна графіка, зображення, анімація, відео; можливість хмарного збереження результатів роботи; наукова обґрунтованість і відповідність термінології, законам, формулам, правилам; інтуїтивна зрозумілість для використання учнями. Деякі приклади програмного забезпечення, яке працює з технологією доповненої реальності та широко застосовується в освітньому процесі:

- Adobe Dimension – програмний продукт за допомогою якого графічні дизайнери можуть створювати реалістичні зображення в форматі 3D;
- WebAR (Розробник 8th Wall) – це платформа, яка відноситься до веб-технологій доповненої реальності, які дозволяють нам випробувати AR через свій смартфон без будь-якого допоміжного додатка, використовуючи всього лише браузер смартфона;
- Scene Viewer – мобільний додаток, який дозволяє використовувати 3D і AR на вашому веб-сайті, а також переглядати, розміщувати і взаємодіяти з доступними в Інтернеті 3D-моделями у своєму просторі.

ARCore – платформа від компанії Google для створення доповненої реальності. Програма використовує різні API. Деякі API- інтерфейси доступні на Android і iOS, завдяки чому можна одночасно підключатися до однієї AR із декількох мобільних пристроїв.

Крім того, існує багато спеціалізованих програмних продуктів, які допомагають вивчити окремі напрямки в освіті. Серед них:

Star Walk 2 – кишеньковий планетарій, який допоможе дізнатися більше про небо, зірки і сузір'я. Корисний додаток, який допоможе краще розібратись в астрономії;

My Cardiac Coach – мобільний додаток для Android, який використовує доповнену реальність для того, щоб навчити користувачів надавати першу допомогу;

Electricity AR – додаток, який допомагає дітям визначати ціну поділки аналогових вимірювальних приладів та самостійно робити вимірювання з

використанням технології доповненої реальності (AR). Дана програма актуальна при вивченні фізики.

Complete Anatomy – ідеальний інструмент для пізнання анатомії людини.

Основними напрямками застосування технології доповненої реальності у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців є такі: 1) візуалізація 3D-об'єктів для наочного представлення навчального контенту; 2) використання маркування реальних об'єктів для їх розпізнавання; 3) використання мобільних та веб-застосунків для взаємодії віртуального об'єкту з користувачем в режимі онлайн.

Одне із видавництв, яке випускає підручники з доповненою реальністю є видавничий дім «Освіта». Видавничий дім «Освіта» – перше в Україні видавництво навчальної літератури, яке створило для школи підручники та навчально-методичні додатки до них з доповненою реальністю.. Це підручник інтегрованого курсу «Я досліджую світ» для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Автори: О. Коршунова, Н. Гущина (2018) Універсальний дидактичний матеріал до курсу «Я досліджую світ» для 1 кл. Автори: О. Коршунова, Н. Гущина. Наразі готуються до публікації два підручники «Я досліджую світ» для 2 класу, розраховані на навчання за програмою О. Савченко (Автори: О. Коршунова, Н. Гущина) та за програмою Р. Шияна (Автори: М. Вашуленко, В. Бевз, Т. Єресько, О. Трофімова), а також підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти «Всесвітня історія. Історія України (інтегрований курс)» (Автори: О. Дудар, О. Гук). Книжки: із застосуванням технології доповненої реальності дають такі можливості для організації навчального процесу, про які зовсім недавно вчитель міг тільки мріяти. Для того, щоб зробити свій урок сучасним та наочним, педагогу не потрібно мати безліч допоміжних навчальних приладів, Тепер все це «приладдя» може легко поміститися на сторінках підручників. Адже технологія доповненої реальності, яка в них використовується – це оптимальний інструмент для того, щоб вивчити, дослідити об'єкт, який з певних причин неможливо побачити й дослідити у реальному житті.

Отже, використання засобів AR у сучасному освітньому процесі матиме позитивний вплив у ряді процесів, таких як: розширення можливостей лабораторних установок, які використовуються для підготовки учнів і студентів до роботи із реальними системами; забезпечення можливості віртуальної роботи зі складними та матеріально дорогими системами, що традиційно були доступні лише фахівцям; надання лабораторним тренажерам інтерфейсів із AR, що сприяє покращенню професійної підготовки; мотивування студентів до експериментальної та навчально-дослідницької роботи. Перспективою подальших досліджень є впровадження в освітній процес сучасної загальноосвітньої та вищої школи технологій віртуальної та доповненої реальності, а також розробка дидактичних матеріалів для ефективного їх використання та спеціалізованих сценаріїв використання обладнання для даних технологій.

Бібліографія:

1. Доповнена реальність (частина 2): AR в освіті – справжній прорив у майбутнє. *Український проект «Якість освіти»*: офіц. сайт. URL: <http://yakistosviti.com.ua/uk/Dopovnena-realist-chastina-2-AR-v-osviti-spravzhnii-proriv-u-maibutnie> (дата звернення: 23.03.2021).
2. *Електронні соціальні мережі як інструменти сучасного навчального середовища*: глосарій / О. П. Пінчук та ін. Вид. 2-ге, доп. та перероб. Київ: ІТЗН НАПН України, 2017. 43 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/709751/> (дата звернення: 17.05.2022).
3. Лупаренко Л. А., Литвинова С. Г., Пінчук О. П., Соколюк О. М. Готовність вчителів до використання доповненої реальності в освітньому процесі. *Вісник післядипломної освіти. Серія Педагогічні науки*. 2022. Вип. 21 (50). С. 144–177. [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21\(50\)](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21(50))
4. Осіпенко В. Використання доповненої реальності в освітньому процесі. *Наука. Освіта. Молодь: матеріали XIV Всеукр. наук. конф. студентів та молодих науковців, Умань, 28 квіт. 2021 р.: у 2-х ч. / за ред. О. І. Безлюдного*. Умань: Візаві, 2021. Ч. 2. С. 69–71. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2021/2/23.pdf (дата звернення: 17. 03.2022).
5. Пінчук О. П., Лупаренко Л. А. Дидактичний потенціал використання цифрового контенту з доповненою реальністю. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Київ–Вінниця: Пләне, 2022. Вип. 63. С. 39–57. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-63-39-57>

References:

1. Dopovnena realist (chastyna 2): AR v osviti – spravzhnii proryv u maibutnie. *Ukrainskyi proekt «Iakist osvity»*: ofits. sait. URL: <http://yakistosviti.com.ua/uk/Dopovnena-realist-chastina-2-AR-v-osviti-spravzhnii-proriv-u-maibutnie> (data zvernennia: 23.03.2022.).
2. *Elektronni sotsialni merezhi yak instrumenty suchasnoho navchalnoho seredovyshcha: hlosarii* / O. P. Pinchuk ta in. Vyd. 2-he, dop. ta pererob. Kyiv: IITZN NAPN Ukrainy, 2017. 43 s. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/709751/> (data zvernennia: 23.03.2022.).
3. Luparenko L. A., Lytvynova S. H., Pinchuk O. P., Sokoliuk O. M. Hotovnist vchyteliv do vykorystannia dopovnenoj realnosti v osvitnomu protsesi. *Visnyk pisliadyplomnoi osvity. Seriiia Pedahohichni nauky*. 2022. Vyp. 21(50). S. 144–177. [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21\(50\)](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21(50))
4. Osipenko V. Vykorystannia dopovnenoj realnosti v osvitnomu protsesi. *Nauka. Osvita. Molod* : materialy XIV Vseukr. nauk. conf. studentiv ta molodykh naukovtsiv, Uman, 28 kvit. 2021 r.: u 2-kh ch. / za red. O. I. Bezliudnoho. Uman: Vizavi, 2021. Ch. 2. S. 69–71. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2021/2/23.pdf (data

zvernennia: 23.03.2022.).

5. Pinchuk O. P., Luparenko L. A. Dydaktychnyi potentsial vykorystannia tsyfrovoho kontentu z dopovnenoiu realnistiu. Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy : zb. nauk. prats. Kyiv–Vinnytsia: Plane, 2022. Vyp. 63. S. 39–57. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-63-39-57>

Проектування театралізованої діяльності дитини у взаємодії з батьками ВАХНЯК Надія

Designing the child's theatrical activity in interaction with parents Nadiia VAKHNIAK

nadezhda_vahnyak@ukr.net

Враховуючи реалії сьогодення, заклади дошкільної освіти намагаються адаптуватися до нових умов, які вимагають від педагогічного колективу цифрової компетентності, солідарної відповідальності в організації освітньо-виховного процесу адміністрації ЗДО, педагогів та батьків, які б сприяли реалізації базових видів діяльності дитини дошкільного віку, розвитку її творчих задатків, здібностей, талантів. Ґрунтуючись на Державний стандарт дошкільної освіти, зазначимо, сім'я виступає дієвим, моделюючим, соціальним, комунікативним, культурним інститутом виховання, навчання і самореалізації особистості [1].

У Законі України «Про освіту» в ст.55 «Права та обов'язки батьків здобувачів освіти» наголошується, виховання в сім'ї є першоосновою розвитку дитини як особистості; батьки здобувачів освіти зобов'язані сприяти виконанню дитиною освітньої програми та досягненню дитиною передбачених нею результатів навчання; сприяти розвитку її здібностей [2].

Одним із найефективніших засобів педагогічного впливу на гармонійний розвиток особистості дошкільника в різних видах діяльності є театралізована діяльність. Розвивальний потенціал театралізованих ігор, види театрів, театралізовану діяльність в різних аспектах розглядали психологи та педагоги минулого і сьогодення (О.Аматьєва, Л.Артемова, А.Богуш, Н.Водолага, Н.Гавриш, Н.Карпінська, І.Кондратець, Ю.Косенко, Г.Костюшко, Л.Макаренко, М.Маханева, О.Олійник, Т.Поніманська, С.Русова, М.Топалова та ін.).

Згідно міркувань І.Кондратець, театралізована діяльність – це унікальний засіб розвитку емоційної сфери дитини, її акторських і режисерських умінь, де дорослий має стати партнером, взірцем для наслідування [3].

Як відзначає М.Топалова, театралізована діяльність – це можливість дитині проявити власну активність, повністю розкрити свої емоційні можливості, розгальмувати рухи, підвищити самооцінку, розкрити та розвинути творчі здібності, покращити пам'ять, збагатити словниковий запас, тобто

виховати інтелектуально та творчо розвинену особистість [4].

Разом з тим, у театралізованій діяльності за допомогою експресивних засобів (мовлення, міміки, жестів, рухів, музики, танців, співу) реалізуються потреби дитини у самовираженні, спілкуванні, пізнанні себе – через відтворення різних образів казкових героїв «лисички», «вовка», «пана Коцького», «солом'яного бичка», «кози-дерези» тощо.

У чинних комплексних освітніх програмах розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку, чітко обумовлено, театралізована діяльність є специфічним видом дитячої активності і одним із найулюбленіших видів творчості. Враховуючи вище сказане, освітній напрям «Дитина у світі мистецтва» є обов'язковим під час здобуття дошкільної освіти і сформувати мистецько-творчу компетентність сьогодні можливо лише за підтримки батьків в умовах родинного виховання, заздалегідь спроектувавши змістовий контент роботи. Одним із нетрадиційних технологій в роботі з батьками вважається проектний метод, який зорієнтує всіх суб'єктів освітнього процесу на розвиток творчого потенціалу дитини, на своєчасну підтримку її індивідуальних досягнень та здібностей; забезпечить в дистанційному форматі систему театралізованої діяльності дітей через створення в соціальній мережі спільнот у Viber, Facebook, Telegram, WhatsApp для надання батькам інформації щодо різних видів театру, форми організації, репрезентуються бібліотечні фонди казок різних народів світу; використовуючи електронні платформи Zoom, GoogleMeet, Google Classroom, Microsoft Teams забезпечить проведення не тільки Он-лайн зустрічей з родиною, а й театралізований показ казок дітей з батьками з використанням різних видів театру.

Спроектувати театралізовану діяльність дітей пропонуємо через різні види діяльності за освітніми напрямками БКДО: «Дитина у світі мистецтва», «Мовлення дитини», «Гра дитини», «Дитина в соціумі», «Дитина в природному довкіллі», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» та «Особистість дитини» для кращого сприйняття театралізованих дійств, ціннісного ставлення до мистецтва, художньо-продуктивної діяльності. Мета проектної діяльності полягає у формуванні в дітей дошкільного віку у взаємодії з батьками емоційно-ціннісного ставлення до процесу творчої діяльності, уявлення про різні види театру (настільний, театр ляльки, конусний, театр маріонеток, театр на фланелеграфі, пальчиковий театр, театр рукавичок, театр на пружинах тощо), стимулювати дитячу творчість; розвивати мовлення, здатність до перетворення, розігрувати сюжети казок, виконувати ролі; виховувати інтерес до театралізованої діяльності, емоційно сприймати літературні, художні твори, творчу активність, використовувати свій досвід в різних видах діяльності.

Таким чином, використання проектної технології педагогічним колективом ЗДО створить атмосферу спільності інтересів з батьками, налагодять партнерські стосунки й сформують у дошкільників мистецько-творчу компетентність, любов до театральної діяльності.

Бібліографія:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція).
URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiy_u%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 30.01.2023).
2. Про освіту. Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n732> (дата звернення: 30.01.2023).
3. Кондратець І. Ознайомлення дошкільників із театральним мистецтвом. *Палітра педагога*. 2021. № 2. С. 3–9.
4. Топалова М. *Театралізована діяльність як інтегратор розвитку дитячої творчості*. 2021.
URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/37139/Topalova.pdf?sequence=1> (дата звернення: 3.02.2023).

References:

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (nova redaktsiia).
URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiy_u%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (data zvernennia: 30.01.2023).
2. Pro osvitu. Zakon Ukrainy vid 5 veresnia 2017 roku № 2145-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n732> (data zvernennia: 30.01.2023).
3. Kondratets I. Oznaiomlennia doshkilnykiv iz teatralnym mystetstvom. Palitra pedahoha. 2021. № 2. S. 3–9.
4. Topalova M. Teatralizovana diialnist yak intehrator rozvytku dytiachoi tvorchosti. 2021.
URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/37139/Topalova.pdf?sequence=1> (data zvernennia: 30.01.2023).

Ключові компетентності вчителя в надзвичайних умовах ВОРОНЦОВА Емілія

Key competences of a teacher in emergency conditions Emilia VORONTSOVA

amelyvo@ukr.net

Шостий рік в освіті реалізується Концепція Нової Української школи. Одним з пунктів реалізації цієї концепції є формування нового вчителя, який буде здатним виконати завдання, поставлені перед Новою українською школою.

У 2019 році автор брала участь у міжнародному проекті «Нова українська школа – новий учитель», що здійснив Благодійний фонд «Інститут розвитку освіти». У результаті було визначено ключові компетентності, hard та soft skills, що обумовлюють успішність вчителя [1].

З того часу світ швидко змінюється, разом з ним змінюються і погляди на ті ключові компетентності, що є основними для найкращого виконання своїх професійних функцій.

Вже у 2020 році внаслідок пандемії COVID-19 всім освітянам довелося швидко опанувати інформаційно-комунікативні технології в організації дистанційного навчання. Окрім того, що треба було організувати навчання в он-лайн, треба було виходити саме з тих умов, що є в конкретній місцевості, конкретному освітньому закладі, конкретному класі. Треба було врахувати доступність Інтернету в своїй місцевості, забезпеченість технічними засобами учнів кожного класу, їх обізнаність у використанні засобів ІКТ для навчання [2].

Минулий 2022 рік став роком ще більших випробувань перед всією Україною, перед освітянською спільнотою. Ситуація, в якій опинилися громадяни нашої країни і учасники освітнього процесу, визначила, на наш погляд, головною компетентністю резильєнтність, що в перекладі означає життєву стійкість. Ця компетентність не зазначена серед ключових компетентностей учня і вчителя Нової української школи, але життя показало, що резильєнтність в сучасності стає першою перед всіма іншими компетентностями.

Резильєнтність проявляється у здатності в умовах тривалого стресу зберігати продуктивність в повсякденному житті і професійній діяльності. Крім того, вчитель працює з учнями, для яких він авторитетна доросла людина, її поведінка і ставлення мають давати відчуття стабільності і порядку. Тобто формувати резильєнтність в учнів.

Ще одним відкриттям в сучасній педагогіці виявилось те, що для ефективного виконання своїх функціональних обов'язків вчителю та викладачу недостатньо знань психологічних і вікових особливостей своїх учнів. Виникла необхідність опанувати поняттями, технологіями і методами травматичної педагогіки. Практично всі учні, де б вони не знаходились – в Україні, в місцях постійного проживання, в межах країни, як тимчасово переміщені, за кордоном, – всі отримують психологічної травматизації. Це необхідно враховувати під час організації освітньої діяльності і навчального процесу. Потрібно створювати доброзичливу підтримуючу атмосферу, об'єднувати учнів в дружню спільноту, використовувати терапевтичні методи під час уроку. Відповідно до напрямів психотерапевтичних методів ми пропонуємо таку класифікацію методів навчання на уроках. Групова або індивідуальна робота в пошуку інформації, продукування ідей та гіпотез, пошук рішень для навчальних задач, аналітична, порівняльна розумова діяльність відноситься до методів когнітивної психотерапії Аарона Бека.

Вправи на регуляцію дихання, різноманітна фізична активність – відповідають тілесно орієнтованій психотерапії. Оформлення результатів групової

або індивідуальної навчальної роботи у вигляді малюнків, колажів, моделей – відносяться до методів арттерапії. Інсценізації, рольові ігри, співи, танці можна віднести до методів психологічної допомоги психодрами Джона Морено.

Застосування уяви під час уроків, пошук смислів і причинно-наслідкових зв'язків в подіях і природних явищах застосовується в екзистенціальній психотерапії.

Окрім того, коли учні і вчителі можуть відверто спілкуватися, мають можливість підтримувати один одного, окрім формування і вдосконалення комунікативних навичок, це також має терапевтичний вплив. Всі ці методи, різні по змісту, об'єднані тим, що допомагають пережити свої емоції, переосмислити свої переживання і знайти свої смисли і шляхи в житті. Цей вид спілкування можна віднести до «Груп зустрічей» Курта Левіна [3]. Таким чином, знайомство з цими напрямками психотерапевтичної допомоги, педагоги можуть підвищити свою професійну компетентність, бути більш ефективними в роботі.

І ще один висновок з вищезазначеного – жодний опис необхідних і достатніх ключових компетентностей вчителя і учня не може бути досконалим. Життя пред'являє нові можливості і нові проблеми, тому головною якістю, яку необхідно формувати в освіті, – це готовність до будь яких непередбачуваних змін, готовність діяти відповідно до існуючих умов, зберігати свою життєстійкість і підтримувати інших. Виявляється це важливіше за інші знання.

Бібліографія:

1. Емілія Воронцова. Ключові і професійні компетентності сучасного вчителя в новій українській школі. *Нові технології навчання*. 2020. № 94. С. 65–72.
2. Воронцова Е. В. *Визначення рівня компетентності вчителя*. ДЗ "Луганський національний університет" імені Тараса Шевченка, 2020.
3. Kjell Erik Rudestam. *Experiential Groups in Theory and Practice*. Monterey, Calif.: Brooks/Cole, 1982.

References:

1. Emiliia Vorontsova. *Kliuchovi i profesiini kompetentnosti suchasnoho vchytelia v novii ukrainskii shkoli*. *Novi tekhnolohii navchannia*. 2020. № 94. S. 65–72.
2. Vorontsova E. V. *Vyznachennia rivnia kompetentnosti vchytelia*. DZ "Luhanskyi natsionalnyi universytet" imeni Tarasa Shevchenka, 2020.
3. Kjell Erik Rudestam. *Experiential Groups in Theory and Practice*. Monterey, Calif.: Brooks/Cole, 1982.

Інноваційні практики: адаптація до потреб Нової української школи
ГАВЛІТИНА Тетяна

Innovative practices: adaptation to the needs of the New Ukrainian School
Tetyana GAVLITINA

t.gavlitina@roippo.org.ua

Сучасні інновації, цифрові та медіа-технології відкривають безліч інших невідомих раніше явищ і процесів довколишньої дійсності. Подібно до цього освітня реформа в умовах війни в Україні ставить нові виклики і в системі освіти – галузі, яка найбільше має реагувати на подібні виклики та найшвидше адаптовуватись до нових потреб в реальному часі здійснення змін в Новій українській школі.

У ході впровадження освітньої реформи появляються нові підходи та практики в системі загальної середньої освіти як природній процес поєднання еволюційних і революційних змін та управління ними, що лежить в основі механізмів і підходів адаптивного менеджменту. Такий взаємовплив спонукає учасників освітнього процесу нової української школи поєднувати відомі інновації та нововведення з метою реалізації Державних стандартів початкової, базової середньої освіти із самоспрямуванням дій його учасників на створення та упровадження нових практик.

Інноваційні практики в освіті – це вид діяльності, що спрямовується на конструювання, створення, апробацію, впровадження чи поширення досягнень педагогічного досвіду та нових підходів до оновлення певної системи. Інноваційні практики в Новій українській школі є результатом когнітивного компоненту реформи освіти та інноваційного процесу створення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій у освітній процес.

За наслідками реформи освіти спостерігаємо створення нових технологій в початковій школі, які стосуються забезпечення якості освіти, реалізації ключових складників парадигми початкової освіти та принципів її реалізації в освітньому процесі, що організовується на інтегровано-предметній основі, в т.ч. із переважанням ігрових технологій у 1-2 класах. Це надає право та змогу вчителям вибирати будь-який ефективний та раціональний на його думку метод, прийом, технологію навчання. Розробники Нової української школи рекомендують ключовою для використання інтегровано-предметного викладання технологію інтегративного навчання на основі синергетичного підходу до освітнього процесу. Тому технологія інтегрованого навчання стала новою практикою сучасної початкової школи. Для реалізації Державного стандарту початкової освіти інтегрований підхід породжує інтеграцію компетентностей як можливість і здатність учня застосовувати знання, вміння,

навички і способи діяльності для розв'язання широкого кола питань, що належать до певних галузей і окремих предметів. Тому інтегровані уроки в початковій школі стали не винятком, а необхідністю, під час яких вчителі використовують різні варіанти інтеграції. Зокрема: у межах однієї дисципліни, коли вчителем на одному уроці об'єднуються вивчення кількох різнотипних тем чи розділів, в межах кількох споріднених дисциплін, а також різнопланових і різноспрямованих предметів.

Крім того, актуальності набули нові практики на основі:

- технології критичного мислення на основі інтерактивних вправ;
- ІТ та ІКТ-технології через демонстрацію та власну роботу на інтерактивній дошці, з ноутбуком, смарт-телевізором, прослуховуванням через навушники тощо з метою активізації пам'яті та розумових процесів молодших учнів,

- парно-групові технології;
- технології особистісно-зорієнтованого навчання,
- технології рівневої диференціації тощо [1; Педрада].

Усі вони в авторському поєднанні та оптимальному застосуванні сприяють ефективності освітнього процесу та створенню нової практики вчителів початкових класів, що надають можливість отримати гідний результат у вигляді комплексу не тільки знань і вмінь, а й м'яких навичок учнів і необхідних для їх подальшого навчання компетентностей.

У контексті реалізації нового Державного стандарту базової середньої освіти можливості вчителів 5-6 класів узгоджуються із новими педагогічними ідеями, інноваційними технологіями, новими методиками, способами і методами навчання у базовій середній школі.

Наступність докорінних змін у реалізації нового змісту компетентнісної освіти спонукає до переосмислення взаємоузгодженої реалізації компетентнісного, діяльнісного, особистісно-зорієнтованого підходів до навчання, повноцінного врахування особливостей навчання, виховання і розвитку особистості в цілісному освітньому процесі, пошук концепту потенціалу освітніх галузей на основі ядра світи для забезпечення освітнього поступу особистості у досягненні обов'язкових результатів навчання, зокрема, виховання і розвитку, та структурних компонентів формування і розвитку компетентної особистості учня, здатної самореалізуватися у житті та професії.

Практично навчання за новим Державним стандартом початкової та базової середньої освіти стало інтегрованим, основа якого складається із ресурсів кожного предмета, курсу, розподіленого для всіх ключових компетентностей, наскрізних умінь і ціннісних ставлень.

В умовах, що склалися, учасники освітньої реформи НУШ створюють інноваційну практику компетентнісного навчання, а поняття компетентності хоч і визначено у Законі України «Про освіту», все ж таки виступає прихованою характеристикою особистості, і дізнатися про її сформованість досить непросто. Варто скористатися перевіреними практиками складання та використання компетентнісно орієнтованих завдань, особливістю яких є те, що вони взагалі

можуть не вимагати наявності певних знань чи наводити їх певному блоці інформації, та, які мають властиву для них конструкцію, тобто передбачають наявність таких складових:

- мотивацію (стимул), що підводить до проблеми, зацікавлює та мотивує до розв'язання;
- інформацію як набір відомостей, що потрібні, що можуть стати у нагоді в процесі пошуку правильної відповіді;
- сформульоване запитання чи проблему – власне завдання, пояснення того, що необхідно зробити;
- критерії оцінювання відповіді, як набір характеристик, що визначають правильність, доцільність і відповідність отриманого результату поставленому завданню.

На нашу думку, якщо освітній процес Нової української школи буде спрямований саме на необхідність діагностики рівня сформованості тієї чи іншої ключової або предметної компетентності з відповідним інструментарієм, що це дасть можливість сповна забезпечити інноваційну практику компетентнісного навчання та досягнути необхідної якості освіти. Крім того, у системі базової середньої освіти варто зосередитись на важливості фінського досвіду, зокрема на практико орієнтованому навчанні, яке передбачає дослідження явищ і феноменів довкілля, розбирання прикладів з життя і побутових проблем, спільний вибір тем проєктів, навчальні ігри з використанням 3D-проєктування, робото-технологій, програмування, моделювання тощо. Ця інноваційна практика забезпечує предметну інтеграцію змісту навчання та запровадження мультидисциплінарного підходу до реалізації компетентнісної освіти, розробку вчителями спільних тем і навчальних планів викладання предметів і короткотривалих курсів тощо.

Також беремо за приклад досвід Польщі, де вже давно широко запроваджують ІТ-технології, мультимедійні програми, відеосервіси YouTube, та їхню роль у процесі вивчення предметів [4; Олена Федорцова].

Популярними для базової середньої школи мають стати оновлені та розроблені нові практики:

- міждисциплінарного підходу до навчання на основі STEM-освіти та інтеграції її складових в ньому, що дозволяє інтегрувати інженерний дизайн, наукове дослідження та математичне мислення в різних освітніх галузях та визначається здатністю учнів інтегрувати знання та вміння з різних STEM-дисциплін, а також пов'язувати їх із реальним життєвими проблемами;
- кооперативного навчання та навчання у співпраці, що спрямовані на формування ефективної групової взаємодії, індивідуальної відповідальності, міжособистісного спілкування та представлення інноваційних рішень;
- навчання в дії та діяльнісного навчання під час якого учні навчаються вчитися з утіленим розумінням змісту і завдань навчальної діяльності;
- мотивованого навчання та навчання на основі запитів як процесу конструювання знань шляхом формулювання власних запитань до теми і підготовки відповідей на них тощо.

Ефективність інноваційних практик для потреб Нової української школи залежить від особливостей освітніх галузей, можливостей рівнів навчання учнів та створення необхідних умов у закладах загальної середньої освіти для впровадження Державних стандартів початкової та базової середньої освіти. Саме тому, адаптація до потреб нової української школи – це необхідний механізм реалізації реалістичної мети освітньої реформи стосовно забезпечення нового змісту компетентнісної освіти на основі поєднанням зусиль її учасників на забезпечення цілеспрямованого освітнього процесу та самоспрямування дій педагогів у викладанні предметів і курсів на використання відомих, створення нових практик для освіти майбутнього.

Бібліографія:

1. НУШ та інноваційні технології в початковій школі.
URL: <https://oplatforma.com.ua/article/2251-nush-ta-nnovatsyn-tehnolog-v-pochatkovy-shkol> (дата звернення: 30.01.2023).
2. Федорцова Олена. Інноваційні освітні практики та використання їх у закладах освіти. *Нові технології навчання*. 2021. № 95. С. 213-214.

References:

1. NUSh ta innovatsiini tekhnolohii v pochatkovii shkoli.
URL: <https://oplatforma.com.ua/article/2251-nush-ta-nnovatsyn-tehnolog-v-pochatkovy-shkol> (data zvernennia: 30.01.2023).
2. Fedortsova Olena. Innovatsiini osvitni praktyky ta vykorystannia yikh u zakladakh osvity. *Novi tekhnolohii navchannia*. 2021. № 95. S. 213-214.

**Самовдосконалення майбутнього фахівця
дошкільної освіти у процесі освіти
ГАЙДАЄВА Інна**

***Self-improvement of the future preschool
education specialist in the education process
Inna HAIDAIEVA***

ggaidaievainna@gmail.com

На сучасному етапі розвитку України відбувається становлення нової системи освіти, яка орієнтується на входження у світовий освітній простір. Цей процес супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії та практиці освітнього процесу. Зараз відбулося скорочення освітнього навантаження, внаслідок чого збільшується кількість годин для самостійної роботи здобувачів освіти.

Сучасний вихователь дітей дошкільного віку – це професіонал, який орієнтується в законодавчій базі, в наукових досягненнях, в інноваціях, володіє різними технологіями розвитку, навчання та виховання дітей; здатний до саморозвитку, самовдосконалення, самоконтроль, самокорекція та самопроекування у різних сферах життєдіяльності, зокрема й у професійній.

У зв'язку з цим актуальним стає підвищення якості підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку у процесі професійної підготовки. Практичне вирішення завдань сучасної дошкільної освіти потребує ґрунтовної психолого-педагогічної основи для організації освітнього процесу.

Аналізувавши педагогічні, психологічні, соціальні та соціально-психологічні дослідження з'ясовано, що питання професійної підготовки вихователя розкрито у педагогічних працях Ю. Бабанського, Ю. Колюткіна, Н. Кузьміна, Г. Сухобської; проблему професійно-педагогічного спілкування досліджували Г. Балл, М. Боришевський, Н. Коломінський та ін.; концептуальні положення щодо підвищення професійної майстерності викладено у наукових роботах Ф. Гонобліна, В. Кан-Калика, О. Леонтєва [4; 8].

Актуальність, окресленої проблеми, її недостатня наукова розробленість, необхідність вирішення суперечностей, об'єктивні потреби формування самостійної особистості фахівця з високим рівнем спроможності до самореалізації зумовили вибір теми дослідження: «Самовдосконалення майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі професійної підготовки».

Об'єкт дослідження – процес самовдосконалення майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі професійної підготовки.

Предмет дослідження – заохочення студентів до самовдосконалення в процесі професійної підготовки.

Мета дослідження – науково обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність заохочення до професійного самовдосконалення студентів.

Самовдосконалення особливо важливе для студента – майбутнього педагога, бо ця професія вимагає багато знань, життєвих умінь, мисленневих і практичних навичок.

Самовиховання потребує тривалих вольових зусиль, уміння керувати собою, досягати поставленої мети, не занепадати духом від невдач. Тому слід залучати студентів до видів діяльності, які передбачають зібраність, організованість, відповідальність. Долаючи труднощі, вони загартовують волю, доводять розпочату справу до кінця, переконуючись, що навіть невеликі успіхи роблять їх сильнішими.

Заохоченню студентів до самовдосконалення сприяє те, що для розкриття творчих здібностей дітей сьогодення потрібні фахівці-вихователі, тому що відкриваються інклюзивні групи в закладах дошкільної освіти для дітей з особливостями (зору, мови, опорно-рухового апарату, інтелекту), санаторні заклади. У своїй діяльності вчені досліджують такі більш традиційні складові заохочення до самовдосконалення, як самоосвіта (Ю. Калугін, К. Левітан, К. Нефедова, Н. Скар, Г. Серіков, П. Підкасистий,) і самовиховання (С. Єлканов,

О. Кучерявий, В. Кучинський, С. Лебедев, К. Левітан, Л. Мнацаканян), та виявляють їх провідні механізми й етапи, передумови й принципи успішної реалізації, а також особливості їхнього взаємозв'язку [7].

Продовжуючи дослідження, слід наголосити на тому, що вчені зазначають: самовдосконалення педагога не зводиться до простого поєднання його професійної самоосвіти й самовиховання, а є якісно іншим і складнішим процесом. Якщо самоосвіта й самовиховання педагога-вихователя передбачають самостійне опанування необхідними вміннями, знаннями та формування професійно значущих якостей, то самовдосконалення забезпечує поглиблення та розширення вже набутих вихователем знань, вдосконалення сформованих умінь, якостей і здібностей, стабілізацію характеру, а також розвиток монологічного мислення, свідомості та самосвідомості, інтегративних якостей, таких характеристик фахівця, як компетентність, емоційна та поведінкова гнучкість тощо.

Проте слід зазначити, що власне питання заохочення студентів до професійного самовдосконалення розглядалося побіжно, на тлі інших освітніх проблем, або в контексті праць з інших галузей наук.

У цілому, ми визначаємо професійно-педагогічне самовдосконалення як процес і результат творчого, цілеспрямованого, самостійного, самодетермінованого руху студента до вершин особистісного і професійного розвитку, що досягається завдяки самоосвіті, самовихованню, самоактуалізації й самоменеджменту майбутнього педагога та забезпечує його творчу самореалізацію в професії. Отже, важливим для професійного самовдосконалення здобувача освіти є постійний розвиток та вдосконалення самого освітнього середовища закладу вищої освіти, його технологічної, наукової, інформаційної бази. Визначною є кадрова політика закладу освіти, яка при ефективному стимулюванні (матеріальному, соціальному, кар'єрному, емоційному та ін.) професійного самовдосконалення викладачів, створенні розвивального, рефлексивного освітнього середовища забезпечує успішність роботи над собою кожного її суб'єкта.

Бібліографія:

1. Бєленька Г. В. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах ступеневої підготовки: автореф. дис. ... д-ра пед. наук. Київ, 2012. 38 с.

2. Боднар С. В. Формування самоосвітньої компетентності студентів економічних спеціальностей у процесі вивчення іноземної мови. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*. 2014. № 2. С. 103–108.

3. Макаренко А. С. Самопізнання та самовдосконалення як важлива умова професійного зростання вчителя. *Педагогічна думка*. 2002. № 1. С. 71–74.

References:

1. Bieliienka H. V. Teoretyko-metodychni zasady formuvannia profesiinoi kompetentnosti vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv v umovakh stupenevoi pidhotovky: avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk. Kyiv, 2012. 38 s.
2. Bodnar S. V. Formuvannia samoosvitnoi kompetentnosti studentiv ekonomichnykh spetsialnostei u protsesi vyvchennia inozemnoi movy. Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Pedahohika. 2014. № 2. S. 103–108.
3. Makarenko A. S. Samopoznannia ta samovdoskonalennia yak vazhlyva umova profesiinoho zrostannia vchytelia. Pedahohichna dumka. 2002. № 1. S. 71–74.

Створення адаптивного середовища для п'ятикласників як актуальна проблема професійного розвитку вчителів-словесників ГАПОН Леся

Creating an adaptive environment for fifth-grader students as an actual problem of the professional development of speech teachers Lesya GAPON

hapon.lesia@tnpu.edu.ua

У сучасних умовах заклади освіти повинні постійно корегувати свою діяльність з урахуванням вимог і викликів сьогодення.

Реформу «Нова українська школа» (далі – НУШ), регламентовану засадничими документами (Законом України «Про повну загальну середню освіту» (2020), Законом України «Про освіту» (2017), Концепцією НУШ (2016), Державним стандартом початкової освіти (2018), Державним стандартом базової середньої освіти (2020)), імplementовано в початковій ланці освіти упродовж 2016–2021 років.

Упровадження концептуальних ідей НУШ у п'ятих класах відбувається на тлі значних соціальних, економічних і політичних змін, зумовлених повномасштабним російським збройним вторгненням 2022 року. Тож з метою уникнення ретравматизації дітей, стабілізації освітнього процесу в умовах воєнних реалій та продовження реалізації реформи НУШ у базовій середній школі необхідно створити для п'ятикласників адаптивне освітнє середовище. Вивченню освітнього середовища присвячено праці І. Беха, Є. Бондаревської, Дж. Гібсона, У. Мейса, Т. Менга, С. Максимової, О. Пехоти, В. Ясвіна та ін. Актуальні аспекти адаптації та адаптивного управління викладено в наукових публікаціях О. Боднар, Г. Єльнікової, З. Рябової А. Стрикленда, А. Томпсона та інших.

У дослідженні ставимо за мету визначити ключові аспекти діяльності педагогів-словесників створення адаптивного середовища для п'ятикласників в

контексті імплементації реформи НУШ і реалій війни. Урахування того фактору, що сучасні п'ятикласники – випускники початкової школи НУШ, а вчителі базової середньої школи тільки починають здобувати досвід упровадження новітніх стратегій реформи, спонукає до інтенсифікації процесу професійного вдосконалення педагогів.

Сутність освітнього середовища в педагогічному процесі полягає у створенні сукупності умов, які безпосередньо або опосередковано впливають на навчання, виховання і розвиток дитини, тобто є простором, у якому відбувається формування особистості [1, с. 24]. У Законі України «Про освіту» (2017), що є засадничим документом НУШ, йдеться про безпечне освітнє середовище як сукупність умов у закладі освіти, що унеможливають заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди [2; 6]. При розгляді освітнього середовища з точки зору наявності умов для засвоєння системи знань, з урахуванням індивідуальних особливостей, внутрішніх ресурсів та можливостей особистості вживають поняття «адаптивне освітнє середовище» [1, с. 19].

Створення для школярів адаптивного освітнього середовища з усіма умовами для розвитку п'ятикласників передбачає врахування багатьох аспектів, зокрема вікових особливостей учнів.

Психологи наголошують, що сучасні діти живуть у режимі багатозадачності і часто страждають від недостатньої концентрації уваги, втрачаючи навички безпосереднього спілкування, і тоді їм потрібен медіатор, наприклад гаджет. Крім того, що для них можуть бути характерні низька інтелектуальна лабільність, порушення кінестетичної усвідомленості, кліпове мислення. Для попередження й подолання вказаних вище труднощів варто створити для школярів середовище з усіма умовами для розвитку пропріоцепції й тактильності, виділяючи на уроках час для вправ, які добре розвивають координацію, активують необхідну для навчання співпрацю правої і лівої півкуль мозку, тренують уміння перемикаєти, утримувати й концентрувати увагу.

Зважаючи на особливості кліпового мислення сучасних школярів, п'ятикласникам варто пропонувати інтернет-вправи з використанням яскравого візуального контенту на платформах «Кахут», «Ленінгепс», «Вордвол», «Ментиметр» тощо. Важливим аспектом створення адаптивного середовища є діяльність учителя, спрямована на виконання завдань, покликаних реалізувати компетентнісний потенціал мовно-літературної галузі, актуалізувати ціннісні орієнтири, сформувані предметні та ключові компетентності. Навчальні завдання на уроках НУШ мають бути орієнтованими на задоволення пізнавальних потреб учнів, інтерактивними, інтегрованими, насиченими різними формами взаємодії учнів. Адаптивне середовище на уроці НУШ створюється шляхом застосування діяльнісного та диференційованого підходів. Диференціація – це пристосування навчання до індивідуальних потреб учнів. Мета диференціації – поліпшити знання та навички кожного учня, незалежно від рівня попередніх результатів. Цього можна досягти, якщо зосередитись на адаптації змісту, процесу, продукту і навчального середовища.

Реалізуючи на уроках діяльнісний підхід, треба не давати учням готових рішень; залучати до співпраці на рівних умовах; забезпечувати позитивний зворотний зв'язок.

Надзвичайно важливо дотримуватися принципів інформаційної гігієни, врахувати вплив реалій війни на психологічний стан учнів при виборі навчального контенту уроків української мови й літератури. Наприклад, дослідниця Ж. Клименко в публікації «Як запобігти ретравматизації школярів, викладаючи літературу?» наголошує на тому, що використання на уроках словесності творів, що висвітлюють теми руйнування домівки, знищення звичного способу життя; опис будь-якого насилля над людиною, полону, тортур, життя в нестерпних умовах, обмеженому просторі; втрати близьких, друзів, улюбленої тваринки; сирітства; розлуки з рідними можуть призвести до ретравматизації дітей, які вже пережили травматичну подію [3, с. 13–18; 5, с. 32]. Крім того, в умовах захисту інформаційного простору України неприпустимо використовувати будь-які дидактичні матеріали, пов'язані з країною-агресором, ілюстрації російських/радянських художників, літературні твори вихідців з РФ тощо.

Отже, створення адаптивного середовища для п'ятикласників в умовах імплементації НУШ з урахуванням викликів воєнного стану потребує від педагогів-словесників особливої майстерності і спонукає до інтенсифікації професійного розвитку. Формуючи компетентних мовців і читачів, учитель має вправно коригувати властиві молодшим підліткам поведінкові моделі, уникати авторитаризму, створювати атмосферу співпраці; дотримуватись принципів гуманізації, варіативності, мобільності; використовувати сучасні педагогічні методики, що розвивають пізнавальні інтереси і творчі здібності учнів, підвищують якість знань і мотивують до вивчення предметів мовно-літературної галузі.

Бібліографія:

1. Бахмат Н., Сидорук Л. Формування сучасних уявлень про адаптивне освітнє середовище закладу вищої освіти. *Освітній простір України*. 2019. № 15. С. 17–25.

2. Про освіту. Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 30.01.2023).

3. Клименко Ж. Як запобігти ретравматизації школярів, викладаючи літературу? *Тенденції і перспективи вивчення літератури у середній і вищій школах*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 15 груд. 2022 р. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка. 2022. С. 11–18. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/28085/3/Tendentsii_conf.pdf?fbclid=IwAR2_gnGqbgEA4ziAiEOHzf8w2Z1hQYn4Vhfsvc6LAhTKqIZ-4WisYeqGsIs (дата звернення: 30.01.2023).

4. Макар Л. Сутність освітнього середовища в педагогічному процесі.

Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2013. Вип. 30(83). С. 229–236.

5. Плетка О. Вторинна травматизація: класифікація медіатравм. *Медіаторчість в сучасних реаліях: протистояння медіа травми*: зб. наук. праць / уклад. Ю. С. Чаплінська; літ. ред. Н. Л. Дятел; Нац. академія пед. наук України, Ін-т соціальної та політ. психології. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. С. 32–34. URL: <https://ispp.org.ua/wpcontent/uploads/Static/mediatv.pdf> (дата звернення: 30.01.2023).

6. Цюман Т., Бойчук Н. *Кодекс безпечного освітнього середовища*: метод. посібник / за заг. ред. Т. П. Цюман. Київ, 2018. 56 с.

References:

1. Bakhmat N., Sydoruk L. Formuvannia suchasnykh uiavlen pro adaptivne osvitnie seredovyshche zakladu vyshchoi osvity. *Osvitnii prostir Ukrainy*. 2019. № 15. S. 17–25.

2. Pro osvitu. Zakon Ukrainy vid 5 veresnia 2017 roku № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (data zvernennia: 30.01.2023).

3. Klymenko Zh. Yak zapobihy retravmatyzatsii shkoliariv, vykladaiuchy literaturu? Tendentsii i perspektyvy vyvchennia literatury u serednii i vyshchii shkolakh: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf., 15 hrud. 2022 r. Ternopil: TNPU im. V. Hnatiuka. 2022. S. 11–18. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/28085/3/Tendentsii_conf.pdf?fbclid=IwAR2_gnGqbgEA4ziAiEOHzf8w2Z1hQYn4Vhfsvc6LAhTKqIZ-4WisYeqGsIs (data zvernennia: 30.01.2023).

4. Makar L. Sutnist osvitnoho seredovyshcha v pedahohichnomu protsesi. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. 2013. Vyp. 30(83). S. 229–236.

5. Pletka O. Vtorynna travmatyzatsiia: klasyfikatsiia mediatravm. *Mediatorchist v suchasnykh realiakh: protystoiannia media travmi*: zb. nauk. prats / uklad. Yu. S. Chaplinska; lit. red. N. L. Diatel; Nats. akademiia ped. nauk Ukrainy, In-t sotsialnoi ta polit. psykholohii. Kropyvnytskyi: Imeks-LTD, 2020. S. 32–34. URL: <https://ispp.org.ua/wpcontent/uploads/Static/mediatv.pdf> (data zvernennia: 30.01.2023).

6. Tsiuman T., Boichuk N. *Kodeks bezpechnoho osvitnoho seredovyshcha*: metod. posibnyk / za zah. red. T. P. Tsiuman. Kyiv, 2018. 56 s.

**Цифрова адаптація електронних освітніх ресурсів в системі інформаційно-аналітичного забезпечення професійної підготовки робітничих кадрів
ГЕРМАК Ольга**

***Digital Adaptation of Electronic Educational Resources in the System of Information and Analytical Provision of Professional Training of Workers
Olga HERMAK***

olij.germak@gmail.com

Інформатизація і технологізація виробничих процесів у всіх галузях національної економіки актуалізують розвиток людського потенціалу, який значною мірою визначається станом цифровізації системи професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О).

Оскільки освітня сфера діяльності характеризується великими обсягами цифрової інформації, інформаційно-аналітична робота, що передбачає збір, накопичення й обробку даних; пошук, аналіз й узагальнення інформації; отримання спеціальних знань та спрямування на якісне забезпечення професійної діяльності на різних рівнях в інтересах успішного розв'язання поставлених завдань має бути виділена як самостійний вид діяльності. Це необхідно у зв'язку з різко зростаючим обсягом отриманої й оброблюваної інформації, складним взаємозв'язком і взаємозалежністю між елементами інформаційно-аналітичної системи і великою кількістю користувачів аналітичною інформацією, зацікавлених у різних її аспектах, формах систематизації й аналізу. Умовою ефективної цифрової адаптації електронних освітніх ресурсів (далі – ЕОР) у системі інформаційно-аналітичного забезпечення П(ПТ)О є поступове виконання таких дій:

- визначення цілей цифровізації освітнього процесу;
- виокремлення результатів впливу цифрової трансформації змісту професійної інформації на підготовку майбутніх кваліфікованих робітників;
- визначення цифрових джерел професійної інформації;
- формування інформаційних потоків у контексті цифрової трансформації освіти;
- призначення відповідальних за цифровізацію освітнього процесу, зокрема й за збір, обробку, збереження та передачу інформації;
- класифікація інформаційно-аналітичних даних; визначення строків та форм виходу аналітичної інформації.

Втім реалізація багатьох освітніх завдань на сучасному етапі становлення цифрового суспільства уможлиблюється шляхом використання методів і засобів сучасних глобальних технологій у підготовці робітничих кадрів для всіх галузей країни. Тому інформаційно-освітнє середовище закладу освіти має бути

спрямоване на розвиток здібностей особистості щодо сприйняття динамічних змін, котрі впливають на її цифрову освіту та психологічне благополуччя в соціумі, зокрема з врахуванням теорії поколінь [1; 2].

Учені стверджують, що впровадження ЕОР у цифрову освітню практику відкриває нові горизонти для організації й вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема – кваліфікованих робітників. Дослідники акцентують увагу на головній суперечності між зростаючими вимогами цифрового суспільства до рівня професійної відповідності і компетентності педагогічних кадрів закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) та існуючою практикою цифрової адаптації ними ЕОР у системі інформаційно-аналітичного забезпечення професійної підготовки робітничих кадрів. Інформаційні технології стають «інструментом» цифрової адаптації професійних ЕОР у системі інформаційно-аналітичного забезпечення професійної підготовки робітничих кадрів. Звісно так, у просуванні будь-якої освітньої інновації саме викладач відіграє ключову позицію. Нині педагог має володіти цифровим інструментарієм, методичною базою, нормативно-правовою документацією щодо застосування ЕОР у підготовці робітничих кадрів та здійснює у цьому сенсі цифрову адаптацію ЕОР (е-підручники, електронні навчально-методичні комплекси, блоги, сайти та ін.) під специфіку фаху підготовки робітничих кадрів.

Отже, проблема цифрової адаптації ЕОР у системі інформаційно-аналітичного забезпечення професійної підготовки робітничих кадрів вивчена не достатньо широко у науці й потребує певних досліджень цього напрямку, зокрема у прикладних педагогічних областях, наприклад, у забезпеченні е-підручниками професійної підготовки майбутніх фахівців. Безумовно, створення якісних освітніх цифрових і комп'ютерних програм інформаційно-аналітичного призначення нині є пріоритетним вектором наукових розвідок.

Бібліографія:

1. Androshchuk I., Banit O., Shtepura A., Rostoka M., Cherevychnyi G. Modern Information and Educational Environment in the Context of the Theory of Generations. *IJPINT*, 2022. Vol. 9(1). P. 54–62; <https://doi.org/10.5604/01.3001.0016.2095>.
2. Rostoka M., Guraliuk A., Cherevychnyi G., Vyhovska O., Poprotskyi I., Terentieva N. Philosophy of a Transdisciplinary Approach in Designing an Open Information and Educational Environment of Institutions of Higher Education. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2021. Vol. 13(3). P. 548–567. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.3/466>. Web of Science.

Цифровізація освітньої сфери. Ризики та загрози
ГЕРМАНСОН Галина

Digitalization of the education sphere. Risks and threats
Halyna HERMANSON

galynagermanson@uem.edu.ua

Ми живемо в XXI столітті, де технології не знають меж. Це час, коли цифрові технології захоплюють кожну нішу економіки країни та кожен її куточок. Смартфони, ноутбуки та планшети більше не є рідкісними чи незнайомими словами та приладами. В епоху цифровізації система освіти розвивається заради покращення, оскільки учні цього покоління не народжуються, щоб бути обмеженими межами традиційного навчання, їхня цікавість величезна, і її неможливо задовольнити освітніми системами, розробленими раніше. Якби ми продовжували навчати наших дітей так, як навчали їх учора, ми б позбавили їх завтрашнього дня.

У XXI столітті ми навчаємо нове покоління дітей альфа – це діти, яким судилося остаточно зануритися в світ цифрового простору і адаптувати життя під нові цифрові реалії. Покоління альфа – це діти, народжені після 2010 року (до 2025). Наразі рано говорити про повноцінний аналіз їх переваг через занадто юний вік, але вчені висловлюють наступні припущення:

- діти-альфа переживуть нову технічну революцію, яка торкнеться всіх сфер життя: побуту, відпочинку, освіти;
- нове покоління рано почне заробляти кошти, зможе забезпечувати себе навіть ще з підліткового віку;
- цифрова грамотність досягне найвищого піку розвитку;
- покоління альфа зіткнеться з необхідністю змінювати робоче місце раз в декілька років.

Тому завданням освітян в епоху цифровізації є надання всіх можливостей та ресурсів для ефективного навчання і виховання нового покоління [3]. Питання цифрової трансформації суспільства та освіти висвітлені в дослідженнях та наукових працях В. Бикова, Ю. Білоуса, О. Спіріна. Проблема формування інформаційно-комунікаційної компетентності займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як Л. Босова, Л. Галкіна, Є. Козлова, М. Нобель, В. Короповська, М. Лапчик, С. Олоф, Ф. Хортон та інші. Проблема формування цифрової компетентності майбутніх педагогів досліджувати такі вчені, як: А. Баранова, Н. Єршова, Т. Панкова, Є. Хеннер, А. Шихмурзаєва та інші.

Аналіз нормативних документів, законодавчих актів, які підписані між Україною та Європейським Союзом свідчать про те, що основні цілі розвитку інформаційно-комунікаційного суспільства у нашій країні поступово

узгоджуються з напрямками розвитку в Європі. Важливими документами є: європейська стратегія економічного розвитку «Європа 2020: стратегія розумного, сталого і всеосяжного зростання» («Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth») та ініціатива «Цифровий порядок денний для Європи» («Digital agenda for Europe»). Дані документи стали основою проекту «Цифровий порядок денний України 2020» («Digital Agenda for Ukraine 2020»), що був представлений Кабінетом Міністрів України і визначає основні ключові позиції розбудови інформаційного суспільства у нашій державі на засадах інтеграції у європейські процеси «цифровізації» [1; 7].

Цифровізація в освіті – це процес використання цифрових засобів та технологій (комп'ютерів, мобільних пристроїв, Інтернету, програмних додатків тощо) для навчання учнів будь-якого віку [6]. З моменту спалаху пандемії COVID-19 понад 1,5 мільярдів студентів перейшли на онлайн-навчання. Щоб зробити процес навчання ефективним і безперебійним для кожного учня, навчальні заклади та уряди країн розробляють плани цифрової трансформації та впроваджують необхідні зміни.

Цифрова трансформація в освіті допомагає покращити досвід навчання як для учнів, так і для викладачів та інших людей, залучених до процесу. Такі зміни зосереджені на покращенні взаємодії та доступності через інтерактивне цифрове навчання. У результаті онлайн-освіта стає дешевшою, більш комплексною та інклюзивною. Цифрова трансформація для навчальних закладів – це величезний крок уперед для покращення навчального процесу та автоматизації багатьох операцій: від друку есе, творчих робіт та проєктів до оцінювання тестів і підрахунку середнього балу.

Деякі освітяни та новатори технологій вважають, що в найближчому майбутньому освіта стане повністю цифровою, підкріпленою штучним інтелектом і віртуальною реальністю.

Приклади цифровізації освіти:

- електронне тестування;
- онлайн-школи та університети;
- електронні книги та освітні розваги [4].

Оскільки цифрові системи переважають в освіті, ми відчуваємо різні рівні легкості в онлайн-навчанні, але адміністративна частина не залишається поза увагою. Ведення записів про учнів, підтримка їх відвідуваності та облікових записів є великим об'ємом роботи. Тому коледжі та школи впроваджують більш безпроблемні комп'ютеризовані методи та уникають старих ручних методів ведення записів [2].

Цифрові інновації в освітньому секторі еволюціонують і постійно розвиваються. Існує чітка схема впровадження тих чи інших систем серед багатьох навчальних закладів. Давайте розглянемо найпопулярніші тренди [7]. Незважаючи на те, що вплив цифрової трансформації на освіту здебільшого позитивний, а діапазон переваг досить широкий, на шляху цифровізації освіти може виникнути ряд проблем та недоліків. До них належать. Відсутність сучасних систем та технологій для трансформації системи навчання в багатьох

навчальних закладах. Наприклад, у деяких школах і університетах досі немає комп'ютерів чи доступу до Wi-Fi, а в деяких є застарілі портали електронного навчання. Отже, важливо спочатку оновити технології та систему навчання, щоб внести будь-які зміни.

Відсутність стратегії цифровізації. Школам та університетам зазвичай не вистачає єдиної цілісної стратегії цифровізації. Системні поломки або збої можуть відбуватися через хакерські атаки або технічні проблеми (наприклад, з серверами). Це може призвести до значних витоків і втрат даних, що є неприйнятним для навчальних закладів.

Брак технічної експертизи та знання основ кібербезпеки є ключовими факторами, які можуть вплинути на систему електронного навчання. Особливо високими ризиками вчителі вважають відволікання, зниження здатності до концентрації та можливу поверховість змісту навчання.

Багато вчителів попереджають, що учні нехтують практичними та моторними навичками. Наприклад, писання ручкою та папером або арифметика, оскільки смартфон часто функціонує як калькулятор.

Існує високий потенціал ризику в соціальній поведінці.

Кібербулінг, вміст, який прославляє насильство, порнографія, стрес від пересичення стимулів і самотність – це деякі з наслідків, до яких може призвести глобальна цифровізація.

Цифровізація, без сумніву, змінила нашу систему освіти, але ми не можемо сказати, що вона зменшила цінність нашого старого навчання в класі. Найкраща частина цифровізації освіти в XXI столітті полягає в тому, що вона поєднує обидва аспекти: навчання в аудиторії та онлайн-методи навчання. Цифровізація в освіті також є ефективним методом економії ресурсів. Онлайн платформи обмежили несерйозне використання паперу, прямо обмеживши вирубування дерев. Таким чином, оцифрування індустрії освіти в XXI столітті виявляється благом для нашого суспільства.

Бібліографія:

1. Апалькова В. В. Концепція розвитку цифрової економіки в Євросоюзі та перспективи України. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Менеджмент інновацій*. 2015. № 23. С. 9–18.

2. Дульська І. В. Цифрові технології як каталізатор економічного зростання. *Економіка і прогнозування*. 2015. № 2. С. 119–133.

3. Гаврілова Л. Г., Топольник Я. В. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. *Інформаційні технології і засоби і навчання*. 2017. Т. 61. № 5. С. 1–14.

4. Стариченко Б. Е. Цифровізація освіти: реалії і проблеми. *Педагогическое образование*. 2020. № 4. С. 16–26.

5. *Цифрові технології в освітньому процесі закладів освіти*: зб. матеріалів VII Всеукр. інтерактив. наук.-практ. конф. / упоряд. Н. А. Басараба; за ред. А. Л. Черній, І. В. Ветрова. Рівне: РОІППО, 2019. 126 с.

6. *Цифрова трансформація освіти і науки.*
URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/cifrova-transformaciya-osviti-ta-nauki> (дата звернення: 30.01.2023).

7. *Цифрова адженда України.* 2020.
URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (дата звернення: 30.01.2023).

References:

1. Apalkova V. V. Kontsepsiia rozvytku tsyfrovoy ekonomiky v Yevrosoiuzi ta perspektyvy Ukrainy. Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Serii: Menedzhment innovatsii. 2015. № 23. S. 9–18.

2. Dulska I. V. Tsyfrovoyi tekhnolohii yak katalizator ekonomichnoho zrostannia. Ekonomika i prohnozuvannia. 2015. № 2. S. 119–133.

3. Havrilova L. H., Topolnyk Ya. V. Tsyfrova kultura, tsyfrova hramotnist, tsyfrova kompetentnist yak suchasni osviti fenomeny. Informatsiini tekhnolohii i zasoby i navchannia. 2017. T. 61. № 5. S. 1–14.

4. Starychenko B. E. Tsyfrovizatsiia osvity: realii i problemy. Pedahohycheskoe obrazovanye. 2020. № 4. S. 16–26.

5. Tsyfrovoyi tekhnolohii v osvitnomu protsesi zakladiv osvity: zb. materialiv VII Vseukr. interaktyv. nauk.o-prakt. konf. / uporiad. N. A. Basaraba; za red. A. L. Chernii, I. V. Vietrova. Rivne: ROIPPO, 2019. 126 s.

6. *Tsyfrova transformatsiia osvity i nauky.*
URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/cifrova-transformaciya-osviti-ta-nauki> (data zvernennia: 30.01.2023).

7. *Tsyfrova adzhenda Ukrainy.* 2020.
URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (data zvernennia: 30.01.2023).

Правовий аспект адаптивного менеджменту в освіті в умовах сьогодення ГІРСЬКА Алла

Legal aspect of adaptive management in education in today's conditions Alla GIRSKA

Необхідність у внесенні змін до законодавства та в запровадженні нових освітніх правил, визначення алгоритмів дій виникає за наявності певних ситуацій, конкретних обставин, що дають підстави для розробки, законодавчої бази, що регулюватиме такі правовідносини. Усі процеси в освіті повинні бути законодавчо визначені, і це не бюрократія, а порядок. Освіта – це робота з дітьми та забезпечення якості освіти, належної безпеки, що є першочерговим завданням. Освіта – це й забезпечення умов праці педагогів. Гарантія прав – це ефективний механізм на національному рівні.

Сучасні виклики в Україні потребують швидких рішень, якісних змін і їх відповідного практичного застосування в закладах освіти, регулювання процесів, адаптивного менеджменту управлінського складу освітнього закладу. Адаптація до таких змін впливає на характер самого навчання, однак не змінює змісту або поняттєвої сутності навчального процесу.

Слід зауважити, що темою для обговорення минулорічного форуму був адаптивний менеджмент в умовах епідемії та дистанційного навчання, пристосування учасників освітнього процесу. З рахуванням цих напрацювань та адаптації на даний час актуальним є навчання в умовах війни та в період відбудови. При цьому відбуваються значні міграційні процеси. Саме міжнародне співробітництво держав у галузі прав людини відбувається у формі прийняття певних стандартів стосовно змісту правового статусу індивіда та прийняття державами зобов'язань дотримуватись цих стандартів у своєму внутрішньому законодавстві і у повсякденній діяльності. Актуальність міжнародного права виходить на особливий рівень.

Психологи Е. Шафір (Eldar Shafir), С. Мулленатан (Sendhil Mullainathan) співробітники Гарвардського університету у книзі [«Scarcity»](#) («Дефіцит»), визначають поняття «тунельне мислення». Коли людям доводиться вирішувати безліч проблем, вони розуміють, що впоратися з усіма завданнями неможливо. У них з'являється тунельне мислення. Вони не думають про довгострокові плани, не розставляють стратегічні пріоритети, не здатні мислити системно. Ми ж повинні перемогти, побудувати довгострокові плани на краще майбутнє в мирі.

Процес адаптації, а також пристосування, призначення – це зміни в діяльності, які дозволяють виживати в тих умовах, у яких він існує та бути конкурентним, виходити на якісно новий рівень.

Отже, конкретизуючи напрямки адаптивного менеджменту освіти в правовому аспекті національного законодавства, слід зауважити наступне.

1. Продовження роботи закладів освіти в умовах війни. Заклади освіти відновлюються, відкриваються та працюють, щоб уникнути зниження рівня грамотності населення. МОН України надає роз'яснення, презентує онлайн довідник, публікує список дистанційних шкіл та онлайн-платформ. Отже, освітній процес шляхом якісного освітнього менеджменту було адаптовано під обставини в державі, існують різні форми навчання, яке продовжується.

2. Необхідним етапом у освітніх змінах із прийняттям Закону України «Про освіту» 2017 року стала наявність так званої інфраструктури освіти, зокрема ст. 74 Закону визначає Єдину державну електронну базу з питань освіти, так зване ЄДЕБО. Електронна база містить ряд реєстрів суб'єктів освітньої діяльності, здобувачів освіти, документів про освіту, сертифікатів, педагогічних працівників. Доступ здійснюється через офіційні веб-сайти. Така комунікативність спростила доступ до освіти учасникам освітнього процесу та отримання відповідної документації у випадку її втрати чи інше.

3. Наступне питання, що виникло стосувалося влаштування внутрішньопереміщених здобувачів освіти. Таке питання врегульовано нормами ЗУ «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», а саме взята

на облік ВПО має право на продовження здобуття певного освітнього рівня на території інших регіонів України за рахунок коштів державного бюджету або інших джерел фінансування.

4. Важливими є психологічні особливості. Перша проблема, з якою стикається дитина – адаптація. На шляху до звикання з новими умовами з'явилась необхідність запобігання булінгу (відповідальність за булінг передбачена ст. 173-4 КУпАП). ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькування)» визначено вчинення булінгу в закладі освіти, в Інтернеті.

5. Слід зауважити що відбулось багато змін із прийняттям освітнього Закону 2017 року. Впроваджувались реформи, що залишені не завершеними. Однак на даний час впровадження змін не завершено та час не зупинити, підросло покоління НУШ, яке перестане асоціюватися з початковою освітою, адже реформа «підросла» до рівня базової освіти і доки учні вчитимуться повному в базовій школі, заздалегідь мала розпочатися робота із впровадження старшої профільної школи. Ухвалено ЗУ «Щодо вдосконалення науково-методичного забезпечення освіти та якості навчальної літератури».

6. Наступне і важливе питання оплати праці працівників освіти. У ст. 57-1 ЗУ «Про освіту» визначено державні гарантії у сфері освітньої діяльності під час війни, надзвичайної ситуації чи стану. Саме організація освітнього процесу в безпечній формі; збереження місця роботи, середнього заробітку, здійснення виплат, збереження місця проживання. Також визначено права згідно ст. 45 Конституції України, КЗпП України, ЗУ «Про відпустки», «Про правовий режим воєнного стану», «Про основи національного спротиву».

7. Окрім цього, активно діє Державна служба якості освіти, за участі уповноваженого з прав людини. Важливим є питання безпеки. Вжиті заходи, методички дій, ознайомлення зі сховищами, перевірка їх на придатність, перевірка систем сповіщення, тренувальні тривоги, роз'яснення Правил техніки безпеки, згоди батьків, реагування без зволікань педагогів, навченість колективів діяти. Було надано роз'яснення освітнього омбудсмена С. Горбачова щодо укриття, згідно з Кодексом цивільного захисту України.

Увесь цей і далеко невичерпний процес необхідних правових норм в освіті, при звичаєнні до умов сьогодення, зумовлює необхідність якісного адаптивного менеджменту, що забезпечить вивчення та впровадження, реалізацію нововведень з метою дотримання вимог, здійснення ефективного навчального процесу та отримання конкурентоспроможного освітнього продукту, компетентних кадрів у майбутньому, будучи далекоглядним та будуючи плани на майбутнє, виходячи за межі «тунельного мислення».

**Адаптивна модель формування
акмеологічної компетентності суб'єктів освітнього процесу
ГЛАДКОВА Валентина**

**Adaptive model of formation of acmeological competence
of subjects of the educational process
Valentyna HLADKOVA**

walrntina-hladkova@ukr.net

Менеджер в системі освіти як суб'єкт управлінської діяльності протягом свого свідомого життя повинен прагнути самореалізуватися через самовиховання, саморозвиток, самовдосконалення, самокорекцію, самоорганізацію і самореорганізацію. Він невпинно прагне до свого акме в особистісному і професійному розвитку. Будучи синергетичним суб'єктом сам творить себе як нову неповторну особистість.

Специфіка управлінської діяльності менеджера освіти полягає в тому, що вона за своєю сутністю є мета-діяльністю, тому що спрямована на організацію діяльності інших людей.

При вивченні менеджера освіти як суб'єкта управлінської діяльності увагу акцентовано на його особистості з позиції закономірностей і механізмів усебічного розвитку людини на етапі її зрілості при досягненні акме. Проаналізовано сукупні характеристики людини крізь призму становлення та наступного самовдосконалення менеджера, досягнення ним найвищої майстерності в управлінській діяльності. При цьому найактуальнішими є проблеми: професіоналізм менеджера освіти та його зрілість; шляхи попередження професійної деформації менеджерів освіти; шляхи досягнення професіоналізму тощо. Значний інтерес становлять закономірності розвитку менеджера освіти в системі професійної управлінської діяльності.

Доведено, що менеджер в системі освіти протягом свого свідомого життя повинен прагнути самореалізуватися через самовиховання, саморозвиток, самовдосконалення, самокорекцію, самоорганізацію і самореорганізацію. Він невпинно прагне до максимальної самореалізації в особистісному і професійному розвитку. Будучи синергетичним суб'єктом сам творить себе як нову неповторну особистість.

Професіоналізм менеджера освіти полягає у високому рівні розвитку професійної компетентності, акмеологічних інваріант, які дають змогу продуктивно управляти освітнім закладом в умовах сучасного інформаційного суспільства, що характеризується динамічністю, високим рівнем інтеграції, синергійністю, непередбачуваним характером змін, збільшенням ризику та екстремальності у професійній (управлінській) діяльності та ін. Професіоналізм особистості менеджера освіти містить: націленість на особистісно-професійний

розвиток, планування професійної кар'єри; наявність високих професійних стандартів; нормативно-моральну систему регуляції міжособистісних відносин. Визначено, що результат професійного саморозвитку, самовдосконалення менеджера освіти може бути як прагматичним, так і психологічним.

Основними шляхами у структурі професіоналізму діяльності менеджера освіти є: формування продуктивної Я-концепції менеджера-професіонала; виявлення акмеологічного потенціалу менеджера, розвиток резервів його функціональних можливостей при виконанні управлінської діяльності; розвиток творчого потенціалу менеджера освіти; розвиток мотивації професійних досягнень в управлінській діяльності; формування професійної готовності менеджера до високоефективної управлінської діяльності, в тому числі в екстремальних умовах; розвиток акмеологічної компетентності менеджера освіти.

На підставі акмеологічного аналізу управлінської діяльності менеджера освіти розроблено адаптивну модель формування акмеологічної компетентності суб'єктів освітнього процесу (менеджера закладу вищої освіти, зокрема). Структуру цієї моделі складають базисний, науково-управлінський і технологічний компоненти.

В рамках створеної моделі можна виокремити такі субмоделі: професійного розвитку та самовдосконалення менеджера освіти, служби акмесинергетичного забезпечення професійного розвитку, професійна модель менеджера освіти.

Адаптивна модель формування акмеологічної компетентності суб'єктів освітнього процесу містить такі блоки: цільовий (ціль, завдання), методологічні засади, суб'єкти, об'єктивні та суб'єктивні чинники (умови та фактори), бар'єри, рівні, форми і методи самовдосконалення, результати (психологічні та прагматичні) професійного самовдосконалення.

Механізмами акмесинергетичного професійного самовдосконалення менеджера освіти є: афективно-емоційний, вольовий, мотиваційно-ціннісний, суб'єктно-ситуаційний, інтенціонально-динамічний та акмесинергетичні. Процесу акмесинергетичного професійного самовдосконалення можуть сприяти чи перешкоджати певні чинники (акмеологічні умови, об'єктивні та суб'єктивні фактори).

Детально опрацьований перелік компетенцій склав підставу для розробки акмеологічної траєкторії самовдосконалення та самореалізації в напрямі професіоналізації та кар'єрного зростання менеджера освітньої установи, а також акмесинергетичного супроводу на цьому шляху.

Формування професіоналізму потребує сформованості у менеджера освіти аутопсихологічної компетентності, яка полягає в уміннях здійснювати: самодіагностику, самокорекцію, саморозвиток і самопрограмування, самомотивування, ефективну роботу з інформацією.

Аутопсихологічна компетентність входить до складу акмеологічної компетентності, що являє собою інтегральну здатність людини вибудовувати свій поступальний розвиток у різних сферах діяльності за умов постійного

ускладнення задач і зростання рівнів досягнень.

Ефективним методом розробки авторської системи особистісно-професійного самовдосконалення є синергетичний професійний акмеф'ючеринг, який складає підставу для розробки авторського проекту (програми) професійного самовдосконалення фахівця як професіонала (в розрізі наших наукових інтересів – менеджерів освітніх закладів).

Розроблена на засадах фундаментальної та синергетичної акмеології адаптивна модель формування акмеологічної компетентності суб'єкта освітнього процесу складає підставу для розробки акмесинергетичної технології професійного самовдосконалення та здійснення процесу самореалізації на шляху досягнення «Акме».

Бібліографія:

1. Гладкова В. М. *Професійне самовдосконалення менеджерів вищих навчальних закладів: акмеологічні основи*: монографія. Київ: Освіта Україна, 2013. 350 с.
2. *Фундаментальна акмеологія – наука XXI століття*: монографія / за заг. ред. В. М. Гладкової, С. Д. Пожарського. Київ: Інтерсервіс, 2019. 206 с.

References:

1. Hladkova V. M. *Profesiine samovdoskonalennia menedzheriv vyshchychk navchalnykh zakladiv: akmeolohichni osnovy*: monohrafiia. Kyiv: Osvita Ukraina, 2013. 350 s.
2. *Fundamentalna akmeolohiia – nauka KhKhI stolittia*: monohrafiia / za zah. red. V. M. Hladkovoï, S. D. Pozharskoho. Kyiv: Interservis, 2019. 206 s.

Інформаційно-аналітичний супровід цифрової трансформації освіти в контексті адаптивного підходу ГОДЕЦЬКА Тетяна

Informational and Analytical Support of the Digital Transformation of Education in the Context of an Adaptive Approach Tatiana GODETSKA

godtaniv@gmail.com

У контексті виконання наукового дослідження «Інформаційно-аналітичний супровід цифрової трансформації освіти і педагогіки: вітчизняний і зарубіжний досвід» реєстраційний № 0123U100476, яке розпочалось з 1 січня 2023 р. нами й заплановано, відповідно до технічного завдання, здійснити добір, аналіз і систематизацію вітчизняного та зарубіжного досвіду цифрової

трансформації освітньої сфери, з'ясувати специфіку й особливості науково-методичного забезпечення, а також визначити пріоритетні напрями і перспективи цифрової трансформації освіти і педагогіки в умовах війни та відновлення України після російської агресії.

У проекті Концепції цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року [2] представлено комплексне стратегічне бачення цифрової трансформації освіти і науки, яке відповідає засадам реалізації органами виконавчої влади принципів державної політики цифрового розвитку, що затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 січня 2019 р. № 56.

У Концепції розвитку цифрових компетентностей до 2025 року [3] зазначено, що формування цифрових навичок і цифрових компетентностей в суспільстві належить до основних завдань, які сприятимуть розвитку цифрової економіки та суспільства, електронної демократії і людського капіталу.

Проект Концепції [2] спрямований на подолання проблем, таких як:

- застарілий зміст освіти з навчальних предметів інформативної галузі;
- освітні програми не спрямовані на формування необхідних цифрових компетентностей у майбутніх педагогічних працівників;
- низький рівень цифрових компетентностей учасників освітнього процесу;
- відсутність: сучасної техніки і технологій та достатнього покриття мережі Інтернет в закладах та установах системи освіти і науки; якісного цифрового освітнього контенту для здобуття освіти; актуальної, достовірної інформації про здобувачів освіти, педагогічних та науково-педагогічних працівників, а також науковців для прийняття управлінських рішень; ефективних електронних систем подання звітності у закладах освіти і науки,
- забюрократизованість процесів внутрішнього документообігу закладів та установ освіти і науки;
- непрозорість розподілення фінансування наукових досліджень для українських вчених;
- незручність отримання послуг та сервісів у системі освіти;
- недоступність наукових ресурсів та інфраструктур.

Усвідомлюючи визначальне значення цифрової трансформації вітчизняної освіти для забезпечення її нової якості, відповідності вимогам сьогодення, досягнення високої позиції у світовому освітньому рейтингу, вчені Національної академії педагогічних наук України і надалі спрямовуватимуть зусилля на розв'язання актуальних проблем науково-методичного супроводу процесів цифровізації освітньої галузі [3].

У Концепції [2] наголошено, що для ефективного формування та реалізації державної політики у сфері освіти і науки, прийняття управлінських рішень будь-якого рівня необхідна аналітична, статистична інформація. За нашим переконанням такий аналіз стосується також всіх інших сфер життя. З огляду на це, інформаційно-аналітичний супровід цифрової трансформації освіти в контексті адаптивного підходу [1] дуже важливий та вчасний. Заплановані нами оглядові та інформаційно-аналітичні матеріали зможуть оптимізувати працю

науковців і педагогів, сприяючи зменшенню часових та інтелектуальних витрат з пошуку й опрацювання науково-освітньої інформації щодо актуальних питань цифрової трансформації освіти і педагогіки, та забезпечити умови для безперешкодного доступу споживачів до систематизованого освітянського контенту.

Тож завдячуючи застосуванню адаптивного підходу створюються можливості отримання зазначених вище результатів.

Бібліографія:

1. Годецька Т. І. Адаптивна ефективність інформаційно-аналітичного супроводу наукової діяльності НАПН України в умовах цифровізації. *Адаптивні процеси в освіті*: зб. матеріалів (тез доп.) І Міжнар. наук. форуму; за наук. ред. Г. В. Єльнікової, М. Л. Ростокі, м. Харків, 7–8 лют. 2022 р. Київ-Харків, 2022, ГО «ШАУСПС», Вип. 1(4). С. 143–145.

URL: <https://lib.iitta.gov.ua/730339/1/Zb%20Forum%20I-AAE-01.06.2022.pdf> (дата звернення: 05.02.23).

2. Концепція цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року: проєкт.

URL: <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fmon.gov.ua%2Fstorage%2Fapp%2Fmedia%2Fnews%2F2021%2F05%2F25%2Ftsifrovizatsiigromadskeobgovorennya.docx&wdOrigin=BROWSELINK> (дата звернення: 05.02.23).

3. Кремень В. Г., Биков В. Ю., Ляшенко О. І., Литвинова С. Г., Луговий В. І., Мальований Ю. І., Пінчук О. П., & Топузов О. М. Науково-методичне забезпечення цифровізації освіти України: стан, проблеми, перспективи: наукова доповідь загальним зборам НАПН України, 18-19 листоп. 2022 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, Т. 4. Вип. 2. С. 1–49.
<https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4223>

References:

1. Hodetska T. I. Adaptivna efektyvnist informatsiino-analitychnoho suprovodu naukovoi diialnosti NAPN Ukrainy v umovakh tsyfrovizatsii. *Adaptivni protsesy v osviti*: zb. materialiv (tez dop.) I Mizhnar. nauk. forumu; za nauk. red. H. V. Yelnykovoї, M. L. Rostoky, m. Kharkiv, 7–8 liut. 2022 r. Kyiv-Kharkiv, 2022, HO «ShAUSPS», Vyp. 1(4). S. 143–145. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/730339/1/Zb%20Forum%20I-AAE-01.06.2022.pdf> (data zvernennia: 05.02.23).

2. Kontseptsiia tsyfrovoi transformatsii osvity i nauky na period do 2026 roku: proiekt.

URL: <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fmon.gov.ua%2Fstorage%2Fapp%2Fmedia%2Fnews%2F2021%2F05%2F25%2Ftsifrovizatsiigromadskeobgovorennya.docx&wdOrigin=BROWSELINK> (data zvernennia: 05.02.23).

3. Kremen V. H., Bykov V. Yu., Liashenko O. I., Lytvynova S. H., Luhovyi V. I., Malovanyi Yu. I., Pinchuk O. P., & Topuzov O. M. Naukovo-metodychne zabezpechennia

tsyfrovizatsii osvity Ukrainy: stan, problemy, perspektyvy: naukova dopovid zahalnym zboram NAPN Ukrainy, 18-19 lystop. 2022 r. Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy, T. 4. Vyp. 2. S. 1–49.
<https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4223>

**Практичні аспекти врахування адаптивного підходу у формуванні
інклюзивного середовища закладу освіти
ГОРІШНА Оксана**

***Practical aspects of taking into account the adaptive approach in the formation of
an inclusive environment of an educational institution
Oksana HORISHNA***

Розвиток інклюзивного освітнього середовища є одним із напрямків впровадження НУШ і передбачає активне залучення дітей з ООП до навчального процесу у закладах освіти. Інклюзивне освітнє середовище спрямоване на забезпечення сприятливих умов для навчання і всебічного розвитку учнів з різним рівнем здоров'я та освітніми потребами у межах школи [2]. Мета цього середовища – орієнтуватися на розвиток особистості та відповідати запитам соціального оточення людини.

Освітнє середовище тільки тоді буде інклюзивним, коли матиме ряд ознак: спланований і організований фізичний простір, у якому діти можуть безпечно пересуватися під час занять; сприятливий соціальний та емоційний клімат; умови для спільної роботи дітей в досягненні позитивного результату [1]. Вимоги, які задекларовані в законодавстві до інклюзивного середовища, ми адаптуємо до певних можливостей та ресурсів нашого закладу, а для цього ми провели дослідження серед педагогічного колективу. Запровадження інклюзивної форми навчання, на думку 73% респондентів серед педагогів, призвело до змін в змісті та структурі освітнього процесу; хоча 20% – не могли визначитися з відповіддю і 7% – були не згодні.

На думку 52% респондентів, сутністю інклюзивного навчання є організація життя без бар'єрів або усунення наявних. Однак, 30% педагогів розглядають його як спеціальний сервіс для адаптації та модифікації освітнього процесу для дітей з ООП у системі освітніх послуг, гарантованих державою, що базуються на принципах не дискримінації, а врахування багатоманітності людини. Тобто сьогодні педагоги орієнтуються у специфіці інклюзії. Інклюзивна освіта передбачає навчання дітей з ООП в межах ЗЗСО за місцем проживання. Серед принципів ефективного формування інклюзивного середовища педагоги називають: права на освіту та психолого-педагогічний супровід дітей з ООП та безбар'єрності; (74%); єдиноначальства та лідерства (13%); економічність та інтегрованість (7%); регламентація та тайм-менеджмент (6%). Відповіді на ці питання показали, що 26% педагогів, на жаль, не розуміють принципів інклюзивної освіти.

Під час навчання в інклюзивних класах педагоги змінюють акценти у своїй діяльності та виставляють нові пріоритети, що подані в таблиці.

Таблиця

Пріоритети під час навчання в інклюзивних класах

Пріоритети в роботі педагога	Кількісні показники
Рівень складності завдань повинен бути однаковим для всіх учнів	18%
Систему навчання підлаштовано під потреби цілого класу	13%
Постійний процес вдосконалення освітніх програм, методик для визначення та забезпечення прав усіх дітей	69%

Будь-який вид навчальної діяльності в закладах освіти має свої особливості та потреби. В процесі тісної співпраці з дітьми з ООП педагоги ТЗОШ№14 дійшли висновку, що рівень складності завдань повинен бути однаковим для всіх учнів (18%); система навчання повинна підлаштовуватися під потреби цілого класу (13%); постійний процес вдосконалення освітніх програм, методик для визначення та забезпечення прав усіх дітей (69%). Як видно з таблиці, впровадження інклюзії ще потребує додаткових роз'яснень, оскільки воно суттєво змінює структуру і сутність педагогічної діяльності вчителя, тому що 31% педагогів неточно відповіли на питання анкети. Навчання дітей в інклюзивних класах є складним процесом, який змушує педагогічний колектив вийти з зони комфорту та зіткнутися з певними труднощами: недостатньо часу для повного викладення матеріалу (19%); відсутність умінь забезпечувати спілкування дітей з ООП з цілим класом (31%); недостатня співпраця з асистентом вчителя (26%); брак навичок використання ліберально-демократичного управління класом (24%).

Якість педагогічної праці визначається показниками задоволеності усіх учасників освітнього процесу, результатами досягнень у навчанні, формуванням позитивного мікроклімату в класі для забезпечення емоційної стабільності учнів та тісної комунікації. Однак, впровадження будь-яких системних змін може змінити канву навчальної діяльності педагога і внести корективи в якість надання освітніх послуг (рис.).

Рис. Вплив інклюзивного навчання на діяльність педагога

Найбільші труднощі з впровадженням інклюзії пов'язані з браком часу на підготовку (36%). Не меншу проблему становить пошук курсів для розвитку інклюзивної компетентності (39%). Те що 18% респондентів переконані, що нічого не змінилося напевно не мають відношення до роботи в інклюзивних класах. Однак, великою проблемою є те, що 7% педагогів вважають працю в інклюзивних класах важкою і думають про зміну праці.

Як бачимо, формування якісного освітнього середовища можливе на основі взаємодії різних факторів: фінансування освіти; удосконалення нормативно-правового та кадрового забезпечення інклюзивної освіти.

Бібліографія:

1. Калініченко І. Особливості формування інклюзивного освітнього середовища для забезпечення всебічного розвитку дитини. URL: <http://ap.uu.edu.ua/upload/publicationpdf> (дата звернення: 30.01.2023).

2. Козуля В. Інклюзивне освітнє середовище: сутність та особливості. *Молодь і ринок*. 2020. № 5. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/216352> (дата звернення: 30.01.2023).

References:

1. Kalinichenko I. Osoblyvosti formuvannia inkliuzyvnoho osvitnoho sere dovishcha dlia zabezpechennia vsebichnoho rozvytku dytyny. URL: <http://ap.uu.edu.ua/upload/publicationpdf> (data zvernennia: 30.01.2023).

2. Kozulia V. Inkliuzyvne osvitnie sere dovishche: sutnist ta osoblyvosti. *Molod i rynok*. 2020. № 5. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/216352> (data zvernennia: 30.01.2023).

Перехід до адаптивної моделі навчання під впливом складного та мінливого зовнішнього середовища Гоу КВАНДЕНГ

Transition to an adaptive learning model under the influence of a complex and changing external environment Gou QUANDENG

Глобальна пандемія нової епідемії коронарної пневмонії та спалах конфлікту між Росією та Україною спричинили безпрецедентний вплив на офлайн-освітню діяльність у відповідних країнах. Онлайн-навчання в історії зазнало найбільшого масштабу [1]. Разом з тим важливою проблемою, яку потрібно вирішити, стала проблема покращення навчальної діяльності студентів за допомогою переходу до адаптивної моделі навчання.

Суть адаптивного навчання полягає в персоналізації, в тому, щоб дати студентам можливість знайти навчальні ресурси в системі онлайн-навчання відповідно до власних потреб, тобто реалізувати персоналізоване налаштування. На практиці на деяких поширених платформах є багато навчальних ресурсів, але більшість студентів не знають, які з них їм потрібні; стиль навчання, навчальний інтерес і пізнання, пропонують навчальні ресурси різної складності, які відповідають рівню пізнання студентів.

Для того, щоб перейти до адаптивної моделі навчання та покращити ефект навчання під впливом складного та мінливого зовнішнього середовища надаються наступні пропозиції із врахуванням досвіду Китаю.

1. Мотивування студентів до навчання

Навчання – це складний процес, який не просто передає знання викладачами в односторонньому порядку, але вимагає взаємодії та емоційного спілкування між викладачами та студентами. Неможливо просто перенести навчальні ресурси на мережеву платформу, щоб дати можливість студентам здійснювати самостійне навчання, оскільки навчальні здібності кожного студента різні, і вони педагогічної допомоги викладача. «У сфері базової освіти пряма трансляція — це найефективніший спосіб покращити навчальний внесок студентів». Відносно кажучи, здобувачі вищої освіти є більш зрілими, більш здатними до самостійного навчання та більш прийнятними. Чи підходять вони для чистого онлайн-навчання? Студенти коледжу все ще стикаються з проблемою недостатнього навчального внеску. Для вирішення цієї проблеми необхідно виходити з двох сторін. По-перше, це має бути орієнтація на виконання завдання. По-друге, слід враховувати глибину інвестицій.

Наприклад, викладачі можуть попросити студентів писати конспекти від руки, щоб практично збільшити інвестиції в навчання. У навчальному процесі може бути розроблена система індексів оцінки знань, яка сформує панель аналізу навчання, де студенти зможуть бачити інформацію про себе та своїх одногрупників, що є ефективним механізмом стимулювання. Щоб забезпечити внесок студентів у навчання, необхідно висунути «обов'язкові» вимоги, щоб студенти знали, що їхні оцінки безпосередньо пов'язані з нагородами, оцінками та гарантіями дослідження. Такого роду внутрішня мотивація є дуже сильною, і вона також може бути доповнено зовнішніми винагородами, але в кінцевому підсумку важливою є внутрішня навчальна мотивація студентів.

2. Посилення інтеграції та створення цифрових ресурсів

Базування на інтелектуальному середовищі, шляхом побудови та застосування багат шарових навчальних ресурсів і аналізу навчальних даних студентів, сприяє персоналізованому викладанню, якості навчання студентів; допомагає досліджувати шляхи, стратегії та методи навчання студентів відповідно до їхніх здібностей; підтримує керівництво студентоцентрованим навчанням. Завдяки поєднанню навчання студентів відповідно до їхніх здібностей та індивідуального керівництва зміцнюються три інтеграції: інтеграція предметного навчання та практичного навчання, інтеграція онлайн та офлайн навчання та інтеграція викладання та навчання [2]. Причиною, чому

більшість закладів освіти зараз не мають звичайних цифрових додатків, є відсутність відповідних ресурсів. Для просування персоналізованого навчання, необхідно створити кілька цифрових ресурсів. 1) сформувати систематичний ресурс, який можна копіювати та яким можна ділитися; 2) розробити одиничний курс, який може використовуватися як носій для впровадження «орієнтації на навчання». 3) застосовувати невеликі інструменти для реалізації реконструкції, реінжинірингу та інновацій кращих викладачів.

3. Сприяння адаптивному навчанню на основі використання даних

Ключ до побудови адаптивної моделі навчання полягає в сприянні збору, аналізу та застосуванню даних. Необхідно поєднувати накопичення практики, постійну оптимізацію алгоритмів та моделей навчання. По-перше, це крок за кроком створення моделей цифрових додатків для кожного сценарію. Шлях їх застосування полягає в тому, щоб спочатку використовувати цільові вправи як точку прориву, а потім розширити до застосування дослідницького навчання, персоналізованого репетиторства та іншого вмісту. Спочатку застосувати в деяких посиланнях, а потім просуватися за підрозділами, розділеними на перед заняттями, на занятті та після заняття. Пізніші сценарії застосування поступово сприяють використанню навчальних пакетів. По-друге, посилити збір та аналіз даних, що сприяє оцінці процесу.

На основі збору даних процесів посилюється збір та аналіз даних про якість процесів і даних про поведінку; в той же час три команди дослідників-предметників, викладачів-предметників та технічних інженерів співпрацюють для розробки збору даних і захованих точок відповідно до потреби викладання та навчання, а також підвищення цілеспрямованості збору даних. По-третє, це майстерність викладача у поєднанні з розширенням можливостей за рахунок інформаційних технологій для реалізації адаптивного навчання на основі ручного втручання.

4. Впровадження інноваційного режиму навчання на тлі «інтелект +»

Інноваційне навчання на тлі «інтелект +» означає, що викладачі повинні використовувати інформаційні технології для відображення предметних знань і використовувати технології для відновлення реального досвіду студентів. Це абсолютно нова модель навчання. У такому режимі викладання більше не є лекцією знань у традиційній аудиторії, а стає набуттям життєвого досвіду, узагальненням досвіду під час зіткнення з реальністю. Студенти більше не турбуються про запам'ятовування знань, їм потрібно лише продовжувати намагатися добре засвоїти нові знання.

5. Побудова системи освітніх послуг, орієнтованої на різноманітність форм навчання у майбутньому

Освіта майбутнього буде новою формою освіти, в якій новітні технології, такі як штучний інтелект і великі дані, будуть повністю застосовані для навчання. Це полягатиме в реалізації інтеграції формальної освіти, сімейної освіти та соціальної освіти за допомогою технологій. Це характеризується гуманізмом, відкритістю, інтелігентністю та новаторством. Майбутня система освітніх послуг буде орієнтованою на людей, яка зможе не тільки реалізувати

персоналізоване навчання, а й сприяти професійному розвитку викладачів і використовувати технології для просування освіти, для досягнення цифровості, інтелекту, персоналізації та інклюзивності.

Адаптивне навчання – це майбутнє освіти. У недалекому майбутньому студенти в усьому світі зможуть отримати вигоду від насиченого та ефективного плану навчання, який керується інтересами та спеціальностями. У майбутньому адаптивне навчання принесе непомітні переваги закладам освіти, які застосовують цю модель, і адаптивізація освіти також стане неминучою тенденцією в майбутньому.

Бібліографія:

1. Ван Яньру. Дослідження системи адаптивного навчання в Інтернет-середовищі. *Технології бездротового Інтернету*, 2016. № 1. С. 23-24.
2. Лі Міньї. Дослідження шляхів побудови цифрових навчальних матеріалів на основі адаптивного навчання. 2021. С. 46–48.
3. Сон Юань. Персоналізоване адаптивне навчання за допомогою великих даних. *Освіта дорослих у Китаї*. 2021. № 18. С. 3–6.

References:

1. Van Yanru. Doslidzhennia systemy adaptivnoho navchannia v Internet-seredovyshchi. *Tekhnolohii bezdrotovoho Internetu*, 2016. № 1. S. 23-24.
2. Li Mini. Doslidzhennia shliakhiv pobudovy tsyfrovyykh navchalnykh materialiv na osnovi adaptivnoho navchannia. 2021. S. 46–48.
3. Son Yuan. Personalizovane adaptivne navchannia za dopomohoiu velykykh danykh. *Osvita doroslykh u Kytai*. 2021. № 18. S. 3–6.

Використання ресурсів інформаційного освітнього середовища закладу професійної освіти для розвитку кар'єри та професійного зростання здобувачів освіти
ГУМЕННИЙ Олександр

Using the Resources of the Informational Educational Environment of the Professional Education Institution for the Career Development and Professional Growth of the Students
Oleksandr HUMENNYI

gumennyi7@gmail.com

У сучасному інформаційному суспільстві середовище системи освіти є інформаційно-освітнім за інформацією, що лежить в основі цих феноменів. У зв'язку з цим існує необхідність розгляду та проектування інформаційно-

освітнього середовища в навчальних закладах, визначення множини об'єктів і суб'єктів, суттєвих взаємозв'язків між ними, а також необхідних і достатніх умов для забезпечення якості та результативності освітнього процесу, ефективного управління навчально-пізнавальною діяльністю його учасників. Оскільки середовище визначально впливає на формування і розвиток особистості. В той же час, під впливом людини воно змінюється. У процес цих перетворень змінюється і сама людина.

Для конкретики варто розглянути віртуальне інформаційне середовище [1] в структурі інформаційного освітнього середовища закладу професійної освіти як простір для формування єдиного підходу до організації консультування з професійної кар'єри. Актуальність формування і застосування віртуального інформаційного середовища, де є усі необхідні для якісного консультування з професійної кар'єри засоби та ресурси, визначається, зокрема, такими чинниками:

1) забезпеченням широкого доступу суб'єктів консультування до джерел інформації;

2) необхідністю впровадження у процес сучасних комп'ютерних технологій, здатних сприяти забезпеченню комплексної різнобічної оцінки суб'єкта, продуктивного самостійного використання зворотного зв'язку;

3) потребою використання комп'ютерних мультимедійних засобів навчання та освіти, що дають можливості для їхньої індивідуалізації та диференціації, сприяють формуванню професійної компетентності.

Основними перевагами створення такого середовища є:

1) можливості постійного доступу суб'єктів до інформації, що знаходиться в мережі Інтернет;

2) самостійна пошукова діяльність, спрямована на оволодіння необхідною організаційною та навчальною інформацією;

3) збір і накопичення передового, зокрема іноземного, досвіду, а також доступ до інформації, що необхідна для підвищення якості й ефективності освіти;

4) зручна, економічна та ефективна взаємодія, співробітництво як на організаційному, так і на міжособистісному рівнях.

Особливостями здійснення консультування здобувачів освіти з професійної кар'єри у віртуальному інформаційному середовищі є:

1) достатній рівень комп'ютерної писемності всіх, хто бере участь у процесі;

2) уміння представити зміст відповідно обраній формі (зокрема, інтернет-тренінгу, тестуванню тощо);

3) наявність відповідної матеріально-технічної бази (необхідне комп'ютерне обладнання, програмне забезпечення, доступ до мережі Інтернет на достатній швидкості);

4) моделювання змістовного віртуального інформаційного середовища, представленого навчальними, довідковими тощо ресурсами мережі Інтернет із використанням мультимедійних засобів.

Для успішної стратегії побудови кар'єри необхідно, в першу чергу, розробити оперативний план як послідовність проектів, тобто дій з певним результатом, обмежених у часі та ресурсі.

Важлива роль у кар'єрному рості майбутніх кваліфікованих фахівців відводиться розвитку їхньої цифрової культури (ЦК) в процесі створення і розвитку дорожньої кар'єрної карти, а саме:

1. Планування взаємозв'язку розвитку ЦК і тандему: методи-технології досягнення поставленої кар'єрної мети, передбачаючи самонавчання впродовж усього життя.

2. Планування активів розвитку ЦК для узгодження професійних знань, вмінь, навичок та здібностей у професійної діяльності для досягнення кар'єри. У розвитку активів ЦК для кар'єрного росту в структурі дорожньої карти доцільно використовувати модель, побудовану на циклі Демінга [2].

3. Генерування ідей для досягнення позитивних змін у розвитку ЦК: ідеї для її змін генеруються потребами досягнення кар'єри з використанням відомих концепцій кар'єрного росту;

4. Тестування змін в системі (згідно циклу Демінга): ефект від змін оцінюється щодо мети і завдань розвитку ЦК. Якщо зазначені зміни мають позитивну динаміку, то досвід фіксують, впроваджують. Створення дорожньої карти розвитку ІК для кар'єри.

Бібліографія:

1. Пахомова О. В., Бондаренко О. В. Поняття «віртуальне інформаційно-освітнє середовище» у сучасній вітчизняній та зарубіжній літературі. *Інноваційна педагогіка: зб. наук. праць*. Одеса, 2019. Вип. 16. Т. 2. С. 167–171.

2. Лебединець В. О., Коваленко С. М., Тахтаулова Н. О. Імплементация циклу Демінга-Шухарта (PDCA) при регламентации процессов системы управления качеством фармацевтического предприятия. *Управління, економіка та забезпечення якості в фармації*. 2012. № 1(21). С. 11–16.

References:

1. Pakhomova O. V., Bondarenko O. V. Poniattia «virtualne informatsiino-osvitnie seredovyshche» u suchasni vitchyzniani ta zarubizhnii literaturi. *Innovatsiina pedahohika: zb. nauk. prats*. Odesa, 2019. Vyp. 16. T. 2. S. 167–171.

2. Lebedynets V. O., Kovalenko S. M., Takhtaulova N. O. Implementatsiia tsyklademingha-Shukhart (PDCA) pry rehlamentatsii protsesiv systemy upravlinnia yakostiiv farmatsevtichnoho pidpriemstva. *Upravlinnia, ekonomika ta zabezpechennia yakosti v farmatsii*. 2012. № 1(21). С. 11–16.

Цифрові освітні технології в умовах війни з РФ
ГУРАЛЮК Андрій

***Digital Educational Technologies in the
Conditions of the War with the Russian Federation***
Andrii GURALIUK

ag.guraliuk@gmail.com

Повномасштабна війна Росії проти України значно ускладнила освітній процес у нашій державі. Це не призвело до появи нових освітніх цифрових технологій, особливо на фоні масових карантинів, спричинених пандемією COVID-19, проте суттєво змістило акценти у наданні освітніх послуг. Асоціація інноваційної та цифрової освіти назвала головні виклики та перемоги в українській освіті у 2022 році.

До них увійшла загроза зупинення навчання у закладах освіти України через війну. Міністерство освіти і науки України разом з іншими відомствами, освітянами, партнерськими організаціями та волонтерами «не тільки гідно завершили минулий навчальний рік, але і організували навчання у новому навчальному році офлайн, звичайно, де дозволяла безпекова ситуація» [1].

За інформацією Міністерства освіти і науки України, станом на 18 серпня 2022 року від бомбардувань та обстрілів пошкоджень зазнали 2300 закладів освіти, з них 286 зруйновані повністю [2]. Велика кількість дітей була змушена евакуюватись із місць постійного проживання, і навчальний процес у минулому році в багатьох випадках проводився дистанційно.

НАПН України надає постійну науково-методичну підтримку педагогічним працівникам у подоланні виявлених труднощів і проблем здійснення онлайн-навчання. Вчені НАПН України досліджують, створюють і впроваджують широкий спектр електронних ресурсів, освітніх програм і навчально-методичних матеріалів для забезпечення цифрової трансформації вітчизняної освіти.

Значних результатів у дослідженні цифровізації освітніх систем, особливо актуальної в умовах викликів повномасштабного воєнного вторгнення РФ в Україну досягнуто Інститутом цифровізації освіти НАПН України. Запропоновано і впроваджено новітні методи створення навчального середовища і здійснення освітнього процесу із використанням хмаро орієнтованих методів і дистанційних форм навчання, розвитку відповідних цифрових компетентностей учнів, педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників.

Важливою складовою цифровізації освіти є створення освітнього контенту. Так, фахівцями академічної Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського сформовано унікальний галузевий

інформаційний ресурс з фондом близько 600 тис. документів, зокрема доступний через вебпортал цифровий контент рідкісних видань, забезпечено координацію та науково-методичний супровід діяльності мережі понад 15 тис. освітянських бібліотек МОН України і НАПН України [3].

Таким чином, застосування цифрових технологій має важливе значення в навчанні здобувачів освіти. Дистанційна форма навчання є стимулом для розвитку нових освітніх стандартів, вона сприяє формуванню у студентів самодисципліни і самоконтролю. Необхідно відзначити, що сучасні студенти досить гарно орієнтуються в інтернет-просторі, що сприяє швидкій адаптації до нової форми навчання.

Не зважаючи на системні виклики, що постали перед нашою освітою, наукова та освітянська спільнота знаходять шляхи подолання кризи, одним із яких є цифрова трансформація освітнього процесу і кардинальне збільшення частки дистанційного навчання.

Бібліографія:

1. Міністерство освіти і науки України. *Партнер МОН асоціація інноваційної та цифрової освіти назвала головні події у сфері освіти в 2022 році.* URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/partner-mon-asociaciya-innovacijnoyi-ta-cifrovoyi-osviti-nazvala-golovni-podiyi-u-sferi-osviti-v-2022-roci> (дата звернення: 30.01.2023).
2. Державна служба якості освіти України. URL: <https://sqe.gov.ua/bezpechne-osvitnie-seredovishhe-novi-vim/> (дата звернення: 30.01.2023).
3. Кремень В. Г., Луговий В. І., Топузов О. М. Реалізація Національною академією педагогічних наук України пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2023, Т. 5. Вип. 1. С. 1–12. URL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/321> (дата звернення: 30.01.2023).

References:

1. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Partner MON asotsiatsiia innovatsiinoi ta tsyfrovoyi osvity nazvala holovni podii u sferi osvity v 2022 rotsi. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/partner-mon-asociaciya-innovacijnoyi-ta-cifrovoyi-osviti-nazvala-golovni-podiyi-u-sferi-osviti-v-2022-roci> (data zvernennia: 30.01.2023).
2. Derzhavna sluzhba yakosti osvity Ukrainy. URL: <https://sqe.gov.ua/bezpechne-osvitnie-seredovishhe-novi-vim/> (data zvernennia: 30.01.2023).
3. Kremen V. H., Luhovyi V. I., Topuzov O. M. Realizatsiia Natsionalnoiu akademiieiu pedahohichnykh nauk Ukrainy priorytetnykh napriamiv rozvytku nauky i

tekhniky ta innovatsiinoi diialnosti. Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy, 2023, T. 5. Vyp. 1. S. 1–12.
URL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/321> (data zvernennia: 30.01.2023).

**Тенденції управління розвитком організаційної культури
на прикладі університетів провінції сичуань, КНР
Дзін ЛАНЬ**

***Management trends of the development of organizational culture
on the example of universities szechuan province, China
Ding LAN***

Дослідження присвячено актуальній темі: «Розвиток організаційної культури закладів вищої освіти (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки)».

У ньому розглядаються тенденції як орієнтир, напрям розвитку та прогресу, на підставі встановлення причинно-наслідкових зв'язків між елементами внутрішнього і зовнішнього середовища освітньої системи.

Визначені нами тенденції обумовлені трансформаціями цільових, процесуальних аспектів фахової освіти і прогресу наук та технологій. Виходячи з цього, встановлено залежність тенденцій від чинників і принципів, які, у свою чергу, є своєрідним запуском механізму формування і динаміки управління розвитком організаційної культури університетів.

На рисунку показано багатовекторний характер такої залежності.

Рис. Залежність ключових дефініцій дослідження

У контексті предмета нашого дослідження розглянуто тенденції з опорою на методологічні висновки українських учених Г. Єльнікової, Г. Кравченко. Акцентовано увагу на тенденціях розвитку управління освітою в ринкових

умовах, професійного розвитку викладачів в умовах використання адаптивного управління.

У дослідженні наголошено, що провінція Сичуань є однією з найвизначніших інноваційної діяльності університетів. Ця провінція орієнтована на ядерні дослідження, вивчення технологій. Вивченню і розробленню новітніх матеріалів, ядерної фізики і технологій присвячено діяльність і дослідницькі ініціативи Китайської академії інженерної фізики. Провінція Сичуань відкрита для співпраці з великими науковими центрами і дослідницькими корпораціями.

На прикладі цих великих структур і Сичуанського університету Ченду презентовано тенденції через призму цілей і місії закладів вищої освіти у провінції Сичуань, КНР, а саме:

- глобалізації і локалізації у цільових і змістових орієнтирах управління розвитком організаційної культури університетів;
- культурації унікальних стратегій управління розвитком організаційної культури університету і їх втілення в реальному культурному просторі;
- інтеграції змістових і процесуальних компонентів організаційної культури на внутрішньому і зовнішньому рівнях;
- інституалізації формування і розвитку організаційної культури університетів;
- апріорності класичної структури управлінської підпорядкованості, клановості і суворої управлінської ієрархії, корпоративної культури;
- гнучкості технологій моніторингу і оцінки результативності управління поетапним розвитком організаційної культури університетів.

Перспективою подальшого розроблення проблеми визначено аналіз зазначених тенденцій через призму проблеми конкурентоспроможності університетів на ринку освітніх послуг; ефективність упровадження інновацій в наукову діяльність; участь у соціально значимих проектах.

Адаптивне навчання у закладах загальної середньої освіти
ДОРОЖЕНКО Наталія

Adaptive learning in institutions of general secondary education
Nataliya DOROZHENKO

dorozhenkon@gmail.com

Активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес відкриває нові можливості підвищення результативності навчання, забезпечуючи водночас оптимальний темп навчання, відповідну глибину засвоєння змісту, адекватний рівень набуття компетентності. Системи навчання, націлені на врахування індивідуальних особливостей і здібностей

здобувачів освіти в організації освітнього процесу, називаються адаптивними. Саме під час воєнного стану педагоги закладів загальної середньої освіти працюють онлайн та вибудовують індивідуальні гнучкі траєкторії навчання.

Технології адаптивного навчання – це технології, які використовуються в освітньому процесі і можуть у режимі реального часу реагувати на дії учня та крок за кроком підтримувати процес навчання. Адаптивне навчання – це, по суті, цифрове тьюторство для кожного школяра, тому що підлаштувати курс під потреби окремого учня і забезпечити кожному безпосередню підтримку викладача, особливо у великих групах, – це дуже непросте завдання. І саме тут можуть стати у пригоді системи онлайн-навчання, допомагаючи втілити принципи адаптивного навчання і застосувати особистісний підхід.

У найпростішому розумінні адаптивність тлумачиться як інтерактивний діалог, унаслідок якого освітній процес персоніфікується відповідно до рівня засвоєних знань і умінь та здібностей учнів.

Принципи, які лежать в основі усіх визначень «адаптивного навчання»: врахування потреб та особливостей кожного учня; забезпечення тьюторської (асистентської) підтримки кожному учневі; організація інклюзивного та персоналізованого навчання. Щоб реалізувати ці підходи, вкрай важливо вдало підібрати інструменти та технології, адже кожна людина навчається по-різному і не всі технології, які реагують на запит користувача, можуть вважатися адаптивними.

Системи управління навчанням (CMS, LMS) дають закладам освіти змогу суттєво покращити якість навчання, впорядкувати освітній процес, забезпечити учням інклюзивність та доступність навчання онлайн. Крім того, збирання даних про роботу школярів у системі електронного навчання дає добру базу для статистики та аналітики. Концепція використання адаптивних технологій пропонує налаштувати роботу систем управління навчанням (LMS, CMS) таким чином, щоб врахувати сильні та слабкі сторони учня, і з огляду на них скоригувати його навчальну траєкторію. Найкращих навчальних результатів (learning outcomes) можна досягти, якщо поєднувати адаптивні технології навчання з платформами онлайн-навчання (LMS). Зокрема, на платформі Moodle можна подавати навчальний контент різними способами (тексти, відео, аудіо), і в цьому є велика перевага для школярів, адже кожен може обирати той тип сприйняття, який йому чи їй більше подобається. Більше того, є можливість забезпечувати взаємодію між учасниками навчання (викладачем і учнем) за допомогою тестів, форумів та інших активностей.

Виокремлюють три шляхи, якими навчальні інструменти можуть ставати адаптивними – адаптивний контент, адаптивне опитування і оцінювання та адаптивні навчальні сценарії.

Адаптивний контент: якщо учень при вивченні нового матеріалу (нової теми) з помилками відповідає на питання для самоконтролю, то відповідно з дизайновим адаптивним контентом можна скерувати такого учня повторити вивчене. Інструменти адаптивного контенту «підказують» учневі, що саме йому треба довчити, а також допомагають виокремити у глобальному процесі опанування навичок окремі

навчальні події: що саме, коли саме і після чого треба вчити, щоб добре опанувати матеріал. Опитування можна вважати адаптивним, коли кожне наступне завдання учня ґрунтується на результатах виконання попередніх завдань. Тобто якщо у виконанні є помилки, то для наступного кроку алгоритм пропонує легше завдання, а якщо все виконано успішно, то учень отримує питання складнішого рівня. Завдяки адаптивним технологіям навчання можна збирати інформацію (статистику) про поведінку учня в системі онлайн-навчання та обирати гнучкі шляхи навчання (індивідуальні траєкторії навчання) в залежності від цієї поведінки (результати тестів, відповіді на запитання, виконання чи невиконання навчальних діяльностей). Ці шляхи ґрунтуються на особливостях та потребах кожного окремого учня.

Отже, адаптивне навчання дає змогу зробити навчання з технологіями гнучким, продуктивним та персоналізованим, а це означає, що кожен, хто навчається, може повною мірою використати свій потенціал та свої особливості. Ефективність такого навчання значно підвищується за умов використання інформаційно-комунікативних технологій, що надає можливості для розширення індивідуалізації й диференціації освітнього процесу відповідно до когнітивних особливостей учнів.

Бібліографія:

1. Інструменти адаптивного навчання в CMS UCU. URL: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/ed-tech/adaptyvni-instrumenty-navchannya-v-cms-ucu/> (дата звернення: 30.01.2023).
2. Що таке адаптивні технології та як ними користуватися. URL: <http://blog.ed-era.com/adaptivni-technologii/> (дата звернення: 30.01.2023).
3. Let's Talk About Adaptive Learning. URL: <https://www.smartsparrow.com/what-is-adaptive-learning/> (дата звернення: 30.01.2023).
4. Adaptive learning in the classroom and beyond. URL: <https://edtechnology.co.uk/Blog/adaptive-learning-in-the-classroom-and-beyond/> (дата звернення: 30.01.2023).
5. Adaptive Learning – How, When and Why? URL: <https://www.gameffective.com/adaptive-learning-how-when-and-why/> (дата звернення: 30.01.2023).
6. Adaptive Learning and Partnerships Drive Academic Transformation. URL: <https://edtechmagazine.com/higher/article/2018/03/adaptive-learning-and-partnerships-drive-academic-transformation> (дата звернення: 30.01.2023).
7. Adaptive Learning for Higher Education. URL: <https://luminadatamatics.com/learning/adaptive-learning-for-higher-education/> (дата звернення: 30.01.2023).
8. Active Learning Examples In Higher Education. URL: <https://www.panopto.com/blog/8-active-learning-examples-in-higher-education/> (дата звернення: 30.01.2023).

References:

1. Instrumenty adaptivnoho navchannia v CMS UCU. URL: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/ed-tech/adaptivni-instrumenty-navchannya-v-cms-ucu/> (data zvernennia: 30.01.2023).
2. Shcho take adaptivni tekhnologii ta yak nymy korystuvatysia. URL: <http://blog.ed-era.com/adaptivni-technologii/> (data zvernennia: 30.01.2023).
3. Let's Talk About Adaptive Learning. URL: <https://www.smartsparrow.com/what-is-adaptive-learning/> (data zvernennia: 30.01.2023).
4. Adaptive learning in the classroom and beyond. URL: <https://edtechnology.co.uk/Blog/adaptive-learning-in-the-classroom-and-beyond/> (data zvernennia: 30.01.2023).
5. Adaptive Learning – How, When and Why? URL: <https://www.gameffective.com/adaptive-learning-how-when-and-why/> (data zvernennia: 30.01.2023).
6. Adaptive Learning and Partnerships Drive Academic Transformation. URL: <https://edtechmagazine.com/higher/article/2018/03/adaptive-learning-and-partnerships-drive-academic-transformation> (data zvernennia: 30.01.2023).
7. Adaptive Learning for Higher Education. URL: <https://luminadatamatics.com/learning/adaptive-learning-for-higher-education/> (data zvernennia: 30.01.2023).
8. Active Learning Examples In Higher Education. URL: <https://www.panopto.com/blog/8-active-learning-examples-in-higher-education/> (data zvernennia: 30.01.2023).

Інституційні механізми забезпечення розвитку консалтингової діяльності в закладі вищої освіти в умовах невизначеності ДРАГУНОВА Віра

Institutional mechanisms for ensuring the development of consulting activities in a higher education institution in conditions of uncertainty Vira DRAHUNOVA

dragunowa.v@ukr.net

Характерною ознакою сучасного суспільства в умовах невизначеності є зміни в усіх сферах життя, які сьогодні рухають економіку, науку, культуру, освіту, промисловість та зумовлюють розвиток консалтингу. Стрімке зростання консультаційних послуг зумовлює розвиток консультаційної діяльності і в системі освіти, яка перебуває на етапі кардинальних та широкомасштабних реформ, що надає можливість закладам освіти ефективно пристосовуватись до змінного зовнішнього середовища використовуючи консалтингові послуги в

галузі вищої освіти, ґрунтуючись на необхідності використання професіоналізму та більш глибокого досвіду працівників-професіоналів консалтингових організацій.

Незважаючи на значну кількість праць, присвячених дослідженню консалтингової взаємодії [2, с.18-21], більшість з них зосереджена на ефективності саме з точки зору консалтингової діяльності, а питання оцінювання ефективності консалтингових послуг з точки зору освітньої галузі залишилися практично невирішеними, в тому числі і для закладів вищої освіти [7]. Дослідження консалтингових послуг доводить, що до числа освітніх структур, які надають такі послуги, належать заклади вищої освіти, які сприяють упровадженню інновацій, аналізу результатів дослідно-експериментальної роботи, проведенню психолого-педагогічного аудиту й незалежної експертизи, інформаційної та консультативної підтримки, реалізації програм підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівників, допомозі в розробці освітніх проєктів.

Заклади вищої освіти займають одну з найбільших ніш освітнього консалтингу, експертної діяльності та консультування в галузі фундаментальних дослідження й інноваційних розробок.

З розвитком системи вищої освіти виникла потреба в різних характерних саме для конкретного закладу послугах таких як: консультування з питань організації управлінської та освітньої діяльності; супровід процесів ліцензування, атестації та державної акредитації; розробка освітніх програм, навчальних планів і програм, навчально-методичних матеріалів тощо.

Аналіз, проведений на основі експертного опитування фахівців закладів вищої освіти, дозволив визначити вагу сегментів керованої і керуючої системи з урахуванням специфіки системи освіти. На основі ґрунтовного дослідження запропоновано визначити інтегральний параметр рівня проблем закладу вищої освіти, який базується на декомпозиції проблем сегментів керуючої і керованої систем, враховує рівень виникнення (відчуття персоналом) проблеми (стратегічний, тактичний та операційний), функціональні області виявлення проблем і дозволяє оцінити складові проблематики управління для конкретного закладу. Для визначення ефективності консалтингових послуг в закладі вищої освіти запропоновано за методологічним базисом диференціації трьох показників за допомогою чотирьох параметрів, зокрема: проблем діяльності підприємства, мети консалтингу, результатів консалтингових послуг і витрат на реалізацію консалтингового проєкту.

Усе сказане вище дає змогу зробити висновок, що заклади вищої освіти, як і окремі педагогічні, науково-педагогічні працівники та керівники системи вищої освіти виступають потенційними споживачами консалтингових послуг у сфері професійного самовдосконалення й особистісного розвитку, ресурсного забезпечення освітнього процесу, наукових розробок і досліджень, з метою забезпечення якості розвитку та функціонування позиціонування освітньої структури на ринку освітніх послуг.

Бібліографія:

1. Грищенко Н. В. Формування і структуризація глобального ринку консалтингових послуг: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.02; Київський нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана. Київ, 2014. 28 с.
2. Грищенко Н. В. Класифікаційна ідентифікація консалтингових послуг. *Економічний дискурс*. 2018. № 1. С. 18–21.
3. Кленін О. В. *Теорія, методологія та практика стратегічного консалтингу в системі управління інноваційним розвитком промислових підприємств*: монографія. Маріуполь : ДВНЗ «ПДТУ», 2016. 309 с.
4. Перспективи розвитку освіти в Україні: соціологія однієї ілюзії. URL: https://smarpoll.agency/?gclid=CjwKCAiA3_BwE (дата звернення: 17.03.2020).
5. Управління якістю освіти: досвід та інновації: кол. монографія/ за заг. ред. Л. Л. Сушенцевої, Н. В. Житник. Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2014. 462 с. URL: http://lib.iitta.gov.ua/8051/1/Монограф_Управління%20якістю.pdf (дата звернення: 17.03.2020).
6. Хоменко В. В. Консалтингові послуги в освіті. Теорія і методика управління освітою. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/25/part_1/30.pdf (дата звернення: 17.03.2020).
7. Шаркова Г. Ю. Договір консалтингу: автореф. дис. канд. екон. наук: 12.00.03; Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва НАПН України. Київ, 2011. 24 с.

References:

1. Hryshchenko N. V. Formuvannia i strukturyzatsiia hlobalnoho rynku konsal'tynhovykh posluh: avtoref. dys. kand. ekon. nauk: 08.00.02; Kyivskyi nats. ekon. un-t im. Vadyma Hetmana. Kyiv, 2014. 28 s.
2. Hryshchenko N. V. Klasyfikatsiina identyfikatsiia konsal'tynhovykh posluh. *Ekonomichnyi dyskurs*. 2018. № 1. S. 18–21.
3. Klenin O. V. Teoriia, metodolohiia ta praktyka stratehichnoho konsal'tynhu v systemi upravlinnia innovatsiinym rozvytkom promyslovykh pidpriumstv: monohrafiia. Mariupol: DVNZ «PDTU», 2016. 309 s.
4. Perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini: sotsiolohiia odniiei iliuzii. URL: https://smarpoll.agency/?gclid=CjwKCAiA3_BwE (data zvernennia: 17.03.2020).
5. Upravlinnia yakistiu osvity: dosvid ta innovatsii: kol. monohrafiia/ za zah. red. L. L. Sushentsevoi, N. V. Zhytnyk. Dnipropetrovsk: IMA-pres, 2014. 462 s. URL: http://lib.iitta.gov.ua/8051/1/Монограф_Управління%20якістю.pdf (data zvernennia: 17.03.2020).
6. Khomenko V. V. Konsal'tynhovi posluhy v osviti. Teoriia i metodyka upravlinnia osvitoiu.

URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/25/part_1/30.pdf (data zvernennia: 17.03.2020).

7. Sharkova H. Yu. Dohovir konsal'tynhu: avtoref. dys. kand. ekon. nauk: 12.00.03; Naukovo-doslidnyi instytut pryvatnoho prava i pidpriemnytstva NAPN Ukrainy. Kyiv, 2011. 24 s.

Інтеграційні процеси в освіті як адаптивні ЄЛЬНИКОВА Галина

Integration processes in the world as adaptive Halyna YELNYKOVA

galyna.yelnikova@gmail.com

Інтеграційні процеси передбачають об'єднання будь-яких частин в одне ціле. При цьому відбувається взаємозближення цих частин та утворення між ними взаємозв'язків; згуртування, взаємопроникнення тощо.

Результатом інтеграції є поява якісно нової, інтегративної властивості, яка не зводиться до суми властивостей об'єднаних елементів. Вчені зазначають, що в освіті ця властивість зумовлена протиріччям між наявністю у навчальному плані значної кількості практично ізольованих навчальних дисциплін і необхідністю формування в свідомості здобувачів освіти цілісної системи знань.

Інтегративне навчання в педагогічній практиці здійснюється різними способами: застосування комплексного підходу до побудови робочих навчальних програм, підсилення міжпредметних зв'язків; важливе місце в інтеграційних процесах в освіті мають спеціально розроблені інтегративні навчальні курси.

Процес інтеграції знань має різні форми, а саме: злиття декількох дисциплін в єдиному курсі, побудова автономних модулів із самостійними програмами і методиками; укрупнення навчальних одиниць, що дає змогу комплексно осягнути навчальну інформацію, ін. Це потребує спеціального структурування навчального матеріалу.

Слід зазначити, що інтеграційні процеси, які відбуваються на основі структурування інформаційного матеріалу, мають адаптивний характер, обумовлений індивідуальним розвитком здобувачів освіти.

Матеріал структурується таким чином, що кожний здобувач може знайти цікаву для нього інформацію в укрупненому блоці інформаційних складових. Іншими словами, викладачі добирають і групують матеріал таким чином, щоб здобувач незалежно від його наявного рівня знань та індивідуальних здібностей зміг знайти для себе корисну і обов'язкову згідно з навчальним стандартом освітню інформацію.

Зазвичай кожний крок в опануванні новими інтеграційними знаннями і навичками потребує підтвердження у правильності їх розуміння і здатності використовувати у нетрадиційних ситуаціях. Для моніторингу процесу засвоєння і рівня здатності вирішувати за допомогою набутих інтеграційних знань життєві ситуації розробляються комплексні перевірочні адаптивні різнорівневі завдання. Такі завдання дозволяють здійснювати самоперевірку рівня володіння інтегративним навчальним матеріалом і визначити шляхи індивідуальної траєкторії власного подальшого розвитку.

Адаптивність інтегративних процесів при перевірці знань полягає у можливості кожного здобувача освіти знайти свій шлях в освоєнні програмної інформації. Так, якщо учень/студент зупинився на репродуктивному рівні засвоєння навчального матеріалу, то йому треба планувати просування по всіх інших рівнях: елементарних умінь застосовувати набуті знання для рішення традиційних життєвих або професійних питань. Якщо опанований рівень елементарних умінь, можна переходити до конструктивного рівня, що потребує перекомпонування та інтеграції набутих умінь для рішення традиційних завдань життєдіяльності здобувача освіти.

Використання опанованих умінь і навичок для рішення нетрадиційних питань потребує проектного й інтегративного підходів. Таким чином, маючи комплекс таких завдань по кожній темі, учасники освітнього процесу отримують здатність використовувати набуті знання і навички для вирішення різноманітних життєвих питань на адаптивних засадах.

Отже, виходячи з викладеного вище, можна зазначити, що інтегративні процеси в освіті мають адаптивний характер.

Бібліографія:

1. *Адаптивні процеси в освіті*. Зб. матеріалів (тез доп.) 1-го Міжнар. наук. форуму; за заг. ред. Г. В. Єльнікової, М. Л. Ростоки; ред. кол.: О. Л. Ануфрієва, Л. О. Бачієва, З. В. Рябова. Київ-Харків, 2022, Вип. 1(4), 296 с.

2. Любарська О. М. Інтеграційні процеси в освіті. URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/zbirnuku/13/5.pdf> (дата звернення: 30.01.2023).

3. Непша О. Погляди на інтеграційні процеси в сучасній освіті. URL: https://www.researchgate.net/publication/347933921_Pogledi_na_integracijni_procеси_v_sucasnij_osviti (дата звернення: 30.01.2023).

References:

1. *Adaptyvni protsesy v osviti*. Zb. materialiv (tez dop.) 1-ho Mizhnar. nauk. forumu; za zah. red. H. V. Yelnykovoї, M. L. Rostoky; red. kol.: O. L. Anufriieva, L. O. Bachiieva, Z. V. Riabova. Kyiv-Kharkiv, 2022. Vyp. 1(4), 296 s.

2. Любарська О. М. Інтеграційні процеси в освіті. URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/zbirnuku/13/5.pdf> (data zvernennia: 30.01.2023).

3. Nepsha O. Pohliady na intehratsiini protsesy v suchasni osviti.
URL: https://www.researchgate.net/publication/347933921_Poglyadi_na_integracijni_procesi_v_suchasnij_osviti (data zvernennia: 30.01.2023).

Адаптивна підготовка магістрів до експертної діяльності в галузі освіти ЄРЬОМЕНКО Ольга

Adaptive training of masters for expert activities in the field of education Olha YEROMENKO

[*mishola@ukr.net*](mailto:mishola@ukr.net)

Сучасні виклики, що спричинені широкомасштабним вторгненням Росії на Україну 24 лютого 2022 року, спровокували стрімкі зміни української вищої освіти. З одного боку, проявилися проблеми, що вже виникли під час карантину через COVID-19, зокрема забезпечення якості освіти при переході на дистанційну форму навчання, відтік студентів за кордон, скорочення бюджетних місць у закладах вищої освіти, зменшення робочих місць для випускників вишів тощо. З іншого боку, саме зараз українська освіта зробила масштабний крок до оптимізації освітнього середовища.

Уважаємо, що процес оптимізації реалізується в адаптивній освіті, де під адаптацією розуміють процес автоматичного пристосування системи до зміни зовнішніх умов, здатність розвиватися в постійно змінюваному середовищі [3, с. 51]. Узагальнена суть адаптивної освіти полягає в оперативному пристосуванні освітнього процесу викладачем до кожного студента (до його індивідуальних можливостей, побажань та настроїв), а саме – внесення змін до програми його розвитку, індивідуального підбору форм, методів, засобів роботи тощо.

На нашу думку, на підготовку магістрів впливає змістова адаптація, що передбачає відбір функціонально орієнтованого навчального матеріалу, варіативність навчальних планів і програм, розвиток нових моделей інтегративного навчання. Зміст освіти не зводиться тільки до основ наук або опанування деякими компетентностями, а дозволяє учасникам освітнього процесу діяти самостійно, бути готовими до свободи вибору, до індивідуального інтелектуального зусилля. Також не менш важливим у підготовці магістрів є технологічна адаптація, що включає проектування технологій, прийомів і методів різнорівневого і диференційованого навчання з альтернативним вибором форм проведення занять, засобів особистісно-орієнтованого управління навчально-пізнавальної діяльності (система самодіагностики, самоконтролю, самокорекції) [4].

Відтак, у системі освіти запустилися процеси адаптації, кінцевим етапом яких має бути самоорганізація та «освіта протягом життя», адже адаптивною може бути тільки внутрішньо організована система. Мається на увазі активне

пристосування особистості – осмислені дії та вчинки, пошук додаткових ресурсів, адаптивних механізмів власного розвитку в постійно змінюваному середовищі, оптимізація власної освітньої діяльності шляхом самостійного аналізу та оцінки своїх здібностей та знання.

При дистанційному навчанні студент більшу частину часу витрачає на самостійну роботу з навчальною інформацією. Виникає необхідність опанування техніками самоаналізу, самооцінки власних досягнень та самостійного прийняття рішень, щодо подальших дій у навчанні, що, на нашу думку, є важливим для подальшого професійного здійснення експертної діяльності.

Експертну діяльність розглядатимемо як практику оцінки (встановлення якості знань) або процесів створення продукту за певними критеріями, тобто гранично загальним позначенням діяльності оцінювання будь-якого об'єкта відповідно до певної міри [1]. Оскільки провідними функціями експертної діяльності визначено аналітичну, оцінювальну, рефлексивну, моніторингову, консультативну можемо констатувати, що вже у процесі навчання магістрант вчиться здійснювати експертну діяльність: проводити самоекспертизу власних досягнень у навчанні для того, щоб ідентифікувати себе і свій навчальний досвід, відстежувати рівень надбаних компетентностей та планувати наступні корекційні дії щодо власного вдосконалення.

Для проходження етапу навчальної ідентифікації – експертизи «проблемного поля» професійної підготовки магістрів уважаємо за доцільне використання таких інструментів як: проблемно-орієнтований аналіз; методика 6 кроків; щоденник фіксації фактів (щоденник самоспостережень); поетапна деталізація дій магістранта. Перелічені інструменти можна вести в особистому кабінеті магістранта на сторінці дистанційної освіти.

Зокрема, проблемно-орієнтований аналіз можна здійснювати за таким алгоритмом: 1) формулювання в педагогічних категоріях загального образу бажаного результату; 2) проведення оцінки результатів у тих самих категоріях; 3) порівняння бажаного та дійсного результату, виявлення розбіжностей і формулювання на основі цього проблеми; 4) виявлення недоліків, що призвели до появи проблеми; 5) виявлення недоліків умов, що призвели до виникнення недоліків аналізованого процесу й результату; 6) формування ранжируваних за значимістю переліку проблем з поясненням причин існування кожної з них.

Методика «6 кроків розв'язання проблем» (автор В. Гурієвська) складається з 6 етапів покрокового самоаналізу та запитань для аналізу: I етап – визначення проблеми. II етап – усвідомлення почуттів. III етап – прояснення подвійної природи проблеми. IV етап – розширення усвідомлення: тілесна реакція на ситуацію; вихід за межі стереотипного сценарію. V етап – пошук розв'язання проблеми: гармонізація балансу емоційного, тілесного й інтелектуального центрів; перехід від проблемного поля до площини дій, усвідомлення відповідальності. VI етап – оцінка ефективності [2].

Відслідковувати власні дії можна завдяки веденню щоденника фіксації фактів (щоденник самоспостережень) за наступною схемою: 1) опис ситуації: Що відбулося?; 2) встановлення мотивів: Про що я думав коли це сталося?;

3) відстеження емоції: Які емоції в мене виникли у той момент? 4) відтворення дій: Що я зробив?

Техніка поетапної деталізації дій магістранта здійснюється у декілька кроків: визначення освітньої мети, її змісту, підбір адаптивних технологій, спрямованих на досягнення означеної мети, фокусування у часі (рік→квартал→місяць→тиждень→день), оцінювання.

Таким чином, в результаті копіткої роботи за представленими техніками в процесі самоаналізу магістрант виходить на діяльнісний етап – процес самоорганізації, що передбачає визначення мотивів, самопланування, окреслення очікуваних результатів, здійснення самооцінки ефективності. Така зміна пов'язана не тільки із удосконаленням та розвитком особистості магістранта, а й забезпечує самовпорядкування процесу підготовки магістрів до експертної діяльності зокрема.

Бібліографія:

1. Бурлака Т. Яким має бути освітній експерт: компетентності, етичні норми. *Школа управління*. 2020. № 1(84). С. 62–74.

2. Гурієвська В. Самоаналіз як складова управлінської компетентності державних службовців. *Ефективність державного управління*. 2014. Вип. 40. С. 441-448.

3. Єльнікова Г. В., Бачієва Л. О., Бакатанова В. Б., Єрмоєнко О. А. та ін. *Теоретичні і методичні засади розроблення та використання адаптивних технологій у процесі підготовки магістрів з управління закладом освіти*: кол. монографія, за заг. і наук. ред. Г. В. Єльнікової. Харків: Мачулін, 2020. 305 с.

4. Єрмоєнко О. А. *Адаптивна система професійної підготовки магістрів з управління навчальним закладом: теорія і практика*: монографія; за заг. та наук. ред. Г. В. Єльнікової. Харків : ФОП Панов А. М., 2020. 420 с.

References:

1. Burlaka T. Yakym maie buty osvittii ekspert: kompetentnosti, etychni normy. *Shkola upravlinnia*. 2020. № 1(84). S. 62–74.

2. Huriievskya V. Samoanaliz yak skladova upravlinskoi kompetentnosti derzhavnykh sluzhbovtziv. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*. 2014. Vyp. 40. S. 441-448.

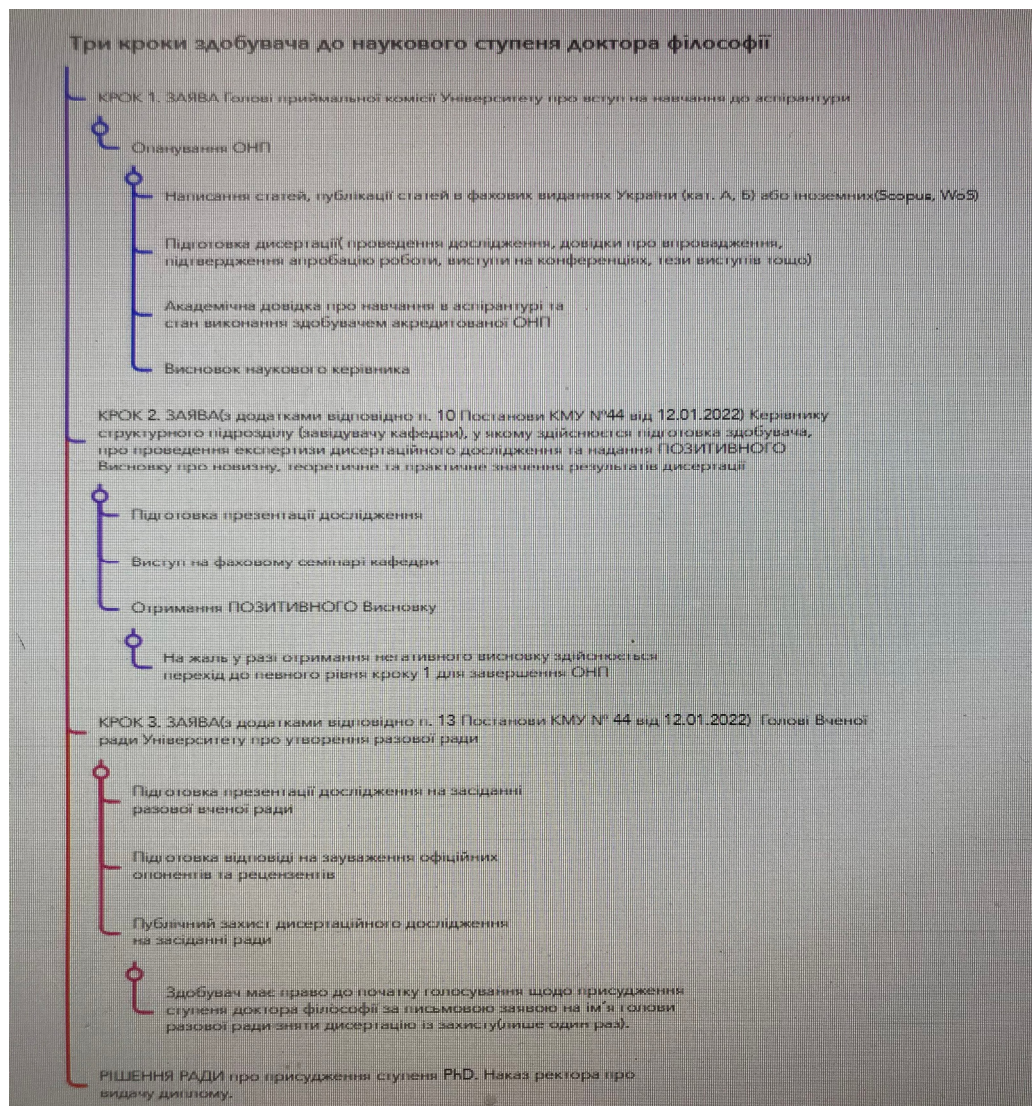
3. Yelnykova H. V., Bachiieva L. O., Bakatanova V. B., Yeromenko O. A. ta in. *Teoretychni i metodychni zasady rozroblennia ta vykorystannia adaptyvnykh tekhnolohii u protsesi pidhotovky mahistriv z upravlinnia zakladom osvity*: kol. monohrafiia, za zah. i nauk. red. H. V. Yelnykovoii. Kharkiv: Machulyin, 2020. 305 s.

4. Yeromenko O. A. *Adaptivna systema profesiinoi pidhotovky mahistriv z upravlinnia navchalnym zakladom: teoriia i praktyka*: monohrafiia; za zah. ta nauk. red. H. V. Yelnykovoii. Kharkiv: FOP Panov A. M., 2020. 420 s.

Три кроки до наукового ступеня: критичний аналіз та усвідомлення процесу захисту актуальних результатів досліджень здобувача ступеня доктора філософії ЗЕРНОВА Наталія

Three steps to a scientific degree: critical analysis and awareness of the process of defending current research results of a PhD candidate **Nataliia ZERNOVA**

Для входження України у єдиний європейський та світовий освітній і науковий простір шляхом упровадження в систему вищої освіти України основних ідей Болонського процесу ступінь доктора філософії запроваджено Законом України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року.

Набір до аспірантури здобувачів ступеня доктора філософії відповідно до Порядку (затверджено Постановою КМУ від 23.03.2016 р. № 261) розпочато з 1 вересня 2016 року.

Відповідно Наказу МОН України від 24 вересня 2019 року № 1232 «Про організацію роботи щодо проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» спеціалізовані вчені ради закладу вищої освіти (наукової установи) з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації особи, яка здобуває ступінь доктора філософії, з метою присудження їй зазначеного ступеня, були утворені МОН України та після завершення Експерименту введено в дію Постановою КМУ № 44 від 12.01.22 року «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», яким процес підготовки та атестації здобувача ступеня PhD та покладено на заклад освіти, в якому він завершив акредитовану освітньо-наукову програму.

Представимо такий процес проходження критичних етапів кроків прийняття рішення та вільного вибору на шляху розвитку та формування науковця, урахування нормативних вимог законодавства, гарантій якості освіти, інтелектуальних, особистісних ресурсів та матеріальних витрат за договором надання освітніх послуг та наслідків за несвоєчасне виконання ОНП.

**Інформаційний аналіз цифрового контенту з нормативно-правового
забезпечення процесу декомунізації в Україні
ЗИМОВЕЦЬ Максим**

***Informational Analysis of Digital Content on the Normative-Legal Support of the
Decommunication Process in Ukraine
Maxym ZIMOVETS***

maksimzimevcc@gmail.com

Розвиток інформаційних технологій у сучасному світі спричинив великі зміни в глобальних суспільно-політичних процесах. Ця тенденція стала актуальною в українських реаліях. Почавшись ще у 2000-х рр. «семимильна» інформатизація досягла свого піку після подій Революції Гідності з грудня 2013 – лютого 2014 рр. Дійсно й те, що великий контент нормативно-правової бази, прийнятої за весь період Незалежності, розміщено в базах даних Інтернету. Подібне робить її доступною не тільки для спеціалістів, але й і для широких верств населення [1].

Що ж до процесу декомунізації, то кількість цифрового тематичного контенту представлено також у достатній кількості. Слід зазначити, що головним документом, котрий закріплює проведення декомунізації та її термінології, є Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-

соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» від 09.04.2015 р. У ньому затверджено послідовність проведення декомунізаційної політики в усіх суспільно-політичних сферах життя [2]. Окрім засудження комуністичного та нацистських тоталітарних режимів, в ньому говориться й про порядок зміни місцевих топонімів найменувань, в якому наголошується на вирішенні цього питання зі сторони органів місцевого самоврядування [2]. У документі стверджується про те, якщо місцева адміністрація буде ігнорувати вимоги з проведення перейменувань об'єктів топоніміки пов'язаних з комуністичним минулим, то остаточне вирішення такого роду питань буде взято під контроль головою відповідної обласної державної адміністрації (або особи, яка відповідно до законодавства здійснює його повноваження) терміном на три місяці [2].

Щодо створення доступного інформаційного наповнення для істориків, краєзнавців та окремих громад особливо виділяється офіційний сайт Українського інституту національної пам'яті [3]. Матеріали щодо декомунізації виділені в окремий розділ «Декомунізація, реабілітація та подолання наслідків русифікації». Окрім нормативно-правових актів, на сайті розміщено різноманітні списки осіб, які підпадають під Закон України «Про декомунізацію», та рекомендації щодо подолання наслідків русифікації і тоталітарної спадщини. Окремо виділяють проекти перейменувань міських топонімів Вінниці, Полтави та списки щодо пам'ятників комуністичних діячів у Києві [3]. Починаючи з квітня 2022 р. на сайті присутній розгляд питання щодо демонтажу Монумента Слави на честь 100-річчя «перемоги російської армії Петра I» та меморіальної композиції, присвяченої захисникам фортеці в Полтаві [3].

Висвітлення результатів проведення декомунізації на рівні області може відбуватися як на сайті Інституту національної пам'яті, так і на інформаційних порталах обласних рад. Взевши для прикладу Сумську область, зауважимо, що інформація щодо проведення декомунізації та деколонізації (з 18 травня 2022 р.) подається на інформаційному ресурсі Сумської міської ради в хронологічному порядку і в повному обсязі [4]. Ще одним джерелом висвітлення процесу декомунізації в області являється електронний ресурс «Сумський історичний портал», котрий має додатки розпорядження щодо перейменування топонімів об'єктів не тільки в обласному центрі, але й міста Шостка та районів Сумської області станом на 19 травня 2016 р. [5]. Якщо брати до уваги окреме місто, то в Охтирці питання щодо перейменувань в рамках декомунізації знаходиться в межах компетенції підрозділу «Квартальні комітети» [6].

Отже, поширення цифрового контенту щодо декомунізаційних процесів в останні роки дає більше простору для важливості остаточного формування єдиної історичної політики з боку держави. Однак щодо цифровізації контенту потребує достатньо розвинену матеріально-технічну базу для її постійної підтримки та розвитку інформаційної безпеки, котра буде протистояти проти маніпулятивних установок характерних для гібридної війни.

Бібліографія:

1. Стефанчук Р. Інформаційні технології та право: quo vadis. *Право України*, 2018. Вип. 1. С. 30–50. URL: <https://rd.ua/storage/attachments/5482.pdf> (дата звернення: 30.01.2023).
2. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки. *Закон України від 9 квітня 2015 року № 317-VIII*. URL: <https://is.gd/Dd2kbY> (дата звернення: 30.01.2023).
3. Український інститут національної пам'яті. URL: <https://is.gd/4oWLCW> (дата звернення: 30.01.2023).
4. Перелік перейменувань топонімів м. Суми. *Інформаційний портал Сумської міської ради*. 2016. 25 лютого. URL: <https://is.gd/rDU8IA> (дата звернення: 30.01.2023).
5. Артюх В. Сумщина виконала вимоги закону про декомунізацію. *Сумський історичний портал*. 2016. 22 травня. URL: <http://surl.li/fdicj> (дата звернення: 30.01.2023).
6. Перелік назв площ, вулиць та провулків м. Охтирка, що перейменовано. *Охтирська міська рада*. URL: <http://surl.li/fdict> (дата звернення: 30.01.2023).

References:

1. Stefanchuk R. Informatsiini tekhnolohii ta pravo: quo vadis. *Pravo Ukrainy*, 2018. Vyp. 1. S. 30–50. URL: <https://rd.ua/storage/attachments/5482.pdf> (data zvernennia: 30.01.2023).
2. Pro zasudzhennia komunistychnoho ta natsional-sotsialistychnoho (natsystyskoho) totalitarnykh rezhymiv v Ukraini ta zaboronu propahandy yikhnoi symvoliky. *Zakon Ukrainy vid 9 kvitnia 2015 roku № 317-VIII*. URL: <https://is.gd/Dd2kbY> (data zvernennia: 30.01.2023).
3. Ukrainyskyi instytut natsionalnoi pamiati. URL: <https://is.gd/4oWLCW> (data zvernennia: 30.01.2023).
4. Pereulik pereimenuvan toponimiv m. Sumy. Informatsiinyi portal Sumskoi miskoi rady. 2016. 25 liutoho. URL: <https://is.gd/rDU8IA> (data zvernennia: 30.01.2023).
5. Artiukh V. Sumshchyna vykonala vymohy zakonu pro dekomunizatsiiu. *Sumskyi istorychnyi portal*. 2016. 22 travnia. URL: <http://surl.li/fdicj> (data zvernennia: 30.01.2023).
6. Pereulik nazv ploshch, vulyts ta provulkiv m. Okhtyrka, shcho pereimenovano. *Okhtyrska miska rada*. URL: <http://surl.li/fdict> (data zvernennia: 30.01.2023).

**Педагогічний закон у структурі принципів розвитку
педагогічної майстерності викладачів
КАБИШ Марина**

***Pedagogical law in the structure of the principles of development
of teachers' pedagogical skills
Marina KABYSH***

marinkabysh@gmail.com

Для пізнання об'єктивних педагогічних явищ важливою категорією є закони. Одні вчені розглядають педагогічний закон як нижчий у порівнянні із закономірністю рівень узагальнення залежності, а закономірність, сформульована на основі певного закону, є вищим рівнем узагальнення. Інші вчені навпаки, розглядають закономірність як недостатньо точно пізнаний закон [3, с. 62], використовуючи цей термін у випадках, коли йдеться про ймовірну впорядкованість явищ навчання і виховання. У нашому дослідженні поняття закону розглядаємо у значенні найвищого рівня узагальнення, а виявлення закономірної залежності є певною передумовою формулювання закону. Відтак, услід за С. Гончаренком [3, с. 39] педагогічний закон розуміємо як компонент логічної структури педагогічної науки, що відображає об'єктивні, необхідні, загальні та відносно стійкі зв'язки педагогічних явищ.

Учені стверджують, і з цим варто погодитися, що виявлення, обґрунтування і формулювання законів сьогодні є чи не найбільш актуальними завданнями педагогічної науки. Такий висновок випливає з практичної значущості закону, з його найважливішої функції для системи педагогічних знань – функції наукового передбачення розвитку навчання, виховання, освітнього процесу, формування особистості тощо. Не вдаючись до виписування детальних характеристик обґрунтованих у педагогічних працях законів [3; 4; 1], зупинимось на переліку найбільш загальних законів, що дістали визнання: закон соціальної обумовленості цілей, змісту, форм і методів навчання; закон взаємозв'язку навчання, виховання і розвитку особистості; закон взаємозв'язку творчої самореалізації учня і освітнього середовища; закон залежності ефективності виховання від особистості вихователя; закон обумовленості результатів навчання характером діяльності і спілкування учнів; закон природовідповідності виховання і навчання; закон цілісності і єдності педагогічного процесу; закон виховання особистості в діяльності; закон взаємозв'язку і єдності теорії і практики в навчанні; закон взаємозв'язку і взаємообумовленості індивідуальної, групової і колективної навчальної діяльності; закон збереження свого Я; закон впливу навчання на розвиток (навчання людини веде до розвитку її особистості); закон провідної ролі знань; закон активної діяльності.

Для нашого дослідження важливими є закони професійної педагогіки, до яких учені зазвичай відносять такі положення [3, с. 53]: знання типів виробництва, для яких здійснюється підготовка робітників; знання рівня механізації і автоматизації виробничих процесів; знання ступеня неперервності технологічних процесів; знання стану організації праці; знання сукупності обладнання і предметів праці; знання республіканського і регіонального компонентів у змісті професійно-технічної освіти; знання основ взаємозв'язку загальноосвітньої і професійної підготовки учнів.

Нарешті, необхідно вказати і на закони виховання – об'єктивні, внутрішні, суттєві та відносно стійкі зв'язки, які виявляються під час організації та здійснення виховного процесу. До цієї категорії законів педагогіки учені (А. Алексюк, А. Бойко, С. Гончаренко, П. Підласий, М. Фіцула, М. Ярмаченко та ін.) відносять такі теоретичні концепти: закон соціальної зумовленості цілей, змісту, принципів і методів виховання; закон зумовленості виховання характером діяльності та спілкування вихованців; закон цілісності та єдності процесу виховання; закон єдності і взаємозв'язку теорії та практики виховання.

Відтак, закономірності як окремі положення закону відображають цей закон при певних умовах, а основою закономірностей є принципи, які конкретизуються у правилах. Учені справедливо вказують, що знання цих педагогічних категорій дає змогу педагогу моделювати, проектувати та організовувати освітній процес на науковій основі. Врешті, якщо принцип відображає певну закономірність, то правила визначають дії, які слід здійснити у певній педагогічній ситуації. Є загальні, основні, «найважливіші» [2] правила, які, за висновками Г. Ващенка, були сформульовані ще Я. Коменським, К. Ушинським, А. Дістервегом, І. Гербартом та іншими мислителями минувшини. Крім цього, виділяють правила, які розкривають зміст, вимоги конкретних принципів. У відомій науковій праці Г. Ващенка «Загальні методи навчання» характеризуються такі основні правила навчання: в навчанні треба йти від відомого до невідомого; в навчанні слід йти від близького до далекого; в навчанні йти від часткового до загального, від простого до складного, від конкретного до абстрактного, від легкого до трудного; учи ґрунтовно; учи цікаво, але не розважай; учи енергійно. Ці загальні правила досить ґрунтовно схарактеризовано Г. Ващенком [2], їх особливості застосування детально висвітлено в сучасній педагогічній літературі, тому не будемо зупинятися на їх суті. Натомість зазначимо, що правила орієнтують педагога виконувати певні дії з дотриманням необхідних вимог, а тому формулюються, переважно, в категоричній формі. Додамо, що кожен принцип містить в собі різні правила навчання чи виховання, а тому ці категорії знаходяться в родовидових відношеннях. На завершення висвітлення цього аспекту зазначимо, що конкретні правила реалізації принципів розвитку педагогічної майстерності викладачів загальноосвітніх дисциплін розглянемо у подальших матеріалах підрозділу.

Бібліографія:

1. Бондар В. І. *Дидактика*. Київ : Либідь, 2005. 264 с.
2. Ващенко Г. Г. Загальні методи навчання: підруч. для педагогів. Київ : Укр. видавнича Спілка, 1997. 410 с.
3. Гончаренко С. У. *Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення*. Рівне : Волинські обереги, 2012. 192 с.
4. *Енциклопедія освіти* / голов. ред. В. Г. Кремень; АПН України. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

References:

1. Bondar V. I. *Dydaktyka*. Kyiv : Lybid, 2005. 264 s.
2. Vashchenko H. H. *Zahalni metody navchannia: pidruch. dlia pedahohiv*. Kyiv : Ukr. vydavnycha Spilka, 1997. 410 s.
3. Honcharenko S. U. *Pedahohichni zakony, zakonimirnosti, pryntsyphu. Suchasne tлумachennia*. Rivne : Volynski oberehy, 2012. 192 s.
4. *Entsyklopediia osvity / holov. red. V. H. Kremen; APN Ukrainy*. Kyiv : Yurinkom Inter, 2008. 1040 s.

Основні тенденції розвитку закладів вищої освіти в контексті досвіду США КОВРИГА Олена

Main trends in the development of higher education institutions in the context of the US experience Olena KOVRIHA

elenakovrsga@ukr.net

Аналіз світового досвіду вказує на основні тенденції розвитку вищих навчальних закладів: диверсифікованістю типів вищих навчальних закладів, автономія та децентралізацією управління на регіональних і муніципальному рівнях, фінансування вищої освіти [2].

Цікавим для України є досвід створення консорціумів у США. Всі типи американських навчальних закладів і університетів (дослідницькі університети, місцеві коледжі, релігійні навчальні заклади, спеціалізовані навчальні заклади, Liberal Arts тощо) мають свої асоціації. Крім того, останні структуруються за галузями знань (асоціації істориків, хіміків, компаративістів тощо), за національними, расовими та гендерними ознаками, а також з урахуванням особливих потреб громадян (іспаномовні, афро-американські, індіанські, жіночі, для сліпих, інвалідів, ветеранів тощо), за територіальним принципом (регіональні, міжрегіональні, транснаціональні), за формами власності (приватні, публічні), за розміром (маленькі, середні, великі), за типами функцій

освітян, що входять в об'єднання (президентські, менеджерські, юристів-освітян тощо) [3].

Останнє об'єднання – асоціація, яка об'єднує президентів американських університетів. Головна мета цього утворення – координація діяльності й практична допомога керівникам університетів всіх типів. Щорічні конгреси проводяться як науково-практичні зібрання, на яких обговорюються всі питання, пов'язані з освітою: починаючи від глобальних завдань і закінчуючи повсякденними проблемами, такими як вихід президентів на пенсію або навчальні семінари для дружин новопризначених президентів. Під час засідань та здійснення повсякденної діяльності окрема увага приділяється знанням, вмінням, навичкам, і головне цінностям, які Американська рада з освіти намагається формувати у своїх членів.

У 1960-х роках створення консорціумів було активізовано фінансовою підтримкою американського уряду. Зараз в США налічується більше 115 потужних академічних консорціумів. Деякі з них об'єднують тільки приватні або державні ВНЗ, але багато з консорціумів мають змішану структуру.

Слід виділити наступні ієрархічні рівні, до яких відносяться різні американські консорціуми:

- міжнародний рівень, наприклад, Національний консорціум з обміну студентами. США/Канада (National Students Exchange Consortium: USA/Canada);
- загальноамериканський рівень, наприклад, Рада незалежних коледжів (Council of Independent Colleges), 575 ВНЗ;
- рівень співпраці між декількома різними штатами, наприклад, Комісія по освіті середнього заходу (Midwestern Higher Education Commission): Illinois, Ohio, Indiana, Kansas, Michigan, Minnesota, Missouri, Nebraska, North Dakota, Wisconsin;
- рівень окремого штату, наприклад, Комісія по розвитку коледжів та університетів штату Нью-Йорк (Commission on Independent Colleges and Universities of the State of New York); 106 ВНЗ;
- регіональний рівень, наприклад, Корпорація п'яти коледжів (Five Colleges, Incorporated), 5 ВНЗ, або Рочестерський консорціум коледжів (Rochester Area Colleges Consortium), 18 ВНЗ [1, с. 28].

Отже, як висновок, зазначимо, що централізація на національному масштабі виражена в забезпеченні конкурентоспроможності країни на світовому ринку, контролю за витратою державних коштів, а також забезпечення високої якості навчання й наукових досліджень.

Бібліографія:

1. Коул С. Взаємовідносини між урядом та американським університетом / пер. з англ. О. В. Пронкевич, Х. А. Машура. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. Вип. 9. 28 с. (Серія: «Авторська лекція»).
2. Морозова О., Морозова О., & Морозов О. Вища освіта в Україні: стан, тенденції та перспективи. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, 2021.

№ 7. С. 152-163. <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2021.7.18>

3. Чужиков В., Антонюк Л. *Соціальні наслідки Євроінтеграції України. Система вищої освіти*. Київ : Фонд Еберта в Україні, Лист. 2012. 20 с.

References:

1. Koul S. Vzajemovydnosyny mizh uriadom ta amerykanskym universytetom / per. z anhl. O. V. Pronkevych, Kh. A. Mashura. Mykolaiv : Vyd-vo ChDU im. Petra Mohyly, 2009. Vyp. 9. 28 s. (Serii: «Avtorska leksiia»).

2. Morozova O., Morozova O., & Morozov O. Vyshcha osvita v Ukraini: stan, tendentsii ta perspektyvy. Tavriiskyi naukovyi visnyk. Serii: Ekonomika, 2021. № 7. S. 152-163. <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2021.7.18>

3. Chuzhykov V., Antoniuk L. Sotsialni naslidky Yevrointehratsii Ukrainy. Systema vyshchoi osvity. Kyiv : Fond Eberta v Ukraini, Lyst. 2012. 20 s.

Адаптивне управління розвитком професійної компетентності педагогів КОЛОМІЄЦЬ Вікторія

Adaptive management of the development of teachers' professional competence Viktoriia KOLOMIITS

kolomiecviكتورiy82@ukr.net

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [1].

Освітня реформа поставила перед педагогом нові завдання: перетворити освітній процес на інноваційне середовище, в якому здобувачі освіти отримують навички та вміння самостійно здобувати знання, застосовувати їх на практиці, вчать бути гнучкими у змінному соціальному середовищі та легко адаптуватися в ньому, а також умотивовані навчатися впродовж усього життя. Освітній процес у сучасній школі вимагає від вчителя постійного професійного розвитку, професійної готовності та творчості. Разом з цим, виникає необхідність в адаптивності процесу управління закладом освіти, а саме адаптивного управління розвитком професійної компетентності вчителів на рівні закладу освіти з метою досягнень обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти у відповідності до вимог Державного

стандарту [2].

Адаптивне управління – системне, багатовимірне та багаторівневе управління, яке охоплює всі елементи педагогічної системи, узгоджує процеси управління й самоуправління, зовнішні вимоги та внутрішні мотиви учасників навчального процесу, створює простір для творчої конкретизації педагогічної діяльності відповідно до реальної ситуації при збереженні стратегічних напрямів, сприяє саморозвитку та самореалізації адміністрації, педагогічного та учнівського колективів [3].

Провідною ознакою адаптивного управління є взаємоприспосовування та органічне поєднання мети керівника і прагнення виконавця на основі вироблення гнучких моделей діяльності. Рушійним фактором розвитку такої управлінської системи є баланс інтересів усіх її учасників і підструктур. Якщо спрямована самоорганізація реалізує саморозвиток людини в ustalених межах усвідомлених нею вимог, то адаптивне управління забезпечує умови для саморозвитку людини шляхом поєднання її потреб з вимогами оточення [4].

Вимоги часу та бурхливий розвиток ІКТ, швидке зростання нормативів до рівня оволодіння ними, відкритість освітніх систем та популярність і затребуваність електронних освітніх ресурсів узагалі та в умовах сьогодення зокрема, вимагають змін у підходах до організації навчального процесу в закладах професійної освіти. Успішна модернізація освітніх систем із застосуванням ІКТ можлива за умов реалізації багатьох проєктів, одним з яких є створення єдиного інформаційно-консультативного середовища закладу освіти. Так середовище зовсім не означає просту заміну паперового документообігу на електронний. Цей процес передбачає докорінну перебудову консультаційних послуг на особистісно-діяльнісній основі, зміну в підходах до способів роботи з інформацією та клієнтами, перебудову каналів накопичення, обміну, зберігання й переробки даних із застосуванням ІКТ та інструментів.

Інформаційно-консультативне середовище закладу освіти є актуальною для інформаційного суспільства частиною простору, в межах якого стає можливим інформаційний обмін та консультативна підтримка суб'єктів освітнього процесу та інших зацікавлених осіб засобами комп'ютерно зорієнтованих технологій.

Таке середовище є, передусім, освітнім та інформаційним, адаптивного типу, а також – комунікативно зорієнтованим, професійно зорієнтованим, розвивальним, рефлексивно-контекстним та рефлексивно-активним середовищем інноваційного розвитку.

Безумовно, дуже важливим напрямом в організації якісного навчання на дистанційному етапі є навчально-методичне забезпечення: створення методичного забезпечення освітнього процесу за дистанційною формою, яке містить; навчально-тематичний план; безпосередньо дистанційний курс (матеріали для самостійного вивчення, практичні завдання, глосарій, питання для самоконтролю, списки рекомендованих джерел інформації); методичні рекомендації для студентів/слухачів щодо проходження курсу; форми анкет для початкового та підсумкового опитування тощо. Зворотний зв'язок з викладачем

здійснюється за допомогою поточного і підсумкового контролю у вигляді тестів, а також з використання монологічно орієнтованої системи завдань, реалізованих засобами Moodle. Запровадження моніторингового інструментарію в системі дистанційного навчання дає можливість підвищити ефективність та результативність запровадження технологій дистанційного навчання; створити науково обґрунтовану систему критеріїв і показників якості дистанційного навчання; на основі результатів розробити моделі цілеспрямованого відстеження відповідності фактичних результатів очікуваним; забезпечити здійснення поточного самоаналізу власної діяльності учасниками освітнього процесу.

Адаптивність освітнього процесу підтримується системою внутрішнього забезпечення якості у закладі освіти завдяки спрямованій самоорганізації, відповідно до тенденцій змін, дотримання вимог стандартів якості, запровадження процедур моніторингу, самооцінки, саморегуляції на всіх рівнях організаційної структури управління.

Бібліографія:

1. Про освіту. Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 30.01.2023).
2. Адаптивне управління розвитком професійної освіти / Г. Єльнікова, О. Загіка, Г. Кравченко та ін.; за заг. ред. Г. Єльнікової. Павлоград: ІМА-прес, 2016. 248 с.
3. Борова Т. А. *Теоретичні засади адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу*: монографія. Харків : Компанія СМІТ, 2011. 384 с.
4. Єльнікова Г. Технологія адаптивного управління персоналом організації. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Серія: Професійна педагогіка*. 2011. № 1. С. 8-14.

References:

1. Pro osvitu. Zakon Ukrainy vid 5 veresnia 2017 roku № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (data zvernennia: 30.01.2023).
2. Adaptivne upravlinnia rozvytkom profesiinoi osvity / H. Yelnykova, O. Zahika, H. Kravchenko ta in.; za zah. red. H. Yelnykovoї. Pavlohrad: IMA-pres, 2016. 248 s.
3. Borova T. A. *Teoretychni zasady adaptivnoho upravlinnia profesiinym rozvytkom naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv vyshchoho navchalnoho zakladu*: monohrafiia. Kharkiv : Kompaniia SMIT, 2011. 384 s.
4. Yelnykova H. *Tekhnolohiia adaptivnoho upravlinnia personalom orhanizatsii*. *Naukovyi visnyk Instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy. Serii: Profesiina pedahohika*. 2011. № 1. S. 8-14.

**Використання програмного забезпечення віддаленого доступу
у процесі навчання програмування
КОНЮХОВ Сергій**

***Use of remote access software in the process of teaching programming
Serhiy KONYUKHOV***

konukhov@mdpu.org.ua

Виклики, які постали перед вітчизняною вищою освітою через військову агресію російської федерації, змушують викладачів і студентів адаптуватися до нових навчальних умов. Це не лише необхідність дистанційного та змішаного навчання, що вже було звичним на початок 2022 року. Набагато критичнішими є проблеми з електрикою та зв'язком, відсутність безпечного або взагалі будь-якого робочого місця, психологічне навантаження.

Для переміщених закладів вищої освіти єдиною формою навчання є дистанційне, а тому названі фактори надзвичайно негативно впливають на освітній процес. Адаптувати його до потреб і можливостей викладачів і студентів допомагають різноманітні технології, зокрема програмне забезпечення для віддаленого доступу, контролю та підтримки.

У процесі вивчення програмування та інших курсів з комп'ютерних наук широко використовуються платформи дистанційного навчання, відеоконференції, хмарні сервіси, які надають можливість демонструвати свій екран та організувати групову роботу. Проте під час індивідуальних консультацій виникають ситуації, коли необхідно керувати безпосередньо пристроями студентам. Саме в таких випадках застосовуємо програмне забезпечення віддаленого доступу (англ.: *remote access software*).

Виділяють три основних типи дистанційного підключення / контролю: 1) адміністратор-клієнт (програмне забезпечення, запущене на комп'ютері технічного спеціаліста або на сервері, може підключатися до клієнта, який знаходиться на комп'ютері користувача, надаючи адміністратору повний доступ і контроль; іноді клієнтське програмне забезпечення може бути «проштовхнуто» на машину користувача через мережу); 2) веб-інтерфейс (клієнт відкриває веб-сторінку та ділиться своїм екраном з техніком, який «встановлює» з'єднання на основі інформації, наданої користувачем); 3) централізований апаратний контроль над віддаленими сеансами [2].

Найбільш якісні представники цього класу програм (TeamViever, Windows Remote Desktop Services, Chrome Remote Desktop, AeroAdmin, AnyDesk та ін.) надають такі основні функції: віддалене керування, контроль та моніторинг; засоби аудиту та діагностики; автоматизація рутинних завдань; детальні налаштування дозволів; безпечне шифрування [3]. Зазначене програмне забезпечення доволі часто використовується для підтримки навчання.

Наприклад, у праці [1] схарактеризовано досвід професійної підготовки інженерів з використанням віддалених веб-лабораторій для контролю швидкості та позиції двигуна постійного струму, для керування рухом мобільного робота, для контролю температури у навчальній печі тощо.

Враховуючи зазначене та спираючись на власний досвід практичної роботи у сфері програмної розробки, для надання консультацій з програмування студентам та допомоги у процесі налаштування інформаційних систем, а також з метою контролю під час виконання контрольних заходів використовуємо різні засоби для віддаленого доступу, зокрема Chrome Remote Desktop.

References:

1. Assis W. De O., Coelho A. D. Use of Remote Access Technologies and WebLabs as Teaching-Learning Strategy in Engineering. *Journal of Engineering and Exact Sciences*. 2022. Vol. 8. No. 2. Art. No. 13948-01e. <https://doi.org/10.18540/jcecvl8iss2pp13948-01e>
2. Atkinson R. Good Practices in Remote Support. HDI, 2012.
3. Best Remote Support Software For IT Management 2019. URL: <https://www.goverlan.com/pdf/Best-Remote-Support-Software-For-IT-Management.pdf>

Розвиток резильєнтності майбутніх фахівців соціальної галузі як умова адаптації до нових соціальних викликів КОСТИНА Валентина

Development of resilience of future specialists in the social sector as a condition for adaptation to new social challenges Valentina KOSTINA

vkostina2014@gmail.com

Однією з ознак сучасного суспільного розвитку є наявність протиріччя між стрімкою появою нових соціальних ризиків та відсутністю у суб'єктів надання соціальної допомоги адаптивних навичок до своєчасного запобігання їх впливу, що зумовлює необхідність пошуку шляхів його вирішення.

Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження засвідчив, що питання теоретико-методологічних основ адаптивної освіти розробляли Г. Єльнікова, М. Лазарев, М. Росток та ін. Адаптивність освітнього середовища закладу вищої освіти та система внутрішнього забезпечення якості освіти стали предметом вивчення Д. Борисенка, В. Луначека, Г. Полякової та ін. Питання розвитку резильєнтності як умови підвищення адаптивності особистості розглядали Е. Грішин, Г. Лазос, О. Односталко та ін. Узагальнення ідей науковців дозволило стверджувати, що проблема розвитку резильєнтності майбутніх

фахівців соціальної галузі в процесі їх освіти в мінливих умовах сьогодення не є повністю вивченою та потребує дослідження, що зумовило необхідність її розгляду.

Аналіз теоретичних досліджень розвитку резильєнтності особистості засвідчив неоднозначність визначення суті означеного поняття. Так, О. Односталко відносить резильєнтність разом з оптимізмом, наявністю цілей, когнітивною гнучкістю, досвідом, просоціальною поведінкою, соціальною підтримкою та активним подоланням до ресурсів стійкості, що утворюють найбільш надійний захист від несприятливих обставин життя [3, с. 63]. Г. Лазос зазначає, що резильєнтність – це «біо-психо-соціальне явище, яке охоплює особистісні, міжособистісні та суспільні переживання і є природнім результатом різних процесів розвитку протягом певного часу» [2, с. 52]. О. Чиханцова та К. Гуцол визначили резильєнтність «одним з основних ресурсів людини, що допомагає їй долати стрес і кризові ситуації» та розробили модель резильєнтності особистості, що складається зі стійких позитивних рис особистості (оптимізм, соціальні контакти, самопроекування, самоствавлення, цілі та смисли), розвиток яких, сприяє її успішному поверненню до нормального психічного та фізичного стану після стресових і травматичних подій [4, с. 20-21]. Спираючись на вищезазначене, вважаємо необхідним для забезпечення проектування та організації адаптивного освітнього середовища в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі в умовах воєнного стану створення віртуального простору ефективної професійно-спрямованої взаємодії здобувачів вищої освіти з фахівцями різних соціальних інституцій, що дають можливість набути важливі професійно-особистісні характеристики, які забезпечують розвиток резильєнтності до роботи в умовах травмуючих впливів.

Попри загальної професійної обізнаності з проблеми надання соціальної допомоги вразливим категоріям населення в умовах сучасних соціальних викликів, не менш значущим для майбутніх фахівців соціальної галузі є розвиток особистісної резильєнтності, як в умовах формальної так і неформальної та інформальної освіти, що має зараховуватися здобувачам в умовах адаптивної освіти. Корисною в цьому напрямі є професійна взаємодія з фахівцями закордонних та вітчизняних спеціалізованих соціальних інституцій, що працюють в напрямі ресурсозабезпечення. Так, Е. Міллер-Карас [5] в межах міжнародної підтримки України здійснюється підготовка вітчизняних фахівців за існуючими резильєнтними моделями (Модель стійкості до травм Trauma Resiliency Model (TRM) та Модель стійкості спільнот Community Resiliency Model (CRM), що дозволяють опанувати певні практичні навички розвитку травмостійкості. Також, Інститутом травмостійкості (Trauma Resource Institute) [6] розроблено спеціальний застосунок iChill [1], що ознайомлює з набором навичок благополуччя за Моделлю стійкості спільнот, а також гру Бінго, яку можна практикувати на заняттях з групою чи в парі з метою ознайомлення з навичками турботи про себе, коли застрягаємо у зоні збудженості або пригніченості, щоб повертатися у зону стійкості.

Отже, на основі аналізу та узагальнення результатів вищезазначених

наукових досліджень та практичного досвіду розвитку стресо та травмостійкості виявлено, що резильєнтність є важливою характеристикою особистості, що забезпечує її успішне пристосування до мінливих та непередбачуваних умов і має бути розвиненою у всіх фахівців соціальної галузі завдяки організації спеціальних психолого-педагогічних впливів і забезпеченню адаптивних умов в освітньому середовищі. З метою розвитку резильєнтності в умовах адаптивної освіти під час переживання травмуючих подій важливим є ознайомлення з існуючими методиками підвищення травмостійкості та забезпечення можливостей майбутнім фахівцям соціальної галузі обирати для себе найбільш сприятливі умови для набуття професійних компетентностей з використанням підтримуючих освітньо-професійних просторів.

Бібліографія:

1. Застосунок iChill. URL: https://www.ichillapp.com/index_uk.html (дата звернення : 20.01.2023).
2. Лазос Г. П. Резильєнтність: концептуалізація понять, огляд сучасних досліджень. *Актуальні проблеми психології. Консультативна психологія і психотерапія*. Вінниця: ФОП Рогальська І. О., 2018. Т. 3. Вип. 14. С. 26–64.
3. Односталко О. С. Ресурси стійкості особистості в умовах складних та нетипових ситуацій життя: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01; Волинський нац. ун-т імені Лесі Українки. Луцьк, 2020. 183 с.
4. Чиханцова О., Гуцол К. *Психологічні основи розвитку резильєнтності особистості в період пандемії Covid-19*: практ. посібник; Національна академія педагогічних наук України, Інститут психології імені Г. С. Костюка. Київ, 2022. 128 с.
5. Elaine Miller-Karas Building Resilience to Trauma. New York. Routledge. 2015. 234 p. <https://doi.org/10.4324/9780203134115>
6. Trauma Resource Institute URL: <https://www.traumaresourceinstitute.com/> (дата звернення: 20.01.2023).

References:

1. Zastosunok iChill. URL: https://www.ichillapp.com/index_uk.html (data zvernennia: 20.01.2023).
2. Lazos H. P. Rezilientnist: kontseptualizatsiia poniat, ohliad suchasnykh doslidzhen. Aktualni problemy psykholohii. Konsultatyvna psykholohiia i psykhoterapiia. Vinnytsia: FOP Rohalska I. O., 2018. T. 3. Vyp. 14. S. 26–64.
3. Odnostalko O. S. Resursy stiikosti osobystosti v umovakh skladnykh ta netyprovnykh sytuatsii zhyttia: dys. ... kand. psykhol. nauk: 19.00.01; Volynskiyi nats. un-t imeni Lesi Ukrainky. Lutsk, 2020. 183 s.
4. Chykhantsova O., Hutsol K. Psykholohichni osnovy rozvytku rezylientnosti osobystosti v period pandemii Sovid-19: prakt. posibnyk; Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy, Instytut psykholohii imeni H. S. Kostiuka. Kyiv, 2022.

128 s.

5. Elaine Miller-Karas Building Resilience to Trauma. New York. Routledge. 2015. 234 p. <https://doi.org/10.4324/9780203134115>

6. Trauma Resource Institute URL: <https://www.traumaresourceinstitute.com/> (data zvernennia: 20.01.2023).

Компоненти проєктної культури педагогів професійного навчання КРАВЕЦЬ Світлана

Components of the project culture of vocational training teachers Svitlana KRAVETS

sveta.kindz@ukr.net

Підвищення якості й престижності професійної освіти на державному рівні та в європейському просторі є актуальними завданнями сучасної освіти, вирішення яких забезпечить досягнення оперативних цілей державної політики щодо розвитку людського капіталу для відновлення національної економіки у воєнний та повоєнний періоди. Такі процеси передбачають усвідомлене та цілеспрямоване проєктування освітнього середовища у закладах професійної освіти відповідно до соціокультурних цінностей, базуючись на принципах культуровідповідності та імплікаційності різновидів культур, реалізації індивідуальної стратегії професійного розвитку як здобувачів освіти, так і педагогічних працівників.

Постійно зростаючі професійні вимоги до педагогів професійного навчання спричинені науковими новаціями у галузях педагогіки й психології, техніко-технологічними змінами, інноваційними виробничими перетвореннями, оновленням ресурсів цифрового простору тощо. Означене актуалізує питання розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання, під якою розуміємо поліфункціональну професійну якість, характерну для педагога нової генерації, здатного забезпечувати реалізацію стратегічних завдань освітньої галузі, проєктувати зміст підготовки майбутніх фахівців й розробляти інтегровані моделі навчально-науково-виробничих комплексів, проєктувати освітньо-професійні програми в системі професійної освіти, поєднувати традиційні методи та сучасні педагогічні технології у освітньому процесі, проєктувати власну траєкторію професійного розвитку (здійснювати наукові дослідження, проходити стажування, бути активним учасником реалізації проєктів, експериментів регіонального, всеукраїнського та міжнародного рівнів).

Безперервний розвиток проєктної культури педагогів професійного навчання передбачає вдосконалення компонентів досліджуваного явища, а саме:

- мотиваційно-ціннісного, що характеризується інтересом до проєктної діяльності в освіті; усвідомленням ролі національних та міжнародних проєктів в

системі професійної освіти на сучасному етапі розвитку суспільства; прагненням до збільшення знань з організації проектної діяльності в освіті тощо;

- інноваційно-когнітивного – інтегрує знання змісту, методів та етапів проектної діяльності; знання нормативно-правових та методичних документів з розроблення професійних, освітніх стандартів/ програм з професій/ спеціальностей; знання алгоритмів проектування методик навчання та виховання; знання вимог до проектування інноваційних педагогічних технологій; знання способів пошуку грантових програм, національних та міжнародних проектів у сфері освіти та партнерства; знання порядку оформлення документації на участь у проектах у сфері освіти та партнерства;

- проектувально-діяльнісного – передбачає уміння управляти освітніми (навчальними) проектами; розробляти проекти професійних, освітніх стандартів/ програм з професій/ спеціальностей; брати участь в удосконаленні законодавчих актів та нормативно-правових документів у сфері освіти; проектувати методики навчання і виховання; проектувати інноваційні педагогічні технології; здійснювати пошук грантових програм національних і міжнародних проектів у сфері освіти та партнерства; налагоджувати зв'язки та розвивати співпрацю з вітчизняними та зарубіжними партнерами у сфері освіти; оформлювати документацію на участь у проектах у сфері освіти; реалізовувати національні та міжнародні проекти у сфері освіти на засадах партнерства);

- особистісно-рефлексивного – характеризується уміннями керувати, самоорганізуватися та здійснювати контроль власної діяльності під час проектної діяльності; оцінювати відповідність обраних методів та технологій завданням проектної діяльності; оцінювати досягнення запланованого.

Розвиток проектної культури педагога професійного навчання передбачає досягнення готовності до інноваційної діяльності, розроблення та впровадження нових освітніх технологій. Саме тому, у закладах вищої освіти у процесі реалізації освітніх програм означені компоненти мають відобразитися у результатах навчання, що формуються на основі змісту професійного стандарту.

За ініціативи Інституту професійної освіти НАПН України упродовж 2022 р. тривала робота над оновленням змісту професійного стандарту «Педагог професійного навчання». Зокрема, перелік трудових функцій доповнено окремою трудовою функцією «Здійснення проектної діяльності», що декомпозиціюється трудовими діями (професійними компетентностями: «здатність до проектної діяльності у сфері освіти», «здатність реалізовувати національні та міжнародні проекти у сфері освіти та партнерства»), які спрямовані на певний результат в умовах закладу професійної освіти та за його межами. Означений професійний стандарт затверджено та внесено Національним агентством кваліфікацій до реєстру [1].

Проектна діяльність тісно пов'язана із розвитком проектної культури, особливо із розвитком інноваційно-когнітивного, проектувально-діяльнісного та особистісно-рефлексивного компонентів. При цьому реалізується діяльність щодо планування, створення, розроблення, виконання та рефлексивного аналізу і оцінювання запланованого. Труднощі, які виникають у педагогів професійного

навчання щодо здійснення результативної проектної діяльності, пов'язані в основному із відсутністю механізмів їх систематичного залучення до такого виду діяльності та відповідної теоретико-практичної підготовки, хоча у межах ціннісно-мотиваційного компонента педагога професійного навчання усвідомлюють роль і місце проектної культури у власному професійному розвитку та розвитку сучасної професійної освіти.

Бібліографія:

1. Професійний стандарт «Педагог професійного навчання». *Наказ Інституту професійної освіти Національної академії педагогічних наук України від 29.12.2022 року № 38-ОД*. URL: <https://register.nqa.gov.ua/profstandart/pedagog-profesijnogo-navcanna-2> (дата звернення: 30.01.2023).

References:

1. Profesiinyi standart «Pedahoh profesiinoho navchannia». Nakaz Instytutu profesiinoy osvity Natsionalnoy akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy vid 29.12.2022 roku № 38-OD. URL: <https://register.nqa.gov.ua/profstandart/pedagog-profesijnogo-navcanna-2> (data zvernennia: 30.01.2023).

Intercultural competence of chinese university teachers ***Hanna KRAVCHENKO, Liu YANSHI***

To develop students of undergraduates at translation program, the teachers' professional competence is quite vital. The authors attempt to design a model from the viewpoint of teachers in accordance with their professional competence. To verify this model, a survey is conducted to prove the good design and practice in teachers' intercultural competence teaching. This factor-criterion submodel includes six types of professional activities of teachers of the translation discipline. The first one is organizational competence, which refers to six skills. The second is related to professional knowledge, that is, the cognitive component. The fourth component is keen observation, rich imagination, good memory and ability to think logically. The third indicates competence in developing curricula for teachers working with students in the translation program. It requires five components. The fourth concerns communicative competence. It includes the ability to linguistic expression; the ability to non-verbal expression; the ability to use modern educational technologies. The fifth is synergistic competence. The last one concerns performance. It includes positive dynamics of translation learning, active participation in professional activities, increased interest in the translation discipline, methods of self-assessment of teaching.

Theoretically, Lessard-Clouston (1996) investigated Chinese foreign language teachers' attitude to cultural teaching, Sercu (2006) Oranje & Smith (2017) probed foreign language teachers' cultural teaching faith, and Zhang Chun (2014) studied the

intercultural competence development faith of university foreign language teachers, Han Xiaohui (2014) inquired into the cognition about intercultural communication competence of foreign language teachers of higher education institutions. Most teachers admit the importance of intercultural competence theoretically, but they embrace uncertain attitude or contradictory emotion toward the integration of cultural knowledge into language teaching. To make it clear, the authors have made hypotheses: do the foreign language teachers, working with bachelor-translators, have different interpretations on the policies? How much do they know about intercultural competence? Do they use some appropriate teaching methods to develop students' intercultural competence? Have they had some intercultural experiences to guide their teaching designs?

All 57 correspondents are the colleagues working in the Chinese universities, Sichuan province, west China. As for questions, corresponding teachers are giving their selections. Actually, the degree of cognition of the teachers will impact their focus on the intercultural competence training for students in their pedagogical designs and tasks. Only 15.09% of them chose the choice "weak" and 35.85% selected the "strong" and "very strong". In the terms of the connotations of intercultural competence, the author provides the five choices: [1] Respect the world's cultural diversity; [2] Through comparison, understand, interpret and evaluate the similarities and differences of cultural texts and products, etc., deepen the understanding and identification; [3] Critically learn the basics of western intercultural theory and research methods, and carry out preliminary research based on intercultural practice; [4] Carry out intercultural communication in a flexible, effective and principled manner; [5] Provide intercultural communication services through interpreting or translation, to mediate between people with intercultural communication difficulties. The second choice [2] is accepted by all teachers, and 78.16% of correspondents select the fourth one [4]. Thus, the language service such as interpreting and translation is very important but quite difficult in fulfilling the communication tasks concerning cultural transference. However, "the appropriateness of the teachers in intercultural experience is in proportion with the pedagogical competence" sounds true. 16.36% correspondents think they have relatively weak points in adapting themselves to bridge the cultural link. Only they had very strong intercultural awareness and sensitivity, they could excavate the cultural elements in the textbook or use relevant translation materials. Nevertheless, as for "how is the intercultural competence of the students you have taught?" the teachers have made assessment on the intercultural competence of bachelor-translators. On average, most of the students own the competence at the general level. 12.73% correspondents as teachers think their students have strong competence in the intercultural aspect.

The concept of intercultural competence and its connotations needs to be known deeply. More further study and trains are provided to enhance their professional competence in teaching. From the average rate of intercultural competence of teachers and of students, the similarities between them are decided by the teachers' competence. Difficulties in teaching practice are often met, especially, what to teach, how to teach, and how to test are in need of creative exploration.

From the three dimensions, teachers' intercultural competence can be evaluated, according to the model, professional competences of teachers could be developed increasingly. Furthermore, the approach to fostering the foreign language teachers' competence will emphasize the intercultural experience and its reflection. In the meantime, the multi-modal devices of internet technology impact foreign language teachers' competence development, which needs more attention.

References:

1. Han Xiaohui. The Status Quo and Consideration of the Cultivation of Intercultural Communication Ability of College Students: A Case Study of College English Teachers. *Journal of Foreign Languages*, 2014. (3). P. 106-110.
2. Lessard-Clouston, M. Chinese teachers' view of culture in their EFL learning and teaching. *Language, Culture and Curriculum*. 1996. 9(3). P. 197-224.
3. Oranje, J. & L. Smith. Language teacher cognitions and intercultural language teaching: The New Zealand perspective. *Language Teaching Research*. 2017. 22(3). P. 310-329.
4. Sercu, L. The foreign language and intercultural competence teacher: the acquisition of a new professional identity. *Intercultural Education*. 2006. 17(1). P. 55-72.
5. Zhang Chun. A Quantitative Study on the Belief of Foreign Language Teachers in Chinese Universities: Based on the Cultivation of Intercultural Communication Competence. *China Foreign Language*, 2014. (6). P. 91-95.

**Особливості формування професійних компетентностей викладачів
предметів духовно-морального спрямування у закладах освіти
КРИВЕНКО Олександр**

***Peculiarities of the formation of professional competences of teachers of spiritual
and moral subjects in educational institutions
Oleksandr KRYVENKO***

krivenkokorr@ukr.net

У добу війни, розв'язаної Росією проти України, загрози втрати української державності особливої ваги набуває посилення духовно-моральної компоненти національно-патріотичного виховання дітей і молоді, що передбачено відповідною Стратегією [11] та реалізується через викладання заснованих на християнських засадах предметів духовно-морального спрямування (далі – ДМС) у закладах освіти. Така діяльність: покликана сформувати у здобувачів освіти добро, любов, милосердя, повагу до гідності людини, сенс буття, справедливість, чесність, протистояння злу й аморальності, як ціннісні орієнтири всього життя; створює «передумови для самовизначення у всій

системі суспільних взаємин: економічних, соціальних, національних, політичних, культурно-світоглядних, міжособистісних» [5]; виконує біблійний припис: «Настав юнака на початку дороги його, і він не ухилиться з неї, коли й постаріє» (Пр 22:6) [1].

Викладати предмети ДМС мають право кваліфіковані особи із вищою педагогічною освітою, удосконалення підготовки та перепідготовки яких покладено, згідно з Концепцією Національно-патріотичного виховання в системі освіти України [9], на відповідні органи державної влади та місцевого самоврядування, а реалізується у системі післядипломної педагогічної освіти (далі – ППО), використовуючи наукові підходи, зокрема аксіологічний, культурологічний, соціокультурний, особистісний; діяльнісний, комунікативний, системний, синергетичний і компетентнісний, причому останній із них є «одним із найбільш доцільних та актуальних» [3, с. 172].

Компетентнісний підхід у вищій школі педагогіки став предметом наукових розвідок низки учених, серед яких: Т. Бикова, О. Дубасенюк, Г. Єльнікова, В. Жуковський, В. Кремень, І. Сіданіч, Т. Сорочан. Саме компетентнісний підхід і орієнтація на ключові компетентності для навчання впродовж життя визнано одним з основних концептів освітньої сфери, які окреслені у Концепції розвитку педагогічної освіти [10] та Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні [6].

Базовими та взаємопов'язаними категоріями компетентнісного підходу є «компетенція» і «компетентність». Обґрунтовуючи модель безперервної ППО вчителів, Т. Сорочан розглядає їхні компетенції як коло повноважень у професійній діяльності, а компетентності – як здатності виконувати ці повноваження [15].

За Законом України «Про вищу освіту», «компетентність – здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей» [8].

Фахову ж компетентність Г. Єльнікова пропонує розглядати «як сукупність знань, умінь, здібностей і готовності особистості діяти в складній ситуації й вирішувати фахові завдання з високим рівнем невизначеності; здатність до досягнення більш якісного результату праці, ставлення до професії як до цінності» [2].

В Україні діє Професійний стандарт вчителя, в якому описані його: загальні компетентності (громадянська, соціальна, культурна, лідерська та підприємницька) та професійні (мовно-комунікативна, предметно-методична, інформаційно-цифрова, психологічна, емоційно-етична, педагогічне партнерство, інклюзивна, здоров'язбережувальна, проєктувальна, прогностична, організаційна, оцінювально-аналітична, інноваційна, рефлексивна, здатність до навчання впродовж життя) [12].

І. Сіданіч [14] звертає увагу на фундаментальну компоненту професійних компетентностей викладачів предметів ДМС. Ідеться про духовно-моральну компетентність учителя, яку розглядають як прагнення та здатність жити,

будувати взаємини в сім'ї, громаді, професійних колах, у педагогічній діяльності за національними духовно-моральними принципами. Засобом формування цієї компетентності може бути курс із теорії християнського навчання і виховання, який викладається в Університеті менеджменту освіти. Опанування ним «сприятиме вирішенню складних питань щодо місця і ролі духовних цінностей у системі навчання і виховання, визначення етичного стрижня християнського віровчення та впровадження у процес навчання і виховання біблійної етики і моралі, позбавлених конфесійної або теологічної забарвленості» [16].

У своїй викладацькій діяльності вчитель предметів ДМС неодмінно провадить просвітництво через призму християнського світогляду та має бути готовим виконати настанову: «Господа ж Бога святить у серцях ваших; і будьте завжди готові дати відповідь із лагідністю та благоговінням усякому, хто вимагатиме у вас звіту про ваше уповання» (1 Пет 3:15) [1]. Ідеться і про здатність педагога опонувати противникам, які своїми діями «пропагують гендерну ідеологію, сприяють поширенню аморальності, несуть загрозу збереженню інституту сім'ї та засадничим цінностям українського народу» [7], створюють небезпеку того, що «біблійні тексти визначатимуться як дискримінаційні та вважатимуться «мовою ворожнечі» [4, с. 1]. Інакше кажучи, у викладача має бути сформована така сутнісна компетентність, як апологетична, а інструментом для цього може бути курс із систематичної апологетики (галузі християнського богослов'я, що раціонально обґрунтовує християнські твердження про істину), яка викладається в Таврійському християнському інституті [13]. та пов'язана з релігієзнавчими, філософськими та природознавчими дисциплінами.

Бібліографія:

1. *Біблія або Вічне Євангеліє*. Сучасний переклад з давньоєврейської та давньогрецької мов. Київ, 2022.
2. Єльнікова Г. В. Компетентнісний підхід до моделювання професійної діяльності керівника вищого навчального закладу. *Теорія та методика управління освітою*. 2010. № 4. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_4/6.pdf (дата звернення: 30.01.2023).
3. Жуковський В. М. Компетентнісний підхід до професійної підготовки вчителів з предметів духовно-морального спрямування у системі післядипломної освіти. *Андрагогічний вісник: електор. наук. вид.* 2014. Вип. 5. С. 170-179.
4. Кривенко О. Михайло Паночко: «Гендер» є ідеологією підступного наступу на сімейні цінності». *Вірую*. 2021. № 1(264). С. 1; 4;5.
5. Кривенко О. Цінності – імунітет душі. *Слово вчителю*. 2021. № 3. С. 56–57.
6. *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні*: монографія / Нац. акад. пед. наук України ; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с.

7. Підсумковий документ Всеукраїнської наукової аналітико-мотиваційної онлайн-конференції з міжнародною участю «Уроки 2020 року, виклики і завдання для християн на 2021 рік». *Християнська педагогіка в Україні та за кордоном Christian pedagogy in Ukraine and Abroad*. URL: <https://christianpedagogyukraineabroad.blogspot.com/2021/01/211901.html> (дата звернення: 30.01.2023).

8. Про вищу освіту. Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. Голос України від 06.08.2014. № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/print> (дата звернення: 30.01.2023).

9. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641. *Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 527*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text> (дата звернення: 30.01.2023).

10. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти. *Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.07.2018 р. № 178*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 30.01.2023).

11. Про Стратегію національно-патріотичного виховання. *Указ Президента України від 18 травня 2019 року № 286/2019*. Урядовий кур'єр від 21.05.2019. № 93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text> (дата звернення: 30.01.2023).

12. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». *Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 р. № 2736-20*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> (дата звернення: 30.01.2023).

13. *Систематична апологетика. Робоча програма навчальної дисципліни*. Розробник Яблуновський М. В.; Таврійський християнський інститут. Херсон. 2018. 17 с.

14. Сіданіч І. Л. Духовно-моральна компетентність педагога як передумова забезпечення духовно-моральної спрямованості викладання навчальних предметів у закладах освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. № 10. С. 126-138.

15. Сорочан Т. Наступність професійного розвитку вчителів у системі університетської та післядипломної освіти. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2011. № 20(231). С. 274–284.

16. Теорія християнського навчання і виховання. *Робоча програма навчальної дисципліни за вільним вибором здобувача вищої освіти / авт.-уклад. Грищук Д. Г. Протокол № 6 Вченої ради ННІМП ДЗВО «Університет менеджменту освіти» від 12 вересня 2019 року. 27 с.*

References:

1. Bibliia abo Vichne Yevanheliie. Suchasnyi pereklad z davnoievreiskoi ta davnohretskei mov. Kyiv, 2022.
2. Yelnykova H. V. Kompetentnisnyi pidkhid do modeliuvannia profesiinoi diialnosti kerivnyka vyshchoho navchalnogo zakladu. Teoriia ta metodyka upravlinnia osvitoiu. 2010. № 4. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_4/6.pdf (data zvernennia: 30.01.2023).
3. Zhukovskiy V. M. Kompetentnisnyi pidkhid do profesiinoi pidgotovky vchyteliv z predmetiv dukhovno-moralnogo spriamuvannia u systemi pisliadyplomnoi osvity. Andrahohichniy visnyk: elektor. nauk. vyd. 2014. Vyp. 5. S. 170-179.
4. Kryvenko O. Mykhailo Panochko: «Hender» ye ideolohemoiu pidstupnoho nastupu na simeini tsinnosti». Viruiiu. 2021. № 1(264). S. 1; 4;5.
5. Kryvenko O. Tsinnosti – imunitet dushi. Slovo vchyteliu. 2021. № 3. S. 56–57.
6. Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini: monohrafiia / Nats. akad. ped. nauk Ukrainy ; za zah. red. V. H. Kremenia. Kyiv: KONVI PRINT, 2021. 384 s.
7. Pidsumkovyi dokument Vseukrainskoi naukovoï analityko-motyvatyinoi onlain-konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu «Uroky 2020 roku, vyklyky i zavdannia dlia khrystyian na 2021 rik». Khrystyianska pedahohika v Ukraini ta za kordonom Christian pedagogy in Ukraine and Abroad. URL: <https://christianpedagogyukraineabroad.blogspot.com/2021/01/211901.html> (data zvernennia: 30.01.2023).
8. Pro vyshchu osvitu. Zakon Ukrainy vid 1 lypnia 2014 roku № 1556-VII. Holos Ukrainy vid 06.08.2014. № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/print> (data zvernennia: 30.01.2023).
9. Pro deiaki pytannia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia v zakladakh osvity Ukrainy ta vyznannia takym, shcho vtratyv chynnist, nakazu Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 16.06.2015 № 641. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 06.06.2022 № 527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text> (data zvernennia: 30.01.2023).
10. Pro zatverdzhennia Kontseptsii rozvytku pedahohichnoi osvity. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 16.07.2018 r. № 178. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (data zvernennia: 30.01.2023).
11. Pro Stratehiiu natsionalno-patriotychnoho vykhovannia. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 18 travnia 2019 roku № 286/2019. Uriadovyi kurier vid 21.05.2019. № 93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text> (data zvernennia: 30.01.2023).
12. Profesiinyi standart za profesiiamy «Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel z pochatkovoï osvity (z diplomom molodshoho spetsialista)». Nakaz Ministerstva rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy vid 23.12.2020 r.

№ 2736-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> (data zvernennia: 30.01.2023).

13. Systematychna apolohetyka. Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny. Rozrobnik Yablunovskiy M. V.; Tavriiskiy khrystyianskyi instytut. Kherson. 2018. 17 s.

14. Sidanich I. L. Dukhovno-moralna kompetentnist pedahoha yak peredumova zabezpechennia dukhovno-moralnoi spriamovanosti vykladannia navchalnykh predmetiv u zakladakh osvity. Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii. Sumy: SumDPU imeni A. S. Makarenka, 2017. № 10. S. 126-138.

15. Sorochan T. Nastupnist profesiinoho rozvytku vchyteliv u systemi universytetskoï ta pisliadyplomnoi osvity. Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. 2011. № 20(231). S. 274–284.

16. Teoriia khrystyianskoho navchannia i vykhovannia. Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny za vilnym vyborom zdobuvacha vyshchoï osvity / avt.-uklad. Hryshchuk D. H. Protokol № 6 Vchenoi rady NNIMP DZVO «Universytet menedzhmentu osvity» vid 12 veresnia 2019 roku. 27 s.

Професійна адаптація освітян в умовах війни КРИНИЧНА Ірина, ПІКОЖ Тамара

Professional adaptation of educators in war conditions Iryna KRYNYCHNA, Tamara PICOZH

Сфера освіти є однією з найбільш постраждалих від повномасштабної війни в Україні та запровадження воєнного стану, яка постала перед новими викликами, суттєвими з яких визнано загрозу життю та здоров'ю учасників освітнього процесу і обмеження доступу до базових потреб людини.

Ми стикаємось з новим видом професійної адаптації в умовах війни, тобто освітянам необхідно адаптуватися до виконання професійної роботи в екстремальних умовах і до роботи з учнями, молоддю, колегами, які мають сформований хронічний дістрес, що накладає на них додаткову відповідальність у професійній діяльності. В таких умовах особистості стає життєво необхідним знайти варіант вирішення та подолання життєвих ускладнень, які виникли для можливості вести повноцінну та продуктивну професійну діяльність у подальшому.

Здібність адаптуватися до нових ситуацій тісно пов'язана зі здатністю при звичаїтися до інших людей, тобто установити з колегами, персоналом закладу освіти та учнями добрі стосунки. Сучасне використання командної роботи підвищує значення ефективних навичок взаємодії співробітників. Це навички комунікації, впливу, побудови міжособистісних відносин, розв'язання конфліктів тощо, які розглядали В. Кириченко, І. Кринична, С. Легкоступ, С. Максименко та ін. [1–3].

До особистісних ресурсів соціально-психологічної адаптації здебільшого відносять стан здоров'я людини, емоційну стабільність, високий рівень

навченості, навички активної регуляції власної поведінки; адекватність самооцінки співробітника як відповідність власним якостям і здібностям, так і співвідносність з оцінкою «інших значущих осіб».

У свою чергу, дезорганізуючим діяльність людей та їх свідомість – є психологічний біль, який виникає тоді, коли поріг невдоволеності вищий ніж людина може витерпіти і більшість яких, його перенесли. Він являє собою одне з найважливіших джерел неприємних відчуттів, а саме апатію і помсту, що стимулює спусковий механізм прояву негативних емоцій. Фрустрація, апатія, некомфортність навколишнього оточення, професійного середовища можуть привести до емоційного вибуху, до атакуючого поведіння, що є надзвичайно сильним збудником агресії людини.

За таких умов, освітяни втрачають свій психологічний потенціал. В основному це люди з конформним мисленням і поведінкою, їх стилю притаманне пристосовницьке прийняття готових стандартів у поведінці, ігнорування унікальності поглядів та інтересів інших людей, безумовне схилення перед авторитетом/керівником, загострення самоцензури, у зв'язку з цим вони не можуть ефективно виконувати професійні функції і потребують психологічної корекції. Тому, «професійна адаптація освітян в умовах війни» – це вміння контролювати і нести відповідальність за свою поведінку, ефективно комунікувати зі всіма учасниками освітнього процесу, не нехтувати безпекою, що є протипагою поняттю «звикання до війни», яке характеризуються самообманом, уникненням від проблем, знеціненням небезпеки.

Сьогодні, існує багато валідних методів, спрямованих на вивчення різних особливостей психіки людини. Але використання таких методів в роботі з кадрами в системі освіти не достатньо ефективні і пов'язується з відсутністю чітких законодавчих актів, які б регламентували використання психологічного тестування у системі професійного відбору та ігнорування керівництвом закладів освіти отримання послуг професійного психолога.

За таких обставин керівники закладів освіти та їх структурних підрозділів мають нести безпосередню відповідальність за професійну / психологічну адаптацію освітян в умовах війни та здійснювати запобіжні заходи щодо їх емоційного і професійного вигорання, що позначається на подальшій поведінці і погіршенню стану здоров'я.

Бібліографія:

1. Кириченко В. В. Ідеографічне дослідження кризи професійної адаптації у ситуації зміни професії. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*, 2013. № 11(270). Ч. II. С. 152-158.
2. Кринична І. П., Легкоступ С. В. Вплив соціально-психологічних методів управління на підвищення ефективності діяльності посадових осіб місцевого самоврядування. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*: зб. наук. праць; Херсон. нац. техн. Ун-т. Херсон, 2013. Вип. 1(8). С. 113-117.

3. Максименко С. Д., Максименко К. С., Папуча М. В. *Психологія особистості*. Київ : Вид-во ТОВ «КММ», 2007. 296 с.
4. Москаленко В. В. *Психологія соціального впливу*: навч. посібник. Київ : Центр учбової літ-ри, 2007. 448 с.

References:

1. Kyrychenko V. V. Ideohrafichne doslidzhennia kryzy profesiinoi adaptatsii u sytuatsii zminy profesii. Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka, 2013. № 11(270). Ch. II. S. 152-158.
2. Krynychna I. P., Lehkostup S. V. Vplyv sotsialno-psykholohichnykh metodiv upravlinnia na pidvyshchennia efektyvnosti diialnosti posadovykh osib mistsevoho samovriaduvannia. Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia, pedahohiky ta psykholohii: zb. nauk. prats; Kherson. nats. tekhn. Un-t. Kherson, 2013. Vyp. 1(8). S. 113–117.
3. Maksymenko S. D., Maksymenko K. S., Papucha M. V. *Psykhohohiia osobystosti*. Kyiv : Vyd-vo TOV «KMM», 2007. 296 s.
4. Moskalenko V. V. *Psykhohohiia sotsialnoho vplyvu*: navch. posibnyk. Kyiv : Tsentr uchbovoi lit-ry, 2007. 448 s.

Моделювання цілей адаптивної виховної системи закладу освіти КУБИЦЬКИЙ Сергій

Modeling the goals of the adaptive educational system of the educational institution Sergii KUBITSKIY

kubitskiy@ukr.net

Майбутньому педагогу, який розпочинає самостійну професійну діяльність, важливо мати повне, чітке уявлення про сутність, принципи та структуру адаптивної виховної системи закладу освіти. Це допоможе з самого початку зрозуміти складний механізм її функціонування, встановити професійні, ділові відносини з адміністрацією, колегами-педагогами, учнями та батьками. Будь-яка керована система відображає єдність і різноманітність видів діяльності (навчальної, дослідницької, спортивної, художньо-естетичної, суспільно-корисної), в яких беруть участь всі учасники освітнього процесу.

Структурні компоненти не існують самі по собі, вони вплетені в діяльність педагогів, забезпечують досягнення освітніх цілей і утворюють певні функціональні компоненти адаптивної виховної системи. В основі функціональних компонентів є стійкі базові зв'язки основних структурних компонентів, що виникають у процесі діяльності педагога. Функціональні компоненти – педагогічний аналіз, цілепокладання та планування, організація,

контроль, регулювання та коригування відображають виховний процес у русі, зміні, визначаючи логіку його розвитку та вдосконалення.

Системоутворювальним елементом адаптивної виховної системи є цілі виховання. Розглянемо основні вимоги щодо побудови системи цілей виховання, які ми розглядаємо як певні правила.

Перша вимога – це наявність підстави, на якій будується вся система. Такою підставою і основою виховання сьогодні є система загальнолюдських цінностей. Однак у програмах і підручниках ця проблема тільки-но починає розроблятися. Тому дотримання нових підстав нелегка справа і може перетворити гарну ідею на абстракцію, оскільки треба змінити зміст, форми і методи виховної роботи педагогів. З іншого боку – сам процес виховання, має не тільки інформувати учнів (студентів) про загальнолюдські цінності, а формувати їх практичний досвід ціннісних відносин у реальному житті, досвід реалізації нагальних потреб учнів і студентів. Зазвичай загальнолюдськими цінностями називають людину, землю, природу тощо. Але по суті це об'єкти, ставлення до яких потрібно формувати і розвивати в процесі виховання. Отже, головна мета, у цьому випадку, полягає у вихованні моральних ставлень до цих об'єктів. Це потребує заміни предмета, змісту, форм і методів виховання. В іншому випадку ми одну абстракцію замінюємо другою, а все залишається як у відомій пісні Полада Бюль-Бюль Огли: «Щоб усе було по-новому, залишаючись по-старому». Різноманітних інновацій запропоновано дуже багато, а результати їх впровадження часто мають силу лише на папері. Тому вибір підстав для моделювання системи цілей виховання зовсім не така проста справа, як декому може здатися.

Теоретичний аналіз наукових праць багатьох вітчизняних і зарубіжних учених дав можливість дійти висновку, що за основу необхідно взяти систему відносин людини зі світом, тобто всі її реальні зв'язки з навколишнім середовищем, в якому людина живе і свідомо чи несвідомо будує ці взаємозв'язки як свого роду відносини, моделі поведінки.

Завдання виховання полягає в тому, щоб допомогти учню (студенту) обрати свідому поведінку на основі цінностей (норм), що позитивно сприймаються суспільством, в якому він живе. Такими основними відносинами є: ставлення до знань, суспільства, праці, природи, прекрасного, себе, іншої людини. Саме ці відносини пов'язують людську спільноту і людину з місцем існування, а тому можуть бути покладені в основу системи цілей виховання в закладі освіти [1].

Друга вимога – вимога об'єктивності. Як відомо, цілі відображають історичні закономірності у філогенезі та онтогенезі людини, враховують науково-технічні досягнення людини. Тобто, цілі не можуть бути кон'юнктурними, спрямованими на втілення якихось абстрактних ідей, не перевірених досвідом та життям. Моральність, етика, культура, естетика, право, що склалися історично та допомагають людині вибудовувати свої відносини з категоріями, включеними до системи цілей, реалізують зазначену вимогу [2].

Третя вимога – високий рівень цілісності системи цілей, що означає вихід

цілей на всі групи відносин: до знань, суспільства, праці, природи, прекрасного, себе, іншої людини.

Четверта вимога – диференціація цілей за віком учнів (студентів): зростають учні (студенти) – «зростають», ускладнюються й цілі.

П'ята вимога можливість їх досягти в освітньому процесі. Це означає, що мета виховання досягається як на уроках, так і в позаурочний час за допомогою змісту, форм, методів, умов, засобів роботи з учнями (студентами).

Шоста вимога – вимірюваність, завжди актуальна як навчального, так виховного процесів.

Такими є основні вимоги до моделювання системи цілей адаптивної вихованої системи закладу освіти. На нашу думку, реалізація запропонованих цілей забезпечить цілеспрямованість, результативність та адаптивність виховної системи закладу освіти.

Бібліографія:

1. Бех І. Д. *Особистість на шляху до духовних цінностей*: монографія. Київ – Чернівці: «Букрек», 2018. 320 с.

References:

1. Bekh I D. *Osobystist na shliakhu do dukhovnykh tsinnosti*: monohrafiia. Kyiv – Chernivtsi: «Bukrek», 2018. 320 s.

Адаптивне управління формуванням науково-методичної компетентності майбутніх менеджерів сфери освіти КУЗНЕЦОВА Оксана

Adaptive management of the formation of scientific and methodical competence of future managers in the field of education Oksana KUZNETSOVA

У процесі переорієнтації знаннево-орієнтованої моделі до компетентнісної, яка відбувається в сучасній вітчизняній системі освіти, спостерігається впровадження та розвиток нової якості професійної підготовки, що забезпечує оптимальні та результати з погляду сучасної об'єктивної реальності. Сьогоднішні освітні менеджери стикаються з тим, що перед ними стоїть завдання адаптивного управління в галузях людської діяльності в умовах ринкової економіки. Діяльність закладів освіти відбувається в динамічно мінливих умовах, розв'язання яких потребує здатності самостійно і творчо вирішувати професійні завдання, бути готовим до подальшої самоосвіти та самовдосконалення.

Тому, від рівня професіоналізму менеджера освіти, що ускладнюється

сучасними процесами адаптації та характером професійної діяльності, залежить ступінь зростання їх ролі в суспільстві, можливість конкурентної боротьби між освітніми установами за виживання на ринку освітніх послуг, що ставить принципово нові вимоги до керівника освітнього закладу, а конкурентоспроможність закладу на ринку освітніх послуг та забезпечення якості освіти залежить саме від його професійних компетентностей.

«Компетентність» розглядається у багатьох працях як міждисциплінарна категорія, яку вивчають велика кількість вчених: психологи, педагоги, соціологи та інші науковці. Тому в наукових джерелах є велика кількість тлумачення цього поняття різними авторами. Утім, можна виділити спільні для багатьох дослідників риси. Це розгляд компетентності як певної моделі результату освіти, як вирішальної умови і показника успішності людини загалом та у професійній діяльності зокрема. Аналіз та дослідження науково-методичної компетентності менеджера сфери освіти має велике значення для професійного вдосконалення керівника, а адаптивне управління її формуванням, ми розглядаємо як одне із провідних завдань, яке потребує розроблення спеціальної системи, реалізації та оцінювання її результатів. З огляду на це для аналізу наукових досліджень та розвідок з питань адаптивного управління формуванням науково-методичної компетентності менеджера сфери освіти, обов'язково варто враховувати новітні вимоги в законодавстві та відстежувати тенденції освітніх нововведень.

Отже, так як професіоналізм адаптивного управління визначається, насамперед, комплексом наукових знань та аналітичних, проєктувальних, діагностичних, моделювальних методик, якими володіє управлінський колектив, які дозволяють розпізнавати проблеми й знаходити засоби їх розв'язання, а також, яким чином ці знання структуровані, комбіновані, яку методичну цінність, фундаментальність, стійкість вони мають для застосування в освітньому процесі, адаптивне управління формуванням науково-методичної компетентності керівника спрямовано на виконання ним наукової, навчальної, методичної, інноваційної роботи.

Бібліографія:

1. *Актуальні проблеми управління закладами освіти в контексті стратегії модернізації освітньої галузі*: кол. монографія / О. С. Боднар та ін. ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. 309 с.
2. Вдовиченко Г. П. *Управлінська компетентність керівника школи*. Харків : Основа, 2007. 112 с.
3. Грибов В. Д. *Основи управлінської діяльності*: підручник. Цілі та стратегії розвитку організації, 2016. URL: <https://cutt.ly/KLzPAHL> (дата звернення 17.01.2023).
4. Єльнікова Г. В. *Основи адаптивного управління (тексти лекцій)*. Харків: Видав. гр. «Основа», 2004. 128 с.
5. *Менеджмент в освіті*: підручник / за ред. проф. В. Крижка. Київ : Освіта

України, 2020. 465 с.

6. Педагогічний менеджмент: навч. посібник / уклад. В. М. Крамар; Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці: ЧНУ: Рута, 2020. 115 с.

References:

1. Aktualni problemy upravlinnia zakladamy osvity v konteksti stratehii modernizatsii osvitnoi haluzi: kol. monohrafiia / O. S. Bodnar ta in. TNPU im. V. Hnatiuka, 2020. 309 s.

2. Vdovychenko H. P. Upravlinska kompetentnist kerivnyka shkoly. Kharkiv: Osnova, 2007. 112 s.

3. Hrybov V. D. Osnovy upravlinskoj diialnosti: pidruchnyk. Tsili ta stratehii rozvytku orhanizatsii, 2016. URL: <https://cutt.ly/KLzPAHL> (data zvernennia 17.01.2023).

4. Yelnykova H. V. Osnovy adaptivnoho upravlinnia (teksty lektsii). Kharkiv: Vydav. hr. «Osnova», 2004. 128 s.

5. Menedzhment v osviti: pidruchnyk / za red. prof. V. Kryzhka. Kyiv: Osvita Ukrainy, 2020. 465 s.

6. Pedagogichnyi menedzhment: navch. posibnyk / uklad. V. M. Kramar; Chernivets. nats. un-t im. Yuriiia Fedkovycha. Chernivtsi: ChNU: Ruta, 2020. 115 s.

Особистісний потенціал резильєнтності в освітньому процесі в умовах війни КУРІННА Ірина

Personal resilience potential in the educational process in the conditions of war Iryna KURINNA

Kurinna.i@ukr.net

З кінця лютого 2022 року життя українського суспільства кардинально змінилось. Але зміни торкнулися не тільки психологічного стану українців, але й доволі сильно позначились на інших рівнях функціонування, таких як фізіологічний, соціальний. Так потужний вплив стрес-факторів відобразився на освітніх процесах. Після пандемії – де довелось пристосовуватись до дистанційного навчання – додалось маневрування в ситуації реальної постійної загрози життю. Внаслідок цього у значній кількості людей проявляється ознаки тривожності, розладів сну, депресії, панічних розладів, іноді при психологічних / фізичних травмах виникає екзистенціальна криза (стан тривоги, відчуття глибокого психологічного дискомфорту, втрата сенсу життя, втрата бачення майбутнього, осмислення свого місця в світі). Ці всі події та реакції значно відобразились на можливостях повноцінного функціонування освітніх процесів.

Не дивлячись на те, що жоден з нас не був готовий до подібного розвитку подій, ми можемо сформувати адекватну та відносно оптимальну реакцію на ці події. Це є один з важливих аспектів нашого життя – турбота про себе, яка передбачає володіння рядом навичок та значним набором технік збереження психологічного здоров'я. Мова йде про стресостійкість (резильєнтність) або життєстійкість, як процес пошуку та формування певного ресурсу, що допоможе адаптуватися до подій сьогодення та ефективніше функціонувати в кризових умовах [3].

Виклад основного матеріалу. Поняття «резилієнс» (resilience) увійшло в науки про людину з механіки, де воно означає фізичну здатність матеріалу повертатись у вихідний стан. Сьогодні цей термін широко застосовують у психології, медицині, соціальній роботі та інших соціальних науках і розглядають у контексті впливу на людину несприятливих (екстремальних, загрозливих, стресових) умов і здатності до нормального (здорового) функціонування людини та/або соціальної системи (сім'ї, громади, організації)[3].

Сьогодні під резильєнтністю розуміють здатність людської психіки до відновлення. Це має велике значення, так як нам необхідно постійно опиратися стресам. Доволі часто вважається, що стійкість людини перед травматичними подіями є рідкісним явищем, доводячи що ті у кого не має вираженої реакції на втрату чи будь-які події, яка викликає страждання навмисно пригнічуючи в собі емоції, а й іноді обманюють себе. Кожна людина сприймає та переживає одну й ту саму подію специфічно, індивідуально та має різні ресурси й можливості для її подолання [1].

Важливість плекання та розвитку резильєнтності відображається в тому, що освітня діяльність часто провокує хронічні стреси та перевтоми, через виснажливість та енергозатратність в інтелектуальному та емоційному сенсі. Надто швидкий темп життя і нескінченний потік інформації, супроводжується браком часу та викликами сьогодення (вимкнення світла, повітряні тривоги, страх за себе та близьких під час бомбардувань та інші наслідки війни). Це все є пусковим механізмом негативних станів, при цьому, як і від викладача так і від студента, для функціонування освітнього процесу, вимагається виваженість та вміння управляти своїми емоціями [4].

Завдяки резильєнтності ми відновлюємо в собі соціально-психологічні стани такі, як відкритість, доброзичливість, комунікабельність, ефективна та екологічна взаємодія з оточуючими, уміння організувати власну діяльність [2]. Резильєнтність та її розвиток є важливою складовою в умовах війни. Для недопущення економічних, екологічних, гуманітарних криз, втрати суб'єктивності, зниження рівня життя та безнадійного відставання у самореалізації, ця здатність має на меті попереджати та нейтралізувати стани які призводять до цього, на ранніх етапах.

Така своєрідна «профілактика» є менш затратною, ніж повноцінне відновлення і адаптація до нових процесів в житті освітянина. Стресостійкість є важливою характеристикою особистості, а особливо учасника освітнього

процесу. Одним з важливих проявів стресостійкості є здатність до саморегуляції, керування власними психічними станами, здатність долати життєві труднощі не відчуваючи негативний вплив дистресу. Таким чином формування стресостійкості є неодмінною умовою для психологічного благополуччя особистості. Наростаючі навантаження сьогодення, зокрема психічні на нервову систему і психіку приводять до формування емоційної напруги, що відображається у всіх аспектах життя, як особистого так і професійного.

Бібліографія:

1. Берзін В. І. Основи психогієни. Київ : Переяслав-Хмельницький, 1997. 85 с.
2. Крайнюк В. М. Психологія стресостійкості особистості: монографія. Київ : Ніка-Центр, 2007. 432 с.
3. Корольчук В. М. Психологія стресостійкості особистості: дис. ... д-ра психол. наук 19.00.01; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Київ, 2009. 511 арк.: рис., табл. Бібліографія: арк. 389–434.
4. Шмаргун В. М. Регуляція процесу мислення. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки.* 2016. Вип. 4. С. 147-156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_012_2016_4_21 (дата звернення: 30.01.2023).

References:

1. Berzin V. I. Osnovy psykhohihiieny. Kyiv : Pereiaslav-Khmelnytskyi, 1997. 85 s.
2. Krainiuk V. M. Psykholohiia stresostiikosti osobystosti: monohrafiia. Kyiv : Nika-Tsentr, 2007. 432 s.
3. Korolchuk V. M. Psykholohiia stresostiikosti osobystosti: dys. ... d-ra psykhol. nauk 19.00.01; In-t psykholohii im. H. S. Kostiuka APN Ukrainy. Kyiv, 2009. 511 ark.: rys., tabl. Bibliohrafiia: ark. 389–434.
4. Shmarhun V. M. Rehuliatsiia protsesu myslennia. Naukovyi chasopys natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 12: Psykholohichni nauky. 2016. Vyp. 4. S. 147-156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_012_2016_4_21 (data zvernennia: 30.01.2023).

Адаптивне управління ЗЗСО в умовах воєнного стану
КУТЕНСЬКА Інна

Adaptive management of school in conditions of martial law
Inna KUTENSKA

Для продуктивної життєдіяльності та забезпечення розвитку закладу освіти в умовах воєнного стану відбувається трансформація способів взаємодії учасників освітнього процесу. У першу чергу система управління закладом орієнтується на адаптивні засади.

Адаптивне управління закладом це взаємодія всіх учасників освітнього процесу задля досягнення спільно визначеної реалістичної мети, створення максимально сприятливих, комфортних умов для її реалізації. Сучасний педагог має пристосовуватись до різких змін та викликів сьогодення. Його професійна адаптація формується й протікає під час педагогічної діяльності, підготовки до уроків, підвищення кваліфікації (численних актуальних онлайн семінарів, вебінарів, форумів) та самоосвіти.

Адаптаційні процеси передбачають узгодження реальної мети діяльності з потребами, можливостями та бажаннями. Для забезпечення ефективної результативної діяльності потрібно створення умов для відчуття безпеки та задоволення потреб людей. А визначити їх можна шляхом особистісного спілкування чи групових зустрічей за таким алгоритмом:

1. Провести моніторинг діяльності закладу освіти визначити потреб та пріоритетні завдання.
2. Провести аналіз стану професійної діяльності учителів та сприяти підвищенню кваліфікації педагогічних працівників.
3. З'ясувати стан та потреби кожного з наданням психологічної допомоги.
4. Залучити команду до виконання завдань, узгодити можливість їх виконання.
5. Забезпечити стабільність діяльності закладу, постійне інформування громадськості через соціальні мережі про результати діяльності закладу та учасників освітнього процесу.

У воєнний час освітній процес не зупинився, а відбулося відновлення навчання після тимчасового призупинення та його трансформація. Дистанційна форма проведення занять в умовах воєнного стану дуже відрізняється від тієї, що проходила під час карантину. Для управління школою в умовах воєнного стану потрібні чіткі, швидкі та вчасні рішення, доступні роз'яснення, ознайомлення з новими нормативно-правовими і законодавчими актами та внесені зміни в наявні. Не менш важлива чесна, вчасна й зрозуміла комунікація з учасниками освітнього процесу, виокремлення проблем та пропонування рішень для їх розв'язання.

Важливі аспекти прийняття управлінських рішень в сучасних умовах:

- розробити стратегію компенсації освітніх втрат здобувачів освіти;
- запровадити електронні журнали та щоденники;
- розробити систему зараховування в заклад учнів на дистанційну форму навчання дітей з тимчасово окупованих територій, ВПО, учнів, які знаходяться за кордоном;
  - організувати роботу психолога та соціального педагога задля вирішення актуальної проблеми психологічного стану дитини в умовах війни;
  - створити базу відеоуроків зі всіх тем та предметів для 5-11 класів, що полегшить здобуття дистанційної освіти та компенсацію освітніх втрат;
  - забезпечити доступ учасників освітнього процесу до підручників для 5-х класів Нової української школи у форматі pdf та інших класів (за потребою);
  - забезпечити комфортним укриттям, медичними аптечками та іншими необхідними засобами для безпеки учасників освітнього процесу;
  - забезпечити права здобувачів освіти та батьків щодо вибору форми навчання для дітей та рівний доступ до освіти усіх здобувачів, незалежно від місця їхнього перебування;
  - переглянути підходи до організації дистанційного навчання з урахуванням досвіду інших закладів освіти;
  - провести заходи (педагогічні ради, тренінги тощо) з підвищення кваліфікації щодо організації дистанційного навчання.

Бібліографія:

1. Єльнікова Г. В. Адаптивні технології в освіті. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка»*: електронне наук. фахове вид. 2017. № 3(5). URL: http://am.eor.in.ua/images/adapt/Vol.3ped5/17ped3_5yelnikova_r.pdf2 (дата звернення: 30.01.2023).
2. Єльнікова Г. В. *Основи адаптивного управління*: тексти лекції. Київ : ЦППО АПН України. 2002. 133 с.

References:

1. Yelnykova H. V. *Adaptyvni tekhnolohii v osviti. Adaptyvne upravlinnia: teoriia i praktyka. Seriiia «Pedahohika»*: elektronne nauk. fakhove vyd. 2017. № 3(5). URL: http://am.eor.in.ua/images/adapt/Vol.3ped5/17ped3_5yelnikova_r.pdf2 (data zvernennia: 30.01.2023).
2. Yelnykova H. V. *Osnovy adaptyvnoho upravlinnia: teksty lektsii*. Kyiv : TsIPPO APN Ukrainy. 2002. 133 s.

Суть цифрової трансформації освіти
КУШНІР Вікторія

The Essence of Digital Transformation of Education
Viktoriia KUSHNIR

kushnir2610@gmail.com

Нині поняття цифрової трансформації в Україні можна розглядати як процес впливу держави на суспільство загалом, його інституції, апарат самої держави, економіку і бізнес із метою впровадження цифрових інформаційно-комунікаційних технологій у відповідні суспільні відносини шляхом як суто державно-правової діяльності, так і державно-приватного партнерства [7].

Зазначимо, що в українському вимірі процес цифрової трансформації йде згори, від держави. Предметом цифрової трансформації можна вважати широке коло суспільних відносин, де у принципі можливе застосування цифрових інформаційно-телекомунікаційних технологій. По суті цифрова трансформація в освіті – це комплексна робота з побудови екосистеми цифрових рішень в освіті і науці, включаючи створення безпечного електронного освітнього середовища, забезпечення необхідної цифрової інфраструктури установ і закладів освіти і науки, підвищення цифрової грамотності, цифрову трансформацію процеси та послуги, а також автоматизація збору й аналізу даних [6].

Концепція цифрової трансформації в Україні як державно-правовий процес окреслює види та коло документів, що становлять її правове забезпечення. Нормативну групу представляють Закони України («Про електронні довірчі послуги», «Про електронну комерцію», «Про телекомунікації» тощо), а також підзаконні акти. Особливе значення як правовий орієнтир для України становлять документи, що визначають європейський курс нашої держави.

Упродовж декількох останніх років в Україні на державному рівні плануються заходи щодо інтенсивного впровадження цифрових технологій в усі сфери суспільного життя. Починаючи від Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [5].

На сучасному політико-правовому етапі процес упровадження цифрових технологій здійснюється в контексті цифрової трансформації. Організаційно цей процес підкріплено створенням Комітету з питань цифрової трансформації у складі Верховної Ради України та Міністерства цифрової трансформації на урядовому рівні. Останнє було створене урядом через реорганізацію Державного агентства з питань електронного урядування шляхом перетворення [2]. Звісно, що поняття цифрової трансформації сьогодні не має спеціального визначення ні в законодавчих, ні в будь-яких інших правових документах [1].

Таким чином, необхідність і актуальність цілісного дослідження та відповідної публікації щодо поняття та правового забезпечення цифрової трансформації в Україні, на нашу думку, не викликає сумнівів. Незважаючи на відсутність будь-яких офіційних визначень поняття цифрової трансформації, досить точно можна скласти уявлення про зміст цього поняття, проаналізувавши компетенцію та повноваження Міністерства цифрової трансформації (далі – МЦТ), що відображені в його Положенні [3].

До того ж, як слушно зауважує М. Ростока, «у перші два десятиріччя XXI століття, зокрема у період форсмажорних обставин (наслідки карантинних обмежень з COVID-19, воєнний стан та ін.), набуває значення проблема адаптації системи інформаційно-аналітичного забезпечення підготовки наукових кадрів до реалій сьогодення у закладах вищої освіти та в наукових установах. Також це стає актуальним під час системної активізації процесів цифрової трансформації освіти» [4, с. 465]. Саме у цьому контексті розпочато нове наукове дослідження науковцями відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського, на тему «Інформаційно-аналітичний супровід цифрової трансформації освіти і педагогіки: вітчизняний і зарубіжний досвід» (2023–2025).

У підсумку зазначимо, що на рівні концепції цифрову трансформацію в Україні можна розглядати як процес державного впливу на суспільство загалом, його інституції, сам апарат держави, економіку та бізнес з метою впровадження цифрових інформаційно-комунікаційних технологій у відповідні суспільні відносини як через суто державно-правову діяльність, так і через державно-приватне партнерство. Предметом цифрової трансформації можна вважати широкий спектр суспільних відносин, де в принципі можливе використання цифрових інформаційно-телекомунікаційних технологій.

Бібліографія:

1. Духовна О. Україна «в цифрі»: напрямки реформування. *Юридична газета online*. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practi-ce/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/ukrayina-v-cifri-napryamki-reformuvannya.html> (дата звернення: 30.01.2023).
2. Кабінет Міністрів України. Постанова від 2 вересня 2019 р. № 829 «Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/829-2019-%D0%BF> (дата звернення: 30.01.2023).
3. Кабінет Міністрів України. Постанова від 18 вересня 2019 р. № 856 «Питання Міністерства цифрової трансформації». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-п> (дата звернення: 30.01.2023).
4. Ростока М. Л. Інформаційно-аналітичне забезпечення підготовки наукових кадрів у часи цифрових трансформацій і форсмажору. *Moderní aspekty vědy: XXVII. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický*

Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2023. tr. S. 465-477 [495 s.].

5. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020. Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 30.01.2023).

6. Цифрова_трансформація. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Цифрова_трансформація (дата звернення: 30.01.2023).

7. Цифрова трансформація у сфері освіти і науки. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/cifrova-transformaciya-osviti-ta-nauki> (дата звернення: 30.01.2023).

References:

1. Dukhovna O. Ukraina «v tsyfri»: napriamky reformuvannia. Yurydychna hazeta online. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practi-ce/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/ukrayina-v-cifri-napryamki-reformuvannya.html> (дата зvernennia: 30.01.2023).

2. Kabinet Ministriv Ukrainy. Postanova vid 2 veresnia 2019 r. № 829 «Deiaki pytannia optymizatsii systemy tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/829-2019-%D0%BF> (дата зvernennia: 30.01.2023).

3. Kabinet Ministriv Ukrainy. Postanova vid 18 veresnia 2019 r. № 856 «Pytannia Ministerstva tsyfrovoi transformatsii». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-п> (дата зvernennia: 30.01.2023).

4. Rostoka M. L. Informatsiino-analitychne zabezpechennia pidhotovky naukovykh kadriv u chasy tsyfrovyykh transformatsii i forsmazhoru. Moderní aspekty vědy: XXVII. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2023. tr. S. 465-477 [495 s.].

5. Pro Stratehiiu staloho rozvytku «Ukraina – 2020. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12 sichnia 2015 r. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата зvernennia: 30.01.2023).

6. Tsyfrova_transformatsiia. *Vikipediia*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Цифрова_трансформація (дата зvernennia: 30.01.2023).

7. Tsyfrova transformatsiia u sferi osvity i nauky. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/cifrova-transformaciya-osviti-ta-nauki> (дата зvernennia: 30.01.2023).

**Особливості використання адаптивних електронних освітніх ресурсів у
фаховій підготовці студентів коледжу
ЛАВРЕНТЬЄВА Олена, ФІЛАТЕНКО Тетяна**

***Peculiarities of using adaptive electronic educational resources
in college students' vocational preparation
Olena LAVRENTIEVA, Tatyana FILATENKO***

Актуальність запровадження комп'ютерно зорієнтованих дистанційних технологій в сферу освіти не викликає сумніву в ситуації, що склалася в зв'язку з обмеженнями на безпосередню педагогічну взаємодію під час пандемії та війни. Між тим, стратегії розвитку інформаційного суспільства, з їх орієнтацією на широке використання дистанційних технологій, визначається як один із невід'ємних складників формування інформаційного простору знань, необхідного для розбудови національної цифрової економіки.

У цьому контексті, потребує розроблення та широке запровадження адаптивні електронні освітні ресурси, під якими мають на увазі освітні системи, представлені в електронному вигляді з можливістю адаптації до індивідуальних особливостей студентів, їхніх знань, умінь, психологічних особливостей. Адаптивні електронні освітні ресурси дають змогу оцінити вихідний рівень підготовленості студента коледжу до вивчення певної навчальної дисципліни, пристосуватися до рівня та особливостей його підготовки, оперативно відстежувати результати поточної успішності, на цій основі автоматично змінювати хід навчання, раціонально підбирати завдання та темп засвоєння навчального матеріалу.

Ці інтелектуалізовані навчальні комплекси дістали назву навчальних SMART-систем. Вони забезпечують адаптацію на кількох рівнях: на рівні планування навчального процесу, на рівні змісту навчального матеріалу (у т. ч. способі його презентації), на рівні контролю знань та на рівні інтерфейсу з користувачем системи. Рівні адаптації навчальної SMART-системи відповідають структурі управлінського циклу. Параметрична адаптація має на меті порівняння вхідних та кінцевих результатів у засвоєнні знань та показників індивідуального розвитку. Структурна адаптація пов'язана з реєстрацією та статичним аналізом показників засвоєння навчального матеріалу, передбачає створення індивідуальних освітніх траєкторій. Адаптація цілей має на увазі розподіл матеріалу за рівнем складності. Має також місце адаптація об'єкта управління – студента до вимог ресурсу.

Найбільшу складність у розробників навчальних SMART-систем викликає створення механізмів адаптації контенту до індивідуальних особливостей студентів. Сутність цієї проблеми полягає в пошуку способів виявлення індивідуальних особливостей студентів та можливих шляхів їх адаптації до сприйняття змісту та формату навчального матеріалу. Для цих цілей

використовується поведінковий аналіз із застосуванням технології BigData.

На підставі виявлених індивідуальних особливостей система створює поточну (поведінкову) модель конкретного студента та порівнює її з нормативною моделлю. Урешті-решт, адаптивний електронний освітній ресурс будує персоналізований контент із урахуванням прогнозованої моделі студента та індивідуалізує його як за формою подання навчального матеріалу, так і за рівнем його складності.

До головних критеріїв, на підставі яких SMART-система формує навальний матеріал адаптивного ресурсу, є рівень певних здібностей студента. Адаптивна система полегшує (для тих, хто не засвоює матеріал) або ускладнює (для тих, хто встигає) навчальний матеріал або варіює число простих прикладів чи складність важких, забезпечуючи можливість роботи в покроковому або старт-стопному режимі.

Отже, метою функціонування адаптивного освітнього ресурсу є підвищення якості засвоєних знань при скороченні часу на вивчення тих понять, якими студент володіє достатньою мірою. Сучасні цифрові технології дозволяють автоматизувати цей процес повною мірою.

**Роль куратора студентської групи у процесах адаптації
першокурсників до навчального процесу
ЛАЗАРЄВА Тетяна**

***The role of the student's group supervisor in the adaptation
of freshmen to the educational process
Tetiana LAZARIEVA***

Lazareva.ta@ukr.net

Одним із хвилюючих питань студентів першого курсу при вступі до закладу вищої освіти є адаптація до середовища навчального закладу. Поняття адаптації розглядається як процес пристосування здобувачів до нових умов, прийняття та дотримання норм та правил поведінки у новому соціальному середовищі, побудова власного ставлення до нього. Процес соціалізації студентів першого курсу характеризується суперечностями між:

- сформованою моделлю поведінки у загальноосвітній школі та відсутністю розуміння норм та правил поведінки у закладі вищої освіти;
- встановленими стосунками з вчителями та учнями в школі та необхідністю побудови нових відношень з викладачами та одногрупниками у закладі вищої освіти;
- умовами проживання з батьками та необхідністю самостійного ведення побуту у гуртожитку для студентів, які приїхали з інших міст;
- процесом навчальної діяльності у школі та змішаною формою навчання

у закладі вищої освіти;

- системою контролю та управління навчальною діяльністю у школі та системою самостійного керування власною навчальною діяльністю у закладі вищої освіти.

Такі суперечності та відсутність досвіду у вирішенні проблем можуть викликати у здобувачів нервові зриви, депресію, відсутність мотивації до навчання, погіршення здорового стану, відчуття втоми та внутрішнього протесту.

Значну роль у цьому процесі відіграє куратор студентської групи. Від його вчасної допомоги та втручання залежить успішність навчальної діяльності здобувачів, їх психологічний стан, можливість вчасного гасіння конфліктів, які виникають як у студентській групі між здобувачами, так і між викладачем та здобувачем.

Найбільш складним є перший етап – адаптаційний, який триває вересень - жовтень. Ще до початку занять куратор знайомиться зі студентами та їх батьками. Враховуючи сучасні умови навчання за змішаною, частіше дистанційною системою освіти куратор організовує онлайн зустрічі зі студентською групою. Важливу роль у цьому процесі відіграють цифрові технології, месенджери та додатки. Створити групу можна за допомогою мобільного месенджера Viber, який дозволяє відправляти повідомлення, здійснювати групові дзвінки, голосові і відеодзвінки через мережу Інтернет. Також у цьому додатку можна провести опитування здобувачів, обмінятися фото та іншими документами. Такі ж можливості у месенджера Telegram. У тому разі, якщо деякі студенти знаходяться за кордоном, то зручним месенджером у роботі куратора стане WhatsApp. Для проведення онлайн зустрічей куратору будуть корисні програми Zoom, Google Meet. Перша зустріч куратора зі студентами є найбільш важливою. Куратору треба ознайомити студентів з історією закладу вищої освіти, перспективами його розвитку, представити керівний склад, структуру та режим роботи закладу, розклад занять, звернути увагу на сайт закладу, познайомити із умовами навчання за дистанційною формою, правами та обов'язками здобувачів. На наступній зустрічі важливо провести анкетування здобувачів, виявити їх схильності, творчі здібності, інтереси, хобі, склад сім'ї, стан здоров'я. Це допоможе куратору у подальшій роботі з розвитку потенціалу кожного здобувача, підбором виховних заходів, майстер-класів, екскурсій, конкурсів. Таке опитування здобувачів допоможе куратору та студентам визначитися та обрати старосту групи, а також розподілити за ініціативними студентами інші відповідальні посади та обов'язки: заступник старости, академічний сектор, відповідальні за національно-патріотичні та виховні заходи. Протягом перших двох тижнів куратору варто постійно контролювати та керувати студентською групою, викликати довіру здобувачів, повагу та авторитет. Постійний зв'язок зі студентами сприяє цьому. Стосунки, які закладаються в перші місяці навчання, є запорукою подальшого успіху у роботі куратора зі студентами.

На другому етапі адаптації закріплюються навички саморегуляції

студентів. Діяльність куратора спрямована на організацію начального процесу студентів, координацію участі здобувачів у навчально-виховних заходах, активізації студентського самоврядування. Важливо у цей період сформувати навички самоорганізації, самоконтролю, відповідального ставлення до виконання навчальних і громадських обов'язків.

Третій етап характеризується формуванням стійкої адаптації студентів та завершується наприкінці 1 курсу навчання. Студентський колектив вже сформовано, налагоджено роботу кожного в групі. Роль куратора у цей період зводиться до корегування навчальної діяльності студентів, вчасного звернення уваги на проблеми, що виникають у групі, організацію та проведення виховних заходів, формування світогляду здобувачів.

Останній етап – післяадаптаційний характеризується чітко сформованими відносинами між здобувачами у групі, стабільними показниками у навчальній діяльності, включеністю до основних сфер соціокультурного життя закладу вищої освіти. На цьому етапі куратор готує студентів до майбутньої професійної діяльності, знайомить із ринком праці, конкурентоспроможністю випускників, навчає розробляти резюме та портфоліо, сприяє пошуку робочого місця. Критеріями успішної адаптації студентів є високий рівень інтеграції здобувача з середовищем; активна навчальна, наукова, соціальна діяльність; високий соціальний статус, самостійність у прийнятті рішень, працездатність та успішність діяльності, професійне зростання; сформовані комунікативні навички, відносна стабільність емоційної сфери, соматичне благополуччя.

Таким чином, протягом усіх чотирьох етапів адаптації студентів роль куратора є вирішальною у формуванні особистості здобувача, підготовки його до самостійної професійної діяльності.

Цифрова педагогіка як галузь педагогічної науки ЛАПАЄНКО Світлана

Digital Pedagogy as a Field of Pedagogical Science Svitlana LAPAENKO

slapaenko@ukr.net

Детермінованість змін і осучаснення педагогічного знання та технологій в контексті сучасних тенденцій щодо цифрової трансформації є визначальною реалією педагогічної науки та освітнього процесу на сьогоднішньому етапі їх розвитку. В.Кременем у доповіді на Міжнародній педагогічній науково-практичній конференції «Освіта, освітяни – незламні у війні» [4] розкрито ключові напрями дослідницької підтримки освітян та практичних дій заради успішного функціонування і подальшої модернізації освіти України в умовах війни; представлено найбільш вагомі здобутки вчених НАПН України у: дошкільній освіті, зокрема Центру раннього розвитку дитини та дошкільної

освіти Інституту проблем виховання; модернізації змісту загальної середньої освіти, що втілюється на основі створених вченими Інституту педагогіки підручників з усіх предметів для 5-го класу; цифровізації освіти, у сфері якої суспільного резонансу набули розробки про застосування хмарних технологій у закладах освіти, використання електронних освітніх цифрових ресурсів, SMART-комплекси для закладів професійної (професійно-технічної) освіти; національно-патріотичному вихованні – за розробленими технологіями, програмами та методичними рекомендаціями дослідників Інституту проблем виховання; психологічних дослідженнях, які є особливо актуальними для українського суспільства в умовах повномасштабного військового вторгнення; освіті українських дітей за кордоном, що реалізується, для прикладу, в межах відкритого за ініціативи Інституту цифровізації освіти Центру дистанційної освіти для українських учнів у м. Варшава, Республіка Польща; підвищенні кваліфікації учителів, що здійснюється за відповідними інноваційними освітніми програмами. З цих позицій наразі в українській педагогіці відбувається перегляд традиційних підходів, пошук нових засад функціонування та розвитку. Про це свідчать праці О. Адаменко, В. Бикова, Г. Єльнікової, М. Кириченка, В. Курила, М. Лещенко, В. Лозової, З. Рябової, А. Сбруєвої, Л. Сергеевої, О. Сухомлинської, М. Теловатої, Л. Тимчук, Є. Хрикова та ін. Так, О. Адаменко та В. Курило [1] термін «українська педагогічна наука» розуміють як відносно цілісну діяльність української науково-педагогічної спільноти в межах суспільного життя нашої держави, її інституційне оформлення у вигляді диференційованих за певними ознаками організаційних підрозділів, наукових шкіл, напрямів і досліджень та результати цієї діяльності – наукові знання.

Є. Хриков [5, с. 100] трактує сутність педагогічної науки як цілісного, системного, соціального явища та конкретизує її складники: перший – результативний складник педагогічної науки становлять наукові знання. Всі інші складники педагогічної науки розглядаються Є. Хриковим як умови для отримання наукового знання. Другий такий складник – соціальна підсистема педагогічної науки, яка характеризує її інституційне оформлення, кадровий потенціал, мережу наукових установ, механізми державного управління наукою, місце науки в системі соціальних відносин. Третій складник педагогічної науки – інформаційно-комунікативна підсистема, яка значною мірою обумовлює прискорення її розвитку. Цю підсистему складають засоби наукової комунікації та певні особливості інформації, яка транслюється інформаційно-комунікативною підсистемою. Четвертий складник педагогічної науки – її методологічна підсистема як практика педагогічних досліджень.

В. Биковим та М. Лещенко [2] схарактеризовано теоретико-методологічні засади цифрової гуманістичної педагогіки – науки про закономірності створення позитивної інтегрованої педагогічної реальності за умови конвергенції фізичного та віртуального (створеного за допомогою ІКТ) навчальних просторів (середовищ) у реаліях відкритої освіти. На основі використання сучасних ІКТ навчальна діяльність (формальна, неформальна та інформальна) відбувається на перетині двох світів: реального і віртуального. За

визначенням В. Бикова та М. Лещенко [2, с. 122] гуманістична цифрова педагогіка – це наука про закономірності передачі та сприймання освітнього досвіду, що відбувається у фізичній і віртуальній реальностях на основі використання ІКТ, зокрема цифрових технологій у системах відкритої освіти. Науковці визначають також предмет вивчення цифрової педагогіки як вплив ІКТ на всіх суб'єктів педагогічного процесу, дослідження навчально-пізнавальних дій, що відбуваються як у матеріальній, так і у віртуальній реальності й відповідно до цього проектування змісту, форм і методів навчання [2, с. 120].

На нашу думку, саме інтеграція цифрових та традиційних педагогічних засобів визначає можливості гуманістичної цифрової педагогіки. Зокрема, В. Биков, М. Лещенко та Л. Тимчук [3, с. 23] вважають, що це відбувається двома різними способами. З одного боку, застосовуються цифрові інструменти та технології для проведення традиційних гуманістичних досліджень. З іншого боку, гуманістичні методи дослідження застосовуються до вивчення педагогічних явищ, що відбуваються у змішаному або віртуальному середовищах, створених цифровими технологіями.

Таким чином, проведене дослідження дозволило нам зробити висновок про потребу побудови цілісної системи дослідження суперечностей розвитку педагогічної науки, обумовлених сучасними процесами цифрової трансформації.

Бібліографія:

1. Адаменко О. В., Курило В. С. Особливості і тенденції розвитку педагогічної науки в Україні у другій половині ХХ століття. *Рідна школа*. 2012. № 4/5. С. 39–43.
2. Биков В., Лещенко М. Цифрова гуманістична педагогіка відкритої освіти. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2016. № 4. С. 115–130.
3. Биков В., Лещенко М., Тимчук Л. *Цифрова гуманістична педагогіка*: посібник. Київ: Ін-т інформ. технологій і засобів навчання, 2017. 181 с.
4. Кремень В. Педагогічна наука для розбудови нової країни. *Вісник НАПН України*. 2022. № 4(2). С. 1–6.
5. Хриков Є. Стан та напрями розвитку педагогічної науки в Україні. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 2. С. 99–112.

References:

1. Adamenko O. V., Kurylo V. S. Osoblyvosti i tendentsii rozvytku pedahohichnoi nauky v Ukraini u druhii polovyni KhKh stolittia. *Ridna shkola*. 2012. № 4/5. S. 39–43.
2. Bykov V., Leshchenko M. Tsyfrova humanistychna pedahohika vidkrytoi osvity. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymy systemamy*. 2016. № 4. S. 115–130.
3. Bykov V., Leshchenko M., Tymchuk L. *Tsyfrova humanistychna pedahohika*: posibnyk. Kyiv: In-t inform. tekhnolohii i zasobiv navchannia, 2017. 181 s.
4. Kremen V. Pedahohichna nauka dlia rozbudovy novoi krainy. *Visnyk NAPN*

Ukrainy. 2022. № 4(2). S. 1–6.

5. Khrykov Ye. Stan ta napriamy rozvytku pedahohichnoi nauky v Ukraini. Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal. 2018. № 2. S. 99–112.

Відповідальне вчительство як адаптивний процес професійного розвитку ЛОГІНОВ Андрій

Respsibel teaches how to proses profesional development Andrii LOHINOV

l22975@gmail.com

У світовому просторі учительська професія належить до найбільш відповідальних. Діяльність представників освітньої галузі можна розглядати на рівні таких основних площин: якісна освіта, науковий і технологічний розвиток, рівень розвитку суспільства в цілому [5, с. 6]. Вважаємо, що до цих площин слід додати площину безперервного професійного розвитку і саморозвитку впродовж життя [3, с. 75].

Відповідно до проблематики, окресленої вище теми дослідження, звернемося до окремих аспектів визначень поняття «відповідальне вчительство». Досить згадати, що про відповідальне вчительство як рух в Україні розпочали говорити у зв'язку із діяльністю ГС «Освіторія» у партнерстві з ГО «EdCamp Ukraine» у 2016-2017 роках. Натхненником руху EdCamp в Україні виступав Олександр Елькін, радник Міністерки освіти і науки України Лілії Гриневич. Гасло руху: «Всі зміни в освіті розпочинати з себе». Рух має три важливі складові: по-перше – платформа для підвищення кваліфікації шкільного вчительства. По-друге – це вчителі, які вирізняються своєю практичністю серед інших, готові протистояти застарілій системі, змінюються, щоб бути ближчими до сучасних дітей в сучасній освіті. По-третє – це ефективний інструмент для побудови регіональних освітніх спільнот [8]. І, власне, тут відбувається формування агентів змін і відповідальне вчительство. На сьогодні науковці ще не дають точного визначення дефініції «відповідальне вчительство». У цьому зв'язку зазначимо, що в педагогічній літературі та засобах масової інформації розглядають «відповідальне вчительство» як рух, педагогічне кредо, концептуальний підхід з позиції професійної компетентності та соціально-психологічних навичок та ін. За такого підходу вище зазначене поняття можна розглядати у складі синонімічних термінів «свідомі громадяни», «талановиті лідери», «ефективне лідерство», бо зміст їхньої діяльності має багато спільного як з теоретичного так і з практичного аналізу діяльності.

О. Виговська схиляється до думки, що дії «свідомих громадян», насамперед, вчителів, полягають «у створенні нового «поля» духовності, культурної «аури» буття людини, щоб адаптувати цілі і наміри педагогічної освіти, а це і зміст, і форми, відповідно до перспективних засадничих положень

розвитку Всесвіту і Людства [1, с. 56].

Майкл Фуллан, розробник знаменитої стратегії освітньої реформи в канадській провінції Онтаріо, описує як «талановиті лідери», що розуміються на нових тенденціях в освіті, максимально заохочують до активної діяльності людей із різних міст та країн, поширюють передовий педагогічний досвід [11].

Т. Десятов пов'язує «ефективне лідерство» із керівниками закладів, які у нових соціально-економічних умовах мають бути успішними лідерами й топ-менеджерами, професіоналами з досвідом управлінської діяльності, фаховою теоретичною та практичною підготовкою. Треба сказати, що під час «ефективного лідерства» формується спільно (корпоративне) розуміння і колективна відповідальність, гарантується реальна підтримка [2, с. 6]. А це чітко простежується у практичних діях «відповідального вчительства». Практичні дії спрямовані на підвищення кваліфікації, тобто на безперервний професійний розвиток. Статті 18 та 59 Закону України «Про освіту» (2017) зазначають, що професійний розвиток передбачає «постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації та будь-які інші види та форми професійного зростання» [6]. Важливо те, що професійний розвиток особистості, на думку І. Хоржековської, пов'язаний із розвитком особистості взагалі, із засвоєнням нового досвіду, знань, вмінь та трансформації мотивації й інтересів конкретної людини [10, с. 133].

Л. Сергеева професійний розвиток визначає як безперервний комплексний процес, який включає професійне навчання, розвиток кар'єри та підвищення кваліфікації [9, с. 413]. Ось чому, нам здається, що «відповідальне вчительство» можна розглядати як адаптивний процес, який формується громадською думкою вчителів, педагогічних спільнот у діалектичній та партнерській взаємодії індивідуального, колективного та масового в умовах безперервного професійного розвитку і саморозвитку, фаховою теоретичною та практичною підготовкою.

М. Ростока зазначає про обов'язкову наявність тісного зв'язку між ефективністю діяльності людини та її адаптованістю. Основним критерієм ціни адаптованого процесу вважається забезпечення досягнення мети діяльності при мінімізації плати за діяльність [7, с. 37-39].

«Відповідальному вчительству» у сучасних закладах освіти діяти дуже важко, бо шкільні адміністрації через значний обсяг документації та інформації не можуть об'єктивно оцінити їхню діяльність, але під час автономії закладу освіти можна передати їм певні функції. Ми схилиємося до думки науковців, які «відповідальне вчительство» розглядають як неформальну освіту, яка за своєю сутністю розуміється як «внутрішньо мотивована діяльність, що сприяє особистісному зростанню та розвитку дорослої людини» [4, с. 43].

Отже, на наш погляд, подальший розвиток «відповідального вчительства» як адаптованого процесу слід розглядати у розширенні напрямів співпраці професійного вдосконалення / самовдосконалення в системі неформальної освіти, у відповідності до Законів України «Про освіту дорослих» (2023) та «Про освіту» (2017) із виокремленням завдань з кореляції подолання певних

труднощів, які виникають у вчителів у процесі впровадження Нової української школи та нових Державних стандартів, модельних програм, підручників, цифрової педагогіки, педагогічних технологій та інновацій разом із післядипломною освітою, педагогічними спільнотами закладів освіти територіальних громад.

Бібліографія:

1. Виговська О. І. Адаптація молодого вчителя в контексті зміни цільової парадигми педагогічної освіти. *Адаптивні процеси в освіті*: зб. тез доп. 1 Міжнар. наук. форуму. Київ – Харків. 2022. Вип. 1(4). С. 53–55.
2. Десятов Т. М. Стратегія розвитку закладу вищої освіти в умовах політико-економічних і соціально-культурних змін. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*. Черкаси, 2022. № 1. С. 6–9.
3. Біла книга національної освіти України. Вид. 3. / за заг. ред. акад. В. Г. Кременя; НАПН України. Київ: Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2011. 342 с.
4. *К обществам знания*: всем. доклад ЮНЕСКО. Париж: Юнеско, 2015. 231 с.
5. Основи теорії технологічної освіти: навч. посібник / за ред. С. І. Ткачук, О. М. Коберник. Умань : Візаві, 2014. 304 с.
6. Про освіту. Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 09.06.2021).
7. Ростока М. Л. Специфічні особливості адаптаційного процесу та загальні закономірності індивідуальної адаптації. *Адаптаційні процеси в освіті*: зб. матеріалів 6 Всеукр. наук. форуму з міжнар. участю. 2021. Вип. 3. С. 35–39. URL: [http://adaptive.org.ua/files/Zbirnyk%20AAE\(6\),%202021.pdf](http://adaptive.org.ua/files/Zbirnyk%20AAE(6),%202021.pdf) (дата звернення: 09.06.2021).
8. Рух EdCamp в Україні – як готують відповідальне вчителство для Нової школи. URL: <https://www.imena.ua/blog/edcamp-talks/> (дата звернення: 02.02.2023).
9. Сергеєва Л. М. Основні підходи до управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників. *Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії*: зб. матеріалів III Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму 15–16 черв. 2021. Київ, 2021. 416 с.
10. Хоржековська І. М. Професіоналізм та професійний розвиток особистості. *Наука і освіта*. 2016. № 11. С. 55–60. URL: <https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/en/articles/2016-11-doc/2016-11-st9-en> (дата звернення: 02.02.2023).
11. Fillian M. Change. Leader to Do What Matters Most Jossey – Bass. San Francisco 2011.

Referenses:

1. Vyhovska O. I. Adaptatsiia molodoho vchytelia v konteksti zminy tsilovoi paradyhmy pedahohichnoi osvity. Adaptivni protsesy v osviti: zb.tez dop. 1 Mizhnar. nauk. forumu. Kyiv – Kharkiv. 2022. Vyp. 1(4). S. 53–55.
2. Desiatov T. M. Stratehiia rozvytku zakladu vyshchoi osvity v umovakh polityko-ekonomichnykh i sotsialno-kulturnykh zmin. Visnyk Cherkaskoho natsionalnogo universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Seriia «Pedahohichni nauky». Cherkasy, 2022. № 1. S. 6–9.
3. Bila knyha natsionalnoi osvity Ukrainy. Vyd. 3. / za zah. red. akad. V. H. Kremenia; NAPN Ukrainy. Kyiv: Kyiv. un-t im. Borysa Hrinchenka, 2011. 342 s.
4. *К обществам знания: всем. доклад ЮНЕСКО.* Париж: Юнеско, 2015. 231 с.
5. Osnovy teorii tekhnolohichnoi osvity: navch. posibnyk / za red. S. I. Tkachuk, O. M. Kobernyk. Uman : Vizavi, 2014. 304 s.
6. Pro osvitu. Zakon Ukrainy vid 5 veresnia 2017 roku № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (data zvernennia: 09.06.2021).
7. Rostoka M. L. Spetsyfichni osoblyvosti adaptatsiinoho protsesu ta zahalni zakonomirnosti indyvidualnoi adaptatsii. Adaptatsiini protsesy v osviti: zb. materialiv 6 Vseukr. nauk. forumu z mizhnar. uchastiu. 2021. Vyp. 3. S. 35–39. URL: [http://adaptive.org.ua/files/Zbirnyk%20AAE\(6\),%202021.pdf](http://adaptive.org.ua/files/Zbirnyk%20AAE(6),%202021.pdf) (data zvernennia: 09.06.2021).
8. Rukh EdCamp v Ukraini – yak hotuiut vidpovidalne vchytelstvo dlia Novoi shkoly. URL: <https://www.imena.ua/blog/edcamp-talks/> (data zvernennia: 02.02.2023).
9. Serheieva L. M. Osnovni pidkhody do upravlinnia profesiinym rozvytkom naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv. Innovatsiini transformatsii v suchasni osviti: vyklyky, realii, stratehii: zb. materialiv III Vseukr. vidkr. nauk.-prakt. onlain-forumu 15–16 cherv. 2021. Kyiv, 2021. 416 s.
10. Khorzhekovska I. M. Profesionalizm ta profesiinyi rozvytok osobystosti. Nauka i osvita. 2016. № 11. S. 55–60. URL: <https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/en/articles/2016-11-doc/2016-11-st9-en> (data zvernennia: 02.02.2023).
11. Fillian M. Change. Leader to Do What Matters Most Jossey – Bass. San Francisco. 2011.

Інформаційно-аналітичне забезпечення управління підвищенням кваліфікації педагогів у закладах післядипломної педагогічної освіти ЛУЗАН Людмила

Informational and Analytical Support for the Management of the Professional Development of Teachers in Institutions of Postgraduate Pedagogical Education Liudmyla LUZAN

У межах регіонального проекту підвищення якості освіти «Освітній технопарк Харківщини – 2030», який було створено на реалізацію мети – підвищення якості освіти в закладах загальної середньої освіти Харківщини відповідно до цивілізаційних і національних викликів, що постали перед системою освіти України в сучасний період, на засадах ефективного партнерства різних стейкхолдерів, в умовах створення Національного освітнього технопарку (НОТ), було організовано за кожним вектором 15 освітніх хабів. Для того, щоб оцінити стан справ за будь-яким аспектом освітньої діяльності закладу, або для прийняття управлінського рішення, потрібно мати достатньо інформації. Харківська академія неперервної освіти (ХАНО) організувала у 2023 році Школу моніторингу якості освіти «Практичні аспекти моніторингової діяльності на місцевому рівні та в закладах освіти» (15 год) у межах освітнього хабу II «Якісна освіта» для підвищення рівня обізнаності керівників закладів освіти щодо процесу пошуку, збору, переробки та подання інформації у формі, придатній для її використання. У синхронній та асинхронній формі у 2023 році буде проведено серію вебінарів, інформацію про які розміщено на сайті ХАНО (рис. 1).

Рис. 1 Моніторингові дослідження ХАНО

Так, наприклад у 2022 році було проведено експрес-опитування серед керівників та педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти щодо готовності до впровадження ДСБСО. Результати інформаційно-аналітичної діяльності щодо зазначеного питання відображені на рис. 2.

Рис. 2 Результати експрес-опитування педагогічних працівників щодо готовності до впровадження ДСБСО

Реагуючи на результати моніторингових досліджень, у Центрі професійного розвитку педагогічних працівників освіти (ЦПРПО) Харківської академії неперервної освіти були розроблені освітні програми підвищення кваліфікації для керівників ЗСО «Керівники НУШ» та педагогічних працівників ЗСО: «Нова українська школа: урок у 5 класі (30 год / 1 кредит), «НУШ: нові навчальні дисципліни та курси в 5-9 класах (15 год / 0,5 кредиту), «Діти з особливими освітніми потребами в 5 класі НУШ» (30 год / 1 кредит).

На реалізацію забезпечення прав кожного педагога на неперервну освіту та підвищення кваліфікації в міжтестастійний період відповідно до вимог законодавства, завдань Концепції «Нова українська школа», Державних освітніх стандартів в Харківській академії неперервної освіти у 2022 році було підготовлено / оновлено: 33 комплексні програми (КП), 132 освітні програми за темами (ОП), 31 освітню програму для фахових спецкурсів (ФСК) та 81 програму для тематичних спецкурсів (ТСК) (рис. 3).

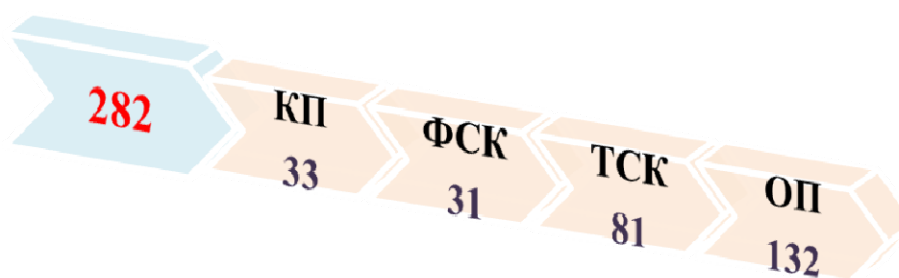

Рис. 3 Підготовлено / оновлено освітніх програм з підвищення кваліфікації

Завдячуючи якісній інформаційно-аналітичній роботі в Харківській академії неперервної освіти, були прийняті ефективні управлінські рішення щодо охоплення підвищенням кваліфікації тих категорій, для яких не були розроблені освітні програми підвищення кваліфікації в попередні навчальні роки (рис. 4).

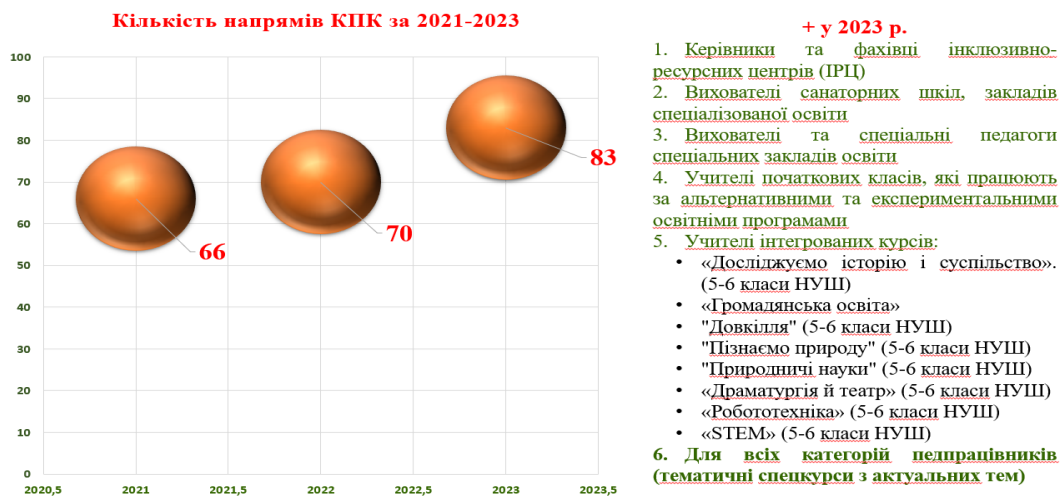

Рис. 4 Охоплення підвищенням кваліфікації

Найважливішим завданням суб'єкта управління є оволодіння інформаційно-аналітичними знаннями, уміннями обробляти інформацію різними аналітичними прийомами. Таким чином, реалізація їх сприяє підвищенню якості освіти в закладах освіти.

Адаптивний вибір моделі навчання у загальноосвітніх навчальних закладах з поглибленим вивченням предметів природничого циклу в умовах невизначеності
ЛУК'ЯНЧИКОВА Тетяна

Adaptive choice of learning model in general educational institutions of natural science orientation in conditions of uncertainty
Tetiana LUKIANCHUKOVA

tanlukian@lic145.kiev.ua; tanlukian@gmail.com

Науковий керівник:
АНТОЦУК Світлана Володимирівна,
доцент кафедри відкритих освітніх систем
та інформаційно-комунікаційних технологій,
кандидат пед. наук
Університет менеджменту освіти

Вибір моделі навчання, за інструктивно-методичною рекомендацією Міністерства освіти та науки (МОН), здійснюється з метою організації безпечного освітнього середовища, в залежності від ситуації, яка склалася у конкретному навчальному закладі, в залежності від безпекової ситуації у населеному пункті. Такий вибір покладається на адміністрацію навчального

закладу та педагогічний колектив з обов'язковим урахуванням думки батьків. У таких обставинах доцільно проаналізувати думки педагогічного колективу, учнів, батьківської спільноти. Розглянемо результати опитування суб'єктів освітнього процесу загальноосвітнього навчального закладу з поглибленим вивченням профільних предметів. Опитування проведене перед початком навчального року, серед паралелей від 8 до 11 класів.

Опитування вчителів щодо форми навчання у 2 чверті показало, що для 8 класів обрано переважно очну та змішану форму навчання, для 9–11 – змішану та дистанційну.

Переважає більшість учнів, а саме 65,6%, обрали дистанційний формат навчання, відповідно 34,4% – очне навчання.

Опитування серед батьків показало, що 60,4% обирають дистанційну форму навчання, за очне навчання в ліцеї висловились 34,4%.

Після обговорення результатів опитування, педагогічним колективом було прийняте рішення для паралелей 8 та 9 класів обрати очну або змішану модель навчання. Об'єктивно, в учнів такого віку ще не сформовано достатню мотивацію до самостійного навчання та можливість очного навчання є пріоритетною.

Паралелі десятих та одинадцятих класів на момент опитування віддали перевагу дистанційній формі навчання. Такий вибір обумовили декілька факторів. Насамперед, більшість учнів десятих та одинадцятих класів, враховуючи профільну орієнтацію навчального закладу, вже обрали напрямок подальшого навчання у відповідних вищих навчальних закладах, і, таким чином, у них вже сформовано мотивацію до результативної самостійної роботи. Наступний чинник пов'язаний із порівняно більшою кількістю старшокласників, які знаходяться за кордоном та навчаються одночасно в інших навчальних закладах. Для них є важливим отримати свідоцтво про повну загальну середню освіту у навчальному закладі, який знаходиться в Україні, та скористатись перевагами, які надає освітній процес у профільному навчальному закладі. За таких обставин дистанційний формат навчання є найбільш зручним.

Учні всіх вікових груп, які знаходились за кордоном та паралельно навчались в іншій школі, обирали асинхронний формат дистанційного навчання або екстернатуру, в залежності від розкладу у новій школі та від можливості одночасно виконувати велику кількість завдань. По результатах опитування можна зробити висновок, що учні, які перебувають за кордоном, віддають перевагу асинхронній формі дистанційного навчання перед екстернатурою. Такому вибору сприяли наступні фактори:

- можливість поступово опанувати навчальний матеріал;
- консультації з боку вчителів по окремих темах протягом всього навчального року;
- навантаження розподіляється рівномірно і, таким чином, усувається проблема одночасної підготовки до здачі іспитів у різних навчальних закладах.

Специфіка профільних загальноосвітніх навчальних закладів передбачає проведення проєктної, наукової, творчої діяльності учнів, участі у

Всеукраїнських та міжнародних конкурсах та олімпіадах, конкурсі-захисті творчих робіт Малої академії наук. Участь у таких заходах особливо важлива для учнів старшої школи. Тому доцільним є, за сприятливих умов, переведення паралелей десятих та одинадцятих класів на змішаний формат навчання, починаючи з другої навчальної четверті. За потреби зменшити кількість учнів, одночасно присутніх у навчальному закладі, пропонується створити графік відвідування для різних паралелей, чергуючи паралелі учнів старшої та середньої школи.

Незалежно від того, обрано дистанційну чи змішану форму навчання, з метою досягнення неперервності освітнього процесу, доцільним є забезпечення учнів навчальними матеріалами в обраному навчальному онлайн-середовищі, з випередженням навчального плану на декілька тижнів. За необхідності може бути використана перегорнута модель навчання, якщо за певних обставин не було можливості провести урок в режимі реального часу в дистанційному або очному форматі. Неперервність освітнього процесу в складних умовах підтримується також засобами корпоративної електронної пошти, через форуми та соціальні мережі.

Отже, до чинників, які впливають на остаточний вибір змішаної моделі навчання, де перевага надається очній формі, можна віднести:

- недостатній рівень мотивації до навчання в учнів;
- погано розвинені навички самостійної роботи;
- зниження якості навчання під час виключно дистанційних уроків;
- проблеми з адекватним оцінюванням;
- неможливість контролю під час проведення перевірочних робіт;
- технічні проблеми під час дистанційних занять;
- зниження ефективності педагогічного та наукового керівництва

проектною діяльністю учнів.

Але, з урахуванням побажань батьків, окремим учням повинна бути надана можливість навчатись дистанційно, в асинхронному чи синхронному форматах.

Бібліографія:

1. Про інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році. Лист МОН від 19.08.22 року № 1/9530-22. URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/87596/ (дата звернення: 30.01.2023).

2. Оксана Пасічник. Синхронне й асинхронне дистанційне навчання. *Освіта.ua*. 06.01.2021. URL: <https://osvita.ua/school/method/78950/> (дата звернення: 30.01.2023).

3. Особливості впровадження змішаного навчання у закладах загальної середньої освіти. *Нова педагогічна думка*. 2021. Т.107. № 3. URL: <http://npd.roippo.org.ua/index.php/NPD/article/view/363> (дата звернення: 30.01.2023).

References:

1. Pro instruktyvno-metodychni rekomendatsii shchodo orhanizatsii osvithnoho protsesu ta vykladannia navchalnykh predmetiv/intehrovanykh kursiv u zakladakh zahalnoi serednoi osvity u 2022/2023 navchalnomu rotsi. Lyst MON vid 19.08.22 roku № 1/9530-22. URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/87596/ (data zvernennia: 30.01.2023).
2. Oksana Pasichnyk. Synkhronne y asynkhronne dystantsiine navchannia. Osvita.ua. 06.01.2021. URL: <https://osvita.ua/school/method/78950/> (data zvernennia: 30.01.2023).
3. Osoblyvosti vprovadzhennia zmishanoho navchannia u zakladakh zahalnoi serednoi osvity. Nova pedahohichna dumka. 2021. T.107. № 3. URL: <http://npd.roippo.org.ua/index.php/NPD/article/view/363> (data zvernennia: 30.01.2023).

Реалії цифрової трансформації у вищій школі в умовах війни ЛУЧАНІНОВА Ольга

The realities of digital transformation in higher education in the conditions of war Olha LUCHANINOVA

2017olgapetrovna@gmail.com

Сучасний університет, незважаючи на складні проблеми сьогодення, має здійснювати освітній процес у форматі «університет 4.0», який передбачає використання цифрових технологій в умовах безпечного цифрового освітнього середовища.

Кожний заклад вищої освіти в межах визначеної автономії визначає модель цифровізації. Цифрова трансформація освітнього процесу закладу вищої освіти відбувається в умовах війни. Реальністю є десятки зруйнованих закладів, електромереж, постійне вимкнення світла, відсутність напруги тощо. Заняття онлайн зі студентами відбуваються за гнучким розкладом. Ставши одним із ключових напрямів трансформації системи вищої освіти, цифровізація завдяки гнучкому використанню цифрових технологій в освітньому процесі забезпечує якість та доступність освіти, посилює індивідуалізацію та диференціацію навчання, розвиток цифрової компетентності особистості як студента, так і викладача.

Три роки поспіль через тривалий карантин і війну трансформаційні процеси, пов'язані з цифровізацією у вищій школі, наштовхуються на ряд проблем: як в умовах війни організувати ознайомлення викладачів з методами роботи з цифровими освітніми ресурсами; як спонукати викладачів до використання й створення цифрових технологій в освітньому процесі, інноваційної діяльності в методиці використання цифрових технологій в

освітньому процесі, а саме дистанційних та мобільних технологій; методик педагогічного проектування цифрових освітніх ресурсів [2].

Вітчизняні університети, в яких немає проблем із обладнанням, використовують доповнену, віртуальну і змішану реальність, хмарні технології, мобільні та інтернет-технології, дистанційну освіту, онлайн курси. Якість трансформаційних процесів цифровізації гальмується через об'єктивні причини: зруйнована інформаційно-технологічна інфраструктура багатьох закладів, відсутність належної комунікації між учасниками освітнього процесу, цифрова компетентність викладачів тощо. Керівництво вишів розуміє всі проблеми і сприяє їх вирішенню. Так, завдяки допомозі європейських закладів українські виші мають можливість проводити навчальні заняття в Zoom, не обмежуючи їх у часі. Але це все кроки підтримки під час війни.

Реаліями є те, що науковці, викладачі українських вишів сьогодні на порядку денному практично вирішують питання створення моделі цифрового університету, дискутують щодо специфіки цифрового кампусу, заміни традиційного освітнього простору на віртуально-мережевий, цифрової компетентності викладачів [1].

У цифровому середовищі трансформується все, починаючи від педагогічної системи, її методологічних підстав до психологічних позицій, установок суб'єктів освітнього процесу. У вищій школі видозмінюються освітні цілі, засоби, форми, методи та прийоми вирішення навчальних завдань та їх постановка. Цифрова дидактика виступає складовою менеджменту освітнього процесу.

З одного боку, цифрові педагогічні технології спроможні забезпечити практично нескінченну кількість напрямів індивідуалізації навчання (зміст, темп освоєння навчального матеріалу, рівень складності, спосіб подання навчального матеріалу, форми організації навчальної діяльності, склад навчальної групи тощо). Важливо, що всі ці напрямки індивідуалізації можуть бути реалізовані одночасно. Це дозволяє, на думку Л. Шимченко, застосовувати головний принцип адаптивності, забезпечити високий рівень навчальної мотивації та повне засвоєння заданих освітніх результатів.

Індивідуалізація вищої освіти на основі цифрових технологій дозволяє забезпечити органічний перехід до мультипрофесіоналізму, який стає динамічним персоналізованим набором компетенцій [3]. З іншого боку, відбувається трансформація педагогічної комунікації з «викладач-студент» на «студент-комп'ютер», тобто порушується гуманістичний принцип.

На нашу думку, перед викладачами постає проблема практичного втілення цифрової дидактики в освітній процес: цифрова дидактика вирішує освітні задачі за допомогою цифрових інструментів; цифрові технології допомагають забезпечувати заняття варіантами форм і методів, завдань, необхідний темп тощо; сьогодні така дидактика ставить питання не чому навчити, а як навчити; тренувальні тести різної складності дають можливість поглибити практичні навички; викладач стає проектантом навчального заняття. З останнім не все так просто: на думку фахівців, актуальним є тандем викладача

з так званим методистом-архітектором цифрових засобів навчання і цифрової дидактики, а також з навичками ІТ-технологій.

Отже, освітнє середовище закладу вищої освіти прибирає на себе ознаки цифрового середовища, стає новим об'єктом професійної педагогічної діяльності, самостійною навчальною сутністю з високим рівнем алгоритмізації та автоматизації освітніх взаємодій. І головне – через тренд цифровізації одночасно не втратити особистість студента й підготувати його до реалій життя в умовах війни.

Бібліографія:

1. Арешонков В. Ю. Цифровізація вищої освіти: виклики та відповіді. Шляхи і механізми підвищення конкурентоспроможності університетів України: наукова доповідь на методологічному семінарі НАПН України 19 листоп. 2020 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2020. Вип. 2(2). С. 1–6. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-13-2>

2. Духаніна Н. М., Лесик Г. В. Цифровізація освітнього процесу: проблеми та перспективи. The 12th International scientific and practical conference “*Modern directions of scientific research development*”, May 18–20, 2022, Chicago, USA. Chicago: BoScience Publisher, 2022. P. 406-409.

3. Шимченко Л., Мірошніченко Д., & Костенко Д. Цифрова трансформація України як механізм ефектизації комунікації влади з народом. *Society Document Communication*, 2022. № 14. С. 304–322. <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2022-14-304-322>

References:

1. Areshonkov V. Yu. Tsyfrovizatsiia vyshchoi osvity: vyklyky ta vidpovidy. Shliakhy i mekhanizmy pidvyshchennia konkurentospromozhnosti universytetiv Ukrainy: naukova dopovid na metodolohichnomu seminarі NAPN Ukrainy 19 lystop. 2020 r. Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy, 2020. Vyp. 2(2). S. 1–6. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-13-2>

2. Dukhanina N. M., Lesyk H. V. Tsyfrovizatsiia osvitnoho protsesu: problemy ta perspektyvy. The 12th International scientific and practical conference “*Modern directions of scientific research development*”, May 18–20, 2022, Chicago, USA. Chicago: BoScience Publisher, 2022. P. 406-409.

3. Shymchenko L., Miroshnichenko D., & Kostenko D. Tsyfrova transformatsiia Ukrainy yak mekhanizm efektyzatsii komunikatsii vlady z narodom. *Society Document Communication*, 2022. № 14. S. 304–322. <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2022-14-304-322>

**Адаптивна науково-педагогічна діяльність викладача вищої школи
як зовнішньо тимчасово переселеної особи
ЛУЧАНІНОВА Ольга**

***Adaptive scientific and pedagogical activity of a higher
school teacher as a temporarily displaced person
Olha LUCHANINOVA***

2017olgapetrovna@gmail.com

Широкомасштабне вторгнення ворога на територію України спричинило певні проблеми в організації діяльності закладів всіх рівнів освіти та їхніх учасників. До чинників погіршення стану української освітньої сфери, окрім різкого збільшення витоку студентів за кордон (а це близько 2 млн. осіб) та великої кількості зруйнованих освітніх закладів, також є й значна еміграція самих освітян.

Бліцопитування викладачів закладів вищої освіти щодо причин виїзду за межі країни показало, що головною причиною для викладача є не страх за своє життя, а відповідальність за своїх батьків, дітей, онуків та їхню безпеку.

Виїхавши до іншої держави, викладачі продовжують свою професійну діяльність. Держава гарантує викладачам/вчителям збереження робочого місця й оплату відповідно до договору чи контракту.

Так, продовження Євросоюзом по березень 2024 року статусу тимчасового захисту для українців дозволяє їм отримувати доступ до проживання, ринку праці, медичної допомоги та освіти для дітей.

Країни ЄС і країни, які навіть не мають спільних кордонів з Україною, забезпечують особам, які користуються тимчасовим захистом, отримання допомоги в частині соціального забезпечення і, якщо необхідно, засобів до існування, а також медичне забезпечення (зокрема, невідкладну медичну допомогу та лікування у разі хвороби) [4].

Безперечно, отримання статусу тимчасового захисту у конкретній країні ЄС у зв'язку з війною в Україні є поважною причиною відсутності викладача на робочому місці в Україні. Адже збереження життя є поважною причиною, яка унеможливорює звільнення працівника [2].

Українське законодавство не містить заборони виконання дистанційної роботи за кордоном. Тому відповідно у випадку, коли викладач у зв'язку з небезпекою для життя і здоров'я під час дії воєнного стану виїхав за межі країни і має технічну можливість виконання трудових функцій дистанційно з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, не вбачається правових підстав для його звільнення [3].

Зазначимо, що не всі викладачі перебувають за кордоном у рівних умовах як зовнішньо тимчасово переселені особи. Адаптуватися доводиться залежно від

внутрішніх і зовнішніх обставин, мети перебування за кордоном і умов проживання. Наприклад, викладач вирішив залишитися в країні тимчасового перебування. Це передбачає, крім професійних, інші адаптаційні дії: вивчення мови цієї країни, облік, місячне грошове утримання, тимчасове житло і заборона працювати. У такому випадку керівництво закладу може зберігати робоче місце викладача без звільнення на час воєнних дій. Викладач як людина й особистість переживає певні стадії соціальної адаптації в чужій країні – врівноваження, псевдоадаптацію, пристосування, уподібнення.

Інший варіант, коли викладач не уявляє себе без України. Наприклад, автор цієї статті має тільки медичне страхування, живе у родичів, має статус туриста, який за сприятливих обставин повернеться додому. А поки адаптується до особливостей дистанційної роботи.

Викладач за кордоном як глибоко мотивована й патріотична людина реально сприймає труднощі, пов'язані з освітнім процесом, продовжує виконувати науково-педагогічну діяльність у довоєнному обсязі і часто за меншу оплату. Треба наголосити, що викладач, ставши зовнішньо тимчасово переселеною особою, цілеспрямовано організовує адаптивну науково-педагогічну діяльність у нових умовах: морально піклується про добробут родичів, вивезених за межі країни, проводить зі студентами заняття онлайн, бере участь у різних засіданнях, керує роботою магістрів-дипломників, консультує студентів групи, у якій є куратором, займається науковою діяльністю; як гарант освітньої програми підтримує всі зміни, коригує цю програму, силабуси, нові робочі програми до навчальних дисциплін тощо. А також викладач продовжує бути активним науковцем – бере участь у різних форумах, конференціях, пише статті, тези, виступає на пленарних і секційних засіданнях, допомагає студентам у науковій діяльності і т.ін.

Дистанційне навчання вимагає від викладачів опанування нових інструментів для онлайн-ової синхронної та асинхронної роботи, а ще усвідомленого рішення впустити студента в особистий простір. Адаптивне мислення вимагає від викладача не автоматичного виконання функцій, а дій викладача-тьютора. Адаптивну діяльність людей, у нашому випадку викладача, мотивують соціально зумовлені потреби, однак водночас для неї властиве і специфічно біологічне, притаманне людському організму. Все це характеризує адаптацію як цілісний біопсихосоціальний процес [1].

Отже, адаптивна науково-педагогічна діяльність викладача як зовнішньо тимчасово переселеної особи – це тандем дій держав (української та тієї, що прихистила) і самого викладача, спрямованих на забезпечення збереження життя, прав та професійних обов'язків людини в умовах війни.

Бібліографія:

1. Бал Г. А. Поняття адаптації та її значення для психології особистості. *Питання психології*, 1989. Вип. 1. С. 92–100.
2. Запитували – відповідаємо: збереження робочого місця за працівником,

який перебуває за кордоном. URL: <https://pon.org.ua/novyny/9597-zapytuvaly-vidpovidaiemo-zberezhenia-robochogo-miscia-za-pracivnykom-iakyi-perebuvaie-za-kordonom.html> (дата звернення: 4.02.2023)

3. Звільнити працівника, який виїхав за кордон у зв'язку з бойовими діями – незаконно. URL: <https://pon.org.ua/novyny/9347-zvilniaty-pracivnyka-iakyi-vyikhav-za-kordon-u-zviazku-z-boiovymy-diiamy-nezakonno.html> (дата звернення: 4.02.2023).

4. Права, можливості та обов'язки громадян України які виїхали до ЄС через війну. URL: <https://germany.mfa.gov.ua/news/prava-mozhливosti-ta-obovyazki-gromadyan-ukrayini-yaki-viyihali-do-yes-cherez-vijnu> (дата звернення: 4.02.2023).

References:

1. Bal H. A. Poniattia adaptatsii ta yii znachennia dlia psykholohii osobystosti. Pytannia psykholohii, 1989. Vyp. 1. S. 92–100.

2. Zapytuvaly – vidpovidaiemo: zberezhenia robochoho mistcia za pratsivnykom, yakyi perebuvaie za kordonom. URL: [https://pon.org.ua/novyny/9597-zapytuvaly-vidpovidaiemo-zberezhenia-robochoho-mistcia za pratsivnykom, yakyi perebuvaie za kordonom. URL: https://pon.org.ua/novyny/9597-zapytuvaly-vidpovidaiemo-zberezhenia-robochogo-miscia-za-pracivnykom-iakyi-perebuvaie-za-kordonom.html](https://pon.org.ua/novyny/9597-zapytuvaly-vidpovidaiemo-zberezhenia-robochogo-miscia-za-pracivnykom-iakyi-perebuvaie-za-kordonom.html) (data zvernennia: 4.02.2023)

3. Zvilniaty pratsivnyka, yakyi vyikhav za kordon u zviazku z boiovymy diiamy – nezakonno. URL: <https://pon.org.ua/novyny/9347-zvilniaty-pracivnyka-iakyi-vyikhav-za-kordon-u-zviazku-z-boiovymy-diiamy-nezakonno.html> (data zvernennia: 4.02.2023).

4. Prava, mozhlyvosti ta oboviazky hromadian Ukrainy yaki vyikhaly do YeS cherez viinu. URL: <https://germany.mfa.gov.ua/news/prava-mozhливosti-ta-obovyazki-gromadyan-ukrayini-yaki-viyihali-do-yes-cherez-vijnu> (data zvernennia: 4.02.2023).

***Management of the formation of spiritual culture of future teachers
in higher education institutions (on the example of the people's republic of China)***
Liu MEIHUANG

liumh9990@163.com

Our dissertation is devoted to the study of the concept of spiritual culture in Chinese universities, the dissertation introduces what is the spiritual culture of modern Chinese socialist universities, which not only fully absorbs the essence of spiritual culture in the development of Eastern and Western civilizations, but also has the characteristics of socialism with Chinese characteristics; It not only meets the reality of the primary stage of socialism, but also contributes to the construction of socialist spiritual culture and fully reflects the value purpose of mankind. Therefore, studying the spiritual culture of Chinese universities and the cultural connotations that

university professors should have will be an important topic.

In our research, we tried to focus our attention on the fact that "spiritual culture" is defined as "education of artistic culture", also known as "aesthetic education" (education whose main task is to cultivate aesthetic abilities, aesthetic moods and interest in art. Music and art are aesthetic education). According to statistics, the scale of higher education in China is relatively large, and this also gives rise to many contradictions, such as the disorder of the development of higher arts education, waste of resources, and the clash between the teaching mode and market demand. Although our country's educational policy puts aesthetic education and moral education, intellectual education and physical education at the same time, this has not been discussed in the research of Chinese research monographs and teaching materials on pedagogy.

The following aspects of the study were analyzed:

The formation of spiritual values and spiritual culture are highlighted in the concepts of scientists and practitioners I. Bekh and V. Dryapika.

The leading aspects of pedagogical professionalism are considered through the formation of its value bases in the scientific works of E. Bondarevska, V. Slastenin, E. Shyianov.

The results of scientific research on musicology, psychology of artistic creativity by B. Asafiev, O. Kostiuk, V. Medushevsky, E. Nazaykinsky are the basis for substantiating the concept of the influence of various types and genres of musical art on the formation of value orientations of the individual in the artistic sphere.

Studies of the content and main components of value orientations of young people in the artistic sphere by O. Oleksiuk, H. Padalka, R. Shulga contribute to ensuring the necessary focus of the educational process in the field of music and pedagogical education.

We have explored how a wider range of categories contributes to more vivid and rich learning materials. It is a sign that colleges and universities, the stage, the industry, etc., as applied cultural fields of different dimensions, can complement each other in the use of cases and together form a holistic system of learning. As an example, we compare the curricula developed by two music college professors for teaching music.

We have developed the structure of the author's model of an innovative environment for the professional training of future music teachers for artistic and educational activities, which includes.

Methodological approaches:

- Cultural; Humanistic; Personality-oriented; Technological; Activity-based; Competence-based;
- Conceptual provisions: Theoretical and methodological provisions on the essence of spiritual education in the training of future music teachers;
- Principles: Scientificity, integrative, informative, innovative professional training, personal orientation, creativity.

We have defined the concept of "spiritual and moral education", i.e. spiritual and moral education in general is the purposeful formation of moral consciousness,

development of moral feelings and development of skills and habits of moral behavior. Moral education involves an organized, purposeful influence on a personality in order to form moral consciousness, develop moral feelings and develop skills and abilities of moral behavior.

We have also developed a model for managing the process of forming spiritual culture in future music teachers (on the example of universities in the People's Republic of China, Sichuan Province), which includes methods such as cognition, modeling, and we have also developed a conceptual and targeted block of spiritual education for future music teachers in Sichuan Province.

Thus, we have studied the theoretical level of cognition of the transformation processes associated with the use of a systematic approach. The principle of systematicity, as an integral element of the dialectical method of research, is organically interconnected with the principles of development, unity and struggle of contradictions, historicism, etc. Studies of socio-cultural transformations are based on the integrated application of these logical principles, each of which combines a number of more specific techniques, rules, and means of knowledge. The formation of spiritual values of higher education students, as one of the priority areas of music education, has certain peculiarities for several objective reasons.

We have designed a teacher education model in normal education, the main purpose of which is to cultivate qualified teachers for basic art education. From the perspective of cultivating people in the art education teacher training model, the curriculum and educational concepts reflect the positioning and purpose of teacher training. The premise of moral teacher training is to take into account the knowledge learned and emphasize the theoretical knowledge of education, paying more attention to knowledge. The cultivation of teaching skills aims to develop art teachers, but in fact it is the carrier of social art development and the agitator of the development of social art civilization.

Управління закладом дошкільної освіти в умовах сьогодення
НЕТЕЦЬКА Наталя

Preschool education institution management in today's conditions
Natalia NETETSKA

<mailto:natashanetegkay@ukr.net>

За роки незалежності України система дошкільної освіти зазнала істотних змін: напрацьовано особливі підходи до формування, вдосконалення та визнання на державному рівні дошкільної освіти не тільки як обов'язкової структурної складової освіти, а й як початкової базової ланки в системі загальної безперервної освіти людини.

Серед шляхів оновлення системи дошкільної освіти основними є: розвиток її на основі сучасних прогресивних концепцій; впровадження в освітній процес

нових педагогічних технологій та науково-методичних досягнень; відпрацювання інноваційних моделей управління закладом дошкільної освіти та важливих управлінських рішень.

Реформування дошкільної освіти передбачає радикальну перебудову управлінської ланки, її демократизацію, децентралізацію та гуманізацію, що потребують відмови від авторитарного стилю управління, усвідомлення необхідності оновлення функцій управління сучасним закладом дошкільної освіти [4].

Освіта – одна із сфер суспільного життя, а зміни в освіті – інтегральна частина змін суспільства в цілому. Освіта, як невиробнича сфера держави, тісно пов'язана з її економікою та політикою. Сьогодні на часі не стільки проблеми технізації життя, скільки його окультурення на основі відродження національної свідомості, традицій, створення людяного суспільства, формування в нього позитивного мислення, душевної рівноваги на основі національної самосвідомості, конструктивної поведінки, відповідальності.

Перед керівником постає необхідність змін, оновлення закладу дошкільної освіти в цілому або окремих його систем, спрямоване на реалізацію місії закладу дошкільної освіти. Відтак, для керівника важливо засвоїти основи теорії та методики стратегічного управління [3]. Управління повинно забезпечувати збільшення потенційних можливостей закладу дошкільної освіти за рахунок засвоєння певних нововведень.

З-поміж актуальних питань, що постають перед керівником закладу дошкільної освіти в умовах воєнного стану найважливішими є такі: організація психологічної, методичної підтримки педагогічних працівників; підтримка дітей та батьків у складних ситуаціях; організація освітнього процесу з дітьми раннього та дошкільного віку; налагодження зв'язків і підтримка педагогічного партнерства закладу дошкільної освіти з батьками вихованців, представниками територіальних громад; надання різних видів психолого-педагогічної підтримки дітям, батькам; здійснення психолого-педагогічного супроводу дітей, зокрема й з особливими освітніми потребами.

В умовах воєнного стану важливим напрямом роботи закладу дошкільної освіти є продовження здобуття дошкільної освіти дітьми та дітьми з особливими освітніми потребами, максимальне збереження кадрового потенціалу педагогічних працівників, які забезпечують їхнє навчання, створення безпечного освітнього середовища та надання якісних психолого-педагогічних послуг.

Для організації освітнього процесу з дітьми в закладі дошкільної освіти доцільно застосовувати ідеї гуманістичної педагогіки, спрямовані на гуманне ставлення до дитини; теорію природовідповідності, за якою у дитини треба розвивати задатки та здібності, зберігаючи її природу; ідеї про патріотичне і громадянське виховання, використання казки та гри у гармонійному розвитку особистості; ідею солідарної відповідальності держави, громади, родини, фахівців педагогічної освіти й інших професій, причетних до піклування, догляду та розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

Сьогодні всі учасники освітнього процесу більш, ніж будь-коли раніше, потребують психологічної підтримки і допомоги. В цей буремний час педагоги закладу дошкільної освіти налагоджують взаємодію з учасниками освітнього процесу за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, проводять консультування через електронні кабінети, що створені на веб-сайті закладу освіти; здійснюють інформаційну підтримку щодо джерел консультування, куди саме можна звернутися.

Таким чином, управління процесом реалізації цілей закладу дошкільної освіти по-перше, безпосередньо пов'язане з реальним процесом діяльності вихователів; по-друге, зумовлене необхідністю впорядковувати цю діяльність відповідно до обраної цілі; по-третє, визначається метою діяльності керівника взагалі, його функціональними обов'язками [1]. Отже, головною передумовою оновлення підходів до проведення роботи в закладі дошкільної освіти є усвідомлення його керівником необхідності, невідкладності цього процесу. Його чітка, переконлива позиція закладу дошкільної освіти сприяє оновленню освітньої діяльності педагогів.

Бібліографія:

1. Кравченко Г. Ю. Формування управлінської компетентності керівника навчального закладу в умовах післядипломної педагогічної освіти. *Вчені записки Харківського інституту управління*. 2012. Вип. № 29. С. 380–387.
2. Мармаза О. І. *Інноваційні підходи до управління навчальним закладом*. Харків : Вид. група «Основа», 2004. Вип. 11/12(23/24). 240 с. (Серія «Бібліотека журналу «Управління школою»). URL: <http://surl.li/fdiny> (дата звернення: 30.01.2023).
3. Проскура О. В. *Психологічна культура праці завідуючої дошкільного закладу*. Київ : Київ. Міжрег. ін-т удосконалення вчителів ім. Б. Грінченка. 1994. 124 с.
4. Шоутен Т., Даниленко Л. І., Зайченко О. І., Софій Н. З. *Менеджмент керівників закладів дошкільної і початкової освіти* / за заг. ред. Л. І. Даниленко; Всеукр. фонд «Крок за кроком». Київ : СПД-ФО К. С. Парашин, 2009.

References:

1. Kravchenko H. Yu. Formuvannia upravlinskoï kompetentnosti kerivnyka navchalnoho zakladu v umovakh pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity. *Vcheni zapysky Kharkivskoho instytutu upravlinnia*. 2012. Vyp. № 29. S. 380–387.
2. Marmaza O. I. *Innovatsiini pidkhody do upravlinnia navchalnym zakladom*. Kharkiv : Vyd. hrupa «Osnova», 2004. Vyp. 11/12(23/24). 240 s. (Seriia «Biblioteka zhurnaluu «Upravlinnia shkoloïuu»). URL: <http://surl.li/fdiny> (data zvernennia: 30.01.2023).
3. Proskura O. V. *Psykhologhichna kultura pratsi zaviduiuchoï doshkilnoho zakladu*. Kyiv : Kyiv. Mizhreh. in-t udoskonalennia vchyteliv im. B. Hrinchenka. 1994. 124 s.
4. Shouten T., Danylenko L. I., Zaichenko O. I., Sofii N. Z. *Menedzhment kerivnykiv zakladiv doshkilnoi i pochatkovoï osvity* / za zah. red. L. I. Danylenko; Vseukr. fond «Krok za krokom». Kyiv : SPD-FO K. S. Parashyn, 2009.

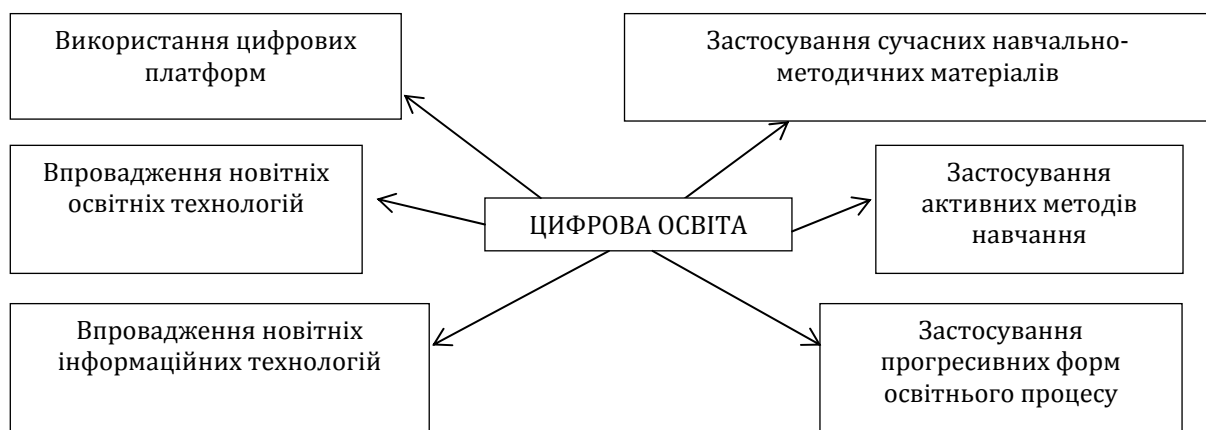
Адаптивність процесу підготовки конкурентоспроможних фахівців сфери освіти в умовах військового стану засобами дистанційного навчання **ОДАРЧЕНКО Вероніка**

Adaptability of the process of training competitive specialists in the field of education under martial law by means of distance learning *Veronika ODARCHENKO*

nika.odarchenko@gmail.com

Радикальна цифрова трансформація спектру професійної підготовки спричинена реальністю нового суспільного життя, зокрема введенням військового стану по всій території України, що безперечно є умовою для змін системи освітнього процесу ЗВО. Згідно зі «Стратегію розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки» одним з пріоритетних завдань держави на даний час є створення системи освіти нового покоління [4]. Тому сучасні науковці значну увагу приділяють питанням функціонування інформаційного простору України, його становленню, проблемам та перспективам розвитку. Дослідженням теорії електронного навчання, глобалізації й інформатизації та застосування засобів ІКТ в освітній діяльності присвячені роботи Є. Бровко [1], І. Редько [2], О. Сенько [3] та ін.

Розкриття потенціалу майбутніх конкурентоспроможних спеціалістів вимагає формування організаційних, комунікативних, творчих якостей, забезпечення високого рівня їх професійних знань, умінь, навичок. Автоматизація виробничих процесів вимагає від людини професійних компетенцій, розвитку творчості, комунікаційної діяльності, співпраці в команді, пошуку нових рішень, розвитку інформаційних компетенцій.

Рис. Компоненти впровадження цифрової освіти

Враховуючи вищезазначене перед закладами вищої освіти, що займаються професійною підготовкою майбутніх фахівців освітньої галузі постає проблема впровадження в процес роботи сучасних цифрових засобів, а саме діджиталізації всього освітнього етапу (рис.).

Тож, метою діджиталізації сучасної освіти є – адаптативне впровадження єдиного інформаційно-освітнього середовища та розширення набору інструментарію і методик у повсякденному використанні.

Таким чином, одним з пріоритетних завдань процесу підготовки конкурентоспроможних фахівців сфери освіти в умовах військового стану є створення умов для якісного навчання останніх через впровадження інформаційно-освітнього середовища, формування їх цифрової компетентності, що дозволить конкурувати випускникам на міжнародному ринку праці та ефективно функціонувати на площині цифрової економіки.

Бібліографія:

1. Бровко Є. О. Світова практика розвитку та використання інформаційно-комунікаційних технологій. *Світ телекомунікації та інформатизації*: зб. матеріалів доп. учасн. Міжнар. наук.-тех. конф. Київ, 2021. С. 17–19.

2. Редько І. Інформаційні технології. Основні якості сучасних інформаційних технологій. *Соціальні комунікації і нові комунікативні технології*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Запоріжжя, 2017 р. Запоріжжя, 2017. С. 20–25.

3. Сенько О. М. Роль інформаційно-комунікаційних технологій у сучасному світовому розвитку. *Вісник НАУ*. URL: <http://surl.li/fdipi> (дата звернення: 05.01.2023).

4. Кабінет Міністрів України. *Розпорядження від 23.02.2022 р. № 286-р. «Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки»*. URL: <http://surl.li/dtmdf> (дата звернення: 05.01.2023).

References:

1. Brovko Ye. O. Svitova praktyka rozvytku ta vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii. *Svit telekomunikatsii ta informatyzatsii*: zb. materialiv dop. uchasn. Mizhnar. nauk.-tekh. konf. Kyiv, 2021. S. 17–19.

2. Redko I. Informatsiini tekhnolohii. Osnovni yakosti suchasnykh informatsiinykh tekhnolohii. *Sotsialni komunikatsii i novi komunikatyvni tekhnolohii*: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf., Zaporizhzhia, 2017 r. Zaporizhzhia, 2017. S. 20–25.

3. Senko O. M. Rol informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u suchasnomu svitovomu rozvytku. *Visnyk NAU*. URL: <http://surl.li/fdipi> (data zvernennia: 05.01.2023).

4. Kabinet Ministriv Ukrainy. *Rozporiadzhennia vid 23.02. r. № 286-r. «Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022-2032 roky»*. URL: <http://surl.li/dtmdf> (data zvernennia: 05.01.2023).

**Проблематика використання інтерактивних методів навчання
в сучасних умовах українського суспільства
ОМЕЛЬЧАК Євгенія**

***Problems of using interactive teaching methods
in modern conditions of Ukrainian society
Yevgeniya OMELCHAK***

begemot87925@gmail.com

Інтерактивні методи навчання — це спосіб взаємодії усіх учасників навчально-виховного процесу, під час якого слухачі перестають грати пасивну роль і активно долучаються до роботи. Інтерактивні технології навчання роблять освітній процес більш цікавим та ефективним у дитячому садку, школі чи іншому закладі освіти [2].

Бразильський педагог Пауло Фрейре вважає, що доцільно замінити традиційну «накопичувальну» освіту на освіту «проблемно-визначальну» їх [3].

У книзі «Педагогіка пригноблених» П. Фрейре назвав «банківською освітою», коли учнів розцінюють як «банк», а викладачів – як вкладників, які сподіваються отримати дивіденди в майбутньому. При «банківській освіті» учні є пасивними отримувачами певного обсягу знань, які вони доволі часто вважають не своїми, не інтерпретують їх, не розуміють значення та, найголовніше, забувають більшу частину після отримання оцінки. За умов проблемно-визначальної освіти учні займаються реальними проблемами, запозиченими з життя. Навчання, вважає педагог, відбуватиметься набагато успішніше, якщо учні самостійно формулюватимуть завдання і, виходячи з власного життєвого досвіду, виконуватимуть їх [3].

Під час навчання учні мають робити набагато більше, ніж просто слухати і фіксувати готові думки вчителя. Вони можуть продукувати інформацію самостійно, визначати та обговорювати проблеми, знаходити шляхи їх розв'язання, спостерігати і планувати (рис.).

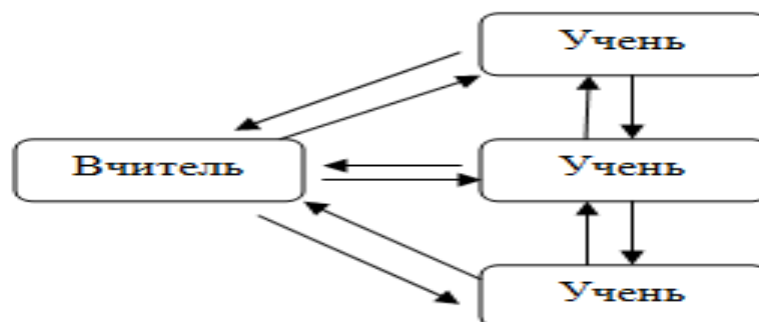

Рис. Схема взаємодії між вчителем та учнями

Вони повинні мати змогу застосовувати нові знання та навички на практиці, створювати зворотні зв'язки

Інтерактивні методи орієнтовані на ширшу взаємодію учнів не тільки з учителем, а й одне з одним, на домінування активності учнів у процесі навчання. Роль учителя на інтерактивних заняттях зводиться до скерування діяльності учнів на досягнення цілей заняття.

Проте, на сучасному етапі розвитку системи освіти можна виокремити такі проблеми на практиці, як навички викладання у традиційному форматі, «накопичувальному», серед вчителів старшої вікової категорії. Саме навички, які склались упродовж багатьох років практики. Дуже розвинений сучасний світ інтерактивних технологій за яким більшість педагогів не встигають.

Сучасні діти дуже активні та приймають матеріал через практичне застосування. Вони мають побачити, потримати, проговорити та посперечатись стосовно побаченого, почутого. Молоді спеціалісти, жваво приступають до роботи на сучасному етапі. Але дуже сильний вплив мають батьки учнів на жваву роботу молодого викладача. Батьки та вчитель мають бути на одній площині та підтримувати учня з обох боків, проте батьки неприймаючи на себе відповідальність за освіту своїх дітей, відмежовуються від трикутника БАТЬКИ – УЧЕНЬ – ВЧИТЕЛЬ. Тим самим вносять негатив у роботу молодого викладача [1].

На рівні з викладачами освоювати інтерактивні методи навчання та виховання дітей мають і батьки. Таким чином сучасна освітня реформа матиме більший вплив на розвиток освіти і знання учнів.

Бібліографія:

1. Використання інтерактивних методів навчання на кафедрі пропедевтики внутрішньої медицини №1, основ біоетики та біобезпеки / О. М. Ковальова, Н. А. Сафаргаліна-Корнілова, Н. М. Герасимчук, О. А. Кочубей. *Інноваційні технології в системі професійної підготовки студентів в ХНМУ: матеріали XLVIII навч.-метод. конф.*, Харків, 10 груд. 2014 року. Харків : ХНМУ, 2014. Вип. 5. С. 114–118. URL: <http://surl.li/fdirl> (дата звернення: 30.01.2023).

2. Інтерактивні технології навчання. Україномовні реферати. URL: <http://surl.li/fdirt> (дата звернення: 30.01.2023).

3. Фрейре П. *Педагогіка пригноблених*. Київ, 2003. 168 с.

References:

1. Vykorystannia interaktyvnykh metodiv navchannia na kafedri propedevtyky vnutrishnoi medytsyny №1, osnov bioetyky ta biobezpeky / O. M. Kovalova, N. A. Safarhalina-Kornilova, N. M. Herasymchuk, O. A. Kochubei. *Innovatsiini tekhnolohii v systemi profesiinoi pidhotovky studentiv v KhNMU : materialy XLVIII navch.-metod. konf.*, Kharkiv, 10 hrud. 2014 roku. Kharkiv : KhNMU, 2014. Vyp. 5. S. 114–118. URL: <http://surl.li/fdirl> (data zvernennia: 30.01.2023).

2. Interaktyvni tekhnolohii navchannia. Ukrainomovni referaty.

URL: <http://surl.li/fdirt> (data zvernennia: 30.01.2023).
3. Freire P. Pedagogika pryhnohlenykh. Kyiv, 2003. 168 s.

**Інформаційний аналіз цифрових ресурсів з вивчення проблеми
«Німецька окупація 1941–1942 рр.»
ОРНСТ Антон**

***Information Analysis of Digital Resources for the Study of the Problem
«German Occupation 1941–1942»
Anton ORNST***

ukrainen24@gmail.com

Нині в Україні здійснюються схожі події з тими, що відбулися під час Другої світової війни на теренах нашої країни. Її події 1941–1942 рр., на нашу думку, мають схожість з сьогоденням, адже, як кажуть історія повторюється і, те, що вже трапилося раніше може статися знову. Як і в 1941 році країна-агресор, розпочинає наступальні військові дії вже у 2022 році, що спрямовані на захоплення територій України. Також агресор створює на наших землях державні незаконні утворення, щоб остаточно окупувати нашу територію. Так тож, вважаємо, що обрана нами для дослідження тематика, як ніколи, є важливою сьогодні тому, що ті події, котрі залишили в історії людства незабутній болячий слід стають для всіх небайдужих людей джерелом інформації, дають змогу дізнатися про ворогів об'єктивну інформацію – з ким маємо справу, з ким маємо вести боротьбу... Вважаємо, що аналітичні результати дослідження проблеми «Німецька окупація 1941–1942 рр.» уможливуватимуть проведення порівняльного аналізу минулих подій з ситуацією сучасності. Це дасть змогу отримати певні аналітичні дані про вплив окупаційного режиму на соціальний, економічний та психологічний стан суспільства, зокрема щодо існування держави в окупації та умови існування особистості у цьому середовищі.

Актуальність зазначеного вище дослідження полягає у переносі досвіду поколінь на події сучасності, у підґрунтя дослідних розвідок покладатиметься вивчення, узагальнення та систематизація подій минулого століття, зокрема – хронологічне представлення документальних цифрових ресурсів з окресленої тематики.

Якщо дивитися з суспільної точки зору, то можна констатувати, що для представників суспільства, які мають бажання дізнатися та опанувати аналітичну інформацію про певний період Другої світової війни, має стати корисним та цікавим контекст нашого дослідження.

Нами з'ясовано, що у теперішній час існує безліч різноманітних цифрових ресурсів з означеної проблеми. Наприклад, у масштабі обраної тематики нас зацікавив такий напрям, як: «Німецький окупаційний режим на Київщині 1941–

1942 рр.». У цьому сенсі вважаємо за доцільне відмітити, що характеристика окупаційного режиму складається з певних категорій: соціальна політика, економічна політика, судова політика, політична діяльність і відношення до етнічного населення. Тут важливим аспектом буде звернутися до цифрових ресурсів архівних справ:

Центральний Державний Архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО) [4; 5];

Державний архів Київської області (далі – ДАКО) [1; 3];

Центральний державний архів громадських об'єднань України [6].

Відповідно окрім архівних справ, вагоме значення у дослідження має відігравати й додаткова інформаційна база даних – наукова література, інформаційно-довідкові джерела, словники, архівні зібрання документів та ін., що мають актуальні потенційно важливі інформаційні дані, а саме такі, як:

- Діяльність оперативного штабу Розенберга з вивчення нацистами «східного простору» (1940–1945) [2];

- Документальні фонди німецької окупаційної влади 1941–1944 рр. у державних архівах України (аналіз інформаційного потенціалу) [3].

Також зауважимо, що цікаві матеріали можна отримати в архівних фондах:

- «Штаб імперського керівника (рейхсляйтера) Розенберга для окупованих східних областей м. Берлін, м. Київ», що знаходяться у ЦДАВО [4];

- 5270 Щоденники Ірини Хорошунової «Київські записки 1916–1984» [5];

- 3506 «Українська спілка споживчих товариств (Укрспілка) періоду тимчасової німецької окупації, м. Київ» у ЦДАВО (<https://uk.wikisource.org/wiki/Архів:ЦДАВО/3506>).

Зауважимо, що оцифровані ресурси архівних справ ДАКО теж мають актуальний інформаційно-аналітичний потенціал [1]:

- Трудова картотека мешканців міста Києва періоду нацистської окупації (1941–1943 рр.);

- Картотека діячів культури та мистецтва міста Києва періоду нацистської окупації (1941–1943 рр.).

Адже додаткова інформація, що міститься у монографіях, наукових книгах, архівних зібраннях є підґрунтям нашого дослідження.

Слід зазначити, що при аналізі контенту веб-сайтів архівів міста Києва, нами знайдено певні інформаційні джерела та з'ясовано, що нині більшість з архівних фондів є оцифрованими. Також є можливість отримати й цифрові копії необхідних для дослідження документів. Порівняно з минулими роками, ближче до 2022 року з'являлися нові архівні фонди, які у перспективі плануємо дослідити.

Отже, здійснивши інформаційний аналіз цифрових ресурсів з вивчення проблеми «Німецька окупація 1941–1942 рр.» отримано певні висновки щодо констатувальних розвідок, зокрема:

відкриті цифрові ресурси архівних фондів дають змогу отримати актуальну та корисну аналітичну інформацію;

існує велика кількість репозиторіїв, баз даних і баз знань щодо вивчення

окресленої теми дослідження.

Бібліографія:

1. ДАКО. URL: Нові 6 тисяч фільтраційні справи репатріантів в «Е – архів» – Державний архів Київської області (dako.gov.ua) (дата звернення: 30.01.2023).
2. Кашеварова Н. Г. Діяльність Оперативного штабу Розенберга з вивчення нацистами «східного простору» (1940–1945) / НАН України, *Інститут історії України*. Київ : Ін-т історії України, 2014. Ч. 1: Джерелознавче дослідження. 552 с. С. 167–181.
URL: [Dokumenty operativnoho shtabu Rozenberha iak dzherelo z istorii povsiakdenia periodu okupatsii pid.pdf](http://dokumenty_operativnoho_shtabu_rozenberha_iak_dzherelo_z_istorii_povsiakdenia_periodu_okupatsii_pid.pdf) (chtyvo.org.ua) (дата звернення: 30.01.2023).
3. Себта Т. М. Документальні фонди німецької окупаційної влади 1941–1944 рр. У державних архівах України: аналіз інформаційного потенціал. Статті та повідомлення. Ст. 15. 2010. С. 23–46. URL: <https://archives.gov.ua/wp-content/uploads/3-6.pdf> (дата звернення: 30.01.2023).
4. Ф376. Фонди періоду Другої світової війни. Штаб імперського керівника (рейхслайтера) Розенберга для окупованих східних областей м. Берлін, Київ. URL: <https://e-resource.tsdavo.gov.ua/fonds/3675/> (дата звернення: 30.01.2023).
5. Хорошункова І. О. Щоденники періоду нацистської окупації Києва. Архівний фонд 5270 «Щоденники Ірини Хорошунової 'Київські записки', 1916–1984» [ЦДАВО]. URL: <https://tsdavo.gov.ua/horoshunova-irya-oleksandrivna-shhodennyky-periodu-naczystkoyi-okupacziyi-kyyeva-1941-1943/> (дата звернення: 30.01.2023).
6. Центральний державний архів громадських об'єднань України. URL: <https://portal.ehri-project.eu/institutions/ua-003310> (дата звернення: 30.01.2023).

References:

1. DAKO. URL: Нові 6 тисяч фільтраційні справи репатріантів в «Е – архів» – Державний архів Київської області (dako.gov.ua) (data zvernennia: 30.01.2023).
2. Kashevarova N. H. Diialnist Operativnoho shtabu Rozenberga z vyvchennia natsystamy «skhidnoho prostoru» (1940–1945) / NAN Ukrainy, Instytut istorii Ukrainy. Kyiv : In-t istorii Ukrainy, 2014. Ch. 1: Dzhereloznavche doslidzhennia. 552 s. S. 167–181.
URL: [Dokumenty operativnoho shtabu Rozenberha iak dzherelo z istorii povsiakdenia periodu okupatsii pid.pdf](http://dokumenty_operativnoho_shtabu_rozenberha_iak_dzherelo_z_istorii_povsiakdenia_periodu_okupatsii_pid.pdf) (chtyvo.org.ua) (data zvernennia: 30.01.2023).
3. Sebta T. M. Dokumentalni fondy nimetskoï okupatsiinoï vlady 1941–1944 rr. U derzhavnykh arkhivakh Ukrainy: analiz informatsiinoho potentsial. Stati ta povidomlennia. St. 15. 2010. S. 23–46. URL: <https://archives.gov.ua/wp-content/uploads/3-6.pdf> (data zvernennia: 30.01.2023).
4. F376. Fondy periodu Druhoï svitovoi viiny. Shtab imperskoho kerivnyka (reikhsliaitera) Rozenberha dlia okupovanykh skhidnykh oblastei m. Berlin, Kyiv.

URL: <https://e-resource.tsdavo.gov.ua/fonds/3675/> (data zvernennia: 30.01.2023).

5. Khoroshunkova I. O. Shchodennyky periodu natsyystskoi okupatsii Kyieva. Arkhivnyi fond 5270 «Shchodennyky Iryny Khoroshunovoi Kyivski zapysky, 1916–1984» [TsDAVO]. URL: <https://tsdavo.gov.ua/horoshunova-irya-oleksandrivna-shhodennyky-periodu-naczystkoyi-okupacziyi-kyyeva-1941-1943/> (data zvernennia: 30.01.2023).

6. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan Ukrainy. URL: <https://portal.ehri-project.eu/institutions/ua-003310> (data zvernennia: 30.01.2023).

Інтеграційні процеси в освіті в зарубіжних та вітчизняних ЗВО в Європейському просторі
ОСТАПЕНКО Анна

Integration processes in education in foreign and domestic universities in the European space
Anna OSTAPENKO

annostapenko1989@mail.com

Освітній процес в Україні запроваджує нові більш конструктивні взаємовідносини між Європейськими країнами в освітньому просторі. У 2005 році Україна приєдналася до Болонського процесу для реформування української освіти до Європейських стандартів освіти. У 2022 році Указом Президента України №347 «Про національну доктрину розвитку освіти», що освіта є запорукою розвитку суспільства й розвитку української нації (Кременна, 2020). Завдяки реформуванню освіти можна зробити головний акцент на її розвиток впроваджуючи реформи подібні реформам освіти Європейських країн. Якість української освіти необхідно розвивати аналогічно якостей європейських країн, беручи до увагу їхній досвід з розвитку та формуванню якісної освіти Заходу. Для інтеграції в європейський простір необхідно: затвердити загальноприйняті правила видачу дипломів; впровадити в систему освіти додипломні та післядипломні навчальні цикли; без перешкод отримувати академічну мобільність для обміну між студентами нових знань та вдосконалення між викладачами наукової діяльності (Кременна, 2020).

Євроінтеграційний вплив на турецьку систему вищої освіти вплинуло багато елементів: 1) вимоги студентів до вищої освіти та заснування нових університетів, 2) взаємодія та співпраця Східної та Центральної Європи та решти континенту, 3) зростання конкуренції та співпраці у сфері вищої освіти на глобальному рівні. Кандидатура Туреччини на членство в ЄС тривала злетами та падіннями. Найважливішими неурядовими організаціями є Європейська асоціація університетів (раніше CRE, перейменована на EUA), Європейська асоціація закладів вищої освіти (EURASHE) і Європейська студентська спілка

(колишня ESIB, перейменована на ESU у 2007 році) (Рейнальда 2008). Основними сферами співпраці в рамках Болонського процесу є: визнання дипломів та термінів навчання, програма навчання протягом усього життя (LLP), мобільність, можливість працевлаштування, гарантія якості навчання, орієнтоване на студента, дослідження та інновації, соціальний вимір в освіті, загальні ступені, порівняна та чітка система академічних ступенів.

Система вищої освіти Туреччини має централізовану структуру. Усі університети (як державні, так і приватні) підпадають під дію Закону про вищу освіту (№ 2547) і положень/правил. Вони несуть відповідальність за планування, координацію та нагляд за вищою освітою. Система вищої освіти Туреччини в основному складається з університетів професійно-технічних програм. На інституційному рівні, ректор несе всі обов'язки щодо фінансового, академічного та адміністративного контролю. На факультетському рівні університету декан має всі обов'язки, подібні до обов'язків ректора. У Туреччині існує два типи університетів; державні університети та університети-фонди, які є приватними та некомерційними типами університетів.

Протягом більш ніж двох десятиліть система вищої освіти Туреччини переживає серйозні процеси реструктуризації та розвитку. Згідно з потребами реструктуризації турецької системи освіти, у 2001 році Туреччина взяла участь у Болонському процесі, і він став офіційним процесом для країни. Рада вищої освіти (YÖK) є основною установою, відповідальною за реалізацію Болонського процесу в Туреччині. Болонський процес забезпечує студентам, академікам та викладачам більшу сумісність і порівнянність у багатьох європейських системах вищої освіти. З моменту приєднання до Болонського процесу у 2001 році у турецьких вищих навчальних закладах було запроваджено низку реформ. Після того, як вони стали підписантами, турецькі вищі навчальні заклади можна проаналізувати з точки зору структури ступенів, мобільності студентів, програм навчання впродовж життя, ініціатив із забезпечення якості, а також соціальний вимір під впливом Болонського процесу. За останні 20 років нові розробки у вищій освіті в Туреччині були зроблені відповідно до Болонської реформи.

У Туреччині всі ВНЗ використовують систему кредитів, подібну до системи університетів Північної Америки. Кредитна система складається з тижневих годин теоретичного курсу та щотижневих годин лабораторних, практичних або студійних курсів. Крім того, кожному курсу відводиться заздалегідь визначена кількість кредитних годин. ECTS є однією з найважливіших сфер досліджень на етапі подання заявки Болонського процесу в Туреччині. Останніми роками багато університетів Туреччини активізували свої зусилля щодо адаптації своїх систем кредитів і оцінок до принципів ECTS.

Сьогодні всі ВНЗ приділяють особливу увагу програмі студентської мобільності Erasmus, а також кредитній системі ECTS. Турецька система вищої освіти має дворівневу структуру, за винятком програм стоматології, медицини та ветеринарної медицини, які мають однорівневу систему, а інші вважаються навчанням на рівні аспірантури (Verda Gizem Furuzan, 2012).

Бібліографія:

1. Кременна О. А. Інтеграція української вищої освіти у Європейський освітній простір. *Ціннісно-орієнтований підхід в освіті і виклики євроінтеграції*: матер. Міжнар. наук.-метод. конф., Суми, 29-30 трав. 2020 р. / ред. кол.: В. М. Завгородня, А. М. Куліш, та ін. Суми: Сумський держ. ун-т, 2020. 273 с. URL: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/afe6061e-ae5b-46bb-bdb7-7b5b0c89e3dd/konferentsiya_values_2020.pdf (дата звернення: 30.01.2023).

2. Verda Gizem Furuzan. Adaptation to the Bologna Process: The Case of Turkey. *Excellence in Higher Education*. 2012. № 3. P. 104-110. URL: https://www.researchgate.net/publication/307759015_Adaptation_to_the_Bologna_Process_The_Case_of_Turkey (дата звернення: 30.01.2023).

References:

1. Kremenna O. A. Intehratsiia ukrainskoi vyshchoi osvity u Yevropeiskyi osvitnii prostir. *Tsinnisno-oriientovanyi pidkhid v osviti i vyklyky yevrointehratsii*: mater. Mizhnar. nauk.-metod. konf., Sumy, 29-30 trav. 2020 r. / red. kol.: V. M. Zavhorodnia, A. M. Kulish, ta in. Sumy: Sumskyi derzh. un-t, 2020. 273 s. URL: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/afe6061e-ae5b-46bb-bdb7-7b5b0c89e3dd/konferentsiya_values_2020.pdf (data zvernennia: 30.01.2023).

2. Verda Gizem Furuzan. Adaptation to the Bologna Process: The Case of Turkey. *Excellence in Higher Education*. 2012. № 3. P. 104-110. URL: https://www.researchgate.net/publication/307759015_Adaptation_to_the_Bologna_Process_The_Case_of_Turkey (data zvernennia: 30.01.2023).

Адаптація підготовки майбутніх медичних сестер в умовах сьогодення ОСТАПЕНКО Юлія

Adaptation of training of future nurses in today's conditions *Yulia OSTAPENKO*

Прагнення до європейських стандартів в умовах реформування освіти виявили і посилили певні проблеми. Медична освіта не стала виключенням. Враховуючи специфіку даного фаху, питання якості змісту підготовки спеціалістів різних рівнів у цій галузі постійно обговорювалось. Введення воєнного стану змусило адаптуватись до нових реалій та внесло корективи в освітній процес та освіту в цілому.

Навчання медичних сестер в коледжах дозволяє підготувати компетентного фахівця, спроможного як забезпечувати надання належних медичних послуг, так і покращувати рівень якості охорони здоров'я загалом [1].

В умовах сьогодення підготовка майбутніх фахівців вимагає формування певних компетентностей. Однією з ключових є комунікативна компетентність, яка допомагає досягти взаємодії з оточуючими, необхідної для успішного функціонування у професійній сфері й суспільстві [2].

Флоренс Найтінгейл, засновниця професії сестри милосердя, попередників медичних сестер, визначала сестринську справу як мистецтво та науку, яка концентрується на турботі про пацієнтів. Адаптація сучасна медсестра не тільки виконує маніпуляції та доглядає за пацієнтом, а також навчає пацієнта та його родичів, консультує, надає психологічну підтримку.

Зважаючи на воєнні дії на території України, необхідно наголосити, що медичні сестри працюють в різних закладах охорони здоров'я і на передовій, надаючи допомогу пораненим та постраждалим, супроводжуючи пацієнтів під час реабілітації. Тому, адаптуючись до умов сьогодення, окремим напрямком підготовки студентів-медиків повинно бути вміння працювати з пацієнтами з посттравматичними стресовими розладами, з особами з інвалідністю внаслідок війни, їх підтримка та соціалізація.

Але не треба забувати, що медичні сестри самі щоденно під час виконання своїх професійних обов'язків відчують значне психологічне навантаження. Воно накопичується і призводить до швидкого професійного вигорання спеціаліста. Для профілактики цього явища під час фахової підготовки необхідно звернути увагу студентів на корисні практики для психологічного та емоційного розвантаження. Таким чином, підготовка конкурентоспроможної медичної сестри потребує постійного оновлення та удосконалення змісту освітніх програм, швидкого реагування на зміни та адаптації освітнього процесу до умов сьогодення.

Бібліографія:

1. Дудікова Л. Формування готовності до професійного самовдосконалення у майбутніх лікарів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Вінниця, 2011. 20 с.
2. Терлецька Л. *Основи психології спілкування*. Київ : Вища шк., 2002. 120 с.

References:

1. Dudikova L. Formuvannia hotovnosti do profesiinoho samovdoskonalennia u maibutnikh likariv: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk: spets. 13.00.04 «Teoriia i metodyka profesiinoi osvity». Vinnytsia, 2011. 20 s.
2. Terletska L. *Osnovy psykhologhii spilkuvannia*. : Vyshcha shk., 2002. 120 s.

Особливості цифрової трансформації освітнього процесу у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану

ПАВЛИШ Тетяна

Peculiarities of the Digital Transformation of the Educational Process in Higher Education Institutions with Specific Learning Conditions Under Martial Law **Tetiana PAVLYSH**

tanyagrigorivna@ukr.net

З початку збройної агресії росії проти України перед закладами вищої освіти постало питання трансформації освітнього простору та організації освітнього процесу в умовах війни. Звичайно, що перехід до дистанційного, змішаного формату навчання відбувся задовго до військового стану, оскільки в умовах COVID-19 були започатковані певні реформаційні процеси.

Заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання для здобувачів вищої освіти на сьогодні організовують освітній процес у двох форматах: очному (курсанти факультетів підготовки фахівців для підрозділів поліції) та змішаному (студентів денної форми навчання).

На думку, М. Савицького, дистанційне навчання дає змогу організувати освітній процес в умовах війни, але виникає і багато проблемних питань: частина студентів і викладачів перебувають у небезпечних зонах – на територіях ведення бойових дій або тимчасово окупованих територіях і можуть не мати можливості долучитися до нього. Студенти або викладачі, які перебувають у відносній безпеці, можуть не мати доступу до інтернет-покриття або не мати технічних засобів. Щодня в більшості областей України оголошується повітряна тривога (у багатьох з них – кілька разів на день), під час якої потрібно пройти в укриття. Це може прямо впливати на організацію освітнього процесу та переривати його [1].

В умовах поєднання традиційного та дистанційного навчання здобувач вищої освіти очікує від викладача урізноманітнення занять шляхом впровадження інформаційно-комунікаційних технологій. Ефективність таких занять багато в чому залежить від особистості викладача та його ставлення до технологічних новинок. Враховуючи останні події, пов'язані з пандемією та воєнним станом в Україні, постають такі завдання: оволодіти вмінням комплексно планувати освітній процес, розвивати здібності здобувачів вищої освіти на основі вивчення їх реальних можливостей; ефективно добирати та поєднувати методи і форми навчання, використовуючи засоби дистанційного навчання; реалізовувати диференційований підхід, створюючи необхідні умови для навчання. Тому нагальною потребою сьогодення є створення нової моделі інформаційно-освітнього середовища, що, враховуючи всі зміни в суспільстві та свідомості студентів, дозволить якісно використовувати творчий потенціал

нових технологій, не відмовляючись від інших форм набуття знань та формування компетентностей [2].

На думку Г.Євсєвої, «цифрову трансформацію в освіті потрібно проводити в трьох напрямках, зокрема це розвиток цифрових технологій, цифрова грамотність викладача та здобувача. Доступ до цифрових технологій передбачає доступ здобувача до мережі WI-FI та наявність пристроїв, доступ викладача та адміністратора (академії, факультету, кафедри) до цифрових технологій, а отже, бездоганне володіння інструментарієм цифрових технологій» [3].

У закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання з метою надання якісних освітніх послуг у змішаному (дистанційному) форматі використовуються платформи дистанційного навчання Moodle та MIA: Освіта, Microsoft Office 365, сервіси Google, що дозволяють підтримувати постійний взаємозв'язок студента і викладача.

За таких умов, цифрові технології, що використовуються у освітньому процесі дозволяють здобувачам вищої освіти ознайомлюватися з матеріалами навчальних дисциплін та забезпечують безперервний освітній процес, оскільки студент може виконувати завдання тоді, коли в нього є доступ до мережі Інтернет. Для викладачів є широкий вибір інструментів взаємодії зі студентами та можливість контролю засвоєння навчального матеріалу здобувачами вищої освіти.

Бібліографія:

1. Савицький М. В. Вища освіта в умовах війни: напрацьовуємо спільні рішення. *Освіта в умовах війни: реалії, виклики та шляхи подолання*: матеріали II Форуму академічної спільноти, 20–24 черв. 2022 р., м. Дніпро; Державний вищий навчальний заклад «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури») / упоряд. М. В. Савицький, І. П. Мамчич. Дніпро : ДВНЗ «ПДАБА», 2022. С. 7-10.

2. Androshchuk I., Banit O., Shtepura A., Rostoka M., Cherevychnyi G. Modern Information and Educational Environment in the Context of the Theory of Generations IJPINT. *International Journal of Pedagogy, Innovation and New Technologies*, 2022. № 1(9). P. 54-62. URL: https://lib.iitta.gov.ua/734204/1/Articl_06.pdf (дата звернення: 05.02.2023).

3. Євсєва Г. П., Нажа П. М., Федіна В. Г. Цифровізація та інформаційні технології – запорука успішного освітнього процесу в Придніпровській державній академії будівництва та архітектури в умовах воєнного стану: здобутки і перспективи. *Освіта в умовах війни: реалії, виклики та шляхи подолання*: матеріали II Форуму академічної спільноти, 20–24 черв. 2022 р., м. Дніпро; Державний вищий навчальний заклад «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури») / упоряд. М. В. Савицький, І. П. Мамчич. Дніпро : ДВНЗ «ПДАБА», 2022. С. 10-14.

References:

1. Savytskyi M. V. Vyshcha osvita v umovakh viiny: napratsovuiemo spilni rishennia. Osvita v umovakh viiny: realii, vyklyky ta shliakhy podolannia: materialy II Forumu akademichnoi spilnoty, 20–24 cherv. 2022 r., m. Dnipro; Derzhavnyi vyshchyi navchalnyi zaklad «Prydniprovska derzhavna akademiia budivnytstva ta arkhitektury») / uporiad. M. V. Savytskyi, I. P. Mamchych. Dnipro : DVNZ «PDABA», 2022. S. 7-10.
2. Androshchuk I., Banit O., Shtepura A., Rostoka M., Cherevychnyi G. Modern Information and Educational Environment in the Context of the Theory of Generations IJPINT. International Journal of Pedagogy, Innovation and New Technologies, 2022. № 1(9). P. 54-62. URL: https://lib.iitta.gov.ua/734204/1/Articl_06.pdf (data zvernennia: 05.02.2023).
3. Yevsieieva H. P., Nazha P. M., Fedina V. H. Tsyfrovizatsiia ta informatsiini tekhnolohii – zaporuka uspishnoho osvitnoho protsesu v Prydniprovskii derzhavnii akademii budivnytstva ta arkhitektury v umovakh voiennoho stanu: zdobutky i perspektyvy. Osvita v umovakh viiny: realii, vyklyky ta shliakhy podolannia: materialy II Forumu akademichnoi spilnoty, 20–24 cherv. 2022 r., m. Dnipro; Derzhavnyi vyshchyi navchalnyi zaklad «Prydniprovska derzhavna akademiia budivnytstva ta arkhitektury») / uporiad. M. V. Savytskyi, I. P. Mamchych. Dnipro : DVNZ «PDABA», 2022. S. 10-14.

Цифрова трансформація в економічній освіті: форсмажорні реалії **ПЕТРИШИН Людмила**

Digital Transformation in Economic Education: Force Majeure Realities ***Lyudmyla PETRYSHYN***

lydkar@ukr.net

На сьогодні економічна освіта представлена широким переліком спеціальностей, кожна з яких має певний поділ за спеціалізацією, враховуючи особливості діяльності та розвитку окремих галузей національної економіки. Саме ці особливості зумовлюють специфіку діяльності фахівців, її видову спрямованість і формують перелік компетенцій, якими вони повинні володіти в умовах цифрової трансформації.

Цифрова трансформація у сфері освіти і науки – це комплексна робота над побудовою екосистеми цифрових рішень у сфері освіти та науки, включно зі створенням безпечного електронного освітнього середовища, забезпеченням необхідної цифрової інфраструктури закладів та установ освіти і науки, підвищення рівня цифрової компетентності, цифровою трансформацією процесів та послуг, а також автоматизацією збору і аналізу даних. Саме так розуміють її у Міністерстві освіти і науки України. Важливим завданням на

сьогодні є забезпечення інформаційно-аналітичного супроводу МОН на засадах «evidence based policy making» для формування й реалізації державної політики у сфері освіти в умовах воєнного стану; розробка та модернізація інформаційних систем освітнього менеджменту; впровадження нових та вдосконалення наявних цифрових інструментів дистанційного навчання; розроблення й популяризація спеціальних вебресурсів і платформ із метою психологічної підтримки учасників освітнього процесу, посилення міжнародної співпраці тощо [3].

Очевидно, що людство не очікувало жорстокої війни на європейському континенті у XXI столітті. За таких обставин перед системою освіти і науки України постали досі небачені виклики та загрози. Воєнний стан, як кардинальна зміна сталого соціально економічного середовища, безпосередньо впливає та змінює будь-які інститути. Не є виключенням й вітчизняна освіта та наука. За інституціональною та поведінковими теоріями, інститути розвиваються через різноманітні організаційні заходи та форми. Вітчизняні ЗВО оперативно адаптувалися до форс мажорних реалій, розробили та реалізували ряд заходів для переходу на дистанційні і змішані форми організації навчального процесу, використовуючи сучасні цифрові технології [2]. У більшості закладів освіти дистанційні заняття проводяться за допомогою електронних платформ і додатків (Zoom, Google Meet, Moodle, Classroom, Prometheus, Coursera, FutureLearn, Udacity, OpenLearn тощо) із використанням презентацій PowerPoint, переглядами відео на YouTube та залученням навчальних ресурсів із різноманітних освітніх вебсайтів (навчальні відео, пояснення, тести тощо) [3]. Всі ці організаційні активності дали змогу забезпечити високий рівень організації навчального процесу, ефективну взаємодію студентів і викладачів, підтримати відповідний рівень якості викладання та академічної успішності студентів. Крім того, через пандемію COVID-19 ЗВО уже мали достатній рівень цифровізації своєї діяльності і це також сприяло подоланню кризової ситуації.

З огляду на вище зазначене зауважимо, що в умовах форс мажорних реалій пріоритетом залишається продовження і розвиток перспективних цифрових технологій та інформаційних систем для забезпечення науково освітньої діяльності закладів вищої освіти.

Бібліографія:

1. Sergiy Londar. *Introduction by the author Education of Ukraine under martial law: management, digitalization, European integration aspects*: Book of Abstracts of the IV International Scientific and Practical Conference (electronic scientific publication), October 25th, 2022. Kyiv : SSI «Institute of Educational Analytics», 2022, С. 11–12.
2. Міщенко В. І. Стратегічне управління процесами цифрової трансформації економіки. *Економіка України*. 2022. № 1. С. 67–81.
3. Духаніна Н., Лесик Г. Цифровізація освітнього процесу: проблеми та перспективи. *Modern directions of scientific research development*: conference proceedings of the 12th International scientific and practical conference, Chicago, May

18-20, 2022. Chicago: BoScience Publisher, 2022. P. 406-409.
URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/49235/1/p.406-409.pdf> (дата
звернення: 05.02.2023).

References:

1. Sergiy Londar. Introduction by the author Education of Ukraine under martial law: management, digitalization, European integration aspects: Book of Abstracts of the IV International Scientific and Practical Conference (electronic scientific publication), October 25th, 2022. Kyiv : SSI «Institute of Educational Analytics», 2022, С. 11–12.
2. Mishchenko V. I. Stratehichne upravlinnia protsesamy tsyfrovoi transformatsii ekonomiky. Ekonomika Ukrainy. 2022. № 1. S. 67–81.
3. Dukhanina N., Lesyk H. Tsyfrovizatsiia osvithnoho protsesu: problemy ta perspektyvy. Modern directions of scientific research development: conference proceedings of the 12th International scientific and practical conference, Chicago, May 18-20, 2022. Chicago: BoScience Publisher, 2022. P. 406-409. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/49235/1/p.406-409.pdf> (data zvernennia: 05.02.2023).

Інформаційно-аналітичне забезпечення цифрового простору професійної (професійно-технічної) освіти

ПІТУХ Лілія

Information and Analytical Support of the Digital Space of Professional of Education Liliya PITUKH

liliyaif@gmail.com

Цифровізація сучасного суспільства, його технологічний розвиток, автоматизація виробничих процесів, конкуренція на робочих місцях, загроза пандемії, військовий стан в Україні вимагає оптимізації та реформування професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О) та використання адаптивного підходу до інформаційно-аналітичної діяльності закладу освіти. Тому головним завданням та одним із пріоритетним напрямків адаптивного підходу до реформування сучасних закладів П(ПТ)О, є впровадження інформаційно-аналітичних систем управління навчально-виховним процесом. А також створення такого інформаційно-цифрового простору в закладі, який забезпечить кожному учню та педагогу училища можливість креативно та гнучко мислити, самореалізуватися, самовдосконалюватися, впроваджувати перспективні інновації в різні сфери життя, в тому числі і в професійну діяльність. Адже основною метою діяльності училища є підготовка

висококваліфікованого конкурентоздатного робітника, здатного реалізувати себе на ринку праці.

Використання комп'ютерних технологій, систем моніторингу в навчально-виховному процесі училища, їх вплив на якість освітніх послуг потребують створення інформаційно-аналітичних ресурсів, електронної бібліотеки, архіву і бази даних. Застосування цифрових технологій потребує забезпечення технологізації інформаційно-аналітичної діяльності управління ЗП(ПТ)О і зумовлена тим, що необхідна достовірна і повна інформація про об'єкт управління для прийняття адекватних рішень.

Нині управління системою освіти на будь-якому рівні потребує суттєвого «удосконалення технологічних процесів збирання, зберігання та опрацювання усіх інформаційних матеріалів, що циркулюють у системі управління освітою, а також процесів підготовки і прийняття управлінських рішень на основі широкого впровадження ІКТ в практику управління освітою» [4, с. 173].

В сучасному глобалізованому, технологізованому і разом з тим неструктурованому світі роль інформаційно-аналітичної діяльності об'єктивно зростає. Це обумовлено насамперед неконтрольованим розвитком усіх процесів і явищ як в економіці, так і в політиці, так і в суспільному житті. Діяльність будь-яких структур сьогодні потребує хоча б мінімального прогнозованого розвитку, захисту від ризиків, небезпек і викликів. Саме таким універсальним засобом в інформаційному суспільстві є аналітика [1].

Інформаційно-комунікаційні та цифрові технології надають можливість інтенсифікувати освітній процес, підвищити рівень та якість сприйняття, розуміння та засвоєння знань. Застосування «цифрових» технологій в освіті – наразі одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. Вони дозволяють інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість та якість сприйняття, розуміння та засвоєння знань. «Цифрові» технології дозволяють зробити процес навчання мобільним, диференційованим та індивідуальним [3].

Формування компетентностей тісно пов'язане з цифровізацією освіти. Тому ключовим аспектом при підготовці конкурентоздатних випускників закладу П(ПТ)О (далі ЗП(ПТ)О) є формування та розвиток інформаційно-цифрових та професійних компетенцій учнів. Використання цифрових застосунків, сервісів та програм дає змогу не лише якісно здійснювати навчання в дистанційному або змішаному форматі, але й посилити інтерес учнів до навчальної діяльності. Активне використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) суб'єктами освітнього процесу, позитивно позначається на його ефективності й сприяє формуванню професійних компетентностей майбутніх фахівців.

В професійно-технічному навчальному закладі все більшою мірою впроваджуються інформаційні системи управління навчально-виховним процесом, експертні системи якості підготовки кваліфікованих робітників, створюються бази і банки даних, потребують постійного оновлення матеріали сайтів. Цифрові технології змінюють не тільки освітній процес, але й

управлінські технології, вносять якісні зміни в методичну роботу на регіональному рівні та підвищення кваліфікації керівних кадрів системи професійно-технічної освіти [2].

Тому впровадження таких інформаційних систем в освітній процес ЗП(ПТ)О потребує ефективної інформаційно-аналітичної діяльності для обробки різних видів інформації, використання інформаційно-комунікаційних технологій, програмного забезпечення. На нашу думку, однією з провідних умов адаптивного реформування ЗП(ПТ)О є створення цифрового простору з метою забезпечення якісної підготовки кваліфікованих фахівців.

Бібліографія:

1. Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність: навч. посібник. Київ : Ун-т «Україна», 2014. 417 с.
2. Петренко Л. М. *Теорія і практика розвитку інформаційно-аналітичної компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів*: монографія. Дніпропетровськ : ІМА-прес, 2013. 456 с.
3. Кабінет Міністрів України. *Розпорядження від 17 січня 2018 р. № 67-р «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 30.01.2023).
4. Биков В. Ю. *Моделі організаційних систем відкритої освіти*: монографія. Київ : Атіка, 2009. 684 с.

References:

1. V M. Informatsiino-analitychna diialnist: navch. posibnyk. Kyiv : Un-t «Ukraina», 2014. 417 s.
2. Petrenko L. M. *Teoriia i praktyka rozvytku informatsiino-analitychnoi kompetentnosti kerivnykiv profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladiv*: monohrafiia. Dnipropetrovsk : IMA-pres, 2013. 456 s.
3. Kabinet Ministriv Ukrainy. *Rozporiadzhennia vid 17 sichnia 2018 r. № 67-r «Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku tsyfrovoy ekonomiky ta suspilstva Ukrainy na 2018-2020 roky ta zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo yii realizatsii»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text> (data zvernennia: 30.01.2023).
4. Bykov V. Yu. *Modeli orhanizatsiinykh system vidkrytoi osvity*: monohrafiia. Kyiv : Atika, 2009. 684 s.

Адаптивні процеси в освіті в умовах невизначеності
ПІЧКА Людмила

Adaptive processes in education in conditions of uncertainty
Lyudmila PICHKA

ludockapichka@gmail.com

За останні пів століття український народ бачив і пережив те, що не бачила і не переживала жодна нація в світі за останні роки. На наших очах геноциду українського народу. Окупована Буча та Ірпінь, жорстокий Ізюм та голодний Маріуполь. Розбомблені культурні пам'ятки, що стояли тисячоліттями. Деокупована Харківщина демонструє 80% відсотків зруйнованих будівель. Та свобода, яку нав'язує Путін, полягає у свободі знущання та переслідування над живими людьми та їхніми переконаннями. Путінський режим страшить. Цей президент увійде у число кривавих терористів світу, як і Гітлер. На окупованих територіях люди жили без світла та води, інформаційно дезінформовані і під постійним тиском. В Балаклеї намагалися ліквідувати усі українські книжки, виставивши у бібліотеках російську літературу, в першу чергу Пушкіна [1].

В умовах війни першочерговим завданням щодо розв'язання актуальних проблем в освітній системі стало створення безпечного та комфортного середовища. Для соціалізації особистості безпечним гарантом в освіті стали шкільні бомбосховища. Відома психологиня Світлана Ройз розробила цілу систему психологічних практик та порад на заземлення, дихальні, мімічні, м'язової релаксації. Під час повномасштабного вторгнення України вчителів турбують питання не лише інноваційних програм, а і можливості підтримати дітей в умовах війни [2].

У співпраці з дітьми та дорослими використовуємо:

1. Темп. Чим повільніша робота, тим краще.
2. Насиченість. Краще менше, ніж перевантаження.
3. Дотики. Не всі діти дають до себе торкатися і в мирний час, не всі, особливо підлітки, потребують обіймів.
4. Дітям може бути складно фантазувати, підтримувати концентрацію уваги. Активності повинні частіше чергуватись.
5. Якщо дитина ставить запитання – важливо відповідати чесно, якщо не знаємо відповіді, так і говоримо – «мені потрібно подумати».
6. Якщо слова або розповідь дитини та дорослих викликають сльози – це нормально. Ми можемо це привнести до розмови – «мені так шкода, що це відбувається», «якби я могла / міг, я зробила / зробив б...», «мені так хочеться тебе обійняти», «я зараз дивлюся на тебе і бачу таку силу», «ти пройшов через такі складні випробування, і ти справляєшся».

7. За будь-якої можливості ми робимо акцент на силі дитини та дорослих.

8. Якщо ставимо завдання – розбиваємо його на малесенькі частини, і намагаємось не робити дії за когось.

9. Дітям, які зараз розпочали навчання – пропонуємо завдання, з якими вони справлялися задовго до війни. Зараз когнітивна сфера пригнічена, думати та зосереджуватися складно. Віри у свої сили мало. Будь ласка, підтримуйте будь-який, найменший успіх.

10. Важливо часто робити паузи, просити дитину пити воду, ходити до туалету, відпочивати.

11. Зараз діти гратимуть в одну й ту саму гру, гру з одним і тим самим сюжетом, будуть задавати ті самі питання. Це нормально.

12. Дітям важливо чути що те, що вони часто плачуть, вередливі, злі, завмирають, бояться – це нормально, і важливо відразу давати інструменти, як заспокоїтися. Важливо пропонувати те, що допоможе впоратися з напругою – простіше за все – це тілесні ігри [3].

Адаптивні процеси в умовах невизначеності передбачають наявність безпечного середовища та безпечних умов навчання та праці, зручної міжособистісної взаємодії, що допомагає емоційному позитивному стану учнів, педагогів, батьків, відсутність будь-яких демонстрацій насильства та вдосталь ресурсів для їх запобігання, а також дотримання норм та прав психологічної, інформаційної, фізичної, а також соціальної безпеки усіх учасників процесу навчання.

Бібліографія:

1. Про створення робочої групи з питань політики гендерної рівності та протидії дискримінації у сфері освіти. *Наказ Міністерства освіти і науки України від 03.07.2015 р. № 713.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0713729-15#Text> (дата звернення: 30.01.2023).

2. Дихальні вправи для адаптації освітнього процесу. *Методичка з техніки безпеки для психологів.* URL: <https://is.gd/yT8gdx> (дата звернення: 30.01.2023).

3. Методичка з адаптації освітнього процесу. URL: <https://is.gd/yT8gdx> (дата звернення: 30.01.2023).

References:

1. Pro stvorennia robochoi hrupy z pytan polityky hendernoї rivnosti ta protydii dyskryminatsii u sferi osvity. *Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 03.07.2015 r. № 713.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0713729-15#Text> (data zvernennia: 30.01.2023).

2. Dykhalni vpravy dlia adaptatsii osvitnoho protsesu. *Metodychka z tekhniky bezpeky dlia psykhologiv.* URL: <https://is.gd/yT8gdx> (data zvernennia: 30.01.2023).

3. Metodychka z adaptatsii osvitnoho protsesu. URL: <https://is.gd/yT8gdx> (data zvernennia: 30.01.2023).

**Автономне навчання та неформальна освіта як ресурси адаптації
учасників освітнього процесу в системі вищої освіти
ПОЛЯКОВА Ганна**

***Autonomous learning and non-formal education as resources for adapting the
activities of participants in the educational process in the higher education system
Hanna POLIAKOVA***

Система вищої освіти функціонує на часі в складних, мінливих, напружених умовах. Разом із визначеними стратегіями розвитку вищої освіти, навчальним закладам потрібно реагувати на поточні зміни, пов'язані з умовами введенням військового стану в Україні, внутрішнім та зовнішнім переміщенням учасників освітнього процесу, соціально-психологічним напруженням суспільства, переходом до дистанційного навчання тощо. Це можливо завдяки потужним адаптаційним процесам в управлінні закладами вищої освіти, організації освітнього процесу, адаптації науково-педагогічних працівників та здобувачів до складних, напружених, мінливих умов.

Більшість учасників освітнього процесу опинились в ситуаціях невизначеності, необхідності прийняття швидких рішень, потреби в компетентностях та актуальних навичках, яких виявилось недостатньо (знання іноземних мов високого рівня, володіння широким арсеналом інформаційних технологій, здатність подолання психологічного стресу тощо). Для кожної особистості ці ситуації унікальні і вимагають певної соціальної, психологічної та професійної адаптації. Разом з тим, формування затребуваних навичок не завжди передбачено освітньою програмою для здобувачів, переліком програм підвищення кваліфікації для науково-педагогічних працівників, які пропонує заклад вищої освіти. Ресурсами для адаптації особистості учасників освітнього процесу для швидкого «добудовування» здатності ефективно діяти в умовах, що змінилися, є перехід до автономного навчання та неформальної освіти.

Поняття «ресурси» (фр., від лат., підіймаюсь, виникає знову) передбачає: 1) запаси чого-небудь, які можна використати в разі потреби; 2) засіб, джерело, можливість, якими можна скористатися в разі необхідності [2]. Розглянемо автономність навчання з точки зору ресурсного підходу.

Автономія – (гр. – незалежність) – відносна незалежність, внутрішнє почуття залежності особистості лише від самої себе, здатність певною мірою керувати подіями, які впливають на її власне життя [4].

З одного боку, автономність та відповідальність є дескрипторами Національної рамки кваліфікацій України, вимогою програмних результатів навчання здобувачів на певному рівні освіти, з другого, – ресурс адаптації навчальної діяльності за рахунок включення внутрішніх механізмів «само-» (самостійності, самоосвіти, саморозвитку, самокеруваності).

Автономне навчання обумовлюється власними освітніми потребами,

забезпечується стійкою мотивацією, ініціативою, готовністю діяти самостійно та відповідально. Це таке навчання, яке може здійснюватися як в межах освітнього процесу закладу вищої освіти, так і поза ним.

Автономне навчання визначається науковцями як: 1) здатність нести відповідальність за власне навчання (Х. Холек, 1981) та власні рішення (Л. Дікенсон, 1992); 2) здатність і бажання незалежно приймати рішення (У. Літлвуд, 1996); 3) орієнтація на самостійність навчальної роботи (О. Герасимова, 2016); 4) процес самостійної організації власного навчального середовища (О. Смольнікова, 2014); 5) побудова індивідуальної траєкторії навчання (Л. Калініна та І. Самойлюкевич, 2004; О. Герасимова, 2016); 6) освітня технологія (С. Боднар, 2012; В. Рєзнік, С. Лобачова, 2017).

Поштовхом для переходу до автономного навчання є протиріччя між середовищем, що змінилося і потреба в адаптації (соціальному та професійному пристосуванні й узгодженні); затребуваність у певних актуальних навичках, компетентностях, особистісних якостях; усвідомлена потреба в саморозвитку та самоосвіті шляхом самостійного створення власного освітнього середовища. Розширенню освітнього середовища при автономному навчанні може сприяти звернення до неформальної освіти.

Поняття неформальної освіти визначено Законом України «Про освіту» (2017 р.). Неформальна освіта – це освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій [1]. Неформальна освіта – це будь-яка освітня діяльність, організована поза формальною освітою. Вона доповнює формальну освіту, забезпечуючи те освоєння умінь і навичок, які необхідні для соціально й економічно активного громадянина країни, щоб він зміг інтегруватися в суспільстві й на ринку праці [5]. Видами неформальної освіти є: програми підвищення кваліфікації, професійне стажування, професійні та тематичні тренінги, короткострокові курси, літні школи, сертифікатні вебінари та майстер-класи тощо. Сьогодні неформальна освіта стає більш затребуваною додатковою складовою вищої освіти, незалежно від віку, досвіду, кваліфікації осіб, що навчаються. Неформальна освіта вже конкурує з формальною освітою, оскільки є більш мобільною, не обмеженою регламентами та стандартами, а її креативні форми, технічні й організаційні можливості, стислі терміни отримання бажаного результату є дуже привабливими для споживачів освітніх послуг.

На теперішній час можливості онлайн освіти надають безліч якісних пропозицій. Створення онлайн курсів для задоволення освітніх потреб стає сучасною індустрією, що швидко розвивається. Якісні освітні пропозиції сертифікатних курсів розміщені на платформах: www.coursera.org (більше 2 тис. курсів із понад 180 спеціалізацій для 4-х освітніх рівнів, зареєстровано близько 25 млн. слухачів); www.edx.org (заснована Гарвардським університетом і Масачусетським технологічним університетом, пропонує курси за 24 напрямками); www.udemy.com (платформа освітніх проєктів за 16 категоріями,

які викладаються практиками з наданням сертифікатів від таких відомих компаній, як Cisco Systems, Microsoft Corporation, Financial Industry Regulatory Authority та ін.) [3]. Викликають довіру вітчизняні платформи www.prometheus.org.ua (безоплатна платформа онлайн-освіти, яка ще пропонує мобільний додаток для Android та iOS); <https://eduhub.in.ua> – Освітній хаб міста Києва та ін.

Спільним для адаптивного навчання та неформальної освіти є самостійність та самокерованість власної діяльності, яка полягає у: визнанні потреби в адаптації до умов, що змінилися, та визначені освітніх потреб; прояв ініціативи та готовності до активного додаткового навчання без зовнішнього керівництва; встановлення власних цілей навчання; вибір освітнього ресурсу для навчання (форми, програми, засобів доставки контенту); організації і керуванні власною діяльністю; рефлексії щодо задоволення власних освітніх потреб, набутих результатів навчання.

Для активізації ресурсів автономного навчання та неформальної освіти для адаптації учасників освітнього процесу у закладах вищої потрібно: 1) перейти на студентоцентровану модель навчання; 2) створити освітнє середовище, що підтримує пізнавальну активність, ініціативу в навчанні, самостійність та відповідальність у виборі індивідуальної траєкторії навчання; 3) інформувати здобувачів та науково-педагогічних працівників про можливості освітніх послуг ЗВО та за його межами; 4) забезпечити нормативну базу щодо реалізації академічних свобод викладачів та здобувачів вищої освіти, врахування результатів неформальної освіти у формальній вищій освіті.

Розгортання таких ресурсів, як автономне навчання та неформальна освіта дозволить учасникам освітнього процесу швидше адаптуватися до умов, що суттєво змінилися; налагодити успішну життєдіяльність в особистісній та професійній сфері.

Бібліографія:

1. Про освіту. Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 30.01.2023).

2. Лук'янюк В. Словник іншомовних слів, 2021-23.
URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%D0%E5%F1%F3%F0%F1%E8> (дата звернення: 30.01.2023).

3. Платформи для вдосконалення навичок і саморозвитку.
URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/platformi-dlya-vdoskonalennya-navichok-i-samorozvitku> (дата звернення: 30.01.2023).

4. Соціолого-педагогічний словник / за ред. В. В. Радула. Київ : «ЕксОб», 2004. 304 с. С. 5.

5. Шевченко Г. П. Неформальна освіта. *Енциклопедія освіти*; Акад. пед. наук України; голов. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. С. 583-584.

References:

1. Pro osvitu. Zakon Ukrainy vid 5 veresnia 2017 roku № 2145-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (data zvernennia: 30.01.2023).
2. Lukianiuk V. Slovnyk inshomovnykh sliv, 2021-23.
URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%D0%E5%F1%F3%F0%F1%E8> (data zvernennia: 30.01.2023).
3. Platformy dlia vdoskonalennia navychok i samorozvytku.
URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/platformi-dlya-vdoskonalennya-navichok-i-samorozvytku> (data zvernennia: 30.01.2023).
4. Sotsiolo-ho-pedahohichni slovnyk / za red. V. V. Radula. Kyiv : «EksOb», 2004. 304 s. S. 5.
5. Shevchenko H. P. Neformalna osvita. Entsyklopediia osvity; Akad. ped. nauk Ukrainy; holov. red. V. H. Kremen. Kyiv : Yurinkom Inter, 2008. S. 583-584.

**Використання інформаційно-аналітичних площадок при організації науково-дослідницької діяльності на адаптивних засадах
ПРИХОДНЮК Віталій, ГОРБОРУКОВ Вячеслав,
ШАПОВАЛОВ Євгеній, САВЧЕНКО Ярослав**

***The use of information and analytical platforms in the organization of scientific and research activities on an adaptive basis
Vitaly PRYKHODNYUK, Vyacheslav GORBORUKOV,
Evgeny SHAPOVALOV, Yaroslav SAVCHENKO***

tangens91@gmail.com; slavon07@gmail.com; savchyarik@gmail.com

Організація науково-дослідницької діяльності є важливою складовою проведення досліджень. Забезпечення високої якості даного процесу є необхідним для отримання результату. При цьому виникає необхідність, збору, аналізу та відображення великої кількості різноманітної інформації. Дана проблема є ще більш гострою при організації такої діяльності на адаптивних засадах.

Для підтримки процесів організації наукової діяльності можуть використовуватись сучасні інформаційні технології, зокрема – на основі когнітивних сервісів. Прикладом є трансдисциплінарна площадка інформаційно-аналітичної підтримки діяльності молодих дослідників «ПОЛІЕДР-Дослідник» (рис.), що створена на базі онтологокерованої системи [1; 2].

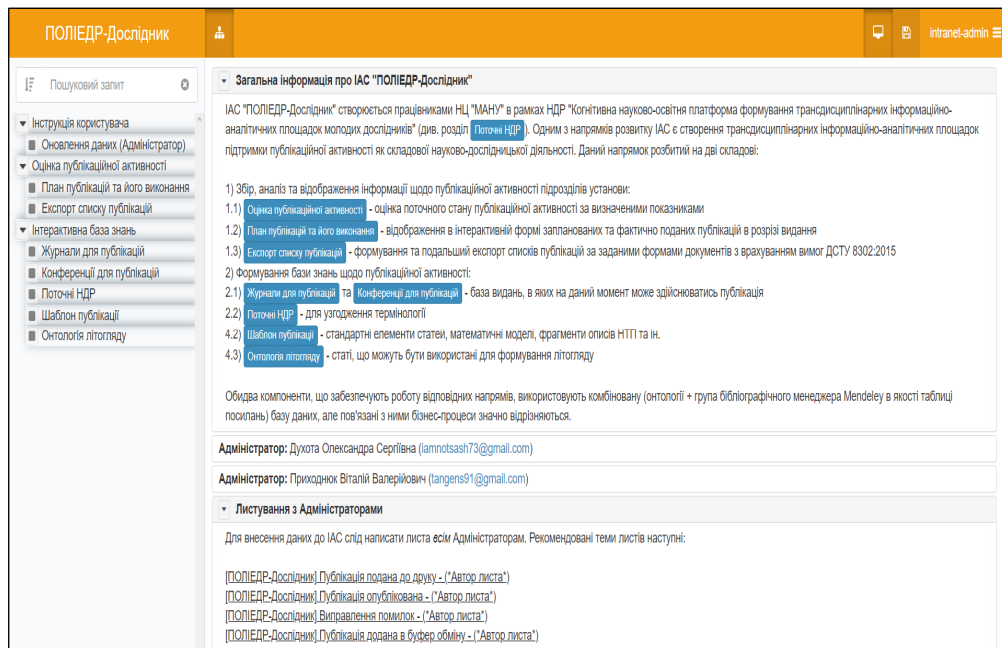

Рис. Загальний вигляд інтерфейсного модуля «ПОЛІЕДР-Дослідник»

Основним призначенням даної площадки є збір та аналіз науково-технічної інформації з використанням когнітивних сервісів, а також її відображення засобами інтерактивних документів.

Дана інформаційно-аналітична площадка розгорнута в межах НЦ «МАНУ» і дозволяє здійснювати пошук та зручно оперувати з наступною інформацією:

- існуючі чи завершені дослідження НЦ «МАНУ» та інших наукових установ НАН України;
- найважливіші результати проведених досліджень;
- публікації працівників НЦ «МАНУ», що здійснені в рамках наукових досліджень;
- інші важливі інформаційні ресурси що відображають поточний стан науки і техніки (вітчизняні та закордонні нормативні документи, статті, аналітичні матеріали тощо).

Використання інформаційно-аналітичної площадки дозволяє вченим (в першу чергу – працівникам НЦ «МАНУ») ефективно організувати свою дослідницьку діяльність, зокрема – в питаннях створення публікацій за її результатами. Також в рамках площадки зберігаються та узагальнюються отримані в ході досліджень знання, інформація та дані, що є корисними як для інших науковців, так і для учнів в рамках науково-освітньої діяльності.

References:

1. Nadutenko M., Prykhodniuk V., Shyrovkov V., Stryzhak O. Ontology-Driven Lexicographic Systems. Advances in Information and Communication. FICC 2022. Lecture Notes in Networks and Systems. Cham: Springer, 2022. С. 204–215.

2. Stryzhak O., Prykhodniuk V., Popova M., Nadutenko M., Haiko S., Chepkov R. Development of an Oceanographic Databank Based on Ontological Interactive Documents. Lecture Notes in Networks and Systems. Cham: Springer, 2021. С. 97–114.

**Поняття «адаптація» та визначення ролі
сучасного викладача в адаптаційному менеджменті
РОЗГОН Ірина, ШАНАЄВА-ЦИМБАЛ Людмила**

***The concept of "adaptation" and defining the role
of a modern teacher in adaptation management/
Iryna ROZGHON, Lyudmila SHANAIEVA-TSYMBAL***

Адаптація – це еволюційний процес, властивість індивіда бути стійким в умовах середовища й рівень пристосування до нього та важливий результат такого пристосування. Особливо це питання актуальне, оскільки Україна перебуває в стані війни і ніхто з нас не може бути постійно на піку емоцій. Адаптаційні механізми працюють без нашої волі, єдине, ми спостерігаємо різну поведінку серед людей. Це не про пошук можливостей для відпочинку, які так важливі для відновлення, а про навчання, саморозвиток та самовдосконалення. Тому, роль викладача - менеджера в адаптації студента особливо важлива.

Адаптаційний менеджмент означає структурований процес гнучкого прийняття рішень, який включає навчання на основі результатів і нової наукової інформації, щоб дозволити менеджерам ресурсів керувати впливом зміни в освіті, реагувати на нього та навчання на основі попередніх управлінських дій для покращення майбутнього планування та управління. Однак на практиці виявилось, що адаптивне управління досягається важко.

Сучасний заклад вищої освіти – це той фундамент, на якому будується одночасно персональний та професійний розвиток студента й викладача, який є менеджер в освіті та має бути організатором інноваційного процесу, професіоналом і особистістю. Суспільство змінюється й переходить у нову фазу свого розвитку, тому роботодавці чекають від випускників не тільки знань, а й так звані (soft skills) [2]. Комунікативні здібності, вміння співчувати, мати лідерські якості, гнучкість та відповідальність – все, що відрізняє людину від штучного інтелекту й дозволяє гармонійно взаємодіяти зі світом. Сьогодні у процесі навчання змінюються відносини між студентом і викладачем, а разом з цим і роль викладача, який повинен постійно адаптуватися до змін і нової інформації, створювати сприятливі умови для розвитку й самореалізації студента. Отже, викладач сучасного закладу освіти в змозі бути у чотирьох особах: навчальній (передає знання, стимулює активність студентів, формує навички та вміння); вихователь (допомагає адаптуватись до середовища, піклується про всебічний розвиток студентів, формує професійні та психологічні якості); вчений (займається науковими дослідженнями в різних умовах з обраних дисциплін); менеджер (організуючий аудиторні заняття, стимулює і

контролює самостійну роботу студентів).

Новий викладач – це і дослідник, і вихователь, консультант, керівник проектів. Сучасний викладач – це творчомислячий компетентний педагог, який здатен до активної інноваційної діяльності, спрямованої на: визнання цінності людської особистості, розуміння її творчої природи; обґрунтування і реалізація нового змісту освіти; орієнтацію навчально-виховного процесу, самореалізацію і самовизначення кожної особистості; пошук та впровадження інноваційних технологій навчання і виховання, спрямованих на становлення творчої особистості суб'єктів педагогічного процесу; культивування гуманних стосунків між усіма його учасниками; досягнення високої якості навчання, виховання і творчого саморозвитку особистості; реалізацію особистісної орієнтованого підходу до студентів [3].

Г. Єльнікова зазначає, що технологія адаптивного управління складається з порядку дій, методики, способів і засобів їх здійснення. Механізм взаємоузгодження розкриває способи спрямованого впливу (самовпливу) й одночасного вивільнення ступенів свободи для саморозвитку суб'єктів діяльності [1]. Тож головною ланкою в цьому процесі є викладач і його вміння адаптуватися до змін і вимог навчання.

Усі концепції розвитку та становлення в освіті змінюють ролі своїх учасників – професорсько-викладацький склад або педагогічний колектив спонукають до особистісного росту, але і цінні для закладу; концепції спонукають фахівців до творчості й перегляду цінних установок у своїй професійній діяльності [3]. За цим стоїть повсякденна робота з програмами дисциплін, навчальними планами, обробка нової наукової інформації. Удосконалення навчальних програм, їх коригування, постійна висока інформованість, володіння результатами новітніх досліджень психолого-педагогічної науки, доцільність методів, комунікація – ось неповний перелік функцій та завдань викладача сьогодні. До того, ще й мати стресову резистентність та емоційну стійкість.

Адаптивний менеджмент це циклічний процес із чотирма компонентами: навчання, опис, прогнозування та виконання. Для успішного адаптивного управління потрібні чіткі цілі, дані та знання, правильні учасники, наукові навички, готові партнери та час. Крім того, при адаптивному управлінні необхідно рухати процес і керувати ним, зберігати імпульс, сприймати невизначеність і остерігатися небезпеки напівзаходів. Адаптивне управління підтримує рішення та розподіл ресурсів, і забезпечує структуру для дій, спрямованих на зміну стану екосистеми, одночасно вивчаючи такі зміни та на їх основі.

Адаптивне управління визначається як «навмисний підхід до прийняття рішень і коригувань у відповідь на нову інформацію та зміни в контексті». Адаптивне управління полягає не в зміні цілей під час впровадження, а в зміні шляху досягнення цілей у відповідь на зміни. Навіть у більш стабільних умовах обставини змінюються та можуть непередбачувано впливати на процес і здатність адаптуватися до змін і нової інформації. Здатність до адаптації

вимагає середовища, яке сприяє навмисному навчанню та гнучкому плануванню проектів і діяльності, мінімізує перешкоди для модифікації програмування та створює стимули для адаптивного управління.

Бібліографія:

1. Єльнікова Г. В. Основи адаптивного управління: курс лекцій. Київ : Видав. гр.: «Основа», 2004. 128 с.
2. Лучанінова О. П. Адаптивний менеджмент в освіті: нова роль викладача сучасного ЗВО. *Адаптивне управління: теорія і практика: електронне наук. фахове вид. Серія «Педагогіка»*. 2019. Вип. 7. 13 с.
3. Черниш А. П. *Менеджмент освіти: навч. посібник*. Київ : Вид-во «Університет » КМПУ імені Б Грінченка, 2008. 49 с.

References:

1. Yelnykova H. V. Osnovy adaptivnoho upravlinnia: kurs leksii. Kyiv : Vydav. hr.: «Osnova», 2004. 128 s.
2. Luchaninova O. P. Adaptivnyi menedzhment v osviti: nova rol vykladacha suchasnoho ZVO. *Adaptivne upravlinnia: teoriia i praktyka: elektronne nauk. fakhove vyd. Serii «Pedagogika»*. 2019. Vyp. 7. 13 s.
3. Chernysh A. P. Menedzhment osvity: navch. posibnyk. Kyiv : Vyd-vo «Universytet » KMPU imeni B Hrinchenka, 2008. 49 s.

Цифрові важелі інформаційно-аналітичного забезпечення підготовки наукових кадрів РОСТОКА Марина

Digital Levers of Information and Analytical Supporting for the Training of Scientific Staff Marina ROSTOKA

marilvross@gmail.com

Цифрове суспільство нині знаходиться в активному динамічному розвитку. У всіх сферах людської діяльності чітко спостерігається вплив цифрової трансформації. Звісно, що й підготовка наукових кадрів, зокрема у сенсі її інформаційно-аналітичного забезпечення, регулюється відповідними цифровими важелями.

Цифрову трансформацію освіти і науки у багатьох випадках ототожнюють з цифровізацією. Проте, слід зазначити, що цифрова трансформація все ж таки має більш широке значення. На відміну від цифровізації, яка стосується у прямому сенсі застосування цифрових технологій, цифрова трансформація

охоплюватиме як використання цих технологій, так й супутні зміни, пов'язані з динамічним рухом у динамічному науково-освітньому середовищі.

На сайті МОН України зазначено, що «цифрова трансформація у сфері освіти і науки – це комплексна робота над побудовою екосистеми цифрових рішень у сфері освіти та науки, включно зі створенням безпечного електронного освітнього середовища, забезпеченням необхідної цифрової інфраструктури закладів та установ освіти і науки, підвищення рівня цифрової компетентності, цифровою трансформацією процесів та послуг, а також автоматизацією збору і аналізу даних» [1]. Тим самим, цифрова трансформація відбувається не залежно від напряму і галузі функціонування закладу освіти чи наукової установи. Цифрова трансформація характеризується поступовим нарощуванням ефективності завдяки застосуванню продуктивних технологій.

Важливо не зупинятися, а постійно збільшувати динаміку позитивних впливів.

Адже потенціал зазначеної технології розкривається у повному обсязі, якщо застосувати динамічні цифрові важелі, а саме:

- запуск / включення технології цифрової трансформації інформаційно-аналітичного забезпечення у систему підготовки наукових кадрів (прикладання зусиль автоматизації та підвищення її коефіцієнту, адаптивна технологічна організація для зменшення або усунення ручного втручання, наявність надійної бази інформаційно-аналітичних даних / знань як частини модернізованої цифрової архітектури);
- інформаційна аналітика (покращення здатності інформаційно-аналітичного забезпечення щодо створення цінностей науки, підвищення попиту на оперативні прогнози, залученість адаптивного інструментарію, застосування адекватних методів інформаційно-аналітичного супроводу, онтологічне моделювання процесу підготовки наукових кадрів та ін.);
- хмарна архітектура (цифрова трансформація через інтеграцію або вивід із використання застарілих ресурсів, впровадження нових інформаційних технологій; перехід до хмари; розгортання хмарних технологій та ін.);
- еволюція операційної моделі (від орієнтованої на працю до орієнтованої на технології) [2];
- інновації (міжнародні й національні проекти та певні ініціативи, формування та розвиток інноваційної культури; розвиток наукових комунікацій – обмін ідеями, думками, досвідом (науково-практичні заходи, контакти з експертами, дослідниками та ін.);
- талант (зміна балансу суб'єктів наукової освіти, залучення професіоналів у галузі науки до обговорення ідей і результатів дослідницьких розвідок, орієнтованих на здобувачів наукової освіти, які готові до наукової співпраці та викликів цифрової трансформації тощо).

До нових цінностей у цьому сенсі відносимо: створення основного вектору ключових ознак рівнів ефективності, діяльності та власного досвіду; оцінювання можливостей та зрілості поточної технологічної операційної моделі, розподілу ресурсів та ефективності технологій на основі провідних і нових передових

практик; визначення пріоритетів, які окреслюють критичні напрями для прискорення цифрового прогресу. Адже у цьому є початок проектування майбутніх можливостей для просування свого цифрового порядку денного та накреслення дорожньої карти для досягнення прагнень цифрового світового класу [2]. Які ж підходи маємо до цифрової трансформації? Звісно, що цифрові імперативи мають трансдисциплінарні ознаки, у зв'язку з чим технологічність процесів забезпечує наведення певних комунікацій. У такий спосіб розробляється адаптивна технологія для підтримки цифрової трансформації – набуваються стратегічні цінності (трансдисциплінарний підхід як основна методологія підготовки наукових кадрів). Слід відмітити те, що стратегія цифрової трансформації у підготовці наукових кадрів спрямована на зміну інформаційної культури та адаптивне впровадження освітніх інновацій.

Отже, цифрові важелі інформаційно-аналітичного забезпечення підготовки наукових кадрів, на нашу думку, сприятимуть адаптивному оновленню науково-освітнього середовища шляхом:

Перетворення інформаційно-аналітичного супроводу науково-освітнього процесу у руслі цифрової трансформації (розуміння мети – що, як і коли потрібно змінити; адаптація до потреб – знайти адекватні інструменти і технології; оцінювання поточних змін, знаходження об'єктивних рішень, впровадження змін, контроль і регулювання – моніторинг отриманих результатів). Сприяння цифрової трансформації існуючої моделі інформаційно-аналітичного забезпечення підготовки наукових кадрів (актуалізація змін, забезпечення інновацій, розвиток адаптивних технологій, тобто розроблення адаптивного плану діяльності). Розуміння техніко-технологічної трансформації як цифрового переходу до хмари (переміщення науково-освітнього процесу в хмару – аналіз програмного забезпечення, обсягів навантаження у хмарі, умови кібербезпеки, аналіз інформаційно-аналітичних даних, які буде розміщено у хмарі та ін.).

Впровадження інформаційно-культурної трансформації (зміна інформаційної культури суб'єктів науково-освітнього процесу, адаптивне запобігання опору, збагачення ціннісних орієнтацій, формування готовності до змін, спричинених викликами сьогодення, приклад (зразок) керівництва щодо сприйняття нових культурних цінностей).

Бібліографія:

1. Міністерство освіти і науки України. *Цифрова трансформація освіти і науки*. URL: <https://is.gd/yc09Q9> (дата звернення: 30.01.2023).
2. *Six Levers for Digital World Class Information Technology Performance*. 2021. July 9. URL: <https://is.gd/EN70i7> (дата звернення: 30.01.2023).

References:

1. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. *Tsyfrova transformatsiia osvity i nauky*. URL: <https://is.gd/yc09Q9> (data zvernennia: 30.01.2023).

2. Six Levers for Digital World Class Information Technology Performance. 2021. July 9. URL: <https://is.gd/EN70i7> (data zvernennia: 30.01.2023).

**Алгоритм адаптивного періоду новопризначеного керівника
закладу загальної середньої освіти
РУЧАКОВСЬКИЙ Андрій**

***Algorithm of the adaptation period of the head of the educational institution
Andrii RUCHAKOVSKYI***

ruchakowskyj@yahoo.com.ua

Шлях до посади керівника закладу загальної середньої освіти непростий, він передбачає кілька етапів, перший з яких – адаптаційний. Кожен етап має свою специфіку і структуру. Адаптаційний період новопризначеного керівника, з нашої точки зору, це певний термін часу, під час якого керівник закладу освіти проходить всі етапи конкурсу на посаду та здійснює вивчення специфіки функціонування закладу, який буде очолювати.

Загалом шлях новопризначеного керівника складається з наступних кроків.

Ознайомлення кандидата на посаду із закладом освіти. Відтак треба швидко знайти спільну мову з заступником директора з навчально-виховної роботи, який розповів би про найгостріші проблеми, з якими зіткнувся заклад, та ввів у курс інших справ закладу. Цей етап є особливо важливим для кандидата, який ніколи раніше не працював та й навіть не перебував у цьому закладі, адже лише ознайомившись зі школою можна приступити до написання плану її розвитку. Тестування на знання законодавства у сфері освіти включає низку питань зі сфери нормативно-правового забезпечення функціонування та розвитку закладу освіти.

Вирішення ситуаційного завдання містить завдання з життя закладу освіти, що передбачає певні розв'язки за допомогою управлінських рішень.

Презентація перспективного плану розвитку закладу. Кількість слайдів не передбачена, а на представлення виділяється лише 15 хвилин. Зміст плану розвитку закладу оцінюється відповідно до таких критеріїв: креативність, актуальність, прогностичність, ефективність, реалістичність.

Безумовно під час проходження конкурсу претенденти ще не до кінця усвідомлюють той рівень відповідальності, який ляже на їхні плечі у разі перемоги. Коли ти стаєш керівником нового колективу, тобі доведеться не тільки освоювати нову управлінську роль, але і оцінювати потенціал кожного співробітника, управляти командою і робочим процесом, розбиратися в уже наявних проблемах і адаптуватися в колективі. В адаптаційному періоді, який починається безпосередньо у школі, є плюси і мінуси.

Плюс: такий розвиток подій добрий тим, що можна будувати свою керівну стратегію і стосунки з колективом «з нуля», внести нові штрихи в організаційну культуру, встановити нові етичні правила. Ніхто не знає тебе як співробітника, твої помилки, невдачі та слабкі місця. Тому практично виключається фамільярність і несерйозне ставлення до тебе, як до керівника. Мінус: знадобиться час, щоб взнати нових для тебе людей, побудувати відносини з кожним співробітником, заробити повагу і лояльність колективу. Рекомендація: перший час необхідно приділити спостереженню та аналізу професійних і особистих якостей підлеглих. Помічати їх сильні та слабкі сторони і як в цілому це впливає на загальну роботу.

Плюс: якщо спочатку вдасться зарекомендувати себе як хорошого керівника, гідно пройти перші труднощі і виклики, в подальшій перспективі ти можеш розраховувати на щире відданість колективу. Оскільки перше враження є найважливішим і накладає відбиток на всі наступні події. Мінус: можна зіткнутися з негативом підлеглих, якщо вони очікували бачити керівником когось зі своїх колег або комусь не вдалося отримати цю посаду. В такому випадку про лояльність можна надовго забути, тобі можуть створювати перешкоди. Тому необхідно бути готовим до складного періоду. Рекомендації: у налагодженні продуктивної спільної роботи спочатку тобі допоможуть найбільш зацікавлені в роботі люди, націлені на досягнення успішних результатів, і ті, які налаштовані до тебе особисто позитивно або нейтрально. На них можна опертися і отримати максимальні результати, поки інші придивляються до тебе і долають страх від приходу нового керівника. Потрібно ставитися до всіх співробітників рівно, з однаковою увагою і повагою. А якщо виникнуть проблеми з протидією з боку співробітників, необхідно поговорити з незадоволеними і протестуючими окремо – знайти спільні інтереси і способи домовитися про співпрацю.

Плюс: у нового керівника є можливість оцінювати ситуації і кожного співробітника об'єктивно, свіжим поглядом. Це допомагає швидко налагодити ефективну роботу команди. Мінус: у той же час до нового керівника будуть ставитися недовірливо і насторожено, поки не визнають його краще. І щоб домогтися продуктивності, потрібно спочатку приділити час налагодженню особистої комунікації. Рекомендації: перше враження про людину може бути оманливим. Тому не поспішай вішати ярлики і вважати когось другом, а кого недоброзичливцем. Намагайся більше спілкуватися з людьми і дізнаватися про їхні особистісні та професійні якості. Найлегше завоювати прихильність співробітників впевненій у собі, оптимістичній і простій у спілкуванні людині.

Найголовніше завдання директора, я вважаю, зібрати навколо себе команду. Чимало часу забирає і вирішення адміністративних питань, організація роботи та відпочинку вчителів, контроль відвідуваності занять учнями. Директор також має бути в курсі всього, що відбувається в школі, ухвалювати рішення про покарання за проступки учнів, контролювати роботу як педагогічного, так і непедагогічного персоналу та її якість. Щоденно керівник закладу також вирішує багато маленьких задач – хтось загубив ключі, хтось

сумку, хтось шукає вчителя. Головне за цими дрібничками – не загубити загальної стратегії розвитку.

Мене, як директора, важко застати в кабінеті, але завжди можна знайтидесь у школі, де потрібно щось вирішити чи за чимось поспостерігати.

Але бути директором надзвичайно цікаво. Жоден день не схожий на попередній. Ти маєш план роботи на сьогодні, а наприкінці дня можеш усвідомити, що нічого з нього не зробив, хоча і сумлінно працював.

Прокрастинація молодих вчителів середньої школи як адаптивний процес РЯБОВ Олег

Procrastination of young secondary school teachers as an adaptive process Oleh RIABOV

gromilich777@gmail.com

Термін «прокрастинація» походить від латинського слова procrastination (лат. *pro* – «далі, уперед і *crastinate* – «завтра»), дослівно це поняття можна перекласти як відкладання на завтра. Стрімке зростання теоретичного та практичного інтересу до цього концепту супроводжується збільшенням кількості розрізнених наукових поглядів на його сутність. Саме тому перед зарубіжними і вітчизняними вченими окреслюється проблема теоретичної невизначеності поняття «прокрастинація».

Суть його полягає у свідомому відкладанні, відтермінуванні суб'єктом намічених дій, завдань, незважаючи на негативні наслідки такої небажаної поведінки. Прокрастинація є також багатовимірним феноменом і характеризується свідомим перенесенням «на потім» спланованих власних дій, не дивлячись на можливе виникнення проблем. Вона пов'язана із психологічними характеристиками особливості та має різні види – в залежності від сфери прояву та причин виникнення. За змістом термін прокрастинація близький до терміну «behavioral delay» (поведінкова затримка). У стані прокрастинації людина переключає увагу з важливої і необхідної діяльності на другорядну, наприклад, на побутові дрібниці або розваги. Люди прагнуть до прокрастинації тоді, коли приходять до висновку, що користь від виконання тієї чи іншої роботи буде невисока. Це відбувається з причини повної або часткової невідповідності потреб людини і необхідності щодо виконання небажаної роботи або нездатності людини її виконати. При цьому людина може себе заспокоювати / виправдовувати тим, що перевантажена і хоче відволіктися / відпочити. Проте відкладання на завтра важливих дій і відпочинок це різні речі. Від відпочинку прокрастинація відрізняється тим, що у спокійному стані людина відновлює запаси енергії, а при прокрастинації, навпаки, витрачає. Відклавши важливу роботу на потім, людина втрачає час. Коли треба звітувати, а результату немає, людина може відмовитися від цієї роботи або починає

працювати з перенапруженням, намагаючись виконати все в нереально короткі терміни. Такий стан знайомий багатьом, але стає небезпечним, коли переходить у звичайну поведінку, викликаючи небажаний стан. Молоді вчителі, які не мають педагогічного досвіду, бояться отримати низькі результати своєї професійної діяльності й відчуті негативні емоції. Саме тому вони частіше звертаються до прокрастинації, що призводить до зниження успішності вчителя, який постійно відкладає виконання завдань. Психологічний портрет педагога-прокрастинатора включає такі характеристики: виражена критичність, підвищена рефлексивність, непогодження із самим собою, недовіра до своїх уподобань і бажань, незадоволеність своєю поведінкою і здібностями, нездатність до самокерування й переоцінювання власних можливостей. Отже, молоді вчителі, які не мають чіткої мети власного професійного розвитку, не вірять у свої сили і не напружуються для подолання труднощів, схильються до прокрастинації, щоб уникнути ситуацій власної незадоволеності й негативної оцінки з боку керівництва і колег. Саме в цьому полягає адаптивна природа прокрастинації.

Як бачимо, прокрастинація є небажаною складовою професійної поведінки молодих вчителів. Для подолання схильності відкладати справи на потім важливо оволодівати ключовою складовою адаптивного самоуправління – спрямованою самоорганізацією. Зазначена складова, у свою чергу, потребує формування і розвитку здатностей налаштування себе на роботу, мобілізації зусиль, розділення великого і складного завдання на дрібні операції, чіткого планування власної діяльності на певний період, абстрагування від негативних факторів стресу, організації належного відпочинку (дозвілля) з метою відновлення сил, виховання сили волі тощо.

Особливості прокрастинації, її причини та шляхи попередження й корекції вивчали такі вітчизняні та зарубіжні дослідники: А. Камінська, Т. Колтунович, О. Поліщук, Л. Троценко, Ю. Шайгородський, J. Burka, J. Ferrari, J. Johnson, N. Milgram, P. Steel, та інші.

Аналіз наукових напрацювань впевнив, що вчені вивчали феномен прокрастинації, причини її виникнення, види і форми прояву, ін. Проте недостатньо уваги приділено розкриттю адаптивної природи прокрастинації та способів і методів її профілактики в професійній діяльності, зокрема педагогічній. Важливим питанням для дослідження є самоорганізація і становлення молодих вчителів закладів загальної середньої освіти, що має велике значення для виховання молодого покоління.

Бібліографія:

1. Ельнікова Г., Рябов О. Деякі питання організації адаптивного навчання в закладах освіти. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Педагогіка*. 2020. № 10(19). [https://doi.org/10.33296/2707-0255-10\(19\)-01](https://doi.org/10.33296/2707-0255-10(19)-01)

2. Камінська А. *Прокрастинація як психологічний феномен, механізми формування, психокорекція методами когнітивно-поведінкової терапії*. Львів,

2017. 70 с.

3. Колтунович Т. Поліщук М. Прокрастинація – конфлікт між «важливим» і «приємним». *Молодий вчений*. 2017. № 5(45). С. 211–218.

References:

1. Yelnykova H., Riabov O. Deiaki pytannia orhanizatsii adaptivnoho navchannia v zakladakh osvity. *Adaptivne upravlinnia: teoriia i praktyka*. Seriia Pedagogika. 2020. 10(19). [https://doi.org/10.33296/2707-0255-10\(19\)-01](https://doi.org/10.33296/2707-0255-10(19)-01)

2. Kaminska A. Prokrastynatsiia yak psykholohichni fenomen, mekhanizmy formuvannia, psykholohichna metodamy kohnityvno-povedinkovoi terapii. Lviv. 2017. 70 s.

3. Koltunovych T. Polishchuk M. Prokrastynatsiia – konflikt mizh «vazhlyvym» i «priemnym». *Molodyi vchenyi*. 2017, № 5(45). S. 211–218.

Технологія використання моделі державно-приватного партнерства в освіті РЯБОВА Зоя, АНУФРІЄВА Оксана

The technology of using the public-private partnership model in education Zoya RYABOVA, Oksana ANUFRIEVA

Реалізація євроінтеграційних прагнень України визначають актуальність дослідження сутності державно-приватного партнерства та впровадження цієї технології в сферу освіти. Окремого розгляду потребує розробка та запровадження механізму такого партнерства в практику діяльності закладів освіти. Розроблення та запровадження механізмів державно-приватного партнерства в сферу освіти забезпечить розв'язання низки актуальних питань.

Зокрема, це такі питання, як: не адаптованість освітніх програм, що пропонує заклад освіти, та строків навчання до актуальних потреб ринку праці; недостатня кількість суб'єктів для підтвердження результатів навчання випускників закладів освіти з більшості професій. Вирішенню виявлених проблемних питань сприятиме укладення певних договорів між стекхолдерами та закладами освіти щодо реалізації певних проектів. Такі договори укладаються в межах реалізації державно-приватного партнерства.

Метою державно-приватного партнерства є підвищення рівня конкурентоспроможності економіки [1]. Під конкурентоспроможністю економіки розуміють здатність країни створити такі умови для діяльності бізнес-структур, які сприятиме постійному зростанню робочих місць, що забезпечить стійку прибутковість [5]. Разом із тим, інтеграційні процеси в життєдіяльності українського суспільства обумовлюють необхідність розроблення механізмів державно-приватного партнерства в освіті та їх реалізацію. Такі механізми передбачають спільну діяльність державних та

приватних секторів економіки. Спільну діяльність розуміємо як певну господарську діяльність її суб'єктів, яка є об'єктом спільного контролю двох або більше сторін. Така діяльність може здійснюватися або зі створенням, або без створення окремої юридичної особи, але реалізується тільки у відповідності до письмової угоди між сторонами [3].

Реалізація вищезазначеного виду діяльності здійснюється шляхом запровадження технології використання моделі державно-приватного партнерства в освіті [2; 4]. Зазначена технологія передбачає здійснення певних етапів, що є послідовними та взаємопов'язаними. Їх реалізація гарантує отримання запланованого результату. Це такі етапи:

- Створення робочої групи щодо координації спільної діяльності.
- Визначення та взаємоузгодження цілей спільної діяльності.
- Розробка критеріальної основи діяльності (технологія менеджменту якості).
- Розробка плану та програми спільної діяльності.
- Командна взаємодія для досягнення цілей спільної діяльності.
- Моніторинг та самомоніторинг результатів діяльності.
- Отримання результатів, їх аналіз та інтерпретація (коригування за потребою).
- Презентація результатів діяльності та перспективне моделювання подальшої спільної діяльності.

Запровадження державно-приватного партнерства в сферу освіти обумовлена низкою факторів і сприятиме:

- модернізації української системи освіти шляхом імплементації кращих зарубіжних практик в систему освіти й запровадження європейських норм та вимог;
- активізації спільної діяльності закладів освіти з державними та приватними секторами економіки для задоволення актуальних запитів держави, суспільства, особистості;
- підвищенню рівня конкурентоспроможності економіки шляхом формування кваліфікованого кадрового потенціалу для задоволення потреб суспільства, ринку праці;
- адаптації освітніх програм закладу освіти і строків навчання до особистісних освітніх потреб здобувачів та запитам ринку праці, що забезпечить стійку прибутковість;

Таким чином, технологія використання моделі державно-приватного партнерства в освіті є актуальною та необхідною а її запровадження в практику діяльності закладів освіти не викликає сумнівів.

Бібліографія:

1. Про державно-приватне партнерство. Закон України від 1 липня 2010 року № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#top> (дата звернення: 30.01.2023).

2. Модель оцінки рівня конкурентоспроможності випускника закладу вищої освіти. *Virtus: Scientific Journal*, 2019. № 33. 212 р. URL: <http://virtus.conference-ukraine.com.ua/Journal33.pdf> (дата звернення: 30.01.2023).

3. Рябова З. В. Модель державно-приватного партнерства у системі професійної освіти. Професійна освіта для сталого розвитку: виклики в умовах воєнного стану, результати і перспективи: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., 20 жовт. 2022 р.; Інститут професійної освіти НАПН України; за ред. П. Г. Лузана. *Інноваційна професійна освіта*. 2022. Вип. 3(4). 321 с. С. 246-249. URL: <https://conference.ivet.edu.ua/index.php/2022-1/issue/view/4/4> (дата звернення: 30.01.2023).

4. *Спільна діяльність при веденні бізнесу: правова оцінка*. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/96841-splna-dyalnst-yak-sposb-vedennya-bznesy> (дата звернення: 30.01.2023).

5. *Управління конкурентоспроможністю персоналу, робіт та послуг: теорія, методологія, практика*. Суми: ПФ видав. Університетська книга, 2020. С. 167-189.

References:

1. Pro derzhavno-pryvatne partnerstvo. Zakon Ukrainy vid 1 lypnia 2010 roku № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#top> (дата звернення: 30.01.2023).

2. Model otsinky rivnia konkurentospromozhnosti vypusknyka zakladu vyshchoi osvity. *Virtus: Scientific Journal*, 2019. № 33. 212 р. URL: <http://virtus.conference-ukraine.com.ua/Journal33.pdf> (дата звернення: 30.01.2023).

3. Riabova Z. V. Model derzhavno-pryvatnoho partnerstva u systemi profesiinoi osvity. Profesiina osvita dlia staloho rozvytku: vyklyky v umovakh voiennoho stanu, rezultaty i perspektyvy: materialy IV Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 20 zhovt. 2022 r.; Instytut profesiinoi osvity NAPN Ukrainy; za red. P. H. Luzana. *Innovatsiina profesiina osvita*. 2022. Vyp. 3(4). 321 s. S. 246-249. URL: <https://conference.ivet.edu.ua/index.php/2022-1/issue/view/4/4> (дата звернення: 30.01.2023).

4. *Spilna diialnist pry vedenni biznesu: pravova otsinka*. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/96841-splna-dyalnst-yak-sposb-vedennya-bznesy> (дата звернення: 30.01.2023).

5. *Upravlinnia konkurentospromozhnistiu personalu, robit ta posluh: teoriia, metodolohiia, praktyka*. Sumy: PF vydav. Universytetska knyha, 2020. S. 167-189.

**Збереження скарбу пробудження української нації Григорія Сковороди:
адаптивна здатність відродження цифровими ресурсами
САВЧЕНКО Ірина, КУЗЬМЕНКО Ольга, КУДЛЯК Виктор, БЕЛАН Тетяна**

***Preservation of the treasure of the awakening of the Ukrainian nation by Hryhoriy Skovoroda: the adaptive capacity of revival with digital resources
Iryna SAVCHENKO, Olga KUZMENKO, Viktor KUDLYAK, Tetiana BELAN***

У 2018 р. всесвітньо відома організація ЮНЕСКО, вивчивши досвід Національного центру «Мала академія наук України» (далі НЦ «МАНУ») щодо організації дослідницької роботи з українськими школярами, визначила його незаперечним лідером в роботі з творчою молоддю. 39-а Сесія Генеральної дирекції ЮНЕСКО прийняла рішення про створення на базі НЦ «МАНУ» Центру ЮНЕСКО 2 категорії з наукової освіти для творчої молоді, (розпорядження Кабінету Міністрів України № 445-р, від 04 липня 2018 року «Про підписання Угоди між Урядом України та Організацією Об'єднаних націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) про створення на базі Національного центру «Мала академія наук України» Центру ЮНЕСКО 2 категорії»). Згідно цієї Угоди НЦ «МАНУ» – єдиний у Східній Європі центр з наукової освіти, який розпочав активну роботу з ЮНЕСКО, використовуючи адаптаційні методи під час створення наукових прикладних розробок, зокрема в умовах воєнного стану.

У 2022 році у Харківській області в ніч проти 7 травня російські військові під час обстрілу знищили Національний літературно-меморіальний музей Григорія Сковороди у селі Сковородинівка (рис. 1).

Рис. 1 Національний літературно-меморіальний музей Григорія Сковороди у селі Сковородинівка після обстрілу військами рф

Тому НЦ «МАНУ», зреагувавши на ці події, та з нагоди 300-річчя з дня його народження, 25 листопада 2022 р. у Паризькій штаб-квартирі ЮНЕСКО урочисто

відкрив із зарубіжними партнерами виставку, присвячену життєвому і творчому шляху генія українського духу – мислителя-енциклопедиста, філософа-мудреця, педагога-просвітителя, поета, драматурга, перекладача, музиканта, культурно-освітнього подвижника Григорія Савовича Сковороди (03.12.1722 – 09.11.1794).

Григорій Сковорода є одним з найвидатніших українців, який зробив безцінний внесок у світову культуру та освіту і саме тому 300-річчя з дня його народження відзначається спільно з ЮНЕСКО. Ця надзвичайно цікава подія викликала великий позитивний резонанс та інтерес серед представників країн-членів та Секретаріату ЮНЕСКО. Гості заходу, завдяки науковцям, програмістам, дизайнерам, фотографам НЦ «МАНУ» мали можливість більше дізнатись про життя і творчість Григорія Сковороди і в черговий раз переконатись в тому, що Україна – це держава високоосвічених, талановитих і сильних людей з високими моральними й культурними цінностями.

Ця виставка мала символічне значення, особливо у зв'язку із спільними зусиллями України, її партнерів та ЮНЕСКО зберегти пам'ять і безцінні експонати, пов'язані із життям великого українського філософа, музей якого у Сковородинівці Харківської області було зруйновано російськими загарбниками. Тривала експозиція виставки у штаб-квартирі ЮНЕСКО до 2 грудня 2022 р. включно і була відкрита для вільного відвідування (рис. 2).

Рис. 2 Відкриття виставки у штаб квартирі ЮНЕСКО

Також під час виставки, науковцями НЦ «МАНУ» було презентовано такі інформаційні ресурси, які складно зруйнувати навіть під час війни, а саме такими як: цифрові образи нашого видатного співвітчизника, створені засобами Інтернет порталу; відеофільм-презентація на Ютуб-каналі; флеш-буклети і флеш-постери, представлені у вигляді електронних книжок, з ефектом перегортання сторінок фоліанту (рис. 3).

URL: <https://s.3k.group/category/news>.

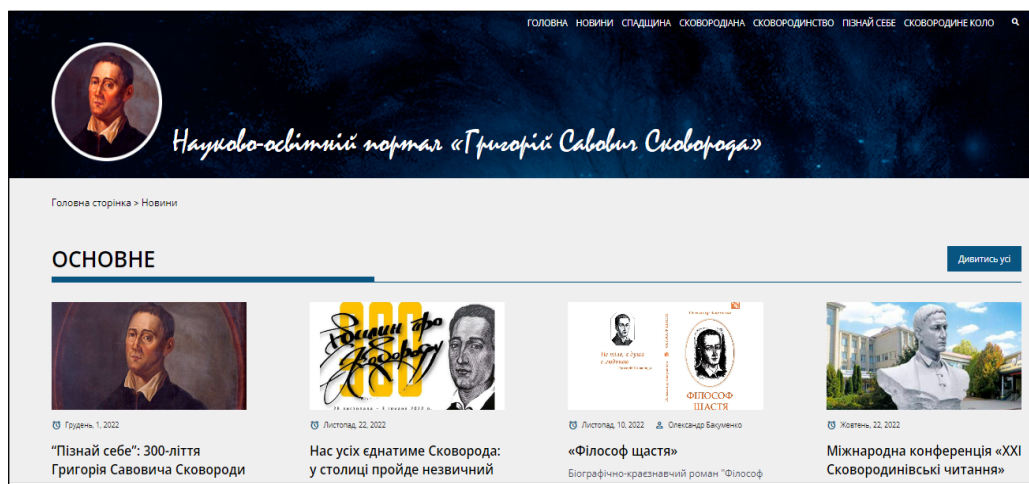

Рис. 3 Науково-освітній Інтернет-портал
«Григорій Савович Сковорода»

Флеш-буклети і флеш-постери про Григорія Сковороду (англійською мовою: <http://vkds.in.ua/skovoroda> та українською мовою: http://vkds.in.ua/skovoroda_ua) мистецьки виконано Віктором Кудляком Лауреатом Державної премії України в галузі освіти, Заслуженим працівником культури України, Лауреатом Міжнародної літературної премії імені Григорія Сковороди (рис. 4).

Рис. 4 Буклет про Г. Сковороду

Також, вирішуючи комплексно питання відродження скарбу пробудження української нації творчістю Григорія Сковороди, було задіяно можливості створення фільму-презентації засобами видеохостингу Ютуб-каналу (рис. 5).
URL: <https://www.facebook.com/watch/?v=723366128619488&extid=NS-UNK-UNK->

[UNK-IO5_GK0T-GK1C&ref=sharing](https://www.youtube.com/watch?v=UNK-IO5_GK0T-GK1C&ref=sharing)

Рис. 5 Відеофільм-презентація на Ютуб-каналі про Г. Сковороду

Всупереч жорстокій війні, під час якої російські загарбники намагаються знищити українську ідентичність, спільними зусиллями зберігаємо її на найвищому рівні, демонструємо світу силу духу, забезпечуємо розвиток освіти, науки і культури [1]. Президія НАН України за клопотання МОН України та постійного представництва ЮНЕСКО та результатами проведеного заходу прийняла рішення щодо нагородження 14.12.2022 заохочувальними відомчими відзнаками – Подяками НАН України 14 працівників НЦ «МАНУ».

Отже адаптуємось до складних умов, шукаємо й реалізуємо креативні ідеї відродження національного духу, надважливого у протистоянні інтелектів.

References:

1. Délégation permanente de l'Ukraine auprès de l'UNESCO
URL: <https://is.gd/bAm9rQ> (дата звернення: 30.01.2023).

Критерії, показники та рівні сформованості медіакомпетентності сучасного вчителя іноземної мови СЕРГІЄНКО Інна

Criteria, indicators and levels of formation of media competence of a modern foreign language teacher Inna SERGIYENKO

Innaserhienko12@gmail.com

У зв'язку з розвитком ІКТ, появою і поширення Інтернету та хмарних технологій наприкінці 20-го та на початку 21-го століття докорінно змінилися медіа-реалії та актуалізується питання розвитку медіакомпетентності.

Питання медіаосвіти вивчали та публікували такі українські вчені як Д. Бачинський, Н. Череповська, В. Іванов, Г. Онкович, Л. Найдьонова, Б. Потятинник. Зокрема моделі та методи медіакомпетентності вивчаються у працях зарубіжних учених Р. Хоббса, Е. Харта, Л. Мастермана, Д. Бекінгема, О. Федорова.

Медіаосвіта в Україні необхідна не лише для боротьби з інформаційною агресією. Вона також має на меті сприяти підвищенню медіаграмотності та медіакомпетентності суспільства.

Важливо розпізнавати медіа-маніпуляції, які можуть відбуватися будь-де. Національні телеканали, місцеве радіо, місцеві газети та улюблені сторінки в соціальних мережах можуть вводити в оману. Критичне мислення та медіаграмотність – два ключових навика, яких сьогодні бракує українцям.

Медіакомпетентність (медіаграмотність, медіакультура) – сукупність мотивів, знань, умінь і навичок, які сприяють відбору, використанню, критичному аналізу, оцінці, створенню та передачі медіатекстів різних типів, форм і жанрів. Аналіз складного функціонування ЗМІ в суспільстві [1].

Медіакомпетентність характеризується такими критеріями:

- здатність розуміти типи впливу ЗМІ на людей і суспільство та уникати маніпуляцій;
- уміння правильно вибирати медіа, використовувати різні медіатехнології для пошуку необхідної інформації;
- уміння створювати власні мультимедійні продукти.

Аналізуючи праці Р. Кьюбі та Дж. Поттера можна виділити базові поняття медіаосвіти: «агентства медіа», «категорії медіа», «технології медіа», «мови медіа», «репрезентації медіа», «аудиторії медіа».

Коли ми говоримо про медіакомпетентну особистість можна виділити такі показники медіакомпетентності за О. Федоровим:

- мотиваційний – мотиви контакту з медіатекстами: жанрові, тематичні, емоційні, гносеологічні, гедоністичні, психологічні, моральні, інтелектуальні, естетичні, терапевтичні тощо;
- контактний – частота спілкування/контакту з медіа текстами;
- інформаційний – знання термінології, теорії та історії медіакультури, процесу масової комунікації тощо;
- перцептивний – здібності до сприйняття медіатекстів;
- інтерпретивний (оцінний) – уміння інтерпретувати, аналізувати тексти на основі певного рівня медіасприйняття, критична автономія;
- практико-операційний (діяльнісний) – уміння створювати та поширювати власні медіатексти;
- креативний – наявність творчого начала в різних аспектах діяльності пов'язаної з медіа, таких як перцептивна, ігрова, художня та ін.

Професійну медіакомпетентність учителів розуміють як сукупність мотивацій, знань і навичок, що сприяють проведенню медіаосвітніх заходів аудиторії різного віку.

Визначення критеріїв і показників дає змогу говорити про рівні медіакомпетентності:

- високий – вказує на те, що фахівці вмотивовані на розвиток медіакомпетентності в процесі фахової підготовки, з інтересом та ентузіазмом використовують новітні інформаційні технології; у процесі виконання завдань педагога створюють свої власні медіапродукти.

- середній – вчителі мають обмежені теоретичні та практичні знання в галузі медіа, але виявляють інтерес і позитивне ставлення до вдосконалення своїх знань в цій сфері, знають як отримати необхідну їм інформацію.

- низький – відсутній систематичний інтерес до функції і ролі ЗМІ, педагоги не зацікавлені у використанні медіатехнологій у своїй професійній діяльності, брак теоретичних і практичних знань знижує їх власну професійну діяльність, медіакультура не розвинена.

Отже, проаналізувавши все сказане вище, визначення критеріїв і відповідних показників дає змогу говорити про рівень медіакомпетентності педагогів. Тільки медіакомпетентний педагог може обрати необхідну інформацію для себе й учнів, ефективно використовувати медіатехнології в навчально-виховному процесі, сформувані у освітян критичне ставлення до медіапродукту.

Бібліографія:

1. Дмитро Плахта. *Чому важливо бути медіаграмотним*. URL: <https://day.kyiv.ua/blog/suspilstvo/chomu-vazhlyvo-buty-mediahramotnym> (дата звернення: 04.02.2023).

2. Волошина А. К., Волошина К. О. *Формування медіакомпетентності викладача засобами аудіовізуальних технологій*. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/17251> (дата звернення: 04.02.2023).

3. Юлія Цирик. *Медіакомпетентність як складова професійної компетентності вчителя*. URL: <https://medialiteracy.org.ua/mediakompetentnist-yak-skladova-profesijnoyi-kompetentnosti-vchytelya/> (дата звернення: 04.02.2023).

4. *Медіаосвіта соціальних педагогів: навч.-метод. посібник / авт.-уклад.: Г. Я. Майборода, М. М. Матвійчук*. Черкаси : ФОРМ Гордієнко Є. І., 2014. 90 с.

References:

1. Dmytro Plakhta. *Chomu vazhlyvo buty mediahramotnym*. URL: <https://day.kyiv.ua/blog/suspilstvo/chomu-vazhlyvo-buty-mediahramotnym> (data zvernennia: 04.02.2023).

2. Voloshyna A. K., Voloshyna K. O. *Formuvannia mediakompetentnosti vykladacha zasobamy audiovizualnykh tekhnolohii*. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/17251> (data zvernennia: 04.02.2023).

3. Yuliia Tsyryk. Mediakompetentnist yak skladova profesiinoi kompetentnosti vchytelia. URL: <https://medialiteracy.org.ua/mediakompetentnist-yak-skladova-profesijnoyi-kompetentnosti-vchytelya/> (data zvernennia: 04.02.2023).

4. Mediaosvita sotsialnykh pedahohiv: navch.-metod. posibnyk / avt.-uklad.: H. Ya. Maiboroda, M. M. Matviichuk. Cherkasy : FOP Hordiienko Ye. I., 2014. s.

**Формування дидактичної компетентності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю на основі адаптивного підходу
СИНЕЛЬНИК Ірина, МУРИНОВИЧ Наталія**

***Formation of didactic competence of future engineers-pedagogues of the computer profile based on an adaptive approach
Iryna SINELNYK, Nataliya MURYNOVICH***

Протягом останніх десятиріч компетентнісний підхід набув статус провідного в сучасній вищій освіті, а формування професійної компетентності стало пріоритетною задачею професійної підготовки [1; 3].

Дослідженнями багатьох науковців показано, що провідною умовою формування професійної компетентності є набуття досвіду діяльності за спеціальністю [1; 3]. Зазвичай такий досвід фахівець здобуває частково в процесі освіти під час виробничої практики, але більшою мірою опановує, вже здійснюючи професійну діяльність. Про це свідчать, зокрема, вимоги рекрутингових агенцій, які вимагають від претендента на певну вакансію не лише відповідного освітнього рівня, а й певного досвіду роботи за фахом.

Як відомо з досвіду практичної діяльності, здатність продемонструвати високий рівень професійних умінь та навичок в процесі навчання не є гарантією успішності у виконанні виробничих задач. Здатність виконувати професійну діяльність не в штучно створених, а в реальних умовах, які відрізняються непередбачуваністю, великою варіативністю, змінністю інструментарію та характеру діяльності формується протягом активної роботи в галузі. Отже виникає певна суперечність між необхідністю підготовки компетентного фахівця, здатного ефективно виконувати виробничі задачі, і неможливістю забезпечити умови для набуття реального професійного досвіду в освітньому процесі.

Фактично набуття досвіду професійної діяльності відбувається шляхом адаптації фахівця, що тільки-но здобув вищу освіту, до реальних умов виробництва. Зміст цього процесу полягає, у тому числі, в узвичаєнні певних дій та операцій, у перетворенні їх на звичні, інтериоризовані, з психолого-педагогічної точки зору, відбувається формування звичок, необхідних для виконання певної діяльності.

Для майбутніх інженерів-педагогів, фахівців комп'ютерної галузі, як інженерів, так і викладачів, зазначена суперечність загострюється внаслідок особливостей сфери діяльності. Інформаційно-комунікаційні технології та їх

матеріальна база – комп'ютери, периферійні пристрої, мережеве обладнання – змінюються так швидко, що протягом часу навчання у вищому навчальному закладів частина змісту навчання, засвоєна на 1–2 курсах втрачає свою актуальність. Для розв'язання цієї суперечності запропоновано багато підходів в сфері комп'ютерної підготовки фахівців ІТ-галузі, у тому числі, майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю. Це, наприклад, – проектний підхід, дуальна освіта, позаакадемічні заходи, як-то: олімпіади, хакатони, конкурси тощо. Але відповідних заходів щодо психолого-педагогічного складника освіти фактично не передбачено.

В цих умовах набуває особливого значення дидактична компетентність майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю як фундаментальна база навчальної, методичної, науково-педагогічної діяльності. Вивчення наукових праць фахівців в галузі інженерно-педагогічної освіти [1; 2; 3] дає можливість розглядати дидактичну компетентність, як здатність ефективно здійснювати діяльність, спосіб буття й взаємодію в освітньому середовищі.

Для формування дидактичної компетентності доцільно використати елементи процесу адаптації до професійної діяльності, які зазвичай відбуваються на початкових етапах роботи спеціаліста під час набуття власного фахового досвіду. В першу чергу, це – узвичаєння дидактичної діяльності шляхом формування звичок здійснення певних дій та операцій у відповідних ситуаціях.

Для розроблення методики формування дидактичної компетентності на основі такого підходу мають бути реалізовані такі етапи: 1) виявлення типових ситуацій, в яких має здійснюватися дидактична діяльність, переліку стандартних дій та операції, які має здійснювати фахівець та їх послідовності; 2) розроблення навчальних та квазіпрофесійних ситуацій, які моделюють виробничі ситуації; 3) інтеграція мікроситуацій в навчальний процес з повторюваністю достатньою для формування звичок використання дидактичного інструментарію та узвичаєння основних компонентів дидактичної діяльності шляхом.

Таким чином, елементи адаптації до професійної діяльності на етапі її засвоєння можуть забезпечити формування необхідного рівня компетентності.

Бібліографія:

1. Брюханова Н. *Основи педагогічного проектування в інженерно-педагогічній освіті*: монографія. Харків : НТМТ, 2010. 438 с.
2. Коваленко О. Е., Лазарєв М. І., Корольова Н. В. *Формування у майбутніх інженерів-педагогів компетентності з проектування методик навчання електроенергетичних дисциплін*: монографія. Харків : УПА, 2012. 204 с.
3. Тархан Л. З. Система дидактичних принципів – теоретична основа формування дидактичної компетентності майбутніх інженерів-педагогів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. Серія «Педагогіка і психологія»*: зб. наук. праць; редкол.:

М. І. Сметанський (голова) та ін. Вінниця : ПП «Едельвейс і К», 2008. С. 96–101.

References:

1. Briukhanova N. Osnovy pedahohichnoho proektuvannia v inzhenerno-pedahohichnii osviti: monohrafiia. Kharkiv : NTMT, 2010. 438 s.
2. Kovalenko O. E., Lazariev M. I., Korolova N. V. Formuvannia u maibutnikh inzheneriv-pedahohiv kompetentnosti z proektuvannia metodyk navchannia elektroenerhetychnykh dystsyplin: monohrafiia. Kharkiv : UIPA, 2012. 204 s.
- 3 Tarkhan L. Z. Systema dydaktychnykh pryntsyypiv – teoretychna osnova formuvannia dydaktychnoi kompetentnosti maibutnikh inzheneriv-pedahohiv. Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni M Kotsiubynskoho. Seriiia «Pedahohika i psykholohiia»: zb. nauk. prats; redkol.: M. I. Smetanskyi (holova) ta in. Vinnytsia : PP «Edelveis i K», 2008. S. 96–101.

Адаптація першокурсників у закладах фахової передвищої освіти до мінливих умов сучасності СКОРОХОДОВА Ірина

Adaptation of first-year students in institutions of vocational pre-higher education to the changing conditions of modern times Iryna SKOROHODOVA

Адаптація є невід'ємним процесом життя людини. Це не тільки зв'язок з навколишнім середовищем, але й перебудова різних функцій, які пристосовують організм до фізичних, емоційних та розумових навантажень. Здійснення адаптації проявляється в усіх сферах діяльності людини. Адаптація першокурсників – складний, діяльний, багаторівневий процес, при якому відбувається перебудова мотиваційної сфери, умінь, навичок у відповідності з новими завданнями, цілями, перспективами та умовами реалізації.

Одним із найважливіших завдань закладу освіти та педагогічного колективу є робота зі здобувачами освіти першого курсу, яка спрямована на прийняття ними певної нової ролі та системи навчання, адаптації до конкретних життєвих умов і запитам соціального оточення. Психологічне благополуччя людини є результатом успішної соціальної адаптації, яка є важливою передумовою здобуття якісної професійної освіти та творчої самореалізації.

Актуальною проблемою закладів фахової передвищої освіти сьогодення є адаптація першокурсників. Для подолання цієї проблеми має бути вдосконалене психологічне забезпечення навчально-виховного процесу. У мінливих умовах сучасності першокурсникам доводиться адаптуватися не тільки до нового закладу освіти, а і до нових умов буття та сталих традицій в європейських країнах, вагомою перешкодою в чому грають мовленнєві бар'єри.

Процес адаптації психологи трактують, як систему трансформації, що відбувається відповідно до змінених умов життя, у наслідок чого з'являються якості адаптованості й адаптивності. Процес адаптації до нових умов навчання виокремлює такі його аспекти: психофізіологічний, соціально-психологічний та дидактичний [2]. Головною функцією адаптації першокурсника є прийняття цінностей і норм нової моделі навчання і студентського колективу, які сприяють подальшому розвитку власного потенціалу в закладі освіти. При опануванні нової соціальної ролі здобувачі освіти переживають видозміну динамічних стереотипів, які становили основу сталої поведінки та напрацювання нових когнітивних і поведінкових схем.

Руйнування стереотипів обумовлює активізацію механізмів адаптації: соціалізацію до нового оточення, внутрішню інтеграцію в групі, інтелектуальні можливості для опанування нових методів освітньої діяльності, які поступово проявляються в залежності від динаміки процесу адаптації. Адаптація до освітньо-виховного процесу в Липкуватівському аграрному коледжі здобувачів освіти першого курсу після 9-го класу коливається в межах року, але в зв'язку з обставинами сьогодення адаптація може дещо затягнутися. Систематична відсутність здобувачів освіти в стінах закладу освіти протягом останніх трьох років збільшує межі адаптації.

Навчальний 2022/2023 рік зіткнувся з новою проблемою – відсутністю здобувачів освіти не тільки в закладі освіти, а й з вимушеною еміграцією до інших країн. Інформаційно-інноваційні технології відкривають нові можливості для засвоєння аспектів освітньої і соціальної діяльності, сприяють розвитку індивідуальної особистості та допомагають підтримувати зв'язок та комунікувати викладачам і куратору з групою, що значно полегшує процес адаптації студентів [3].

Адаптація носить колективний характер, в якому беруть участь здобувачі освіти, викладачі та батьки. Провідна роль в психологічній адаптації першокурсників лягає на куратора групи, який поводить індивідуальні бесіди, консультації із самовивчення і самовиховання. Результатом такої роботи є поліпшення міжособистісних контактів, встановлення довірливих стосунків у групі [1]. При роботі із здобувачами освіти першого курсу в період їх адаптації до освітньо-виховного процесу в коледжі використовується комплекс методичних рекомендацій. Але мінливі умови сучасності вносять свої корективи.

Для адаптації в групі першого курсу застосовуються такі методи: анкетування здобувачів освіти; тест Леонгарда – Шмішека; тест за методикою Айзенка, методика «Прогноз» за В. Бодровим; діагностики на мотивацію особистості до успіху Т. Елерса; заповнення портфолію групи; в період офлайн навчання тренінгові заняття: «Інтерв'ю – знайомство», «Пошук спільного», «Риба для роздумів», «Я спеціаліст в обраній професії», «Тайм-менеджмент для першокурсника», «Лист до себе в майбутньому»; метафоричні картки; техніки арт-терапії: «Містечко», «Картина в рамці»; тест для визначення соціально-психологічної адаптації К. Роджерса та Р. Даймонда.

З перших днів навчання починається адаптація першокурсників у закладі освіти, що є не лише передумовою активної діяльності, а й необхідною умовою її ефективності. Адаптація є тривалим процесом, в якому здобувачі освіти потребують підтримки. Показники соціально-психологічної адаптованості знаходяться в межах норми і більшість здобувачів освіти адекватно сприймають норми і цінності закладу освіти, що значно розширює коло їх інтересів і позитивно змінює стереотипи.

Бібліографія:

1. Герасімова Н. Є. Внутрішньоособистісні конфлікти в процесі соціальної адаптації студентів до умов вищих навчальних закладів: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2004. 227 с.
2. Казміренко В. П. Програма дослідження психолого-соціальних чинників адаптації молоді людини до навчання у ВНЗ та майбутньої професії. *Практична психологія та соціальна робота*. 2004. № 6. С. 76-78.
3. Лесовий В. Ю., Петрук В. А. *Адаптація першокурсників до навчання у вищих технічних закладах освіти*: монографія. Вінниця : ВНТУ, 2017. 129 с.

Бібліографія:

1. Herasimova N. Ye. Vnutrishnoosobystisni konflikty v protsesi sotsialnoi adaptatsii studentiv do umov vyshchyykh navchalnykh zakladiv: dys. ... kand. psykhol. nauk: 19.00.07. Kyiv, 2004. 227 s.
2. Kazmirenko V. P. Prohrama doslidzhennia psykholoho-sotsialnykh chynnykiv adaptatsii molodoi liudyny do navchannia u VNZ ta maibutnoi profesii. *Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota*. 2004. № 6. S. 76-78.
3. Liesovyi V. Yu., Petruk V. A. *Adaptatsiia pershokursnykiv do navchannia u vyshchyykh tekhnichnykh zakladakh osvity*: monohrafiia. Vinnytsia : VNTU, 2017. 129 s.

References:

1. Herasimova N. Ye. Vnutrishnoosobystisni konflikty v protsesi sotsialnoi adaptatsii studentiv do umov vyshchyykh navchalnykh zakladiv: dys. ... kand. psykhol. nauk: 19.00.07. Kyiv, 2004. 227 s.
2. Kazmirenko V. P. Prohrama doslidzhennia psykholoho-sotsialnykh chynnykiv adaptatsii molodoi liudyny do navchannia u VNZ ta maibutnoi profesii. *Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota*. 2004. № 6. S. 76-78.
3. Liesovyi V. Yu., Petruk V. A. *Adaptatsiia pershokursnykiv do navchannia u vyshchyykh tekhnichnykh zakladakh osvity*: monohrafiia. Vinnytsia : VNTU, 2017. 129 s.

**Механізми адаптації інформаційно-освітнього середовища
установи післядипломної освіти до умов воєнного стану
СОЛОГУБ Олександра**

***Mechanisms of adaptation of the informational and educational environment of
the institution of postgraduate education to the conditions of martial law
Oleksandr SOLOGUB***

l.sologub@hoippo.km.ua

Оголошення воєнного стану в Україні змушує шукати механізми адаптації інформаційно-освітнього середовища установи післядипломної освіти (ІОС УПО) до умов, що склались. На нашу думку, розбудова ІОС УПО в умовах воєнного стану передбачає: підготовку кадрових ресурсів (андрагогів системи післядипломної педагогічної освіти) до роботи в умовах дистанційного навчання; забезпечення технічних ресурсів та використання інформаційно-комунікаційних технологій для організації інформаційно-освітнього середовища, створення, пошуку, збору, аналізу, обробки, зберігання та подання інформації, її доступності та відкритості; адаптацію програм курсів, освітніх заходів до умов воєнного стану, підготовку контенту для наповнення електронних навчальних курсів; здійснення інформаційно-методичного супроводу педагогів області упродовж андрагогічного циклу; адаптацію умов проведення заходів з обдарованою учнівською молоддю (всеукраїнських учнівських олімпіад, конкурсів, турнірів) з урахуванням безпекових викликів.

Освітній менеджмент з даного питання неможливий без об'єднання зусиль андрагогів, їх підготовки до організації освітнього процесу засобами технологій дистанційного навчання. Тому ми виокремили основні категорії андрагогів системи підвищення кваліфікації: це педагогічні та науково-педагогічні працівники (викладачі, методисти) УПО; працівники центрів професійного розвитку педагогічних працівників; тренери з числа вчителів ЗЗСО, керівники методичних об'єднань, представники громадських організацій, які залучаються до проведення освітніх заходів суб'єктами підвищення кваліфікації [1].

Адаптуючи ІОС Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти до умов воєнного стану, ми окреслили напрями використання інформаційно-комунікаційних технологій:

- технології електронного навчання (e-learning). Поряд із навчальною системою Moodle на базі інституту використовується додаток Google Classroom пакету Google Workspace for Education, який для некомерційних освітніх установ (закладів початкової та середньої освіти, а також закладів вищої, професійно-технічної та післядипломної освіти) є безкоштовним. Додаток дозволяє здійснювати управління навчальним процесом у синхронному та асинхронному

режимах, забезпечувати зворотний зв'язок, створювати та надавати доступ до цифрового навчального контенту, здійснювати поточне, в тому числі й формувальне, підсумкове оцінювання, організовувати комунікацію та співпрацю учасників освітнього процесу та ін. До переваг Google Classroom віднесемо можливість створення необмеженої кількості класів для груп слухачів (це для нас особливо важливо, адже на відміну від школи чи закладу вищої освіти, в УПО щотижня створюються нові групи слухачів); інтеграцію з додатками Google. Варто зазначити, що компанія Google надає під час війни освітнім установам України доступ до тих ресурсів, які зазвичай є платними;

- телекомунікаційні технології: проведення навчальних занять на курсах підвищення кваліфікації, а також тренінгів, семінарів, конференцій та інших освітніх заходів у форматі вебінарів за допомогою програм для проведення веб-конференцій (Google Meet корпоративного пакету, [Zoom Meetings for Education](#), трансляція заходу на каналі You Tube та ін.). В умовах війни Zoom Meetings for Education на 2022/2023 навчальний рік для всіх закладів освіти України, в тому числі фахової передвищої та вищої освіти, надає розширений доступ до Large Meeting, що дозволяє учасникам освітнього процесу записувати зустрічі, а також проводити онлайн-конференції для 1000 учасників одночасно). Відслідковувати актуальну інформацію та поради щодо безкоштовних можливостей організації дистанційного та змішаного навчання в умовах війни нам допомагає проєкт «Цифрові послуги для освіти України» [2];

- технології електронних публікацій, які використовуються для забезпечення доступу педагогів до цифрового контенту: репозитаріїв, електронної бібліотеки, інформаційного банку досвіду педагогічних працівників області, електронних версій газети та журналу інституту, нормативно-правової бази, яка регламентує процес підвищення кваліфікації;

- консультування, взаємодія у професійних мережах: комунікація та кооперація з ключовими стейкхолдерами (ЦПРПП, УПО, громадськими організаціями, ЗВО та ін.) з метою забезпечення ефективності освітнього процесу, налагодження і зміцнення професійних зв'язків. З перших днів війни освітянські групи у соцмережах та месенджерах стали потужним арсеналом в інформаційній війні. Для розвитку цифрової компетентності учасників освітнього процесу в частині інформаційної безпеки була започаткована рубрика «Дорослим і молоді».

Вагоме місце посідає адаптація програм курсів підвищення кваліфікації вчителів, освітніх заходів різних рівнів до умов воєнного стану. Інформаційна політика країни-агресора, масові дезінформаційні кампанії, соціальні мережі як суб'єкти впливу в інформаційному просторі, низький рівень інформаційної культури та медіаграмотності суспільства – все це призводить до підвищення рівня інформаційної загрози як держави в цілому, так і її громадян. Тому до модуля «Інформаційно-цифрова компетентність педагога», який є у програмах курсів підвищення кваліфікації педагогів, які проходять на базі інституту, була додана тема «Безпека в цифровому суспільстві та освітньому середовищі». Це одна із тем Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників

з розвитку цифрової компетентності (Наказ МОНУ від 10.12.2021 № 1340) [3]. Проводяться тренінги для педагогів «Інформаційна безпека в умовах війни як складова інформаційно-цифрової компетентності педагогічного працівника». В рамках участі Хмельниччини у проєкті щодо впровадження безпечних інформаційно-комунікаційних технологій компанією CRDF Global в Україні за підтримки Ради національної безпеки і оборони України для андрагогів ХОІППО (методистів, викладачів) було організовано семінар «Основи кібербезпеки: кібергігієна та методи викладання».

Війна триває, підвищується рівень загроз щодо організації освітнього процесу, роль ІОС УПО зростає, а саме рівень його доступності і відкритості, адже планові та аварійні відключення електроенергії та перебої з інтернет-зв'язком внаслідок пошкоджень енергетичної інфраструктури України змушують шукати шляхи забезпечення освітнього процесу слухачів за індивідуальною освітньою траєкторією, надання можливості опрацювати матеріали слухачами курсів в асинхронному режимі. З цією метою на авторському каналі YouTube «ІКТ в освіті» поповнюються навчальним контентом списки відтворення для науково-методичного супроводу вчителів, колег, тренерів-педагогів, консультантів ЦПРПП упродовж андрагогічного циклу [3].

Перспективи нашої подальшої роботи та досліджень будуть спрямовані на розбудову ІОС УПО з урахуванням можливостей його адаптації до поточних та потенційних загроз в освітній сфері України. Продовжуватиметься співпраця на засадах партнерської взаємодії з працівниками ЦПРПП; здійснюватиметься неперервне навчання андрагогів визначених нами категорій, формування у них навичок роботи з дорослими слухачами в режимі онлайн; буде приділятися увага питанню підготовки електронних навчальних курсів викладачами інституту для розбудови власного ІОС як частини загального ІОС УПО.

Бібліографія:

1. Solohub O. S., and Humeniuk V. V. Training of andragogues for the organization of the educational process using distance learning technologies. *Information Technologies and Learning Tools*. 2022. 92(6, Dec.). С.198–218. <https://doi.org/10.33407/itlt.v92i6.4528>.

2. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності. *Наказ МОНУ від 10.12.2021*. № 1340.

URL: <https://drive.google.com/file/d/16LsuuAIV8GhG04H3Izn1GhKqmMiSiX/view?usp=sharing> (дата звернення: 30.01.2023).

3. *ІКТ в освіті: YouTube канал* / Сологуб О. С. URL: <https://www.youtube.com/@user-rv2ub1kw6f/featured> (дата звернення: 30.01.2023).

4. *Цифрові послуги для освіти України*. URL: <https://mooc4ua.online/> (дата звернення: 30.01.2023).

References:

1. Solohub O. S., and Humeniuk V. V. Training of andragogues for the organization of the educational process using distance learning technologies. *Information Technologies and Learning Tools*. 2022. 92(6, Dec.). С.198–218. <https://doi.org/10.33407/itlt.v92i6.4528>.
2. Pro zatverdzhennia Typovoi prohramy pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykiv z rozvytku tsyfrovoy kompetentnosti. Nakaz MONU vid 10.12.2021. № 1340. URL: <https://drive.google.com/file/d/16LsuuAIV8GhG04H3Izn1GhKqmMiSiX/view?usp=sharing> (data zvernennia: 30.01.2023).
3. IKT v osviti: YouTube kanal / Solohub O. S. URL: <https://www.youtube.com/@user-rv2ub1kw6f/featured> (data zvernennia: 30.01.2023).
4. Tsyfrovi posluhy dlia osvity Ukrainy. URL: <https://mooc4ua.online/> (data zvernennia: 30.01.2023).

Професійна мобільність як фактор адаптивності в умовах криз професійного розвитку СУРГУНД Наталія

Professional mobility as a factor of adaptability in conditions of crises of professional development **Natalia SURGUND**

surgund1@ukr.net

Існуючі нині умови мінливості та кризової невизначеності на сучасному етапі розвитку країни, що особливого значення набувають в умовах війни, призводять до великої динамічності економіки та розбалансування ринку праці. Це характеризує важливість проблеми професійної мобільності для сучасних фахівців, оскільки вона виступає однією з важливих характеристик професійної діяльності людини та визначає здатність працівника гнучко реагувати на закриття та переміщення підприємств, переорієнтацію їх діяльності, скорочення персоналу, зміну змістовності праці. Тому проблема професійної мобільності сучасного фахівця визначається *актуальністю*, оскільки професійна мобільність характеризує ефективну можливість подолання професійних криз на основі поліваріантності адаптивного реагування фахівця, як суб'єкта професійного розвитку, на динамічні зміни у сфері його професійної діяльності та кар'єри.

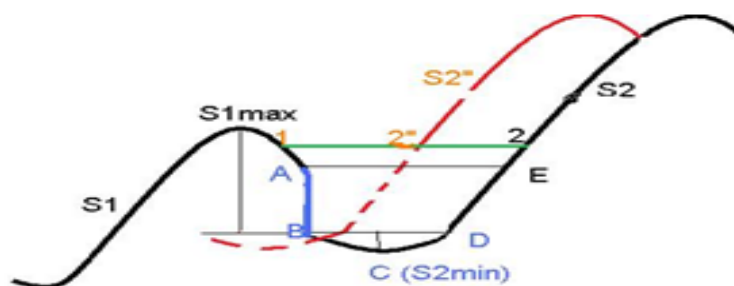
При цьому професійний рух та розвиток кар'єри людини не обмежуються тільки зростанням ефективності її фахової діяльності, але й включає в себе, як інтроузгодження психіки, зняття на внутрішньоособистісному рівні невизначеності при виборі варіантів розвитку кар'єри, адаптивність до

динамічності фахової діяльності, боротьбу при цьому зі стресом тощо [5].

Існуючі зміни в економіці країни та на ринку праці обумовлюють значну динамічність системи професійного розвитку особистості, в межах простору якої і відбувається професіоналізований рух працівника та його розвиток як фахівця та професіонала. Сучасними дослідженнями визначається, що система професійного розвитку особистості є відкритою, нелінійною та нерівноважною синергетичною системою. В такій системі в кризові моменти розвитку (в критичних точках професійних криз – у точках біфуркацій) на базі процесів професійної мобільності особистості відбуваються зміни вектору професійного розвитку фахівця як подолання кризи [2; 3 та ін].

У синергетичній системі професійного розвитку особистості професійна мобільність виконує роль своєрідних «мостів», що сприяють у точках біфуркацій усвідомлено-оптимальним переходам фахівця від однієї траєкторії професійного розвитку до іншої, сприяючи «безкатастрофному» подоланню професійних криз [3]. Це сприяє гнучкій адаптації працівника до динамічних змін реально існуючої соціально-економічної та професійної ситуації.

Як звертає увагу В.Гладкова та ін., при застосуванні синергетичного підходу, професійний шлях особистості може бути описаним та відображеним на основі загальної макровершинної акмеологічної моделі як періодична сукупність проявів локального та дивного акме при проходженні через траєкторії точок криз професійного розвитку (в т.ч. точки біфуркацій, де старий S-цикл системи професійного розвитку катастрофічно руйнується і починає розвиватися новий) [1, с. 157-237]. Як показано Н. Сургунд, переходи у «докатастрофних» точках біфуркацій характеризують адаптивне подолання фахівцем на основі професійної мобільності тенденції регресу його професійного розвитку за рахунок інтроособистісно узгодженого переходу до нових професійних позицій на основі прийняття нового професійного «Я-образу» [3]. Переходи від регресивної траєкторії професійного розвитку до траєкторії зростання можуть бути спрямовано і прогнозовано подолані в точках біфуркації на основі сформованої професійної мобільності фахівця, що відображено на (рис.).

*Рис. Подолання особистісно-професійних криз
(криз професійного розвитку) на основі професійної мобільності*

S1 та S2 – траєкторії S-циклів професійного розвитку.

S1max – локальне «акме» (пік локального розвитку) циклу S1.

S1max-A – регресивний етап розвитку особистісно-професійної кризи на траєкторії циклу S1 (низхідна траєкторія катаболе системи).

A; 1 – точки біфуркацій розвитку кризи циклу S1.

A – точка катастрофи (стрибокподібної руйнації-переходу) циклу S1

B – початкова точка функціонування нового циклу S2.

B-C-D – траєкторія максимальної особистісно-професійної кризи на початку циклу S2.

C (S2min) – точка локального «кату» (рівень максимуму особистісно-професійної кризи).

D-E – траєкторія післякризового зростання.

B-C-D-E – траєкторія долання кризи професійного розвитку (особистісно-професійної кризи) на початку циклу S2 і виходу на докризовий рівень системи (рівень A-E).

1-2 – траєкторія безкатастрофного подолання кризи циклу S1 та переходу на основі професійної мобільності на цикл S2 – як подолання кризового розриву між циклами на основі додаткового розвитку особистісного ресурсу фахівця.

1-2'' – траєкторія ефективного безкатастрофного подолання кризи циклу S1 та переходу на цикл S2'' на основі сформованої в ході фахової підготовки професійної мобільності.

Крім того, в ситуації професійної кризи професійна мобільність виступає як гармонізуючий інтраспосіб психологічного реагування людини на динамізм змін у професійній сфері в умовах їх невизначеності [3]. Відповідно, при невизначеності розвитку професійної кризи професійна мобільність виступає адаптивною характеристикою сучасного фахівця, його здатності до інтраособистісної гармонізації та сприйняття нового «Я-професійного образу».

Отже, в контексті ускладненої динамічності сучасного кризового стану економіки України внаслідок воєнних дій, професійна мобільність виступає як ефективний фактор адаптивності людини в умовах динамічності криз професійного-особистісного розвитку фахівця.

Бібліографія:

1. Гладкова В. М., Пожарський С. Д. *Основи акмеології*: підручник. Львів : Новий світ-2000, 2007. 320 с.

2. Зеер Э. Ф. *Психология профессионального развития*: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва : Академия, 2006. 240 с.

3. Сургунд Н. А. Професійна мобільність як психологічна основа подолання професійних криз у синергетичній системі професійного розвитку особистості. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди»*. Додаток 2 до Вип. 36: Тематичний випуск «Проблеми емпіричних досліджень у психології». Київ : Гнозис, 2015. Вип. 12. С. 82–94.

4. Brown D., Brook L. *Career counseling techniques*. Boston: Allyn & Bacon, 1991. P. 5-7.

References:

1. Hladkova V. M., Pozharskyi S. D. *Osnovy akmeologii: pidruchnyk*. Lviv : Novyi svit-2000, 2007. 320 s.
2. Zeer E. F. *Psihologiya professional'nogo razvitiya: ucheb. posobie dlya stud. vyssh. ucheb. zavedenij*. Moskva : Akademiya, 2006. 240 s.
3. Surhund N. A. *Profesiina mobilnist yak psykholohichna osnova podolannia profesiinykh kryz u synerhetychnii systemi profesiinoho rozvytku osobystosti*. Humanitarnyi visnyk DVNZ «Pereiaslav-Khmelnyskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet im. H. Skovorody». Dodatok 2 do Vyp. 36: Tematychnyi vypusk «Problemy empirychnykh doslidzhen u psykholohii». Kyiv : Hnozys, 2015. Vyp. 12. S. 82–94.
4. Brown D., Brook L. *Career counseling techniques*. Boston: Allyn & Bacon, 1991. P. 5-7.

**Адаптивне управління процесом формування дослідницької
компетентності у здобувачів освітнього ступеня магістра
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки
ТОЛМАЧОВА Ірина**

***Adaptive management of the process of forming research competence in
applicants for master's degree in specialty 011
"Educational, pedagogical sciences"
Iryna TOLMACHOVA***

В останні роки відбуваються принципові зміни освітнього ландшафту в Україні. Зокрема, педагогічна діяльність на кожному рівні освіти стає своєрідним дослідницьким майданчиком, що передбачає наявність у педагогічних та науково-педагогічних працівників дослідницької компетентності. Процес формування даної компетентності у майбутніх фахівців у ЗВО став окремим об'єктом наукових розвідок, а різні аспекти цього напрямку роботи (управлінські, організаційні, психологічні, педагогічні, методичні) розробляються досить інтенсивно.

Мета роботи – схарактеризувати педагогічні аспекти адаптивного управління процесом формування дослідницької компетентності у здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня, спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки.

У «Стандарті вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки для другого (магістерського) рівня вищої освіти» є прямі вказівки на необхідність формування у студентів дослідницької компетентності. Серед цілей навчання – підготовка фахівців, здатних розв'язувати актуальні проблеми, складні задачі дослідницького ... характеру в сфері освітніх, педагогічних наук, освітнього менеджменту та освітньої практики. Обсяг освітньо-наукової програми підготовки магістрів становить 120 кредитів ЄКТС, з яких не менше

30% складає дослідницька (наукова) компонента [5].

Дослідницька компетентність – складна міждисциплінарна категорія. Поступово в Україні складається її предметно-наукове поле в межах компетентнісного та діяльнісного підходів.

На думку науковців, дослідницька компетентність «є сукупністю якостей особистості; передбачає володіння дослідницькими знаннями, вміннями, навичками; передбачає готовність і мотивацію до здійснення дослідницької діяльності і впровадження результатів досліджень у свою роботу» [3, с. 36-37]. Науковці визначають дану компетентність як: якість, якісну особистісну характеристику, новоутворення. В усіх трактуваннях відслідковується вектор самореалізації для ефективного розв'язання складних завдань дослідницького характеру в професійній діяльності.

Роботу здійснено в ході викладання освітнього компоненту «Методологія та методи наукових досліджень». Чинником ефективності процесу формування дослідницької компетентності виступає адаптивне управління ним. Доеднуємося до визначення адаптивного управління, запропонованого Г. Єльніковою: «...це процес взаємовпливу, що викликає взаємоприспосовування поведінки суб'єктів діяльності на дія(полі) логічній основі, яка забезпечується спільним визначенням реалістичної мети з наступним поєднанням зусиль і самоспрямуванням дій на її досягнення» [1]. Забезпечено управління на рівні всіх форм роботи зі студентами: навчальні заняття; самостійна робота; практична підготовка; контрольні заходи.

До компонентів дослідницької компетентності С. Сисоєва та Л. Козак відносять: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, процесуально-діяльнісний, інформаційно-комунікаційний, комунікативний, особистісно-творчий, професійно-рефлексивний [4, с. 61]. В основу нашої роботи з магістрантами було покладено саме таке, досить докладне трактування структури даної компетентності, адже вважаємо його найбільш логічним та таким, що відповідає сучасному розумінню даного педагогічного феномену.

Зокрема, когнітивний компонент забезпечено через участь у лекціях, підготовку та обговорення доповідей, презентацій, схем та інтелектуальних карт, складання термінологічних словників, залучення студентів до тематичних заходів у бібліотеці КЗ «ХГПА». Інформаційно-комунікаційний компонент реалізовано через навчання добору, аналізу, використанню та оформленню наукової інформації, в тому числі, у вітчизняних та закордонних пошукових системах. Комунікативний компонент представлено в ході організації освітнього діалогу в усіх формах роботи. Професійно-рефлексивний компонент реалізовано через використання методів «Рефлексивна мішень», «Незакінчені речення», «ПРЕС», самоаналіз власного рівня готовності до здійснення певних видів навчально- та науково-дослідної роботи, залучення студентів до участі у наукових заходах (вебінарах, круглих столах, конференціях). Уміння, що забезпечують всі складові дослідницької компетентності, набували нових якісних характеристик у ході виконання магістрантами курсової роботи.

В процесі взаємодії із студентами в означеному напрямку було

зафіксовано низку труднощів: об'єктивні (певна обмеженість технічних можливостей працювати з пошуковими системами); суб'єктивні (наявність у студентів досвіду виконання навчально- та науково-дослідної роботи без його належного самоаналізу); об'єктивно-суб'єктивні (незначний досвід рефлепрактики). У подальшій роботі нами було враховано дану специфіку.

В освітньому процесі реалізовано принципи, задекларовані у «Педагогічній Конституції Європи»: науковості, системності, індивідуального підходу, практики, творчості, креативності та інноваційного розвитку [2]. Вони не тільки відображають філософію компетентнісного підходу, а і відповідають суті дослідницької компетентності.

Запропоновані студентам завдання були багатофункціональними (наприклад, аналіз проблемних питань та написання есе впливають на формування мотиваційно-ціннісного, комунікативного та особистісно-творчого компонентів дослідницької компетентності). Всі напрями роботи обов'язково передбачали вияв магістрантами м'яких навичок (самопрезентація, вміння комплексно підходити до вирішення проблем, уміння працювати в команді, тайм менеджмент тощо) та подальше формування у них даних професійних та особистісних характеристик.

Отже, розглянуті педагогічні аспекти у своєму діалектичному взаємозв'язку забезпечують ефективне управління процесом формування дослідницької компетентності у магістрантів.

Бібліографія:

1. Єльнікова Г. В. *Технологія адаптивного управління персоналом*. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_2/9.pdf (дата звернення: 12.01.2023).
2. *Педагогічна Конституція Європи*. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2013_3_17. (дата звернення: 12.01.2023).
3. *Професійно-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: навч. посібник / за ред. І. Л. Холковської*. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2017. 144 с.
4. Сисоєва С. О., Козак Л. В. *Розвиток дослідницької компетентності викладачів вищої школи: навч. посібник*; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ : ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2016. 156 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19333/1/NavchalnijPosibnykKozak%20v4%2B.pdf> (дата звернення: 19.01.2023).
5. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки для другого (магістерського) рівня вищої освіти. *Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.05.2021 р. № 520*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti> (дата звернення: 21.01.2023).

References:

1. Yelnykova H. V. Tekhnolohiia adaptyvnoho upravlinnia personalom. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_2/9.pdf (data zvernennia: 12.01.2023).
2. Pedahohichna Konstytutsiia Yevropy. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2013_3_17. (data zvernennia: 12.01.2023).
3. Profesiino-pedahohichna kompetentnist vykladacha vyshchoho navchalnoho zakladu: navch. posibnyk / za red. I. L. Kholkovskoi. Vinnytsia : TOV «Nilan LTD», 2017. 144 s.
4. Sysoieva S. O., Kozak L. V. Rozvytok doslidnytskoi kompetentnosti vykladachiv vyshchoi shkoly: navch. posibnyk; Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka. Kyiv: TOV «Vydavnyche pidpriemstvo «EDELVEIS», 2016. 156 s. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19333/1/NavchalnijPosibnykKozak%20v4%2B.pdf> (data zvernennia: 19.01.2023).
5. Standart vyshchoi osvity za spetsialnistiu 011 Osvitni, pedahohichni nauky dlia druhoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 11.05.2021 r. № 520. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti> (data zvernennia: 21.01.2023).

**Адаптивний підхід до проєктування виховного середовища
в закладі загальної середньої освіти
ХОМАЩУК Анастасія**

***An adaptive approach to designing an educational environment
in an institution of general secondary education
Anastasia KHOMASCHUK***

nastiakhomaschuk@gmail.com

Зміни, які відбуваються в нашій державі: науково-технічний прогрес, введення воєнного стану, соціальні перетворення, реформування освіти – окреслюють важливість нових підходів до проєктування виховного середовища в закладах загальної середньої освіти. Сучасна школа має забезпечити всі умови для гармонійного саморозвитку та самореалізації особистості школяра. Оскільки ці динамічні умови передбачають введення адаптивного підходу, тому і традиційні форми не зовсім підходять.

Висвітлення означеної проблеми розпочнемо з розкриття сутності її базового поняття «адаптація», «адаптивний підхід», «виховне середовище». Український науковець Олександр Язиков вважає, що «виховне середовище – це сукупність природних, фізичних та соціальних об'єктів і суб'єктів, які впливають на виховання учня, на його творчий, професійний та особистісний розвиток,

сприяють становленню міжсуб'єктних взаємодій та особистісно орієнтованих педагогічних комунікацій у виховному процесі, забезпечують умови комфортної життєдіяльності учня в навчальному закладі та поза його межами» [4].

Адаптація у педагогіці позначає здатність людини змінювати свій стан, поведінку, ставлення до чогось у залежності від зміни умов життєдіяльності [1, с. 26]. Під адаптацією у теорії управління розуміють «процес зміни параметрів і структури системи, а можливо, і дій, що управляють, на основі поточної інформації з метою досягнення визначеного, звичайно оптимального стану системи при початковій невизначеності й умовах роботи, що змінюються» [3, с. 126]. Використовуючи ці трактування до процесу виховання, можемо виокремити, що адаптивний підхід виховного середовища – це процес зміни параметрів, моделі вихованця та начально-виховних дій, на основі поточної інформації, що отримується в ході навчання-виховання з метою досягнення оптимального стану об'єкту в середовищі, що змінюється. Саме проектування виховного середовища на засадах адаптивного підходу, дає змогу наблизити нас до досягнення виховної мети, виховного ідеалу. Саме тому адміністрації закладу загальної середньої освіти потрібно використовувати різні механізми:

Моделювання кращих зразків поведінки учнів в інноваційному середовищі. Модель (фр. – міра, зразок, норма) – це аналог (схема, структура, знакова система) визначеного фрагменту природної чи соціальної реальності, продукту людської культури, концептуально-теоретичного утворення – оригіналу [2, с. 65]. Наслідування зразкової поведінки учнів дозволить посилити виховну систему освітнього закладу та побачити кращі результати виховання.

Забезпечення зворотного зв'язку в управлінській діяльності посилює застосування адаптивного підходу до проектування виховного середовища в ЗЗСО. Вважаємо, що проведення моніторингових досліджень, по-перше, дозволить психолізувати педагогічну діяльність учителя. По-друге, саме за допомогою моніторингових досліджень можна побачити наявні проблеми, які існують в освітньому процесі, а також знайти причини їх виникнення та шляхи усунення. Важливо також, при проектуванні дослуховуватись і до всіх учасників освітнього процесу: педагоги, здобувачі освіти, батьки, адміністрація. Така діяльність має нести колективний характер.

Прийняття рішень щодо підвищення іміджу педагогів. Імідж – це певне уявлення про людину, що складається не лише із зовнішнього вигляду, а ще й із манери спілкування, стилю поведінки тощо. Учні адаптують свою поведінку відповідно до поведінки педагога.

Стимулювання педагогів до самоосвіти. Мотивація і стимулювання педагогічних кадрів є основним засобом забезпечення якісної педагогічної діяльності. Воно виконує важливі функції: економічну, соціальну і моральну. Мета системи стимулювання педагогічного персоналу – адаптувати дії працівників на виконання поставлених завдань, а також на прагнення до розвитку самоосвіти.

Проведення психологічних тренінгів для підвищення професійного тону педагогів. Всім відомо, що педагогічна діяльність є надзвичайно важкою і часто

призводить до професійного вигорання. Психологічний супровід стимулює процеси адаптації.

Формування команди лідерів, які пропонували б найкращі інноваційні технології. Організація такої команди сприятиме посиленню адаптаційних процесів у формуванні виховного середовища, оскільки члени команди культивуватимуть основні цінності організаційної культури .

Використання зарубіжного досвіду проектування виховного середовища. Дане питання передбачає звернення не лише до інновацій, а й до вивчення керівником зарубіжної практики щодо використання адаптивного підходу у проектуванні виховного середовища.

Таким чином, проектування виховного середовища на засадах адаптивного підходу, дає змогу педагогам, адміністрації зокрема, наблизити до досягнення виховної мети, виховного ідеалу учня. Використовуючи різноманітні механізми адаптивного проектування виховного середовища дозволяє керівникам покращити процес виховання, самовиховання та перевиховання в закладі освіти.

Бібліографія:

1. Дмитренко Т. О. *Концептуальні засади адаптивної системи професійної підготовки магістрів*. Запоріжжя : КПУ, 2015. 508 с.
2. Педагогічні технології: теорія і практика: курс лекцій: навч. посібник / за ред. М. В. Гриньова. Полтава : АС МІ, 2004. 180 с.
3. Растрмгін Л. А. Адаптивне навчання з моделлю вивченого. Рига : Зінатне, 2012. 160 с.
4. Языков О. *Модельювання виховного середовища навчального закладу в контексті теорії психологічного поля К. Левіна*: матеріали наук.-практ. конф. Херсон, 08-09 верес. 2017 р. Херсон, 2017. С. 114-116.

References:

1. Dmytrenko T. O. *Kontseptualni zasady adaptyvnoi systemy profesiinoi pidhotovky mahistriv*. Zaporizhzhia : KPU, 2015. 508 s.
2. Pedagogichni tekhnolohii: teoriia i praktyka: kurs lektsii: navch. posibnyk / za red. M V. Hrynova. Poltava : AS MI, 2004. 180 s.
3. Rastrmhin L. A. *Adaptivne navchannia z modelliu vyvchenoho*. Ryha : Zinatne, 2012. 160 s.
4. Yazykov O. *Modeliuvannia vykhovnoho seredovyscha navchalnoho zakladu v konteksti teorii psykhologichnoho polia K. Levina*: materialy nauk.-prakt. konf. Kherson, 08-09 veres. 2017 r. Kherson, 2017. S. 114-116.

**Цифрова адаптація освітнього процесу з підготовки
майбутніх учителів історії в університетах України
та Республіки Польща: компаративний аналіз
ЧЕРЕВИЧНИЙ Геннадій**

***Digital Adaptation of the Educational Process for the Training
of Future Teachers of History at the Universities of Ukraine
and the Republic of Poland: a Comparative Analysis
Gennadii CHEREVYCHNYI***

gscherevichnyj@gmail.com

Системний компаративний аналіз освітнього процесу з підготовки майбутніх учителів історії в університетах України та Республіки Польща концептуально потребує ґрунтовних аналітичних розвідок окресленої проблеми у кожній країні окремо, зокрема в часи цифровізації освітнього простору. Це дасть змогу для виокремлення та обґрунтування певних критеріїв порівняння, які визначатимуть вектори та змістову складову дослідження обраної проблеми.

Зауважимо, що проблемам компаративістики в Україні, зокрема імплементації освітнього досвіду Республіки Польща у практику вітчизняних університетів, приділено значну увагу в наукових працях таких учених, як: Н. Авшенюк [1], І. Андрощук [3], О. Баніт [4], О. Біляковська [5], Е. Вішневська [6], Л. Лук'янова і Н. Ничкало [7] та ін.

Як саме дослідження, так і сама підготовка майбутніх учителів історії в університетах України і Республіки Польща, мають трансдисциплінарне підґрунтя, оскільки у часи цифрової трансформації потребують трансферу знань з різних галузевих напрямів – філософського, педагогічного, психологічного, економічного, інформатичного тощо. Тим самим, у сукупності наукових підходів, що сприятимуть цифровій адаптації, привелегійоватимуть такі, як: системний, трансдисциплінарно-компетентнісний, компаративний та адаптивний. Кожен з підходів уможливуватиме всебічний розгляд існуючої проблематики та створюватиме у цьому сенсі цілісне уявлення.

Відтак, системний підхід спонукає до формування концептуальної думки про цифрову підготовку майбутніх учителів історії як соціально-педагогічну систему, в якій виокремлено зовнішню та внутрішню підсистеми їхньої професійної підготовки в університетах, уможливуватиме визначення її структурних елементів (нормативно-правового; соціум-утворювального (середовищного); змістовно-формульовального; методологічно-технологічного, інноваційного), які об'єднуються трансдисциплінарними зв'язками та знаходяться у тісній взаємодії. Наприклад, педагогічній проблемі реалізації системного підходу в навчальному процесі присвячує свої аналітичні розвідки дослідниця І. Андрощук [2]. На нашу думку, системному підходу має відводиться

головуюча місія при аналізі систем цифрової адаптації професійної підготовки майбутніх учителів історії в Україні та у Республіці Польща, що дає змогу розглядати ці системи як соціально-педагогічні феномени двох країн найбільш близьких за ступенем ментальності та стилем формування національної ідентичності, а також за властивими для таких систем компонентами, характеристиками, особливостями.

У тої же час, трансдисциплінарно-компетентнісний підхід є основоположним у дослідженні якісного контексту освітнього процесу університетів України та Республіки Польща з підготовки майбутніх учителів історії в умовах цифровізації, форсмажорних обставин сьогодення – змішаного та дистанційного навчання, викладання навчальних курсів з формування об'єктивного досвіду історії та педагогіки в дистанційному режимі, отримання необхідних знань, умінь і навичок, набуття фахових і суто педагогічних компетенцій учителя історії, зокрема в онлайн-форматі.

Компаративний підхід уможливлуватиме порівняльний аналіз форм, методів професійної підготовки майбутніх учителів історії в університетах України та Республіки Польща, дасть змогу вивчити реальні умови функціонування інформаційно-освітніх середовищ з акцентом на фахову складову підготовки; дозволить окреслити шляхи імплементації цифрового досвіду університетів зазначених країн у практику освітньої діяльності. Також завдяки цьому підходу уможливується оцінка зовнішньої та внутрішньої систем професійної підготовки майбутніх учителів історії в Україні та у Республіці Польща шляхом виявлення спільних та відмінних рис, порівняння базових понять і дефініцій дослідження науково-освітньому просторі.

Введення у сукупність зазначених методологій адаптивного підходу забезпечуватиме комплексність вивчення зазначеної проблематики в умовах цифрової трансформації освіти і педагогіки. У тої же час слід зазначити, що цифрова адаптація професійної підготовки майбутніх учителів історії залежатиме від умов функціонування сучасного інформаційно-освітнього середовища університетів як в Україні, так і в Республіці Польща та її організація має враховувати основні положення теорії поколінь [8].

Бібліографія:

1. Авшенюк Н. *Модернізація педагогічної освіти в європейському та євроатлантичному освітньому просторі*: монографія / кол. ред. Н. М. Авшенюк, В. О. Кудін, О. І. Огієнко, Н. О. Постригач, Л. П. Пуховська. Київ : Педагогічна думка, 2011. 232 с.

2. Андрощук І. Реалізація системного підходу в навчальному процесі як педагогічна проблема. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2013. № 7. С. 8-14.

3. Андрощук І. Особливості професійної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання в Польщі та Великій Британії. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2017. № 7(1). С. 134–139.

4. Баніт О. В. Порівняльний аналіз професійної підготовки менеджерів у

вищих навчальних закладах Польщі та України. *Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти – вимога часу*: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. Web-форуму, Київ-Харків, 22–23.03.2018 р. Кропивницький: Вид-во ЛА НАУ, 2018. С. 19–22. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/710976/> (дата звернення: 30.01.2023).

5. Біляковська О. О. *Система забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні: порівняльний аналіз*: монографія / за ред. С. О. Сисоєвої. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 440 с.

6. Вішневська Е. *Професійна підготовка вчителів у Польщі на тлі європейського інтеграційного процесу*: монографія / ред. В. Т. Лозовецької. пер. з пол. Київ: «АрТЕк», 2014. 516 с.

7. Ничкало Н., Лук'янова Л., Хомич Л. *Професійна підготовка вчителя: українські реалії, зарубіжний досвід*: наук.-аналіт. доп. / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України; за ред. В. Кременя. Київ: Вид-во ТОВ «Юрка Любченка». 2021. 54 с.

8. Androshchuk I., Banit O., Shtepura A., Rostoka M., Cherevychnyi G. Modern Information and Educational Environment in the Context of the Theory of Generations. *IJPINT*, 2022. № 9 (1). P. 54–62. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0016.2095>. In: Index Copernicus, кат. «Б».

References:

1. Avsheniuk N. Modernizatsiia pedahohichnoi osvity v yevropeiskomu ta yevroatlantlychnomu osvitnomu prostori: monohrafiia / kol. red. N. M. Avsheniuk, V. O. Kudin, O. I. Ohiienko, N. O. Postryhach, L. P. Pukhovska. Kyiv: Pedahohina dumka, 2011. 232 s.

2. Androshchuk I. Realizatsiia systemnoho pidkholu v navchalnomu protsesi yak pedahohichna problema. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*. 2013. № 7. S. 8–14.

3. Androshchuk I. Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky maibutnikh vchyteliv trudovoho navchannia v Polshchi ta Velykii Brytanii. *Porivnialna profesiina pedahohika*. 2017. № 7(1). S. 134–139.

4. Banit O. V. Porivnialnyi analiz profesiinoi pidhotovky menedzheriv u vyshchikh navchalnykh zakladakh Polshchi ta Ukrainy. *Rozbudova yedynoho vidkrytoho informatsiinoho prostoru osvity – vymoha chasu*: zb. mater. Vseukr. nauk.-prakt. Web-forumu, Kyiv-Kharkiv, 22–23.03.2018 r. Kropyvnytskyi: Vyd-vo LA NAU, 2018. S. 19–22. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/710976/> (data zvernennia: 30.01.2023).

5. Biliakovska O. O. Systema zabezpechennia yakosti profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv u Respublitsi Polshcha ta v Ukraini: porivnialnyi analiz: monohrafiia / za red. S. O. Sysoievoi. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2020. 440 s.

6. Vishnevskaya E. Profesiina pidhotovka vchyteliv u Polshchi na tli yevropeiskoho intehtratsiinoho protsesu: monohrafiia / red. V. T. Lozovetskoi. per. z pol. Kyiv: «ArteK», 2014. 516 s.

7. Nychkalo N., Lukianova L., Khomych L. Profesiina pidhotovka vchytelia: ukraïnski realii, zarubizhnyi dosvid: nauk.-analit. dop. / Nats. akad. ped. nauk Ukrainy,

In-t ped. osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy; za red. V. Kremenia. Kyiv : Vyd-vo TOV «Iurka Liubchenka». 2021. 54 s.

8. Androshchuk I., Banit O., Shtepura A., Rostoka M., Cherevychnyi G. Modern Information and Educational Environment in the Context of the Theory of Generations. IJPINT, 2022. № 9 (1). P. 54–62. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0016.2095>. In: Index Copernicus, kat. «B».

Рекомендації Комітету Ради Європи для розвитку добродесної освіти ЧЕРНЕНКО Юлія

Recommendations of the Committee of the Council of Europe for the development of virtuous education Yuliia CHERNENKO

chernenko@uipa.edu.ua

Повномасштабна війна значно вплинула на усвідомлення цінностей всіх українців. Але ми маємо ще одну війну – з корупцією та недобродесністю, яку українці теж вважають актуальною загрозою нашому майбутньому. За даними Центру аналізу опитувальних досліджень, головною ціллю для розвитку України впродовж наступних десяти років 49% респондентів вбачають відновлення територіальної цілісності України, а другою важливою ціллю – необхідність позбутися корупції, про що зазначили 48% респондентів [1].

Влітку 2022 року Комітет міністрів Ради Європи прийняв Рекомендацію спрямовану на надання допомоги у боротьбі з шахрайством у сфері освіти, адресовану 46 державам-членам, якою є і Україна [2]. Цей новий правовий стандарт структурований за чотирма напрямками: запобігання, кримінальне переслідування, міжнародне співробітництво та моніторинг. У тексті містяться основні рекомендації державам-членам Ради Європи.

Підвищувати рівень обізнаності й інформування закладів освіти, учасників освітнього процесу та освітніх управлінців. Встановити однакові стандарти якості та етики в національних освітніх системах усіх закладів освіти; підвищувати рівень обізнаності про запобігання шахрайству у сфері освіти.

Боротися з плагіатом і використанням документів та змісту, що містять плагіат. В межах національних законодавств рекомендується вжити заходів, щоб надати якомога більше можливостей закладам освіти заборонити та ліквідувати шахрайство в освіті у формі плагіату.

Оновити нормативно-правову базу, закони та практики в питаннях боротьби з шахрайством в освіті у закладах освіти.

Захистити викривачів академічної недобродесності.

Одна з ключових рекомендацій – звести до мінімуму рекламу шахрайських послуг, що посилюється використанням Інтернету та соціальних мереж.

Встановити чіткі кодекси професійної поведінки.

Використовувати цифрові рішення для забезпечення доступності до освітніх даних.

Підтримувати й заохочувати проведення досліджень щодо шахрайства у сфері освіти, вивчення його причин та наслідків, дослідження ефективності заходів, ужитих для запобігання такому шахрайству або боротьби з ним.

Сприяти міжнародному співробітництву у цій галузі. Щоб будь-яку організацію чи особу, які повністю або частково ведуть свою діяльність на території держави-члена або за межами, можна було притягнути до відповідальності за шахрайство у сфері освіти.

Освіта формує наше суспільство та державу, зокрема і майбутню, тому так важливо створити добросчесне освітнє середовище у закладах освіти всіх рівнів і форм освіти, офлайн і онлайн, від дошкільної до вищої освіти, включаючи професійну освіту і навчання протягом усього життя. Також, на наш погляд, від змін та боротьби із шахрайством в освіті залежать й подоланням недобросчесності в інших сферах та в цілому реформи в Україні.

Бібліографія:

1. 15 кроків для розвитку добросчесної освіти. Служба освітнього омбудсмена. 02.11.2022. URL: <https://is.gd/FN5A1B> (дата звернення: 30.01.2023).

2. For a quality education free of fraud and corruption – a new Recommendation adopted by the Committee of Ministers. COUNCIL OF EUROPE PORTAL / STRASBOURG. 13 JULY. 2022. URL: <https://is.gd/HKn23J> (дата звернення: 30.01.2023).

References:

1. 15 krokiv dlia rozvytku dobrochesnoi osvity. Sluzhba osvitnoho ombudsmena. 02.11.2022. URL: <https://is.gd/FN5A1B> (data zvernennia: 30.01.2023).

2. For a quality education free of fraud and corruption – a new Recommendation adopted by the Committee of Ministers. COUNCIL OF EUROPE PORTAL / STRASBOURG. 13 JULY. 2022. URL: <https://is.gd/HKn23J> (data zvernennia: 30.01.2023).

Study on distance education mode in college teaching under force majeure condition Zhang LEI

1. Introduction

The outbreak of COVID-19 in early 2020 has had a profound impact on the world. The severe spread and harm of the epidemic have led to the abrupt end of economic, cultural and educational exchanges in China and many European and American countries. Working at home, online teaching and distance learning have become normal phenomena. Colleges and universities are forced to start online teaching, and the traditional face-to-face teaching mode has been overturned, and

distance teaching and network teaching have been forced to become the main forms of teaching. In particular, the special status of colleges and universities in the whole education system makes it difficult to apply the education and teaching experience accumulated over the years at present, and we must find a new model to match it at this stage.

In the face of force majeure factors, such as the global epidemic and war, online teaching has become an inevitable form of teaching in universities. In the process of force majeure, the teaching mode in universities has accumulated a lot of experience, and made great contributions to the development of education. If these experiences are abandoned, it will be a huge loss. The situation of force majeure factor is a big background facing the current education, which requires us to change the past traditional thinking, bold innovation, in order to cope with the challenges and changes. To sum up, the reform of distance education mode in colleges and universities should fully consider the current form and form a new mode of distance education in colleges and universities that can integrate and complement with traditional college teaching.

2. The influence of force majeure factors on college teaching

2.1. The traditional teaching mode is impacted

New factors added in an environment will greatly change the original environment. This new factor and all the factors in the old environment are linked, and the size of the association depends on the extent to which the new factor can make changes to the old system. In terms of education, the impact of COVID-19 is not simply a change in the teaching model, but an impact on the whole traditional teaching model. In the time of the COVID-19 epidemic, online teaching was used as an emergency tool. Online teaching has become a means to replace the traditional teaching mode and has been introduced into the college teaching system. This has promoted the deep integration of higher education and the Internet, and also developed a new model of college teaching. At present, the traditional teaching mode of colleges and universities has been affected. How to make good use of online teaching as a new teaching means and adapt to the traditional teaching mode is the trend of education mode reform.

2.2. Teaching effect is difficult to evaluate

How to judge whether the development of teaching activities is successful, which requires a comprehensive teaching evaluation system to judge. Although teaching evaluation does not play a dominant role in teaching activities, it becomes an important indicator to measure teaching success. In addition to the most basic role, teaching evaluation also has a guiding role in students' learning, helping students to form good habits. In the past teaching, teaching evaluation and teaching promote each other, so that teaching activities can be carried out smoothly. However, in the context of the epidemic, due to the change of traditional teaching mode, there is a lack of close communication between online teaching students and teachers. In some aspects, teachers have made great changes in grasping students' attitude and guiding students, which also has disadvantages in the cultivation of students' habits. However, online teaching also has its unique advantages. It can choose the most high-quality teaching resources and let students give full play to their own initiative, which is difficult to achieve under the traditional teaching mode. Therefore, under the new teaching mode,

the existing evaluation system in the past can not fully meet the current needs. On the one hand, the existing teaching evaluation indicators need to be adjusted. On the other hand, add some new factors to be considered into the teaching evaluation system, so that the teaching evaluation is applicable to the current teaching mode.

2.3 The disadvantages of traditional teaching concepts are prominent

Before the COVID-19 epidemic, college teaching was still carried out in the traditional way, and there was a gap with the Internet combined teaching. The use of offline teaching in the COVID-19 background provided a new development path for teaching in universities. For example, in the traditional teaching, the most direct is to improve the scientific and technological content of teaching. A large amount of knowledge is used in this process, which also forces the upgrading of the teaching mode and encourages the upgrading of college teaching. In the actual construction of the past, the implementation of information technology has many disadvantages, the first is on the resources, hardware and software equipment cannot guarantee the students fully accept related learning, second on the overall campus atmosphere, from the school to the students are not realize the importance of information teaching, and the emergence of online teaching broke the inherent mode of information teaching, more efficient for students to use the network to learn. It can be seen that the traditional teaching concept limits the development of teaching, while the COVID-19 epidemic has further highlighted the disadvantages of the traditional teaching concept.

2.4 The single problem of traditional teaching resources appears

In the context of COVID-19, online teaching has developed rapidly in the teaching system of colleges and universities, and teachers are constantly improving their ability to carry out online teaching in practice. It can be found that college teachers record their own videos from the beginning to collect various teaching videos from the network to assist their teaching, and learn through the network to constantly improve their teaching ability. Teaching resources play a great role in online teaching. Compared with high-quality teaching resources and general teaching resources, and the effect of students' learning is significantly different. In traditional teaching, what teachers themselves learn is the whole source of teaching resources in the classroom, which limits the possibility of students' access to other teaching resources. After the COVID-19 epidemic, college teaching has been changed to the traditional teaching mode. However, through this epidemic and a period of online teaching, we can realize the importance of teaching resources. The development and utilization of teaching resources in colleges and universities is the core of college curriculum resources development, and the development of college teaching resources is the key to the smooth implementation of college curriculum teaching. How to solve the problem of single traditional teaching resources, how to explore various teaching resources in colleges and universities, and play their role according to local conditions, and how to effectively use the teaching experience accumulated during the epidemic period to achieve the teaching objectives are the problems that should be solved in the current teaching of colleges and universities.

3. Study on the teaching distance education mode in colleges and universities under the condition of force majeure

3.1 Promote the practical upgrading of traditional teaching concepts

COVID-19 has given education more thinking. Consciousness determines ideas, and ideas determine practice. Through the development of online teaching, the educators of colleges and universities have seen more advanced teaching methods, especially online teaching in colleges and universities, which is more subversive. The epidemic has shown us the shortcomings in educational concepts. Therefore, comprehensively promoting the upgrading of traditional teaching concepts is a problem for educators to actively think about. Establish a new educational concept, improve the status of online teaching in colleges and universities in the whole teaching link, let online teaching really go to the center of teaching, and more effectively promote the development of students' overall quality. Create a good learning atmosphere in colleges and universities, give full play to the additional functions of science and technology and entertainment in addition to their own, and give more play full play to the value of college education. Open the whole teaching link, adopt more flexible ways to carry out classroom, practice, practice and other teaching links, so that students can learn more actively, cultivate the awareness of lifelong learning, and combine the teaching goals of colleges and universities with talent training at a deeper level.

3.2 Integration of distance teaching and traditional teaching

The advent of the Internet era has brought more possibilities to education. As a product of the Internet era, distance teaching has not been recognized by college education in the past. The COVID-19 epidemic has given online teaching the opportunity to enter the college education system. However, after the epidemic, online teaching has a trend of being replaced by the traditional teaching mode. However, from the overall form, online teaching will certainly play a significant role in the future college teaching. If it is only used as a backup, it will develop away from The Times. Online teaching and traditional teaching have their own advantages. Through online teaching during the epidemic, we have the opportunity to re-examine the relationship between online teaching and traditional teaching. Through academic discussion and practical experience, it can be clearly seen that the two teaching modes can complement each other. Therefore, the most effective idea is to integrate the two teaching modes. Under the guidance of this idea, the academic community began to study the path of the integrated development of the two teaching modes. At present, a better developed idea is to carry out mixed teaching. As the name suggests, the two teaching modes are integrated and have complementary advantages, which not only emphasizes the leading role of teachers in guiding, inspiring and monitoring the teaching process, but also pays attention to the initiative, enthusiasm and creativity of students as the subjects of the learning process. Mixed teaching also requires the change of teachers 'and students' ideas. Teachers should improve their digital learning ability, and students should learn to be more active in the process of learning and data collection, so as to cooperate with the generation of new teaching modes.

3.3 Enhance the core values of different subjects in the education link

Teaching has different links, and each link plays different functions. If you want to better play the effect, you need to experience its core values. At present, the curriculum concept of college teaching has improved the requirements of both

teachers and students, with more emphasis on the main role of different individuals, based on the comprehensive improvement of teaching activities. Through the development of online teaching of the epidemic, we can see how teaching is conducted under the guidance of more advanced teaching concepts. Under the same conditions, different teaching effects are adopted, and the two teaching effects are significantly different. The research on each link shows that highlighting the core value and optimizing the teaching link are the reasons for the significant difference. In the teaching, we should give full play to the value of each subject. As a teacher, we should give full play to the function of our guidance and carry out teaching according to the actual situation of colleges and universities; as a student, we should invest more deeply in learning, carry out independent learning, constantly experience in the process, better master the skills learned, and cultivate the learning spirit and learning accomplishment.

4. Significance of the innovation of distance education mode in college teaching under the condition of force majeure

4.1 The inevitable requirements for the development of future education forms

The process of social development makes the contradiction between human beings and nature more prominent, which is also a problem that must be dealt with in social development. The giant machine of the society will face the challenges of various sudden problems, and emergencies and force majeure factors have become the social norm. The COVID-19 pandemic has brought a great test to public health security in a short period of time, but it is a test for the whole society. In terms of time, the epidemic is not a temporary impact, but a rehearsal for the normal response to emergencies. For education, online education has played an emergency role in the epidemic. After the epidemic, online teaching should be transformed into a new normal under the normal epidemic prevention and control. This is an opportunity and also a reshaping of "Internet + education". It should be clear that online teaching is not to replace the traditional teaching mode, but to meet the students' right to receive education, ensure the quality of students to receive education, and meet the needs of students. It is necessary to realize the systematic development process of online teaching, promote the combination of online teaching and traditional teaching in universities, enhance the status of online teaching, and make online teaching a way and method to achieve educational goals, which is the requirement of normal epidemic prevention and control, and the inevitable requirement for the development of future education forms.

4.2 Necessary requirements for promoting education modernization

In the post-epidemic era, the reform of distance teaching education mode is an inevitable requirement of education modernization. Modernization of education contains rich content. Taking the modernization of content as an example, it is necessary to promote the optimization and improvement of curriculum content to ensure that students can complete their learning according to their own needs; it needs to promote the transformation and upgrading of teaching content, from the promotion of skill teaching to the cultivation of core literacy; to reshape the curriculum system, clarify the focus, coordinate the development, and constantly promote the combination of curriculum and practice to better play the basic role of

teaching materials. And distance teaching has both the above functions. In terms of content selection, Internet-based distance teaching has massive data resources, which is undoubtedly the best choice for the optimization of teaching content. From its comprehensiveness, it achieves the purpose of comprehensive quality training through language, action and examples. While choosing the teaching content, the curriculum system is undoubtedly optimized. Therefore, distance teaching may bring an important breakthrough to education modernization. In addition to the teaching content, other aspects of distance teaching are also in line with the development requirements of education modernization. From the perspective of the current stage of education modernization, college education reform is a direction of education modernization, but also the inevitable requirement of education modernization.

Reference:

1. Pan Qiuqing, Hu Yonghong, Que Mingkun. Challenges and Innovation of higher Education Teaching Mode in the Post-epidemic Era Visit Professor Ulrich Thiler, a world-renowned expert on higher education research [J]. Fudan Theory of Education, 2020. (6). P. 10-16.
2. Joshua. Meyrowitz. Disishing region: influence of electronic media on social behavior [M]. Beijing: Tsinghua University Press, 2002.
3. Liu Yonglin, Zhou Haitao. Governance of Higher Online Education in the post-epidemic era: Practical Logic and Policy Response [J]. China Audio-visual Education, 2021. (3). P. 8-14.
4. Xing Wenli. The Theory and Practice of Classroom Teaching in Colleges and Universities [M]. Beijing: China Literature and History Publishing House, 2015. P. 77.
5. Hoke resistance. See the new development of educational technology theory from Blending_Learning (above) [J]. China Audio-visual Education, 2004. (3). P. 5-10.
6. Ulrich Beck.risk society [M]. He Bowen translation. Shanghai: Yilin Publishing House, 2004.

Створення професійного освітнього середовища: крок у майбутнє **ЧЖАН Ліан**

Creating a professional educational environment: a step into the future ***Zhang LIANG***

Штучний інтелект (ШІ) в даний час розвивається і застосовується з загрозливою швидкістю і поступово став частиною повсякденного життя людей. Саме завдяки постійному проникненню ШІ сфера освіти відкрила нові можливості, переваги та виклики. Ефективність традиційної освіти базується на малих групах і колективах. У минулому ШІ міг виконувати лише певну систематичну, повторювану роботу, тоді як образна та творча робота виконувалася людьми. У наш час розвиток штучного інтелекту вступив в новий

етап, почався транскордонний ШІ, особливо обумовлений наукою про мозок, Інтернетом, великими даними та іншими технологіями, китайська освітня індустрія переживає цифрову трансформацію.

«Штучний інтелект + освіта» перетворює весь навчальний процес на персоналізований режим навчання, орієнтований на самих студентів, якому допомагає аналіз великих даних та штучний інтелект, який може надати студентам унікальні методи навчання та диференційований навчальний контент, а також глибоко стимулювати бажання студентів вчитися. З точки зору збалансування освітніх ресурсів, штучний інтелект повністю вирішив проблеми нерозуміння викладачами конкретної навчальної ситуації студентів та викладачів та студентів, які не можуть ефективно спілкуватися в попередньому процесі дистанційного навчання. Крім того, «персоналізоване навчання» та індивідуалізоване навчання відіграють головну роль в основній освітній сфері штучного інтелекту. У минулому неможливо було уявити індивідуальну інструкцію для кожного учня, для кожного предмета; Сьогодні ШІ буде на горизонті. Однією з великих переваг ШІ є те, що він може аналізувати здатність студентів до навчання, навчальні інтереси та потенціал через освітній статус, взаємодію в класі, соціальні медіа тощо та формулювати найкращі методи навчання.

В даний час застосування технології штучного інтелекту в освіті все ще знаходиться в зародковому стані, але з розвитком технології штучного інтелекту вона стане «аналітиком», який допоможе вчителям читати студентів, «дизайнером» для реорганізації курсів і «планувальником» для інтеграції інформації, і майбутній вплив на освіту перевершить уяву людей. Зараз, коли китайське суспільство перебуває в перехідному періоді, дійсно є багато професій, які зміняться, і деякі професії будуть ліквідовані. У сфері освіти була піднята ідея про те, що ШІ з часом замінить вчителів. Але ми віримо, що, навпаки, штучний інтелект не тільки не замінить людських вчителів, а й буде використаний для економії робочої сили вчителів, підвищення ефективності викладання, стимулювання змін у методах навчання, трансформації моделі розвитку талантів у країні, сприяння професійному розвитку вчителів.

З практики освіти ШІ в початковій та середній школі, в даний час не існує єдиного стандарту того, як відкривати курси штучного інтелекту вдома та за кордоном. Курси штучного інтелекту можна в цілому розділити на чотири типи, залежно від основного змісту навчання. Кожен з цих чотирьох типів курсів зі штучним інтелектом має свою спрямованість, але кросовер-контент, і всі вони охоплюють знання технологій штучного інтелекту. Серед них ключові доменні технології і ключові загальні технології штучного інтелекту можна поділити на обробку природної мови, інтелектуальне мовлення, комп'ютерний зір, машинне навчання та інші напрямки.

Створення професійного навчального середовища зі штучним інтелектом є необхідною умовою для підтримки викладання курсів ШІ, включаючи: 1. Модернізація та трансформація традиційних класів інформаційних технологій. 2. Створення навчальної платформи ШІ, надання багатих та систематичних випадків викладання ШІ, відео мікро-курсів та надання цікавих

інтерактивних систем навчання, онлайн-програмування або навчальних систем, зробивши їх асистентами для вчителів та помічниками для самостійного навчання студентів. 3. Створення навчальної лабораторії ШІ, інтегрування та використання існуючих навчальних сайтів або новозбудованих лабораторій відповідно до характеристик дисциплін ШІ та побудування експериментального середовища штучного інтелекту, яке відповідає навчальним потребам дисциплін ШІ та висвітлює особливості освіти ШІ.

Бібліографія:

1. Ци Цзяїн Сюй Бо: *Дослідження та практика реформи вищої бізнес-освіти в нову еру*. Пекін: Преса економічного менеджменту, 2019. С. 10.
2. План розвитку штучного інтелекту нового покоління. 2017 р., 20 липня. Центральний народний уряд Китайської Народної Республіки. URL: http://www.gov.cn/xinwen/2017-07/20/content_5212064.htm (дата звернення: 30.01.2023).
3. Освіта Синовац. *Складання комплексних запитань та пробних контрольних робіт з навчальної роботи*. Пекін: Китайська нафтохімічна преса, 2018. С. 6-8.
4. Чжоу Хун'ю, Лю Давей. *Звіт про дослідження SFAI щодо оцінки китайського освітнього аналітичного центру*. Пекін: China Social Sciences Press, 2019. С. 5.

References:

1. Tsy Tszaiin Siui Bo: *Doslidzhennia ta praktyka reformy vyshchoi biznes-osvity v novu eru*. Pekin: Presa ekonomichnoho menedzhmentu, 2019. S. 10.
2. Plan rozvytku shtuchnoho intelektu novoho pokolinnia. 2017 r., 20 lypnia. Tsentralnyi narodnyi uriad Kytaiskoi Narodnoi Respubliky. URL: http://www.gov.cn/xinwen/2017-07/20/content_5212064.htm (data zvernennia: 30.01.2023).
3. Osvita Synovats. *Skladannia kompleksnykh zapytan ta probnykh kontrolnykh robit z navchalnoi roboty*. Pekin: Kytaiska naftokhimichna presa, 2018. S. 6-8.
4. Chzhou Khuniu, Liu Davei. *Zvit pro doslidzhennia SFAI shchodo otsinky kytaiskoho osvitnoho analitychnoho tsentru*. Pekin: China Social Sciences Press, 2019. S. 5.

Some peculiarities of english teaching in non-formal schools in China **Zhang CAIJING**

There are scholars who compare informal education with formal education, such as Su Junyang, Wang Shan, Kan Wei's "The Conflict between Informal Education System and Formal Education System: Based on China's Current Education Reform

Practices".

According to the NEPL 2002, non-state schools shall be supervised by the educational department and relevant departments (Article 41) [2].

According to the regulations amended in 2021, the establishment of a private school that implements compulsory education shall conform to the local development plan for compulsory education [2].

Non-formal education in schools or other educational institutions relying on institutions, it needs educational space, but it is not as strict as formal education; some people talent training goals, but more flexible than formal education; teachers and students, but not as good as, as fixed as formal education; there is a certain teaching cycle, but not as stable as formal education certainly.

The major thrust is to create a largely informal, non-schooled, and decentralized educational system coordinated with, but not necessarily dependent upon, formal institutionalized schools. Significant progress has been made in adapting curricula and instruction to the unique needs of mature learners with respect to fostering literacy, teaching occupational skills, and inculcating prevailing social norms. Further study is required to ascertain the possible applicability elsewhere of these recent Chinese educational innovations.

In the past five years, China has enjoyed rapid growth in the use of education technology (EdTech) and online learning, both in.

From my experience can tell that I mainly do online English one-to-one teaching. The main students are junior high school students and primary school students. The main form is one-to-one teaching. Now I have eleven students, all of whom are one-to-one. There is no class form. Since 2011, I have taught junior high school English at the then largest training school in China, "New Oriental Education Technology Group" (only offline when it was). At that time, it was mainly small classes (dozens of people in a class). In 2016, I started to teach one-on-one on the online "home learning" platform. So far, my teaching time on this online platform has exceeded 280000 minutes. There are thousands of students altogether. From 2019 to 2020, I have taken online large classes (similar to free public classes, with a maximum of hundreds of people online) and small classes with dozens of people. More than half a year later, due to the poor operation of the platform, the class was stopped because the follow-up students could not get customers. Later, I continued to take one-on-one courses.

Across the world, 2020 brought extraordinary changes to many sectors, and education is no exception. Both international students and domestic students have had to adjust their ways of studying by adapting to online learning on various technology platforms.

The platform I work on is an online one-to-one teaching platform called "Jia You Xue Ba", which is a real person one-to-one online learning guidance software. It supports teachers to teach students with mobile phones, tablets or computers, similar to a super primary and secondary online classroom. It can play courseware, audio, video, documents, pictures, and can also write on the whiteboard and interact with students in real time. Students can find the teacher on home learning bully through mobile phone to conduct one-to-one online tutoring for themselves; The teacher gives

lessons to students through home learning bully. In addition to institutional nonformal higher education, open learning through the Self-Study Examination has attracted many candidates. Candidates may enroll in individual subjects and may accumulate their credentials over time. There is no entrance requirement for the self-study examination [1].

The core concepts of the teaching materials of the Ministry of Education, primary schools usually have the teaching materials of Cambridge Press (mainly primary schools) related to the Cambridge English Test Band 5, which is a series of tests designed by the Cambridge University Examination Committee as a foreign language according to the language syllabus formulated by the European Commission. The Examination Center of the Ministry of Education cooperated with the Examination Committee of Cambridge University to introduce the Key English Test and the Preliminary English Test in 1996 and the First Certificate in English in 1999. These three examinations are the first, second and third levels of the five level certificate examination. This series of tests is a level test to examine the examinees' English listening, speaking, reading and writing abilities. Those who pass the examination shall be provided with a certificate of achievement issued by the Cambridge University Examination Committee.

Thus, the private education sector is rapidly growing. It is more flexible than a public one, particularly for parents.

References:

1. China – Nonformal Education – Adult, Examination, Study, and Chinese – State University.com. URL: <https://is.gd/un4tUb> (дата звернення: 30.01.2023).
2. Non-state actors in education. URL: <https://is.gd/eaGHIE> (дата звернення: 30.01.2023).

**Естетична підготовка майбутніх викладачів-філологів
в процесі вивчення іноземної мови
ШАНАЄВА-ЦИМБАЛ Людмила, РОЗГОН Ірина**

*Aesthetic training of future philologist teachers
in the process of learning a foreign language
Lyudmila SHANAIEVA-TSYMBAL, Iryna ROZGHON*

shanaeva@nubip.edu.ua; iryna.rozgon@ukr.net

Сучасний етап розвитку педагогічної науки – це етап людиноцентризму. Культура гідності людини спрямовує педагогіку до смислоціннісних основ життя особистості, до її екзистенційної сутності.

Зростання ролі гуманістичних цінностей у сучасному суспільстві вимагає культурологічної спрямованості освіти, оновлення змісту підготовки викладача на засадах гуманізації та гуманітаризації. Університет має бути своєрідним

культурно-освітнім центром, який сприяє становленню духовності студентів. Важливе місце у цьому процесі належить викладачам-філологам, основним завданням яких є введення студентів до світу прекрасного засобами мистецтва слова. Прилучення до цінностей національної та світової художньої культури, виховання естетичних почуттів, смаків, ідеалів зумовлює необхідність пошуку нових підходів до підготовки майбутніх викладачів. Саме знання і багатство духовності викладача, що визначається особистісним естетичним досвідом, мають забезпечувати дієвість його педагогічних впливів. Взаємодія викладача й студентів повинна базуватись на позитивному естетичному почутті. Активізація почуттєвого поля студентів є запорукою успіху освіти та виховання, мистецтво слова ж виступає методом естетичного виховання. Таким чином, підготовки кваліфікованих викладачів-філологів, для яких мова є предметом і засобом діяльності, їх естетичний розвиток становлять важливу проблему вищої педагогічної школи.

Поняття «естетична підготовка» майбутнього викладача розглядається як єдність естетичної освіти і виховання, що здійснюються у змісті, різноманітних формах та методах навчально-виховної роботи, поза аудиторних заходах, охоплює весь період навчання у вузі. Вона має професійно-педагогічну спрямованість. Виправданим є культурологічний підхід до формування особистості викладача, в руслі якого розглядається залучення до світової культури, перетворення її надбань у особистісний естетичний досвід, як естетичну вихованість, естетичну освіченість (тобто естетичну підготовку), що формує професійно необхідні якості, розвиває духовні, інтелектуальні та творчі здібності.

Естетичний досвід – надзвичайно широка галузь естетичної теорії, в якій базуються інтереси таких наук як філософія, педагогіка, фізіологія вищої нервової діяльності, психологія, соціальна психологія, етика, естетика тощо.

Дослідники вважають формою виявлення естетичне ставлення особистості, тобто діяльнісний почуттєво-оцінний процес зв'язку з буттям (Д. Джола, Б. Замбровський, Ф. Кондратенко.)

Природа естетичного досвіду, його роль у формуванні особистості ґрунтовно досліджується у філософській праці І. Зязюна «Естетичний досвід особистості» та інших його працях. І. Зязюн визначає естетичний досвід як специфічний, емоційно-почуттєвий досвід людини, який через потреби, мотиви, установки тощо зумовлює відношення людини до явищ об'єктивного світу та їх оцінку в парадигмі: позитивне – негативне.

Основними складниками естетичного досвіду І. Зязюн називає потреби, емоції та почуття, смаки, погляди, ідеали. «Естетичний досвід через свої складові – спеціалізовані емоції і почуття, що обов'язково зумовлюють вольову діяльність, регулює людську поведінку, спрямовує дії людини на предмет, здатний задовольнити людську потребу». Отже, естетичне виховання в найбільш загальному вигляді можна визначити як процес формування естетичного досвіду особистості різновидами його складників. Воно розвивається у тісному зв'язку і взаємодії з іншими явищами життя, а

сформований у цьому процесі естетичний досвід є «полем», на якому відбувається соціальне «дозрівання» особи.

Основними джерелами формування естетичного досвіду майбутнього викладача-філолога є, з одного боку, зміст навчального матеріалу, прийоми та методи навчання, сам процес навчання, а з другого боку – особистість викладача та студентів.

Читання художньої літератури на заняттях з іноземної мови (поезії, художньої прози, драматичних творів) має велике значення для розвитку іншомовних здібностей студентів, що відносяться до групи гуманітарних. Їх розвиток, у свою чергу, підсилює позитивну мотивацію до навчання, і таким чином, має благотворний вплив на стимулювання естетичного розвитку особистості. У цьому плані залучення особистості до мовно-естетичної діяльності на заняттях з іноземної мови буде однією з найактивніших форм її естетичного виховання та освіти.

Зі сказаного випливає, що виявлення педагогічних умов естетичної підготовки майбутніх викладачів-філологів у процесі вивчення іноземної мови, формування їх естетичного досвіду засобами мистецтва іноземного слова в системі професійної освіти можна розглядати як особливий науковий напрям, як єдність становлення і розвитку естетичного досвіду та педагогічної майстерності одночасно. А розв'язання поставлених проблем буде сприяти гуманізації та гуманітаризації навчального процесу, його оптимізації і буде стимулювати підвищення рівня освіти й виховання.

Бібліографія:

1. Зязюн І. А. Естетичний досвід роботи. Формування та сфери вияву. Київ : Вища шк., 2016. 172 с.
2. *Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання* / наук. ред. С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
3. Про освіту. Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 30.01.2023).

References:

1. Ziaziun I. A. Estetychnyi dosvid roboty. Formuvannia ta sfery vyjavu. Kyiv : Vyshcha shk., 2016. 172 s.
2. *Zahalnoievropeiski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia* / nauk. red. S. Yu. Nikolaieva. Kyiv : Lenvit, 2003. 273 s.
3. Pro osvitu. Zakon Ukrainy vid 5 veresnia 2017 roku № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (data zvernennia: 30.01.2023).

**Роль професійно-особистісних якостей викладача
у втіленні дистанційної освіти
ШЕМИГОН Наталя**

***The role of professional and personal qualities of a teacher
in the implementation of distance education
Natalya SHEMYHON***

[natalishemigon78@gmail.com](mailto:nalishemigon78@gmail.com)

Починаючи з лютого 2022 року воєнні дії на території нашої країни зробили дистанційну форму освіти єдиною можливою у більшості областей. Враховуючи вищезазначене, прискорилося інституційне відокремлення та конституювання дистанційної освіти у самостійний напрям, що вимагає пошуку оптимальних шляхів включення даного напрямку навчання у систему вищої освіти.

З одного боку, дистанційна освіта це певний виклик для викладацького складу, який сприяє розвитку професійних якостей, появі нових компетенцій. З іншого боку, постійно виникають питання, які фактори сприяють забезпеченню якості даної форми навчання. У низці зарубіжних та вітчизняних досліджень Р. Бредлі, Б. Браун, Г. Келлі [1], С. Кравець [2], О. Москаленко [3] вказується, що передусім, якість онлайн освіти корелюється з наявністю чи відсутністю необхідних компетенцій у викладачів. Саме проблеми пов'язані з професійно-особистісними якостями викладачів, їх готовністю до здійснення навчання у дистанційному форматі виступають у якості визначальних чинників, що впливають на успішність даної форми навчання. Отже, актуальними є питання визначення тих особистісно-професійних якостей викладача, що впливають на якість дистанційної освіти.

По перше, дистанційна освіта висуває високі вимоги до мотиваційної складової особистості викладача, оскільки саме від мотивації залежить як здатність ефективно здійснювати супровід дистанційного навчання для студентів, так і прагнення забезпечувати високу якість онлайн навчання. Професійна мотивація складається з цілісної структури внутрішніх (направлених на процес та результат) та зовнішніх (направлених на нагороду та уникнення покарання) мотивів, які впливають на професійну поведінку. Наступним фактором, що може впливати на якість здійснення викладання в умовах дистанційного навчання виступає самоефективність. Існує достатня кількість досліджень присвячених самоефективності у діяльності, які доводять що викладачі з високою самоефективністю виявилися більш гнучкими і готовими досліджувати нові методи викладання. Таким чином, мотивація та самоефективність, як професійно-особистісні якості, можуть визначати готовність викладача ефективно використовувати ресурси та можливості дистанційної освіти. Оскільки мотиви впливають на наміри використовувати ресурси дистанційної освіти в повному обсязі,

на ставлення до онлайн освіти. Самоефективність, в свою чергу, впливає на такі суб'єктивні показники як впевненість у своїх професійних можливостей, здатність опанувати нові виклики, що виникають у професії.

З метою визначення яким чином фактори, що пов'язані з викладачем (такі як мотивація та самоефективність) впливають на ефективність дистанційного навчання, було проведено дослідження рівня самоефективності та мотивації викладачів ПТН, що проходили курси підвищення кваліфікації в УПА. Рівень мотивації до використання дистанційної освіти визначали за допомогою ставлення до дистанційної освіти. Ставлення викладачів до дистанційної освіти визначалося за наступними питаннями: «Чи є зручною для вас дистанційна освіта», «Наскільки ефективною є дистанційна освіта у порівнянні з традиційною освітою?».

Ще одним напрямом вивчення було вивчення самоефективності особистості викладача у структурі професійно-особистісних якостей, як чинника що впливає на результативність у дистанційній освіті, було перевірено дані пов'язані з результатами по шкалі самоефективності у дистанційній освіті. Результати показали, що викладачі, які мають високі результати по шкалі самоефективності не мають труднощів з використанням різноманітних засобів для організації дистанційного навчання – сайт навчального закладу, GoogleClassroom, Moodle та інші, оптимально використовують час для підготовки до занять, використовували різноманітні види занять, не мали проблеми з наповненням дистанційного курсу робочими матеріалами. Також виявлено взаємозв'язок між позитивним ставлення до дистанційної освіти та рівнем самоефективності викладача. Це свідчить що ці показники мають значний вплив на ефективність навчання у дистанційній формі. Чим краще викладачі ознайомлені з можливостями дистанційної освіти тим зручнішою вона для них стає.

Бібліографія:

1. Rachel L. Bradley L. Browne Blaine, and Heather M. Kelley. Examining the Influence of Self-Efficacy and Self-Regulation in Online Learning. *College Student Journal*. 2017. Vol. 51(4). P. 518–530. URL: <https://is.gd/uMLxAB> (дата звернення: 12.06.2022).

2. Кравець С. *Суть і компоненти готовності педагогів до впровадження дистанційного навчання кваліфікованих робітників*. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/709017/1/Стаття.pdf> (дата звернення: 15.09.2022)

3. Блохіна І., Москаленко О. *Роль і місце професійно значущих якостей викладача в процесі дистанційної форми навчання*. URL: <https://is.gd/bcPLMm> (дата звернення: 21.09.2022).

References:

1. Rachel L. Bradley L. Browne Blaine, and Heather M. Kelley. Examining the Influence of Self-Efficacy and Self-Regulation in Online Learning. *College Student*

Journal. 2017. Vol. 51(4). P. 518–530. URL: <https://is.gd/uMLxAB> (data zvernennia: 12.06.2022).

2. Kravets S. Sut i komponenty hotovnosti pedahohiv do vprovadzhennia dystantsiinoho navchannia kvalifikovanykh robitnykiv. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/709017/1/Стаття.pdf> (data zvernennia: 15.09.2022)

3. Blokhina I., Moskalenko O. Rol i mistse profesiino znachushchykh yakosti vykladacha v protsesi dystantsiinoi formy navchannia. URL: <https://is.gd/bcPLMm> (data zvernennia: 21.09.2022).

**Дослідницько-рефлексивна компетентність
фахівців інженерно-педагогічної галузі
ШТЕФАН Людмила**

***Research-reflective competence of specialists
in the engineering and pedagogical field
Lyudmila SHTEFAN***

lvlshtefan@gmail.com

Втілення інноваційної парадигми в базових галузях діяльності сучасних фахівців виводить на новий рівень вимоги до якості освіти. Категорія якості спочатку найбільш активно вивчалась у теорії соціального управління і водночас була тісно пов'язана з виробничою сферою. Надалі суть та специфіка цієї категорії стала одним із ключових напрямів нової науки – квалітології. Спираючись на її напрацювання вчені з освітньої галузі розробляють сучасні наукові підходи для дослідження якості професійної підготовки фахівців через розроблення відповідних кваліметричних моделей, зокрема й для визначення сформованості у них необхідних компетентностей.

Зважаючи на те, що сучасна освіта розвивається на основі інноваційної парадигми, створюється ситуація, коли практично кожен фахівець інженерно-педагогічної галузі повинен стати дослідником результатів втілення інновацій в освітній процес. Таким чином дослідницька діяльність виступає не бажаним, а вкрай необхідним компонентом професійної підготовки цих фахівців. Закономірно, що В. Беспалько включає дослідницьку компетентність до числа обов'язкових.

Отже, сьогодні державі потрібен такий інженер-педагог, який буде діяти з урахуванням суспільних запитів на підготовку фахівців шляхом свідомого цільового застосування освітніх інновацій. Визначити результативність їх втілення інженерно-педагогічному працівнику можна виключно шляхом дослідження результатів цієї діяльності.

Зголосимося з підходами М. Архипової, яка розглядає дослідницьку компетенцію (авторка використовує саме такий термін) інженера-педагога через такі структурні складові, як володіння теоретичними, емпіричними методами дослідження та методикою організації процесу дослідження [1, с. 84].

При цьому нею виділяються такі її рівні як елементарний, операційний, проєктувальний та технологічний [1, с 85–87]. Певною мірою дослідницька компетентність за наведеними рівнями формується під час вивчення навчальних дисциплін дослідницького характеру; підготовки доповідей, рефератів, написання курсових та дипломних робіт; під час проходження педагогічної практики; участі у науковій діяльності тощо.

Але при цьому, на думку автора, слід враховувати такі особливості дослідницької компетентності. Є переконання, підтверджене дослідженнями, що дослідницьку діяльність інженера-педагога за результатами втілення інновацій необхідно поєднати з рефлексивною. Така організація процесу сприяє пришвидшеній адаптації цього фахівця до умов інноваційного середовища та свідомому формуванню програми його саморозвитку в напрямі інноватизації освітнього процесу. Нехтування таким підходом нерідко стає причиною стагнаційних проявів, результатом яких стає розчарування фахівців інженерно-педагогічної галузі в інноваційних технологіях як неефективних.

Доведемо необхідність поєднання дослідницької та рефлексивної діяльностей інженера-педагога у напрямі втілення освітніх інновацій (табл.).

Проведений порівняльний аналіз встановлює логічні зв'язки між дослідницькою та рефлексивною діяльностями інженера-педагога. На цій підставі вважаємо за можливе наголошувати на необхідності формування у цих фахівців дослідницько-рефлексивної компетентності. Останню ми розглядаємо як інтегральне особистісне утворення фахівця, яке базується на установках, знаннях, уміннях та особистісних якостях щодо організації досліджень за результатами втілення освітніх інновацій з їх подальшим аналізом на основі педагогічної рефлексії.

Таблиця

Особливості дослідницької та рефлексивної діяльностей інженера-педагога

Рефлексивна діяльність	Дослідницька діяльність
Мотивація до рефлексивної діяльності як інструменту визначення каналів корекції інноваційної діяльності	Мотивація до дослідницької діяльності як інструменту визначення її ефективності
Знання способів проведення педагогічної рефлексії	Знання способів організації дослідницької діяльності
Уміння по рефлексивному аналізу результатів дослідження наслідків інноваційної діяльності	Уміння по дослідженню результатів інноваційної діяльності
Уміння по оцінці власної інноваційної діяльності на основі адекватних уявлень щодо її результатів	Уміння по осмисленню чинників, що впливають на інноваційну діяльність
Результат: професійне самовдосконалення інженера-педагога на основі втілення освітніх інновацій	

Однак на сьогодні має місце ряд суперечностей, які потребують

нагального розв'язання у контексті формування цієї компетентності. Серед них:

- значна потреба в експертних (або інших) системах оцінки освітніх інновацій та їх недостатнє практичне розроблення;
- необхідність акцентування уваги на рефлексивній складовій аналізованої компетентності та недостатня увага до цієї проблеми у системі професійної підготовки;
- потреба у коригуванні інженерами-педагогами результатів інноваційної діяльності за фактом проведених ними наукових досліджень та недостатнє розроблення методик, спрямованих на досягнення цієї мети.

Тож маємо широке поле для наукових досліджень для розв'язання кожної з наведених суперечностей. Поєднання дослідницької й рефлексивної компетентностей в єдиний конструкт дозволяє досягти необхідної синергії наукових досліджень та сприяє покращенню якості інноваційної діяльності фахівців інженерно-педагогічної галузі.

Бібліографія:

1. Архипова М. В. Структура дослідницької компетенції майбутніх інженерів-педагогів. *Педагогічний альманах*: зб. наук. праць; редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон : РІПО, 2010. Вип. 6. С. 83–87.

References:

1. Arkhyrova M. V. Struktura doslidnytskoi kompetentsii maibutnikh inzheneriv-pedahohiv. *Pedahohichnyi almanakh*: zb. nauk. prats; redkol. V. V. Kuzmenko (holova) ta in. Kherson : RIPO, 2010. Vyp. 6. S. 83–87.

Адаптивні технології в організації і проведенні краєзнавчо-туристичної практики ЮДА Лариса

Adaptive technologies in the organization and implementation of local history and tourism practice Larysa YUDA

lorachernigiv@ukr.net

Сучасний процес навчання у ЗВО потребує системної адаптації здобувачів освіти до незвичних для них умов та видів діяльності, новітніх форм і стилів спілкування. Виклики часу спочатку були зумовлені пандемією COVID-19, а з лютого 2022 року – воєнним станом. Викладачі повинні не тільки забезпечити безперервний навчальний процес, а і реалізувати компетентнісний підхід і сприяти розвитку особистості, адаптованої до життя й самоосвіти впродовж

активної власної життєдіяльності.

Провідне місце у формуванні ключових компетенцій особистості посідає практична підготовка. Розглянемо тільки один із аспектів підготовки майбутніх учителів історії, організаторів краєзнавчо-туристичної роботи – краєзнавчо-туристичну практику. Реалізувати її в наш час можливо тільки за умови застосування адаптивних технологій навчання.

Методологію адаптивного навчання обґрунтовують В. Бондар, Т. Опалюк, Т. Франчук, І. Шапошнікова. Адаптивне навчання як чинник інноваційних змін у фаховій підготовці майбутніх учителів розглядає Ю. Солоня [5]. Адаптивне навчання як ознаку сучасних дидактичних систем аналізує О. Ляшенко, Інструменти і технології адаптивного навчання розробляють О. Корж, А. Ляшенко, М. Щурко [2; 3; 6].

У більшості своїй, указані напрацювання стосуються технологій, які використовуються в навчальному процесі і можуть у режимі реального часу реагувати на дії здобувача освіти та крок за кроком підтримувати процес навчання [6].

Метою краєзнавчо-туристичної практики є фахова практична підготовка організаторів краєзнавчо-туристичної роботи та опанування студентами методики організації дитячого та юнацького туризму.

Завданнями краєзнавчо-туристичної практики є:

- аналіз пам'яток історичного, етнографічного, літературного, екологічного, географічного краєзнавства Чернігівщини;
- ознайомлення з об'єктами туристично-рекреаційної галузі Чернігівщини, функціонуванням туристичних закладів та об'єктів природно-заповідного фонду регіону;
- виявлення територіальних особливостей краєзнавчих, природних, історико-культурних та соціально-економічних рекреаційно-туристичних ресурсів для розвитку туризму на Чернігівщині, оцінювання придатності території для потреб туризму;
- розробка та захист краєзнавчо-туристичних маршрутів, спрямованих на популяризацію історико-культурного і природного потенціалу Чернігівщини;
- набуття студентами професійних умінь і навичок екскурсійної діяльності;
- підготовка і захист нетрадиційних, авторських програм екскурсій [4].

У сучасних умовах реалізація завдань практики переходить в онлайн формат, на платформи Moodle, Google meet, Google classroom.

Така вимога актуалізує адаптивне навчання як «цифрове тьюторство для кожного студента» [6]. Викладач має підлаштувати курс під потреби окремого здобувача освіти і забезпечити кожному безпосередню підтримку. Система онлайн-навчання допомагає втілити принципи адаптивного навчання, а саме: активності, самостійності, індивідуальності, систематичності і послідовності і застосувати особистісний підхід.

Провідними засобами адаптивного навчання виступають інформаційні технології. Відповідно, перед викладачами і здобувачами освіти постає проблема

опанування адаптивними технологіями і інструментами адаптивного навчання. На думку А. Ляшенко: «Інструменти адаптивного навчання – це технології, які взаємодіють з учнем у реальному часі. Вони автоматично забезпечують індивідуальну підтримку кожного учня» [3].

Звісно, що навчання з використанням адаптивних інструментів ще більше підкреслює роль викладача. Перед ним тепер стоїть не тільки завдання механічної перевірки знань, а і розробки практичних і творчих завдань. У випадку з краєзнавчо-туристичною практикою викладач розробляє програму, силабус практики і покрокові інструкції на кшталт: програма краєзнавчо-туристичного маршруту; інструкції і схеми характеристики туристичних об'єктів історико-культурного, природного, соціально-економічного походження; методичні рекомендації щодо організації і проведення екскурсійної діяльності; вимоги до онлайн-екскурсії, інтерактивної екскурсії; рекомендації з медіапідтримки туристичного продукту; вимоги до інтерактивної презентації екскурсії та маршруту; вимоги і зразки рекламної продукції; покрокові інструкції просування туристичного продукту у ЗМІ і у соціальних мережах, вимоги до звіту.

Перед викладачами і здобувачами стоїть завдання опанування адаптивними технологіями навчання, провідне місце серед яких посідає медіаграмотність. Викладач повинен допомогти здобувачу виробити оптимальний режим опанування новими знаннями і навичками.

Адаптивні технології актуалізують різні форми роботи: групові, індивідуальні, командні. Виконання завдань практики передбачає реалізацію методу проєктів. За результатами практики здобувачі набувають практичних умінь і навичок в організації і проведенні краєзнавчо-туристичної діяльності, досліджують туристичний потенціал регіону, розробляють туристичний продукт у вигляді програми краєзнавчо-туристичного маршруту, презентують авторську інтерактивну екскурсію, розробляють супроводжувальний пакет документів, рекламні буклети, просувають свій продукт у ЗМІ і соціальних мережах, проводять онлайн-екскурсії.

В умовах воєнного часу це дозволяє повноцінно реалізувати програму і завдання краєзнавчо-туристичної практики, згуртувати і психологічно підтримати студентів і створити умови для їх участі у волонтерській діяльності. Більшість із них проводили екскурсії для переселенців і жителів громади, які могли послухати екскурсії у комп'ютерних хабах, у пунктах незламності, які створені у місті і області.

Умови командної роботи спонукають здобувачів до необхідності демонстрації індивідуальних умінь і навичок, за умови різного рівня підготовки, спонукають до самовдосконалення. Робота у колективі, у команді сприяє формуванню комунікативних, організаторських, лідерських якостей здобувачів, володіння якими і повинно сьогодні відрізняти майбутнього вчителя НУШ.

Досвід використання адаптивних технологій в організації і проведенні краєзнавчо-туристичної практики є дієвою ілюстрацією життєздатності і актуальності застосування адаптивних підходів у сучасній навчально-виховній і

освітній діяльності.

Бібліографія:

1. Бондар В., Шапошнікова І. Адаптивне навчання студентів як передумова реалізації компетентнісного підходу до професійної підготовки вчителя. *Рідна школа*. 2013. № 11. С. 36–41.
2. Корж С. *Технологія адаптивного навчання. Вимоги до сучасного уроку*. URL: <https://is.gd/wTQrIG> (дата звернення: 30.01.2023).
3. Ляшенко А. *Що таке адаптивні технології та як ними користуватися*. URL: <https://is.gd/4CX8yo> (дата звернення: 30.01.2023).
4. *Навчальна програма краєзнавчо-туристичної практики*. Чернігів, 2022. 19 с.
5. Солоня Ю. О. Адаптивне навчання як чинник інноваційних змін у фаховій підготовці майбутніх учителів біології. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. Т. 2. № 63. С. 165–170. URL: <https://is.gd/tKH133> (дата звернення: 30.01.2023).
6. Щурко М. *Інструменти адаптивного навчання в CMS UCU*. URL: <https://is.gd/hwESB4> (дата звернення: 30.01.2023).

References:

1. Bondar V., Shaposhnikova I. Adaptive learning of students as a prerequisite for the implementation of a competency-based approach to professional teacher training. *Ridna shkola*. 2013. No. 11. P. 36–41.
2. Korzh S. *Technologies of adaptive learning. Requirements for a modern lesson*. URL: <https://is.gd/wTQrIG> (date of access: 30.01.2023).
3. Liashenko A. *What are adaptive technologies and how to use them*. URL: <https://is.gd/4CX8yo> (date of access: 30.01.2023).
4. *Learning program of the regional tourism practice*. Chernihiv, 2022. 19 p.
5. Solon Yu O. Adaptive learning as a factor of innovative changes in specialized preparation of future biology teachers. *Pedagogical formation of a creative personality in higher and general education schools*. 2019. T. 2. No. 63. P. 165–170. URL: <https://is.gd/tKH133> (date of access: 30.01.2023).
6. Shchurko M. *Instruments of adaptive learning in CMS UCU*. URL: <https://is.gd/hwESB4> (date of access: 30.01.2023).

АВТОРИ ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ/ Authors of Theses of Reports

Агалець Інна / Inna ANALETS
Акімова Олена / Olena AKIMOVA
Ануфрієва Оксана / Oksana ANUFRIEVA
Бай Цзішен / Bai JISHENG
Базелюк Василь / Vasyl BAZELYUK
Бакумкаїна Марина / Maryna BAKUMKINA
Бацула Наталія / Nataliia BATSULA
Бачієва Лариса / Larysa BACHNIEVA
Белан Тетяна / Tetiana BELAN
Беляєв Сергій / Serhii BIELIAIEV
Білик Надія / Nadiia BILYK
Біловол Ольга / Olha BILOVOL
Ігуна BILOTSERKIVETS
Боднар Оксана / Oksana BODNAR
Бойко Наталія / Nataliia BOYKO
Вараксіна Наталія / Natalia VARAKSINA
Вахняк Надія / Nadiia VAKHNIAK
Винничук Олег / Oleg VYNNYCHUK
Воронцова Емілія / Emilia VORONTSOVA
Гавлітіна Тетяна / Tetyana GAVLITINA
Гайдаєва Інна / Inna HAIDAIEVA
Гапон Леся / Lesya GAPON
Гермак Ольга / Olga HERMAK
Германсон Галина / Halyna HERMANSON
Гірська Алла / Alla GIRSKA
Гладкова Валентина / Valentyna HLADKOVA
Годецька Тетяна / Tatiana GODETSKA
Горборуков Вячеслав / Vyacheslav GORBORUKOV
Горішна Оксана / Oksana HORISHNA
Гоу Кванденг / Gou QUANDENG
Гуменний Олександр / Oleksandr HUMENNYI
Гуралюк Андрій / Andrii GURALIUK
Дзін Лань / Ding LAN
Дороженко Наталія / Nataliya DOROZHENKO
Драгунова Віра / Vira DRAHUNOVA
Єльнікова Галина / Halyna YELNYKOVA
Єрмоменко Ольга / Olha YEROMENKO
Зернова Наталія / Nataliia ZERNOVA
Зимовець Максим / Maxym ZIMOVETS

Кабиш Марина / Marina KABYSH
Коврига Олена / Olena KOVRIHA
Коломієць Вікторія / Viktoriia KOLOMIITS
Конюхов Сергій / Serhiy KONYUKHOV
Костіна Валентина / Valentina KOSTINA
Кравець Світлана / Svitlana KRAVETS
Кривенко Олександр / Oleksandr KRYVENKO
Кринична Ірина / Iryna KRYNYCHNA
Кубіцький Сергій / Sergii KUBITSKIY
Кудляк Віктор / Viktor KUDLYAK
Кузьменко Ольга / Olga KUZMENKO
Кузнецова Оксана / Oksana KUZNETSOVA
Курінна Ірина / Iryna KURINNA
Кутенська Інна / Inna KUTENSKA
Кушнір Вікторія / Viktoriia KUSHNIR
Лаврентьєва Олена / Olena LAVRENTIEVA
Лазарєва Тетяна / Tetiana LAZARIEVA
Лапаєнко Світлана / Svitlana LAPAENKO
Логінов Андрій / Andrii LOHINOV
Лузан Людмила / Liudmyla LUZAN
Лук'янчикова Тетяна / Tetiana LUKIANCHUKOVA
Лучанінова Ольга / Olha LUCHANINOVA
Мальцева Тетяна / Tetiana MALTSEVA
Муринович Наталія / Nataliya MURYNOVICH
Нетецька Наталя / Natalia NETETSKA
Одарченко Вероніка / Veronika ODARCHENKO
Омельчак Євгенія / Yevgeniya OMELCHAK
Орнст Антон / Anton ORNST
Остапенко Анна / Anna OSTAPENKO
Остапенко Юлія / Yulia OSTAPENKO
Павлиш Тетяна / Tetiana PAVLYSH
Петришин Людмила / Lyudmyla PETRYSHYN
Пікож Тамара / Tamara PICOZH
Пітух Лілія / Liliya PITUKH
Пічка Людмила / Lyudmila PICHKA
Полякова Ганна / Hanna POLIAKOVA
Приходнюк Віталій / Vitaly PRYKHODNYUK
Розгон Ірина / Iryna ROZGHON
Ростока Марина / Marina ROSTOKA
Ручаковський Андрій / Andrii RUCHAKOVSKIY
Рябов Олег / Oleh RIABOV

Рябова Зоя / Zoia RYABOVA
Савченко Ірина / Iryna SAVCHENKO
Савченко Ярослав / Yaroslav SAVCHENKO
Сергієнко Інна / Inna SERGIYENKO
Синельник Ірина / Iryna SINELNYK
Скороходова Ірина / Iryna SKOROHODOVA
Сологуб Олександра / Oleksandr SOLOGUB
Сургунд Наталія / Natalia SURGUND
Толмачова Ірина / Iryna TOLMACHOVA
Філатенко Тетяна / Tatyana FILATENKO
Хомашук Анастасія / Anastasia KHOMASCHUK
Черевичний Геннадій / Gennadii CHEREVYCHNYI
Черненко Юлія / Yuliia CHERNENKO
Чжан Ліан / Zhang LIANG
Шанаєва-Цимбал Людмила / Lyudmila SHANAIEVA-TSYMBAL
Шаповалов Євгеній / Evgeny SHAPOVALOV
Шемигон Наталя / Natalya SHEMYHON
Юда Лариса / Larysa YUDA
Zhang CAIJING
Hanna KRAVCHENKO
Zhang LEI
Liu MEIHUANG
Liu YANSHI

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ШКОЛА АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИМИ СИСТЕМАМИ»

Відповідальний за випуск, упорядник:
Я Й. Васильченко

За загальною редакцією:
Г. В. Єльнікової

Редакційна колегія:
Л. О. Ануфрієва, Л. О. Бачієва, В. М. Гладкова, М. Л. Ростока, З. В. Рябова

Підписано до друку 02 березня 2023
Формат 60x84/16. Ум. др. арк. 18,77. Друк цифровий.
Гарнітура Cambria. Наклад 300 прим.

Розміщено на сайті ГО «ШАУСПС» за покликанням
<http://adaptive.org.ua/>
і на сайтах партнерів-співорганізаторів Форуму
Телеграм-канал ГО «ШАУСПС»
<https://t.me/c/1877203198/8>